

enim adeò breuem esse libellum hunc, vt misto quincunce, id est, infuso vino in poculum, datoque poculo conuiuæposito parumper in mensa, antequam tepescat, id est, aliquid remittat de frigiditate, poterit conuiuia legere librum hunc. Quod vt intelligas, nota priscum morem veterum in poculis. Hæc implebantur vino ea mensura qua quis petebat, vt lib. 1. dictum est epigr. 72. & hoc dicebatur miscere, quamuis merum esset. quod liquet ex epigr. 6. lib. 8.

Hic scyphus est in quo misceri iussit amicis

Largius Acacides, & bibit ipse merum.

Vbi Acacides iussit misceri amicis largius merum, & ipse bibit. & lib. 13. epigr. 108.

Misceri decet hoc à Ganymede merum.

Iuuenalis Satyr. 5. vers. 60.

— *nescit tot millibus entum*

Pauperibus miscere puer.

Dixit autem, quincunce, pro quouis poculo. Dabantur igitur conuiuibus pocula à pincernis vino plena: illi autem vel protinus hauriebant, vel deponebant in orbibus, hoc est, rotundis mensis, quæ iungebantur triclinio. Porrigi à ministris pocula manifestum est ex hoc Poëta, libr. 9. epigr. 26. cum enim dixisset:

Dantem vina tuum quoties aspeximus Hylum,

tertio disticho subiungit:

Auertam vultus tanquam mihi pocula Gorgon

Porrigat? —

& lib. 11. epigr. 12.

Tolle puer calices, tepidique torumata Nili,

Et mihi securo pocula trade manu.

Quod miror negasse doctissimum P. Ciaconium lib. de triclinio, cui ego non negarem aliquando ab ipsis ministris posita esse pocula. inde ponere vinum antiquos dicere solitos diximus ad lib. 1. epigr. 45. quia pocula eodem plena ponebantur. Sed vt cunque ponebantur in orbibus, ponebantur coram eo qui ea iusserat miscere. Hinc queritur Helene Paridis lasciuia, qui pocula ipsi apposita sumebat amoris testificandi causa.

Et modo suspiras, modo pocula proxima nobis

Sumis. —

Et ne citrei orbes, qui auro contra væniebant, circulis poculorum macularentur, lintea ijs superponebant. lib. 14. epigr. 138.

Nobilius villosa tegant tibi lintea curum,

Orbibus in nostris circulus esse potest.

Sed ante linteorum vsu ob hanc eandem causam, machinulas quasdam ligneas imponebant mensæ, super quibus statuebantur lagenæ, has incitegas appellabant. Paullus ex Festo. Incitega machinula in quâ constituebatur in conuiuio vini amphora, de qua subinde deferrentur vina. Hęc

machinula quamuis à Græco deduci potest, Græci enim ἐγυθῆκιν vocant, tamen dicitur ab integendo, cui verbo, vt multis alijs per epenthesin addebant syllabam *ci*, vt dicerent *incitegere*, quemadmodum dicebant *reciprocum*, pro, *reprocum*. *reciperare*, pro *reparare*. *concupilare*, pro *compilare*. Sed crescente luxuria has machinulas abiecerunt, & instrauerunt mensis citreis gausapa, vt probat distichon Martialis supra positum. Ex hoc etiam Festi loco colligo morem à paucis obseruatum in cōuiujs, solere in orbibus amphoram vel lagenam vino plenam statui, vt inde ministri conuiuii subministrarent. Cum igitur conuiuæ mistus esset quincunx, & ipse acceptum à ministro posuisset in orbe antequam hauriret, poterat breuissimum hunc libellum totum perlegere, nec tamen eo breuissimo temporis spatio vinum porrectum frigidum positum tepesceret; & hūc existimo esse verum huius loci sensum. Ex quo obiter colligere est, in conuiujs fuisse frequentes recitationes carminum. Vnde multi sales inuenti à Martiale in eos, qui miserōs conuiuas recitandis carminibus obtrundebant; vt in Ligarium lib. 3. epig. 44. & 50. & Persius sat. 1.

— *ecce inter pocula quarunt*

Romulida saturi, quid dīa poemata narrent.

6 *ESSE tibi tanta cautus breuitate videris.*] cauere proprium iurisconsultorum verbum, & officium: ipsi enim alijs cauent, id est, prouident, ne illis vel iuris ignorantia, vel actionum non curantia aliquid damni accidat. Cicero ad Trebatium. *Cum tu multa mihi & meis cauisses.* Cautus igitur is est, qui præmunitus ad quoduis damnum futurum, ne sibi lædat, est.

AD EPIGR. II.

Celebrat Dacicam victoriam, & triumphum quem egit Domitianus solus, cuius laurea tota eius fuit, nec cum alio communicata: amplificat hoc argumentum à comparatis, enumeratis iis qui præcipua cognomenta ex prouinciis deuietis compararunt.

1 *CRETA dedit magnum.*] L. Metellus triumphauit de Cretensibus expugnatis, & appellatus est Creticus, illustri cognomento.

2 *MAIUS dedit Africa nomen.*] P. Cornelius Scipio Africanus dictus est ob euerfam Carthaginem, & vniuersam Africam in prouinciæ nomen redactam. Maius nomen Africani fuit, quod tertiam orbis, non minimam partem Romano Imperio subegit, quàm Metelli, qui insulam non maximam.

3 *NOBILIVS domito, &c.*] Nobilius nomen Germanici acquisiuit primus omnium Drusus Liviæ ex Nerone filius, ab Augusto adoptatus, pater Germanici Cæs. qui Drusus obiit in Germanica expeditione; ne te fallat Raderus, qui suo more fallitur, cum existimet Germanicum Cæsarem, qui fraude Pisonis interiit, esse primum cui Germanici nomen obtigit; non enim is fuit, sed eius pater Drusus, vt patet ex lectione i. lib. Annal. Cornel. Tacit. Sed poteris dubitare, quomodo hoc loco dicat nobilius nomen tributum à Germania; an no-

bilius nomine ab Africa desumpto? Germania præ Africa angulus quidem est ignobilis. Deinde cur non assignet eum cui Germanici nomen obtigit domito Rheno: cum Metellum Cretæ, Scipionem Africæ superiori disticho accommodarit? Sic soluo nodum: Nobilius nomen non dixit; quod maioris esset dignitatis & auctoritatis, sed quod magis notum; eo quod pluribus fuerit accommodatum. Nam cognomenta ex victoriis sumpta non communicabantur filiis & heredibus. Metelli namque filij non sunt dicti Cretici, nec Marcelli Syracusani. At verò Germanici nomen semel & primò acquisitum à Druso, continuò tributum est eius filio Germanico, & deinde Claudius Nero, Galba, Otho, Vespasianus, Titus, & tandem Domitianus adhuc iuuenis hoc cognomentum assumerunt; vt constat ex veteribus numis, etsi non reportassent nouas ex Germanis victorias: quamuis Domitianus, vt testatur Tranquillus cap. 2. non necessaria expeditione in Germaniam profectus, nomen Germanici aptauerit sibi. Sed credo ferocem illam gentem passim infurrexisse aduersus Romana præsidia, præbuisseque his omnibus Imperatoribus victoriæ occasionem, vnde Germanici nomen assumerent. Nobilius igitur dixit, quod Africani nomen in solo victore cognitum fuit, & Cretici in solo Metello illo triumphatore, & sic in reliquis omnibus: at verò Germanici nomen in quamplurimis fuerit nobilitatum, & hac de causa non assignauit proprium victorem qui hoc nomen acquisierit. Ideò subiungit Iudaicum triumphum Vespasiani patris communem fuisse cum Tito fratre, quod testatur Sueton. cap. 2. in Domit. Vt tandem concludat lauream de Dacis maiorem esse, quod eius solius sit, & cum alio nullo communicata.

4 *QV* AB *datur ex Dacis.*] Lipsius lib. i. epigr. 5. contendit Carris legendum esse. ego Dacis magis probo; vnde Dacici nomen assumpsit Domitianus, vt patet ex numis. *Quod argutatur Heraldus de laurea Ioui Capitolino data, laudo, sed huc non facere existimo.*

AD EPIGR. III.

ELudit Sextum quendam, qui gloriabatur se nihil debere, cum vt deberet non esset soluendo: Concedit enim id, & deinde subiungit rationem, qua vrgeat vehementer Sextum, cum dicat eum soluere nõ posse: *Qui enim soluere non potest, suum fecit, quod mutuo accepit. Ex suo autem nihil debet quis. Eleganter epigr. 105. lib. 9. ad Phæbum.*

Quod tibi non possum soluere Phæbe, meum est.

AD EPIGR. IV.

ASpergit Amianum quendam incesti cum matre concubitus suspicionem: desumit coniecturam à nominibus, quibus se hi mutuo appellabant: fratrem eum mater, is sororem matrem vocabat.

I FRATER te vocat, & soror vocatur.] fratris & sororis naturæ honestissima nomina turpicula tegendi criminis causa facta sunt. Amicos fœminæ fratres vocabant, amicas viri sorores. Tibull. lib. 3. eleg. 1.

Hac tibi vir quondam nunc frater mitto Neera.

& hic noster, lib. 12. epigr. 20.

*Quare non habeat Fabulla quaris
Vxorem Themisen, habet sororem.*

& lib. 10. epigr. 65.

*Quare desine me vocare fratrem,
Ne te, Carmenion, vocem sororem.*

Quid quod & Cinædos recto nomine fratres appellabant? Petronius in Satyrico: *Si non fastidie*, inquit, *fœminam ornatam, & hoc primum anno virum expertam concilio tibi, ô iuuenis, sororem. Habes tu quidem & fratrem; neque enim me piguit inquirere. Sed quid prohibet & sororem adoptare?* & in toto opere Cinædos. ille Giton frater appellatur: Idè hæc vocat nomina nequiora.

2 M A T E R, *qua cupit esse se sororem.*] Elegans Epiphonema, & conclusio totius sententiæ, vbi priori versu *n' sororem*, sumitur obscœna significatione, posteriori, propriâ.

AD EPIGR. V.

Excusat se, quod non videat sæpius Decianum, & simul eum accusat, quod sæpè negetur esse domi. causatur longam locorum intercapedinem: & tandem eleganti antitheto concludit Epigr.

1 N E V A L C A M.] formula de qua lib. 4. epigr. 31. vt dispeream, de quo iureiurando supra dictum est lib. 1. epigr. 40.

2 T O T I S Deciane diebus & tecum totis noctibus esse velim.] prouerbialis Hyperbole pro multo temporis spatio vsurpata. Sic apud Horat. in arte:

— vos exemplaria Græca

Nocturna versate manu, versate diurna.

Quod Hispani imitamur, dicimus quæ de die y de nocte.

3 S E D duo sunt quæ nos distinguunt millia passim.] fortè hyperbolicus dictû, & fortè verè & Latinè. Nam in vrbe adeò lata probabile est fuisse intercapedinem tantam: & cùm perseueret in eodem spatio signando, inclino in hanc sententiam, vt verum spatium sit.

4 V E L tantum causis, vel tibi sæpè vacas.] illud tantum significat, hunc causidicum, quando meditabatur orationes suas, solere excludere saluantes; & etiam quando ibi vacabat, id est, quando vel lauabat, vel cœnabat, vel ludebat.

5 T E tamen vt videam.] acutissima & elegantissima antithesis in *videam*, & *non videam*, duo millia, & quatuor millia, non piget, & piget. Est autem acuta & pungens sententia, si qua alia apud hunc auctorem.

AD EPIGR. VI.

F Astidiosum Seuerum quemdam notat, quod præpropere festinatione ne vix degustato libello, ad finem quam primum peruenire cupiebat, quem etiam perstringit leuiter lib. 5. epigr. 81.

1 I nunc.] formula indignantis & alterius factum reprehendentis, vt supra lib. 1. epigr. 43.

I nunc & ferrum turba molesta nega.

& lib. 10. epigr. 96.

I cole nunc reges: quicquid non prestat amicus,

Cum prestare tibi possit Anite, secus.

2 *SPECTAS* ἐραποκρολικός,] Scaliger in Tibullum ἐραποκρολικός diminuti-
uè legi vult, quod sit contraria pars τῷ εραποκρολικῷ, in libris in quibus κῶλα
sunt scapi vel partes adglutinatae. Ego vt vera ea omnia concedam, non
tamen mutarem vulgaram lectionem, vt sit ἐραποκρολικόν id quod in vltimo
κῶλο scriptum est. *Spectas*. nam subinde finem libri spectare impatientis
est & nimium properantis.

3 *RAPTA* scribere, sed *Vitellianis*.] illud sed paradoxon, est, vt diximus,
supra lib. 1. epigr. Nam Vitelliani elegantiores pugillares erant, in qui-
bus res lasciuæ & elegantes scribebantur: vt lib. 1. 4. epigr. 8.

Nondum legeri hos licet puella,

Nouit quid capiant Vitelliani.

4 *HÆC* sunt singula qua sinu ferebas.] ex singulis epigrammatis iunctis si-
mul libellus fit. Est igitur absurdum, singula per se magni facere, simul
autem omnia collecta fastidire & abiicere. Sinu autem ferre vel gestare
formula est vltimissima apud veteres, pro charum habere, vt ex sinu illi-
us, vel illius esse, pro ex intima familiaritate: hic autem & propriè, & eti-
am hac notione vsurpatur. Sic lib. 3. epigr. 2. ad librum suum.

Faustini fugis in sinum?

& epigr. 5. ad eundem, Iulio Cereali missum.

Est illi coniux; qua te manibus quæ sinu quæ

Excipiet, vel si puluerulentus eas.

& lib. 6. epigr. 61.

Me quæ sinus omnis, me manus omnis habet,

Quid: quod multa in sinum condebant qua secum portare erat necesse,
Petronius in Satyrico. *Ego quoque sinum meum saxis onerabo, vt quotiescunque ca-
peris à te exire, sanguinem tibi à capite mittam: & alibi: illa de sinu licium protulit
varij coloris, filis intortum, ceruicemque vinxit meam. & alibi: duas institas ancilla
protulit de sinu, altera quæ pedes nostros alligauit, altera manus. quo loco legunt a-
liqui, sura: sed male: non enim diceret latinissimus auctor, protulit de su-
ra: sed, soluit. & Horatius lib. 2. sat. 3.* — *nucæ quæ*

Ferre sinu laxo domare & ludere videt.

Pecunia item sinu condebatur. Noster lib. 4. epigr. 51.

Postquam bis decies tribuit Dea cæca, sinumque

Ruperunt nummi, factus es, ecce pedes.

& lib. 5. epigr. 16.

Et fiet vario sordidus are sinus.

& Ouid. lib. 1. eleg. 10. cum nudum dixisset amorem, subiungit,

Quid puerum Veneris pretio prostare iubetis?

Quo pretium condat, non habet ille sinum.

Hinc natum prouerbiū: *vacuo sinu remittere*, id est, pauperem, inopem, & vacuum, vt lib. 10. epig. 78.

Felix aurifera colone terra

Rectorem vacuo sinu remittes.

& *implere sinum*, id est, diuitiis abundare. Seneca lib. 6. de benef. cap. vltim. *plurimum sinum, ac domum implere.*

5 PER *conuiuia cuncta per theatra.*] in conuiuuis, porticibus & theatris locum habebant Epigrammata lasciuia, & homines etiam faceti. Sic lib. 7. epig. 75. in Philomusum facetum hominem:

Quod te diripiunt potentiores,

Per conuiuia, porticus, theatra.

6 NVLLO *crassior vt sit umbilico.*] supra de hoc dictum est epig. 67. li. 1.

7 SI *totus tibi triduo legatur.*] omninò legendum toto, id est, Quid mihi prodest edidisse paruulum libellum, quem intra horam posses perlegere, si tamen triduum totum consumis in eo perlustrando.

8 NVMQVAM *deliciae supiniores.*] Iohannes Britannicus vir non indoctus ad illud Iuuenalis sat. 1.

Et multum referens de mæcenate supino.

Mollem, delicatum ac negligentem dicit significari Cilnium Mæcenatem, quod ego concedam libenter, sed adducit locum hunc & interpretatur supiniores molliores, quod non concedam. Hoc enim loco supiniores segnes significat, & oscitater fumtas: nam delitiæ alacriter sunt percipiendæ.

9 LASSVS *sam citò desicis viator.*] Elegans allegoria, cuius versum tertium iam dudum emendauit Iosephus Scaliger in Propertium, lib. 2. & legit:

Interiungere, id est, à iugo soluere equos vel boues cibi capiendi & lassitudinis vitandæ causa, vt lib. 3. epigr. 67.

Exarsitque dies, & hora lassos

Interiungit equos meridiana.

& Seneca eleganter per metaphoram vsus est eadem voce epist. 83. *Consuetudinem, inquit, meam nosti, breuissimo somno viator, & quasi interiungo: satis est mihi vigilare desisse.* Camenæ namque inter urbem & Bouillas erant.

AD EPIGR. VII.

Atalum irridet, qui sibi in omnibus placebat, belleque se omnia gerere iactabat. De qua voce iam supra lib. 1. epig. 10. dictum est, & plura Martialis lib. 3. epig. 62.

1 MAGNVS *es Ardelio.*] lib. 4. epig. 79.

— *deformius Afer*

Omninò nil est ardelione scæ.

Prouerbialiter ardeliones vocantur illi, qui magna ostentatione nil agentes, omnia volunt videri facere. Est enim ardelio ex auibus vncunquibus quædam, quæ sæpissimè per multum temporis spatium alas qua-

tiens, in aëre veluti pendet, nec progreditur aliquò. Hispani *cernicalo* vocamus, à verbo nostrate *cerner*, quod significat surfures à farina separare & discriminare: sic dicimus de his qui in nihilo agendo occupatissimi sunt: *Cerner y no hechar harina*. id est, multum operæ pōnere, nil tamen proficere aut efficere. Magnus Ardelio, id est, multum ardelioni similis. Imitamur hoc Hispani, & dicimus esse aliquem *gran gallina*, *gran zorro*. id est, simillimum gallinæ, simillimum vulpi.

AD EPIGR. VIII.

EXcusat errores suorum epigrammatōn, & causatur in ijs librariorū festinationem, suam etiam non curantiam, quam libenter fatetur; & manifesto mala esse sua non inficiatur, sed tamen se esse solum huius generis scriptorem affirmat.

1 **N**ON *meus est error, nocuit librarius illis.*] in hoc errore Raderus toto errat cœlo: existimat enim librarium hunc sua præpropere festinatione adedò Martialem vřisse, vt ipse nimis properaret, sicquæ multa non dato ad emendandum spatio, obscura & parum Latina inculcasse: quod quidem manifestò falsum est. Non enim dixisset Martialis, *non meus est error*: nam quamuis librarij festinatione parùm consideratè scripseret epigrammata, haberet erroris aliquam quidem excusationem, suus tamen esset error. Quj igitur dicere poterat, *Non meus est error*? *Quid* quòd librarij serui erant bibliopolarum? bibliopola Poëtas vrgebant: non librarij: erant enim librarij, qui transcribebant Poëtarum carmina in multa exemplaria, quæ bibliopola in taberna venderet: sed vt pensum absoluerent, solebant nimis properare, & interrompere voces ipsas, versus aliquando integros præterire, transmittere alios, & loco mutare. Vnde obscuritas & Latinitatis corruptio sæpè consequebatur. & hic est verus horum carminum sensus.

2 **T**UNC *ego te credam cordis habere nihil.*] aut ego nihil cordis habeo, aut hic versus non est à Martiale sic scriptus. Quis enim vel mediocriter in hoc Poëta versatus non intelligit alienum hunc sensum esse à summa eius vrbantate? Nam infinitis prope Epigrammatis iocum captat à sui irrisione & contemptu. Adde quod si Lectorem dicet nihil cordis habere, quod existimet se peccasse, non autem librarium, quj poterat sequenti versu obiectioni illi: *Ista tamen mala sunt*, respondere, *quasi nos manifesta negemus*? Quæ lectio germanissima est ex Aldina & Colinea editionibus. Si manifestum est esse mala tua carmina, cur me stultum appellas, quod errores tuos non librario, sed tibi imputem? Ausim affirmare Martialem sic scripisse:

Num ne ego te credam cordis habere nihil?

id est, si dixeris me peccasse, te cordatum & sapientem iudicabo. Eodem sensu supra lib. i. epig. penult. in Lupercum, cum dixisset apud Attretum venalem esse suum librum denarijs quinque, subiungit:

Tanti non es, ais? sapias Luperce.

3 *Hæc mala sunt, sed tu non meliora facis.*] satis vrbane se laudat, cum Epigrammatarium Poëtam se solùm legi dignum vocet, nam cùm alloquitur lectorem non nominatum, omnes quotquot sunt comprehendit.

AD EPIGR. IX.

EX Ouidio desumpta sententia, quemadmodum alia multa ab eodem: Nam lib. 1. de arte amandi, scribit bene sperandum esse de puella, quæ quamuis initio inexorabilis esse videatur, per gradus tamen, quos habet negotium istud, tandem deueniat ad legendam epistolam, ab amore missam: & deinde rescribat, quo factò tandem victa succumbat. verba eius sunt:

Legerit, & noluit rescribere: cogere noli.

Tu modo blanditias fac legat ipsa tuas,

Quas voluit legisse, volet rescribere lectis:

Per numeros veniunt ista, gradusque suos.

fingit igitur se Næuiæ scripsisse, illam verò rescripsisse nihil.

1 *NON dabit ergò?*] Respondet daturam proculdubiò, quòd literas ad se scriptas legerat.

AD EPIGR. X.

Nomine ficto Posthumi, eius molestas basiationes hoc epigrammate & infra 12. 21. 22. & 23. insectatur.

1 *BASIA dimidio qua das mihi Posthume labro.*] magis arridet vetus lectio, quod das, &c. Sequitur enim, laudo.

2 *DIMIDIO labro.*] erat fortè delicatulum basiatorum, vnum labrum protrahere, & eius dimidia parte alterius os contingere. Quod etiam dicitur epigrammate 22. inf. Laudat igitur Posthumum quòd non vtroque labro basiare, quòd ob fœditatem oris, vel spurcitiem fellandi vel lingendi esset intolerabile, Concedit deinde, vt ab hoc dimidio demat dimidium, & tantum quarta labri parte osculetur. Vnde colligo basiationem dimidio labro non esse signum arctæ necessitudinis, sed fieri tantum cum ijs, qui leuiter cogniti erant. Concedit enim Martialis eam basiationem, & superaddit minorem etiam dimidia parte sufficere. Addit tandem ab inexpectato, inenarrabile donum sibi futurum, si hoc totum dimidium sibi habeat, nec se vlla ratione contingat.

AD EPIGR. XI.

Cænipetam Selium hoc epigrammate & seqq. 14. & 27. multis modis arridet, vt Monogenem lib. 12. epigr. 84. quamquàm doleret, quòd à nemine vocaretur.

1 *QVOD ambulator porticum terit serus.*] inf. epigr. 14.

Si quis ibi serum carpat amicus iter.

2 *LVGVBRE quiddam quod tacet piger vultus.*] Elegans dicendi modus; vultus tacet, id est, tacendo præ se fert lugubre quiddam & mœstum. Sic dixerat supr. lib. 1. epig. 69. de Rufo,

— *Si tacet hanc loquitur.*

Piger, dixit, quia mæstus pigro fimilis & lento.

3 QVOD pene terram tangit indecens nasus.] & nasi naturalem enormitatem in Selio, & habitum etiam pudore correpti ob neglectum ostendit: nam pudibundi, cum præ pudore oculos demittunt, in faciem eminentem nasum adspiciunt, & longiorem se habere videntur. Hunc habitum exprimit Itali, qui significantes aliquem illufum & pudibundum remansisse, aiunt: *vestì con un palmo di naso.* & Galli dicunt: *il demoura avec un pied de nez.* Item inferiores Germani: *by heeft eenen langhen nuse.* Est hyperbole, quòd terram pænè tangat. Hic habitus in sacris literis peculiari forma exprimitur: dicitur enim vultus concidere eius, qui pudibundus est, vt Genesis 4. vers. 5. *Iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus eius,* & alijs innumeris in locis. Quod Hispani, qui multos habemus Hebraismos, exprimimus iisdem verbis, cum dicimus: *Cayò se le la cara de verguença.* Huc respexit D. Orientius Illiberitanus Episcopus, cuius poemata nuper ad nos adducta, à Martino Anronio Delrio, doctissimo viro Societatis IESV sacerdote, Louanij ab eo reperta, & exemplo curauimus illum Salamanticæ typis mandare, dum Disticho 213.

Pendula qua mærent rugis deformibus ora

Protulerant vanum conspicienda decus.

vbi dixit, *pendula ora*, vt exprimeret habitum mærentium, quem exprimit Horatius in arte pœtica, agens de decoro personarum his verbis:

Format enim natura prius nos intus ad omnem

Fortunarum habitum: iuuat aut impellit ad iram,

Aut ad humum mærore graui deducit & angit.

Post effert animi motus interprete lingua.

Mæroris igitur causa, quòd domi cenat, melius & verius editio Colinei, MOERORIS igitur causa quæ est? domi cenat.] Hisce enim lurconibus cenare domi, velut summa calamitas est. qua occasione finxit lib. 5. epig. 79. domicænij nomen,

Si visli domicænio laboras.

AD EPIGR. XII.

POSTHUMUM, cui fœtebat anima, & accitis odoribus id dissimulare conabatur, taxat hoc epigrammate, quem eundem sup. epi. 10. & infra epig. 21. 22. 23. infectatur.

1 POSTHUME non bene olet, qui bene semper olet.] Elegans epiphonema, & lusus in verbo, *bene olet*: priori loco, *bene olere* ex se significat, posteriori *bene olere*, ex acquisitis odoribus. Sic lib. 6. epig. 55.

Rides nos, Coracine, nil olentes:

Malo, quàm bene olere, nil olere.

AD EPIGR. XIII.

SAnum litigantibus in turpi causa consilium: & obiter taxat iudices, qui à litigantibus pecuniam extorquent, quasi dicat, Maior erit iactu-

ra pecuniæ, si auiditati Iudicis & patroni satisfactoris, solue absque lite creditori.

AD EPIGR. XIV.

Describit Paulino Selij cœniperæ summam in quærendis vocationibus diligentiam, & celebriora vrbis loca nominat, vbi maximus ciuium concursus fieri solebat, vt inde conuiuatore inueniret: quæ omnia loca notissima sunt, tum per se, tum etiam omnibus commentarijs, nec est quod in re manifesta immoremur. Hi enim cœniperæ hanc ponebant operam in captandis cœnis. Sic Catullus epigr. 48. indignatus, quod spurci illi duo Porcius & Socratione luxuriosè conuiuarentur, & sui sodales vix haberent, quo famem leuarent, inquit:

Vos conuiuia lauta sumtuose

De die facitis, mei sodales

Quærum in triujs vocationes.

1 INDE petit centum pendentia recta columnis.] de hoc dictum est sup. epi. 1. lib. spectaculorum, n. 5.

2 NEC Gryli tenebras Acoliæque lupi.] vide quæ diximus lib. 1. epig. 60.

3 AD *Europes tepida buxeta recurrit.*] cur *tepida*, dixerit, explicat lib. 3. epi.

20. *Inter tepentes pest meridiem buxos.*

4 AD cœnam Selium turrogo, Taure, voca.] quasi dicat: si tecum cœlestis Taure cœnet Selius, morietur. Allusit ad morem Græcorum, qui dicebant apud inferos cœnatos eos, qui morituri essent. Cicero lib. 1. Tusculan. Quæst. *Quid ille Dux Leonidas dicit? pergite animo forti Lacedæmonij, bodie apud inferos foriaste cœnabimus.* loquitur autem de gloriosa illa Spartæ pugna, quam Valerius Maximus lib. 3. cap. 2. de fortitudine in externis, §. 3. decerpfit: vbi sic Leonidæ retulit dictum: *Sic prandete commilitiones tanquam apud inferos cœnaturi.* & subiungit statim explicans hanc formulam Valerius. *Mors erat denunciata, Lacedæmonij perinde, ac si victoria esset promissa, ductori intrepidè paruerunt.* Idem refert Plutarchus in Laonicis. Imitamur hoc prouerbum Hispani, cū dicimus: *suese acenar con Dios*, id est, obiit.

AD EPIGR. XV.

VRbane spurcum notat Hermum, cum videatur eum laudare, & suspicionem superbix remouere, quod calicem suum nemini propinare; poterat enim hoc superbum videri: humanè tamen dicit factum, ne scilicet compotores habitu fætido & spurco offenderentur, quod acutè lectori relinquit inferendum. Habebant autem veteres peculiare quique calices, illi siquidem qui honoratiores erant: sic legimus Heroicis temporibus vsitatum: Vnde celebratissimus ille Nestoris Pylij calix, duobus fundis & columbis argenteis ornatus. & epig. 6. lib. 8.

Hi duo longæuo censentur Nestore fundi:

Pollice de Pylio tria columba nites.

& deinde Achillis scyphum enumerat:

*Hic scyphus est, in quo misceri iussit amicis
Laygius AEacides, & bibit ipse merum.*

& mox:

*Hac propinavit Bytia pulcherrima Dido,
In patera Phrygio cum data cœna viro est.*

Vnde etiam collige, solere ijs, quos chariores habebant, vel honorare volebant, calices suos propinare: & colligitur etiam ex hoc eodem epigrammate, & ex notissimo propinandi amicis more apud Gallos, de quo infinitis locis extat mentio apud veteres scriptores, quod fiebat post exhaustum poculum, mittendo calice illi, cui propinabant & quem nominabant. Locupletissimus testis huius moris Cicero lib. i. Tuscul. Quæst. circa finem de Theramene, qui (inquit) cum coniectus in carcerem triginta infu tyrannorum, venenum ut sitiens obbibisset, reliquum sic è poculo cecit, ut id resonaret, quo sonitu reddito, videns, Propino, inquit, hoc pulchro Critia qui in eum fuerat teterrimus. Græci enim in conuiujs solent nominare cui poculum tradituri sint. Quod idem narrat Valer. Maxi. lib. 3. cap. 2. §. 6. in externis. Cumque potionem exhaustam ab eo dixisset, subiungit: Quòsque ex ea superfuerat iocabundus illisum humo clarum edere sonum coegit, renidensq; seruo publico, qui eam tradiderat, Critia, inquit, propino; vide igitur ut hoc poculum ad eum continuo perferas. Quem morem à Græcis acceptum Romani paulum immutarunt; non enim calicem solum, sed & vinum calici infusum libatum propinabant, & in orbem circumferebatur: ad quem morem respexit Virgilius extremo primo lib. Æneid. vers. 733.

*Hic regina grauem gemmis auroque poposcit,
Impleuitque mero pateram.*

& paulò pòst:

*Dixit, & in mensa Laticum libauit honorem,
Primaque libato summo tenuis attigit ore:
Tum Bitia dedit increpitans, ille impiger hausit
Spumantem pateram, & pleno se proluuit auro.
Post alij proceres.*

Et Varro lib. 4. de ling. lat. idipsum declarat his verbis: Præterea in poculis erant pateræ, eò quod pateant latius ita dictæ. Hisce etiam nunc in publico conuiuio antiquitatis retinendæ causa, cum magistri sunt, potio circumfertur. Et Plautus in Persa: Age, circumfer mulsum bibere, Da vsque plenis cantharis. Lucianus in mercede conductis. Hinc Synesio fax ep. 32. *ὡς μὴ ἐκχαρῶνται τῷ κατὰ πρῶτον κρηθρῶντος ἐν τῇ τῷ πατρὶος ἀειφορῆ.* id est, ut non exhilaretur scelerato saltante in poculi circumlatione. Hoc est quod respexisse videtur Pontifex in dist. 44. cap. 10. dum inquit: *singuli singulum bibere faciant, & maxime ultra tertiam vicem poculum non contingant.* & Ouid. idem innuit in arte, & alijs in locis. & etiam amatori residuum poculi dabant, ut Plautus, Horatius, Petronius & alij probant. Superbi verò nec calicem suum alijs propinabant, nec porrectum ab illis gustabant, quod eleganter Iuuen. sat. 5. versu 127. reprehendit.

— Quando propinas

Virro tibi, sumitque eius contacta labellis

Pocula? quis vestrum temerarius vsque adeoque?

I HUMANÈ FACI.] Eadem formula vsus est lib. 12. ep. 55. de Ægles
cunilingæ basis, vbi humanitatis causam, quam non hic explicat, di-
sertè ponit,

Humanè facit hoc tamen, sed vnum est:

Gratis quæ dare basium recusat,

Gratis lingere nec recusat Ægle.

AD EPIGR. XVI.

ZOILI animi morbum irridet, qui ostentandæ supellectilis causa
corporis morbum simulabat: eundem carpit, lib. 5. epigr. 80. quod
actum simulans, subinde in cœna mutaret vestes. Eiusdem argumenti
est epigr. 59. lib. 6. de Baccara hibernas tempestates & frigora optante,
vt gauflapinas vestes fumere posset.

I FACIUNT *banc stragula febrem.*] Imposuit nobis audax Gramma-
ticus Laurentius Valla, qui lib. 6. inelegantium elegantiarum, cap. 46.
Vlpianum doctissimum Iurisconsultum fingit scripssisse, instrato omne
vestimentum contineri, quo amicumur, Labeone teste; & subiungit Vlpianum
videri intellexisse, stragulam vestem esse vestimentum homi-
nis, quo amicitur, quale est Græcorum pallium; se verò non meminisse
stragulam vestem reperiri in hoc sensu, sed in opertorium lectorum
potius, vbi dormiebant & discumbebant. Raderus autem ad Vallæ
lapsus labitur etiam, cæcorum more. Neuter viderat Vlpiani verba:
& quod mage mireris, Alexander ab Alexandro, qui geniales scripsit
dies, eodem errore alia via lapsus est: vult enim Vlpianum defendere,
cum magis offēdat: nam sudat multum, vt probet stragulæ vestis no-
mine, hominis vestimētum intelligi, quod Vlpianus numquam somnia-
uit. Lege attentè verba *L. instratum 45. II. de verb. significatione.* vbi con-
trarium omninò affirmat Vlp. nam cùm *L. 43. verbo victus*, vestem
quoque contineri ex Labeonis sententia docuisset, ita scribit, hac *L. 45.*
Instrato omne vestimentum contineri, quod injiciatur, Labeo ait. Neque enim
dubium est, quin stragula vestis sit omne pallium ἀεισσωμα: in victum ergo
vestem accipiemus, non stragula, instratu omnem stragulam vestem. vbi
docet vestis nomine absolute significari eam qua amicumur: si verò vo-
luerimus id quod in stratum continetur, significare, non dicemus abso-
lutè, *vestem*, sed, *vestem stragulam*; vt pallium absolutè est quo cooperi-
mur, pallium autem ἀεισσωμα, quod sternimus. Explicat se ipse Vlpia-
nus in *L. quæsitum 12. §. proinde 28. II. de instructo*, & instrumento
legato. Proinde inquit, *si fundus sit instructus, legatus, & supellex continebitur,*
qua illic fuit vsus, ipsius gratia & vestis non solum stragula, sed qua ibi vsi solebat.
Vbi nota dubitasse summa cum ratione Vlpianum, an vestis, qua ami-
ciebatur dominus fundi, cederet legato, cùm non esset ipsa in vsu.

fundi. Nam stragulas vestes notum est esse in vsu ipsius fundi: Ideò adiecit vestem non solum stragulam, quæ id omne est quod in stratum continetur, vt supra dictum est, sed etiam vestem absolutè dictam, quæ est, qua amicumur, & qua ibi vti solebat dominus fundi, cedere legato. Quod clarius infra. §. idem respondit 41. expressit. *Idem* (inquit) *respondit iberiacam quoque & cetera medicamenta, quæ secessus causa dominus ibi habuit, & vestem propter secessum ibi depositam instructo fundo legato inesse.* Melius igitur fuisset Alexandro Neapolitano mendacij Vallam arguere, quàm eius mendacium defensionis nomine fulcire, contra Vlpianum contrariam sententiam, vt probauimus, asserentem. Ex dictis obiter notare poteris in fundis habere veteres depositas vestes, quibus in secessu vterentur. Nam Romæ togati incedebant, togam verò deponabant in secessibus. Vnde lib. 10. epigr. 47. de vita beata,

— *Toga rara, mens quæta.*

Et lib. 4. epigr. 66.

Idibus & raris togula est excussa Calendis.

Et lib. 12. epigr. 18.

Ignota est toga, sed datur petenti

Rupta proxima vestis è cathedra.

Hoc igitur loco stragula, tapetia & aulæa & vestes, quibus sternebatur cubans Zoili lectus, nomine stragularum intelliguntur. De iisdem lib. 14. ep. 147.

Stragula purpureis lucent villosa taperis.

Et sequenti epigrammate, de lodicibus,

Ludo stragula ne toro paterent,

Iuncta nos tibi venimus sorores.

2 *SI fuerit sanus cocchina quid facient?*] Ludit in nomine *sanus*: significat enim & qui valet & qui mente constat. Eodem voto festiuè vtitur lib. 6. epigr. 84. *Octaphoro sanus portatur Anite Philippus:*

Hunc tu si sanum credis, Anite, furis.

3 *QVID sindone tinctus oleni?*] *Tinctus* substantiuum nomen, id est, tinctura: Est autem Hypallage, *tinctus oleni sindone*, id est, sindon oleni tinctu: erat autem dibapha vestis, id est, bis tincta murice, quæ grauius olebat ex tinctura purpuræ. Sic lib. 1. epigr. 50.

— *olidaque vestes murice.*

Vbi vide quæ in hunc sensum notauimus. Sindon autem quid sit, à multis video ignorari, cum quibus errat more suo Raderus, sed paucis verum accipe. Sindon vestis erat Tyria à Tyro aut Sidone, vnde nomen traxit, aduecta, subtili bombice & delicato contexta. Hanc vestem fumebant frequenter, qui pila desierant ludere, aut post balnea, lib. 4. epigr. 19. de Andromide,

Ridebis ventos hoc munere tectus & imbres,

Non sic in Tyria sindone tutus eris.

Vocabimus igitur findones Hispanè *ropas de leuantar*, non autem *sabanas*, vt vulgus credit. Ex sacris literis idem colligo, Iudicum cap. 14. dixit Samson: *proponam vobis problema: quod si solueritis mihi intra septem dies conuiuij, dabo vobis triginta findones, & totidem tunicas. Si autem non potueritis soluere, vos dabit mihi triginta findones, & eiusdem numeri tunicas.* Vides hic findones accipi pro palliis, aut vestibus cooperientibus tunicas inferiores; & in fine capitis vtraque vestes appellat sic: *descenditque Aescalonem & percussit ibi triginta viros, quorum ablatas vestes dedit ijs qui problema soluerant.* & Isayæ cap. 3. inter varia & preciosa ornamenta mulierum sic infert: *& mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, & specula, & findones, & vittas, &c.* Et Dominus noster IESVS-CHRISTVS mortuus inuoluitur in findone sepultus est, Matth. 24. cap. *& accepto corpore Ioseph inuoluit eum in findone.* Erat enim mos vt vestibus cooperti sepelirentur, quemadmodum Romæ induti toga deferebantur, vt lib. 9. epigr. 58.

& pallens toga mortui tribulus.

& Iuuenalis satyr. 3. vers. 117.

Pars magna Italia est si verum admittimus, in qua

Nemo togam sumit nisi mortuus,

Cui addere possumus huius ritus mentionem in nostro iure ciuili. Nam Paulus L. filiusfamilias II. dein rem verso, inquit, *filiusfamilias togam emit, mortuo deinde eo pater ignorans & putans suam esse, dedicauit eam in funus eius. & paulò inferiùs: atquin si filio pater togam emere debuit, in rem patris res versa est, de religiof. & sumtibus funerum, §. impensa. 4. impensa peregre mortui, quæ facta est, vt corpus perferretur, funeris est, licet nondum homo funeretur: idemque & si dandum) factum, vel si quid in marmor vel vestem collocandam. (aliàs elocandam.) vbi vides vestem in funeris impensa. & Scæuola in l. si plura. vltima eiusdem tituli. *Ei cui vestimenta legantur, si in funus erogata, vtilem actionem in hereditate sunt de hoc Romanorum iure intelligenda.* Sed dices quid commune habet findon, amictoria vestis cum decumbente in lecto? Soluo nodum, quem quæris in scirpo: Vestes quibus ornabantur, solebant in lecto, super stragula sternere, pauperes, togulas: diuites verò & delicati findones purpureas & vestes alias. De togulis est epigr. 57. lib. II. de paupere Chæramone, *Et breuis atque eadem nocte dièque toga.* die scilicet amicta, nocte strata supra lectum, & lib. 4. epigrammate 53. de Cynico.*

Cerea quem nudum regit vxor abolla grabati.

De vestibus delicatis hoc epigramma testimonio, cum hic vanus preciosa supellectilis ostentator findonem strauerat lecto. & eodem epigrammate 57. lib. II. *Constringatque tuos purpurâ texta toros.*

vbi pro *texta* togam intelligo purpuream prætextam. & epi. 63. lib. 9.

Tinctis murice vestibus, quod omni

Et nocte vitur, & die Philenis.

Fœminæ item sternebant pallia lectis. constat id ex Iuvenale sat. 6. vers.

234.

— *tunc corpore sano*

Advocat Archigenem, onerosaque pallia iactat.

id est, simulat febrim, & quasi æstu fatigata rejicit à lecto pallia. Notandum obiter pallium virorum fuisse indumentum, à Græcis ad Romanos translatum, simile nostrorum Sacerdotum pallium, quod Hispani vocamus MANTEO. Hinc palliatæ comœdiæ, in quas Græci inducebantur: contra togatas, in quas Romani. Erat etiam & fœminarum cultus, sed aliâ figurâ & vsu, nam eo pallio fœminæ operiebant tunicas, & in conuiujs lasciuia causâ, tunicatæ, & pallio coopertæ cubabant. Vnde Noster cum Silæ futuræ vxori leges præscribens inquit, lib. II. ep. 24.

Ad cœnam venies: sed sic diuisa recumbes,

Vt non tangantur pallia nostra tuis.

& epi. 28.

Esse verò diuersa vtraque pallia constat perspicuè ex I. C. Vlpiano in l. *vestis*. 23. §. *F. de auro & argento legato*. vbi enumerans muliebria vestimenta, & in ijs pallia: vt etiam Scæuola in l. *Titia*. 38. §. I. eiusdem tituli, inquit: *Muliebria sunt, qua matris familia causâ sunt comparata, quibus vir non facile vis potest sine vituperatione: veluti stola, pallia, &c.* ergò muliebria pallia diuersa à virilibus. Inde palliolatæ incedebant mulierculæ, lib. 9. epi. 33.

Hanc volo, que facilis, que palliolata vagatur.

ad eundem modum Hispani fœmineum pallium vocamus MANTEO DE MVGER. quod fœminæ nostræ auro intertextum sternunt lecto ægrotantes. Vnde soluo difficillimum in hac ead. lege nodum, qui difficultate sua deterruit doctissimos quosque viros coëgitque dissimulare. Enumerat Vlpianus inter peculiaria mulierum vestimenta, pallia & penulas, quibus vir sine vituperatione non vtatur. Subiungit deinde: *Communia sunt quibus promiscuè vitur mulier cum viro, veluti si eiusmodi penula pallium est, & reliqua huiusmodi, quibus sine reprehensione vel vir vel vxor vtatur.* Quomodo vir sine reprehensione vtetur pallijs & penulis quæ numerata sunt supra inter muliebria vestimenta? Aliquam prætulit facem sed exiguæ lucis quicumque Pandectis Florentinis addidit vocem illam [eiusmodi] duabus lineis interclusam. Ego sic me expedio. Pallia & penulæ quibus fœminæ vtentur, diuersa erant figura à pallijs & penulis virilibus, sed viri non poterant honestè mulieribus vti: fœminæ verò honestè poterant virilibus. quemadmodum olim promiscuè togis vtentur, & hodieque nostræ fœminæ & pallijs & togis virilibus in Hispania vtuntur, absque reprehensione, vel noctu, vel iter facientes, aut ægrotantes, aut ad pluuiam, aut ad frigus arcendum. Idèd adiunxit ille nescio quis vocem [eiusmodi] quasi diceret si ea forma pallia & penulæ sint, vt viris conueniant & continuò feminis.

AD

AD EPIGR. XVII.

NOTAT auaram mœcham tonforis cuiusdam, quæ adolescentis pecunias corradebat: ludit autem in nominibus eius artificij. Tonforum enim est & tondere & radere, vt ait Vlp. in L. *item Mela* II. in principio. ad Leg. Aquil. & sic serui, quem tonfor radebat, gula sit præcisa adiecto culicello, &c. Et Græci detonfionem, qua crines radebantur & barba, *σκαβίον*: illam verò qua seruabantur ad honestatem & decorem & pili, *κόνιον* appellabant. Non tondebat igitur, sed erat vxor tonforis, sed radebat non capillum aut barbam, sed pecunias.

Priores tres versus consumit in descriptione loci, vbi hæc tonstrix habitabat, ad ingressum scilicet suburræ, vbi solebant verberari fontes, & tortores, flagella ibi suspendebant, propeque Argiletum, vbi tabernæ futuriæ, vt dictum sup. lib. I. epigr. 118.

Vltimo versu legit Heraldus, *inquus*, vbi legitur *inquam*, sed vtrumque admitto.

Hæc tonstrix occasionem nacta erat suarum nequitiarum, à conuentu adolescentum, qui in tonstrinis conueniebant, & ibi otiosi sedebant, prætereuntes & accedentes ad tonstrinam inspicientes: pater id ex Phormione Terentij, actus I. scen. 2.

*Nos otios operam dabamus Phædriæ
In quo hæc discebat ludo, ex aduersum ei loco
Tonstrina erat quædam, hic solebamus fere
Plerumque eam operiri, dum inde irct, domum.
Interea dum sedemus illic, &c.*

Vnde apud Plautum in Amphytr. 4. scen. Naucratem quem. Amphytruo enumerans quæ percurrisset loca ad inueniendum Naucratem, ait:

*Nam omnes plateas perreptanti, gymnasia, myropolia,
Apud emporium atque in macello, in palastra atque in foro,
In medicinis, in tonstrinis, apud omnes ædes sacras.*

Et in Epidico Act. 2. Scena St. tacete,

*Periphanem per omnem urbem quem sum defessus quærere,
Per medicinas, per tonstrinas, in gymnasio atque in foro,
Per myropolia, & lanienas, circumque argentarias.*

Theophaustus item in characteribus ethicis, cap. II. *ἐπὶ βδελυείας* coniunxit hæc duo tonstrinam, & myropolium, vera hominum ocioforum conciliabula; his verbis. *Ἐ δὴ γινώσκεις πορσεῖς πρὸς κούρεϊον, ἢ μισοπώλιον, &c.* Hinc *παισιμαχῶς* dictum *κούρεακὴ λαλιὰ*, vt apud Polybium qui lib. 3. scripta falsa, qualia Chæreæ & Solyli, reprehendens, sic inquit: *οὐδὲν ἂν δύναιτο πλεονεχῆσαι οὐ γὰρ ἰσοείας, ἀλλὰ κούρεακῆς καὶ παισιμαχῆς λαλιᾶς ἑμοὶ ἐξ Ἰδοκούσι πρὸς ἑχέειν ἐξ δὲ δῶσαν.* Plura vide apud Adagiographum. Adag. *notum lippis, & tonforibus.*

VRbane valere dicit Maximo, cuius cliens fuerat, & causam reddit, quod Maximus ipse cliens esset alterius; & cœnipeta etiam: quo nomine parem dicit vtrumque esse, & tandem concludit non debere clientem alterius esse, qui vult habere clientes.

1 **CAPTO** *nam, pudet heu, sed capto.*] Elegans confessio suæ turpitudinis: nam cœnipetæ egregiè ab ipso taxantur superioribus epigrammatis, in Seliu & alijs, quæ videbimus infra.

2 **I AM** *sumus ergo pares.*] frequens Martialis in his repetitionibus, vt li. 1. epi. 78. & alijs multis, quæ Raderus diligenter adnotauit.

3 **TUMIDIQVE** *ante ambulo regis.*] Ne te fallant, qui hoc nomen vnius formæ esse putant. Videbis enim ex carminis ratione duas esse formas, quod ex *e* & *a* supprimatur per sýnalœpham illud *e*, quod in nomine vnius formæ fieri non poterat. Hac voce vsus est etiam lib. 3. epig. 7.

4 **ESSE** *sat est seruum: sam nolo vicarius esse.*] Est vicarius in familia seruus, sub alterius serui potestate ex domini voluntate constitutus. Vide, si vacat, Rodiginum, lib. 25. cap. 23. Eadem sententia dicit infra epigr. 32.

Non bene crede mihi seruo seruitur amico;

Sit liber dominus qui volet esse meus.

5 **QVI** *rex est, regem Maxime non habeat.*] Notissimum est, reges à priscis appellari potentiores amicos. sic supra lib. 1. epig. 113.

Cum te non nossem, dominum regemque vocabam.

& lib. 3. epig. 7.

Regis superbi sportula recesserunt. & lib. 5. epigram. 20.

Luxuria est, tumidique vocant hac munera regis.

& epigrammate 23.

Rex nisi dormieris non potes esse meus.

de quo loco multa Herwaldus, cui adiunge Senecam in Hercule furente primo choro.

— *ille superbos Aditus regum durasque fores Expers somni colit.* —

Et Columellam in præfatione lib. 1. de re rustica. *An honestius duxerim mercenarij salutatoris aucupium, circumuolitantis limina potentiorum, somnumque regis sui rumoribus inauguantis.*

Contumeliosè carpit Zoilum, qui felicem credebatur eum, quem ad cœnam vocaret: adeoque fordidam esse cœnam dicit, vt nullum liberum hominem beare possit; sed rogatores dignos Zoili conuiuio tantum esse: De cuius Zoili molesto fastu est longum & elegans epigramma lib. 3. 81.

1 **DEBET** *Aricino coniuua recumbere cliuo.*] in cliuo Aricino frequentes erant mendici & rogatores; Iuuenalis.

Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes.

Lusit autem in verbo *recumbere*, nam recumbebant rogatores, & recumbebant etiam coniuuæ.

AD EPIGR. XX.

Plagiarium Paulum excusando carpit, qui, cum carmina emeret, vt sua recitabat: nam emtione res sunt emtoris. Sic suprà lib. i. ad Fidentinum, epigr. 30.

Si dici tua vis, hac eme, ne mea sint.

In libris Ciceronis eandem hanc homonymiam explicat Seneca, lib. 7. de benef. cap. 6. & hic Nofter lib. 6. epigr. 12. Fabullam eodem loco perstringit.

Iurat capillos esse, quos emit, suos

Fabulla. numquid Paule peierat?

AD EPIGR. XXI.

DE hoc epigrammate dictum est sup. epigr. 10. Nec intelligas cum multis manum dari basiamdam: hoc enim Imperatores soli facere poterant, & quidem inuidiosè: fastuosi enim & elati Imperatoris erat, manu non osculo excipere. Sueton. in Domit. cap. 12. *ab iuuentia minime ciuitis, animi confidens etiam, & tum verbis, tum rebus immodicus, Cinædi patris concubina ex Istria reuerfa, osculumque vt assenerat offerenti, manum præbuit.* & Plin. in Panegyrico ad Traianum. *Iam quo assensu senatus, quo gaudio exceptus es, cum candidatis, vt quemque nominaueras, osculo occurreres? deuexus quidem in planum, & quasi vnus ex gratulantibus, te mirer magis, an improbem illos, qui effecerunt, vt istud magnum videretur, cum velut affixi curulibus suis manum tantum, & hanc cunctanter & pigrè & imputantibus similes promerent?* Hinc Senecæ lux Epist. 47. cuius initium, *Libenter*. qui delicatos fugillans seruorum alienorum osculantes manum, eosdem ait se deprehendere: vt significet alienos seruos ab his delicatis venerari, tanquam egregios viros summosque Imperatores. Intellige igitur manum tangendam & præbendam his dari, velut fidei & amicitia pignus. Ouid. de remed. amoris.

Sed felix vt ames, non omni porrigere dextram:

Sunt expertori toxica damna suo.

Sic candidati prehendebant ciuium manus in campo. Vnde prehensate dicebantur petitores. Horatius lib. i. ep. 6.

Si fortunatum spesies & gratia præstat,

Mercemur seruum, qui dicet nomina, leuum

Qui fodiat latus, & cogat trans pondera dextram

Porrigere.

vbi, *trans pondera*, intelligo de his, qui vel carnes, vel pisces, vel aliud quid quod ponderaretur, populo vendebant: qui erant *trans pondera*, hoc est, trans lances & stateras sedentes, quibus magni illi Senatores, qui præfabant, admoniti à nomenclatoribus, dextras porrigebant. quod fuit dictum ab Horatio, vt indignitatem ambitionis ostenderet. Hæc autem manuum porrectio, si libenter fieret, honori, si cunctanter & pigrè, non item, tribuebatur. Idem Horatius lib. i. sat. 9. in descriptione garruli.

Accurrit quidam notus mihi nomine tantum,

Arreptaque manu. Quid agis dulcissime rerum?

AD EPIG. XXII.

Hoc Epigramma liquet per se & ex epig. 10. supra.

AD EPIGR. XXIII.

Dicit Posthumi nomen confictum esse à se, neque esse verum, vt promissit in epist. 10. libri, quæ iam explicata supra extat. Causam autem cum reddat, cur verum nomen huius ficti Posthumi non proferat, cum magis lædit, cum dicat has offensas bastiationes posse se bene vindicare, scilicet bastiando, vt faciebat Linus quidam descriptus facetissimo epigr. 94. lib. 7.

AD EPIGR. XXIV.

Conqueritur non respõdere sibi Candidũ mutuo amore & necessitudine, quod paratus Martialis sit ad omnẽ aduersam fortunam cũ eo tolerandam, ipse autem de prospera nihil communicet cum ipso. Eundẽ hunc, tanquam gloriosum officij iactatorem carpit infra epigr. 43.

I *SQUALIDVS habeo pallidiorque reo.*] de vestis mutatione in reatu, tam rei ipsius, quam propinquorum & amicorum, disseruit latẽ Lipsius lib. 1. Electorum cap. 13. sed his hoc addere potest. Non esse permissum lege, imò prohibitum, vestem sordidã rei nomine in publico habere, capillumẽ submittere, nisi ita coniunctus esset affinitati, vt inuitus in reũ testimoniũ dicere cogi non possit. ijsdem verbis habetur in 1. *vestem.* 39. **II.** *de iniurijs*, & mirum videri possit sub titulo de iniurijs hanc legem contineri, cum in ea nec verbum sit vllum de iniuria. Vnde, quemadmodũ ex alijs infinitis Pandectarum locis colligere possumus, fragmenta illa sæpẽ manca & absque delectu in titulos esse congesta; & verò Venuleius, è cuius libris sumtum est fragmentum illud de publicis iudicijs, agebat in quibus iniuria erat, quemquam sordidatum rei gratia adesse. Probatur hoc ex Vlpiano *l. item apud Labconem 15. §. generaliter.* 27. eod. tit. cuius verba sunt: *Hæc autem ferè sunt, quæ ob infamiam alicuius fiunt, vt puta ad inuidiam alicuius, veste lugubri vitur, aut squalida, aut si barbam demittat, vel capillos submittat.* Hinc illud Senecæ 10. declamationum 1. *Sordidatus es, non queror, sed si sordes tuæ inuidiam mihi concitant, queror.* & Sidon. Apollin. lib. 1. epig. 7. *Et ab industria squalidus praripuisent reo debitam miserationem sub inuidia sordidatorum.*

2 *PER freta per scopulos exulis ibo comes.*] per freta & scopulos prouerbialiter dicitur, id est, per loca periculosa & difficilia. Exulis autem comitẽ ire, signum arctæ & raræ amicitia. lib. 7. epig. 43. de Ouidio Maximi Cefeni comite.

Æquora per scyllæ magnus comes exulis isti,

Qui modo nolueras Consulis ire comes.

& epigrammate sequenti de ijsdem.

Hunc nuper Siculas secutus vndas:

O nullis Ouidi tacende linguis!

Spreuisti Domini furentis iras.

& lib. 12. epi. 25. cùm obijceret Thelesino veteri sodali auaritiam & sordes, qui nō credebat Martiali pecuniam, nisi dato agello pignori, inquit:

Ecce remm Carus se detulit, adsit agellus.

Exily comitem quæris? agellus eat.

3 QVOD si Deus ore sereno annuerit.] de verbo *annuendi*, vide quas collegit Briffonius de formulis l. 1. & quæ perperam fuisset hîc transcribere: rogabant enim Deos vt annuerent.

4 FELIX *Candido solus eris.*] id est, te relinquam, & tuæ amicitiaë renunciabo deinceps, cum nolis opes tuas mecum communicare.

AD EPIGR. XXV.

FACETA antistrophe in Gallam, quæ semper promissa fallebat, promittebat enim se daturam roganti, deinde non dabat: rogat igitur vt aliquando neget, quod futurum sit vt det,

AD EPIGR. XXVI.

LIB. I. epigr. II. de argumento huius epigrammatis dictum est, de his scilicet, qui vetularum ægrotantium nuptias ambiebant, vbi de tussi satis dictum. Irridet nunc Bithynicum, qui hæc signa in Næuia propinquæ mortis esse sibi persuaferit, cum tamen ipsa blandiretur ei, & gratificaretur querula spiratione, frequenti tussi & sputo in sinus missio.

I IAM te rem factam.] Formula, vt lib. I. epigr. 29. vbi de ea dictum est. & lib. 6. epigr. 60.

— rem factam Pompilus habet.

AD EPIGR. XXVII.

SATI agitatus Silius iste cœnipeta, supra est, epigr. II. & 14. ACCIPE siue legas siue patronus agas.] Acclamantium officia præstabantur recitanti carmina, vel historias, vel declamationes, hæc enim recitatio legendo fiebat. Persius sat. I.

Sede legens celsa liquido cum plasmate guttur.

Mobile colluerit, patranti fractus oculo.

Et Plin. lib. 9. epist. 34. Cogito ergo recitaturus familiaribus amicis, experiri libertum meum. Hoc quoque familiare, quod elegi non bene, sed melius scio lecturum; si tamen non fuerit perturbatus. Est enim tam nouus lector, quam ego Poeta. Vide quomodo recitaturus legebat, quod clarè dixerat initio epistolæ. Audio me male legere dicitur versus, orationes enim cōmodius. Et Suet. in Augusto, multa varij generis prosa oratione composuit; ex quibus nonnulla in cœtu familiarium, velut in auditorio recitauit; sicut rescripta Bruto de Catone. Quæ volumina cum iam senior ex magna parte legisset, fatigatus Tiberio tradidit perlegendam. & in Claudio cap. 41. In principatu quoque & scripsit plurimum, & assidue recitauit per lectorem. Ex quibus locis colligo id, quod antea dixi, recitationem non memoriter sed lectione fieri: & deinde auctores solere aliqua vrgente

causa impeditos, quo minus per se ipsos legere possent, lectorem aliquem sibi sufficere: præsentibus tamen & audientibus iisdem ipsis recitabant Lectores. Eadem acclamationes fiebant patronis in causâ defensione, vel accusatione: & hoc significat, *sive patronus agas.* hoc officium petentibus præstatur à non amicis, vt lib. 10. epigr. 70.

Nunc Consul, Prætor retinet, reduceſque chorea:

Auditur toto sæpe Poeta die.

Sed nec caſſidico poſſis impune negare,

Nec ſi te Rhetor, Grammaticuſve rogent.

2 EFFOETE.] De his acclamationibus supra diximus lib. 1. epigr. 4. Hæc autem, *effære*, male accepta fuit à nostris Criticis, & quod non intellecta, relecta statim & mutata. Nec desunt suffragatores libri veteres, tanquam mortui testes. Heraldus mutat *effære*, alij *affære*, id est, perfecte. Ego nil mutō: effæta etiam illa dicuntur, quæ omnino iam factum emiserunt: per metaphoram, *effære* dicitur id, quod ita dicitur, vt nihil amplius dicendum reliquerit in ea re; quasi diceret: ita bene & perfecte, vt nihil supra dici possit.

3 HOC VOLUI.] Verba sunt recitatoris vel patroni respondentis Selij acclamationibus.

4 FACTA EST IAM TIBI CENA.] Eadem notione hoc dicitur, ac ea formula de qua superiori epigrammate, *rem factam habere.*

5 TACE.] Legerem libentius, *tacet*, quod verbum Poetæ est notantis Selij auditatem cenæ, qui statim ac factam sibi cenam audiuit, tacuit.

AD EPIGR. XXVIII.

Sextillum notat, quod fellator & cunnilingus esset. distichum primum explicatum iam & affatim supra lib. 1. epigr. 1. & 93. cetera sic intelligentur. Impuritatis sex sunt scelera: primum, cinædum esse. secundum, pædiconem: tertium, fututorem: quartum, irrumatorem: quintum, fellatorem: sextum, cunnilinguū. Negat Sextillum quatuor habere priora, & dicit eum scire duos superesse, hoc est, fellandi & lingendi turpitudinem. primo disticho cinædus continetur. tertio versu pædico & fututor. quarto irrumator. Ultimo disticho hæc quatuor negantur, & res duæ quæ supersunt, obiiciuntur Sextillo, id est, fellare & lingere. Eodem sale perfricat Coracinum quemdam, lib. 4. epigr. 43.

AD EPIGR. XXIX.

Describit fastum liberti cuiusdam, ad Senatoriam dignitatem euecti, qui cum notatus fronte & signatus, stigmatiam Græci vocant, esset splenis frontem contegebat; & simul tacite carpit infamiam sui sculi, quod tales admitteret Senatores; de qua re Iuuenalis sat. 1. latius.

1 RVFE *vides illum subsellia prima tenentem.*] Non est audiendus Calderinus, qui ad iudicum subsellia hoc refert. Nam neque in iis prima sunt aut postrema; nec Martialis si hic stigmatias Iudex fuisset, in-

tactum eius officium & factum iudiciale præterisset. Sed omnino intelligendum est de subselliis in Orchestra, in quibus Senatores sedebant spectantes in theatro, non loco aut ordine, sed quòd dignitate cetera præcederent. Quid quod in ipsa Orchestra iste fastuosus prima occupabat subsellia; quemadmodum de Manneio ficto Equite, in facitissimo illo epigr. 14. lib. 5.

Sedere primo solitus in gradu semper.

Nam quamuis Equites in quatuordecim ordinibus sedebant, hic tamen primum gradum occupabat. Codices multi habent, *terentem*, multi, *tenentem*. Ego potius vltimam lectionem amplecterer, *tenere* enim imperiosam quandam indicat possessionem. vt *tenere* Galliam, Hispaniam.

2. *QVÆQVE Tyron toties epotauere lacernæ.*] Dibaphæ purpureæ erant huius lacernæ: id dictum eleganti metaphora verbi, *epotauere*, & metonymia verbi *Tyron*, pro purpura ex Tyro allata. Eæ autem lacernæ delicatiorum erant, præcipuè in theatralibus spectaculis.

3. *ET toga non tactas vincere iussa niues.*] Elegantissimè dictum. verbum autem *iussa*, significat à fullonibus dealbatam fuisse togam illam. in fullonica autem sic dealbabantur vestes, vt vel æquare, vel vincere niues viderentur. Est hoc manifestum ex sacra Euangelij historia: nam Matthæus 17. cap. nu. 2. in transfiguratione Domini. *Et splenduit, inquit, facies eius, sicut Sol, vestimenta autem eius facta sunt alba, sicut nix.* Quod idem Marcus sic expressit c. 9. num. 3. *Et vestimenta eius facta sunt splendida & candida nimis, velut nix. qualia fullo non potest super terram candida facere.* Inde dicti erant petitores candidati, non quod candida toga soli vterentur, quæ communis ferè omnium erat: sed quod ita cretata, splendens, & candida eorum esset toga opera fullonica, vt oculorum aciem præter cetera perfringeret, & ab hoc splendore vestis Candidati dicebantur.

4. *NON extrema sedes lunata lingula planta.*] Senatorij calcei lunati, quamuis nigri. Horatius lib. 1. sat. 6.

Nam vt quisque insanus nigris medium impedit crux Pellibus.
& Iuuenalis, sat. 7. vers. 192. de Quintiliano,

Adpositam nigre lunam subtexit aluta.

Quamuis ad luxuriam aliqui Senatorios hos calceos cereos, galbos, hederaceos, coccinos, solebant induere; vt hîc sequenti versu,

Coccina non lesum cingit aluta pedem.

Sed negotium facescit hoc loco, quid sit, *non extrema lingula*. Hadrianus Iunius emendauit, *non externa*, id est, non nupera, vt dictum sit à Poeta ad inuidiam concitandam contra hunc, qui iam diu nobilitatem fuisse adeptus: Sed stulta omninò hæc esset sententia: nam antiqua nobilitas minori inuidiæ subiecta est, quàm recentior. Ideo Heraldus meliori iudicio legit, *cuique hesternæ*, id est, recenti, non hesternæ die ei concessa, vt dixit Persius hesternos Quiritæ, nouissimos ciues Romanos, qui vel

pridie ante sui heri mortem libertate donati erant, sat. 3. vers. 106.

Hesterni capite induto subiere Quirites.

Sed vterque meo iudicio toto aberravit cœlo: non enim animaduertunt Senatoriam dignitatem non in lingula, sed in linula calcei significari. Luna autem iam notatur à Martiale, cum dicat, *Sedet lunata planta. lingula* verò in calceis erat fibula aurea vel argentea, quam deliciores auream & gemmatam gestabant. Retineo igitur antiquam lectionem, & non extremam *lingulam* interpretor inter primas numerandam, & multis pretiosorem, dictum per liptotem, id est, contrarij negationem, vt non indoctus pro docto.

Non lasum, hoc loco *pedem* intelligo suffultum in ipso calceo linteis tenuissimis, vel hombycinis delicatissimis, ne pes soleæ duritie offenderetur.

5 *ET numerosa linunt stellantem splenia frontem.*] de spleniis, quæ erant centones quidam ex lino vel serico, quæ fasciola fronti alligata continebantur madefacta vnguentis, vel medicamine aliquo ad capitis dolorem, vel oculorum morbum, multi multa dixerunt inter quos videndus Theodorus Marcilius ad Persij sat. 1. pag. 14. & plurima eorum apud Martialem mentio, quare non amplius addam de iis. *Numerosa* interpretor grandia. Nam hic frontis notas tegere cupiens, latis vtebatur spleniis, quas etiam passis capillis & in frontem promissis tegebant alij. Colligo id ex Petronio, cuius sunt verba, *Simul vt nota quoque literarum non adumbrata comarum presidio tota ad oculos legentium accederent*: Et eandem ipsas Aufonius, epigr. 15. & 16. Sed literæ vel singulatim scriptæ, vel per compendia & notas, id autem fiebat in fronte, & etiã per totam faciem. Quæ pœna erat fugitiuorum, & notum epigramma antiquis, quamuis nobis ignotum inscribatur. Petronius, *Implevit Eumolpus frontes vtriusq. ingentibus literis, & notum fugitiuorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit*. Vnde indicebantur serui stigmatitij, inscripti lib. 8. epigr. 75.

Quatuor inscripti portabant vile cadaver.

Et literati, Plautus in Casina. *Si hic literatus me sinat, quod bonum, atque fortunatum mihi sit.* & fronte notati, vt epigr. 21. lib. 3.

Proscriptum famulus seruaui fronte notatus.

Sic Seneca, lib. 3. de Ira: *Varia vinculorum genera, varia pœnarum, lacerationes membrorum, inscriptiones frontis.* De notis Vlpianus intelligendus in L. 1. II. de fugitiuis. §. Tandiu 8. *Custodiuntur autem tandiu, quandiu ad Praefecti vigilum, vel ad Praesidem deducantur, eorumque nomina & nota, & cuius se quis esse dicat, ad magistratus deferantur, vt facilius agnosci & percipi fugitiuis possint.* Nota autem verbo etiam cicatrices cõtinentur. Illa vltima verba sic accipienda sunt: aliquando domini irati non compungebant notis seruorum frontes, sed deformabant cicatricibus. Patet hoc ex Vlp. L. locum. II. de vsufr. *Quamuis vsufructuaris nec contrariis quidem ministeriis, nec iniustis artificum serui corrumpere possit, nec seruum cicatricibus deformare, quod precipue fiebat in*

seruitutem testaretur, ideo dixit: — *splenia tolle leges.*
 Stellæ non leguntur. Lego libentissimè cum doctissimo Lipsio *stellan-*
tem frontem, id est, fluentibus & decidentibus stillis vnguëti Marcelliani,
 vel eius quo madefacta splenia erant.

AD EPIGR. XXX.

Reprehendit Caium, vt illiberalem & parum sibi in amicitia respon-
 dentem, à quo cùm petiisset exiguam pecuniæ summam, ipse co-
 nabatur Martiali persuadere vt causas ageret: Sic rem facturus monet
 eum, vt det quod petit, non autem consilium, quod non petit. Nam ri-
 diculum est non petenti consilium dare vel vtile; vt lib. 5. ep. 20.

Iam dudum tacito rides Germanice naso.

Vtile quod non vis do tibi consilium.

Locus hic desumptus à Seneca, ep. 45.

I MVTVA *viginti sestertia.*] Ex hoc loco conatur Agricola persuadere
 sestertium generis neutrius eandem summam esse, ac sit sestertius ge-
 neris masculini, qui valet decem nostros maraueinos. Sic enim agit: *Si*
viginti sestertia essent viginti millia nummum HS. qua summa apud Nostrates du-
centa millia maraueinorum, quæ poterat Martialis adiungere,

Quæ vel donanti non graue munus erat,
cum ingens sit pecunia. Sed refellitur ab omnibus Agricola, & exhibita-
 tur, tanquam angusti animi & ignarus antiquæ illius opulentia &
 magnificentia. Erant enim Romanorum ingentes & incredibiles opes,
 si cum pauperie nostra conferantur: nec est mirum exiguam eam eo
 fœlici tempore summam Martiali videri: Quid? quod adiungit:

Quippe rogabatur felixque vetusque sodalis,

Et cuius laxis arca flagellat opes.

De felici supra dictum est lib. 1. epigr. 13. & de veteri sodali item lib. x.
 ep. 37. de arca etiam lib. 1. ep. 77. & eadem formula, qua hic vsus etiam
 est lib. 5. ep. 13. *Et libertinas arca flagellat opes.*

Dicitur autem arca flagellare opes, quando inferiori parte omnino ple-
 na & pene cumulata, superiores postes, qui arcam claudunt, pecuniam
 ipsam tangunt & premunt. Vide Turnebum, lib. 21. cap. 4.

AD EPIGR. XXXI.

FAcetè & rectè Christinam notat non placentem in actu Venereo.
I SÆPE *ego Christinam sumi.*] De hoc verbo iam admonuimus, lib. 1.
 ep. 41. proprium esse coitus naturalis, quando vir & fœmina propria
 generationis instrumenta coniungunt & copulant. rarissimum est ali-
 ter hoc accipi. Quod si animaduertisset Robertus Titius, lib. 3. Con-
 trouers. locorum, cap. 19. non tam sibi in putida illa huius epigramma-
 tis explicatione placuisset. Vult enim Christinam hanc significari hoc
 loco fellatricem; quod est omninò à vero alienum, quamuis in eodem
 capite duos illos ex Priapeia locos bene & docte interpretatus est, nec
 eum sua laude fraudabo: nil tamen ad nostrum epigramma.

2 *DET quam bene quaeris?* Dandi verbum turpiculum esse iam antea admonuimus, & ex mille locis sequentibus colligetur.

3 *SVpra quod fieri nil Mariane potest.* Difficilis locus, & quod sciam, à nemine intellectus, quem sic accipio. Acumen eius est in ambiguitate illius formulæ, *Supra quod fieri nil potest.* Significat enim in communi sermone, nihil melius esse posset. *facere* autem & *fieri* obscœna verba sunt, vt probauimus lib. I. epi. 47.

Cum dicis propevo, fac si facis Aedila, &c.

Cum igitur videatur Poëta significare ita bene dare Christinam, vt nihil supra: significauit ex ambiguo ita male dare, vt supra, id est, iterum facere non possis. ita vt si semel eam facias, non possis iterum.

AD EPIGR. XXXII.

Ponticum, qui ab alijs coli volebat, carpit vrbane, quòd liber non esset, sed multis ambitiosè seruiret, fingitque multa negotia, in quibus operam suam recusabat Ponticus patronus adhibere, veluti litem cum Balbo & Licinio, iurgium de agelli finibus cum Patroba, causam plagij cum Laronia.

1 *ORBA est.* de muneribus missis, senibus atque viduis dicemus infra lib. 4. ep. 56. Nunc verò in lucrum orbitatis vide quæ Tacitus in hæc verba lib. de moribus Germanorum, *Quanto plus propinquorum, quo maior affinium numerus, tanto senectus gratiosior, nec vlla orbitatis pressa.* Et Seneca lib. de consolatione ad Martiam, *in ciuitate nostra plus gratiæ orbitas confert, quam eripit, adcoque senectutem solitudo quæ solebat destruere, ac potentiam ducit, vt quidam odia filiorum simulent, & liberos ciurent, & orbitatem manu faciant.* vbi legendum ex emendatione Christophori Choleri pro [*ac potentiam*] *agmen potius.*

Hæc quæ selecta: cætera plebis habes.

2 *SIT liber, dominus qui volet esse meus.* vt sup. ep. 18. eand. sententiam.

AD EPIGR. XXXIII.

Luscam Philanum irridet hoc Epigr. vt epig. 65. lib. 4. & quòd nolit eam basiare, vt etiam dicit lib. 10. epi. 23. tres causas in hoc reddit, quod calua sit, quod rufa, quod lusca.

1 *CALVA es*] caluæ fœminæ deformes habentur, vt etiam viris quod ex multis locis constat.

2 *RVFA es.*] rufus color in fœminis nullius veneris est.

3 *LVSCA es.*] cum fere omnis pulchritudo in oculis sita sit, oculorū defectus multum eas deformat.

4 *TE qui basiat, hic Philani fellat.*] acuta nimis facetia est: alludit enim ad pondus, caluum, rufum, & luscum, vt etiam nominatur lib. 9. epig. 38.

Et sit lusca licet, te tamen illa videt.

& cum fellare dici possit basiare: è conuerso, qui Philanum basiauerit, fellare dici potest.

AD EPIGR. XXXIV.

Callam luxuriosam anum insectatur, quæ tota sua dote redemerat
 Philorum seruum, & cum eo consuetudinem habebat, patiebatur-
 que tres natos suos ex defuncto marito fame perire.

1 PRÆSTATVR *cano tanta indulgentia cunno.*] Quod Veneris gratia im-
 pendebant viri obscænis, præstare dicebatur, Poëticè & irrisoriè: vt sup-
 lib. 1. epi. 59. Quod autem fœminæ, dicebatur præstari eiusdem baratro,
 vt hoc loco, & lib. 10. epi. 90. Cano cunno dixit, pro vetulo. Sic Horatius
 lib. 1. sat. 2.

— *mirator cunni Cupicinus albi.*

2 QVEM *nec casta potest iam decuisse Venus.*] id est, iam te non decebat vi-
 rum, nedum amicum habere.

3 PERPETVAM *Di te faciant Philerois amicam.*] hæc sit mihi multo tem-
 pore aqua in hoc versu: nec video ab aliquo huc vsque intellectum, inta-
 ctum video à plerisque. Quem ego sic intelligo: vt optet Martialis eam
 quamprimum mori. Nam hoc pacto perpetua futura esset amica Phile-
 rotis, vt quæ iunctæ matrimonio moriuntur, semper nominantur vxor-
 es eorum, quorum fuerant tempore mortis, quæ fortè si vixissent diuti-
 us, possent à viris repudiari, & vxores esse desinerent. sic ista Galla nisi
 statim moriatur, poterit non amica esse Philerotis, quod iurgia & iræ in-
 ter eos intercedere possint, quæ discessus sint causa. Perpetua igitur ami-
 ca erit interueniente morte, nam aliter esse non potest perpetua. Quid:
 quod fortè hic Phileros erat idem atque ille elator vxorum, de quo lib.
 10. epig. 43.

Septima iam Phileros tibi conditur vxor in agro,

Plus nulli Phileros quam tibi reddit acer.

4 O *mater qua nec Pontia deterior.*] in veteri, est Pontica, vt sit Medea qua
 liberos trucidauit, & prouerbio locum dedit de iniquis matribus, vt di-
 catur, mater deterior Medea. Sed Iuuenalis sat. 6. vers. 637.

— *sed clamat Pontia, feci,*

Confitcor, puerisque meis aconita parauit.

& potuit Martialis prouerbium sumere à venefica sui temporis matre,
 Ego vtrumuis probauerim.

AD EPIGR. XXXV.

IRrisio quædam est à comparatis sumpta. Phœbus enim quidam varus
 erat, distortis cruribus & talis coeuntibus, quæ crura similia esse dicit
 cornibus Lunæ: itaque posse Phœbum in Rhytio lauari. Rhytum notum
 est genus esse poculi cornu simile: ita tamen vt figuram Y referret. con-
 stat ex Athenæo lib. 2. cap. 1. 5. & 16. inde Rhytium diminutiuum.

AD EPIGR. XXXVI.

Carpit Pannicum quemdam, vt mollem virum, qui nimium vir vide-
 cri volebat, turbatis capillis, horrida barba, sordida cute, cruribus &
 pectore setosis.

1. *PECTERE se nolim.*] mallem, *flectere*: nam pexus non est nimius in homine cultus, flexus verò fœminarum est, vel virorum mollium. Sic li. 3. epig. 62. in Cotilum, bellum & mollem.

Bellus homo est flexus qui dirigit ordine crines.
& epigrammat. 65. lib. 10.

Inflexa nitidus coma vagaris.

Sic Spartianus comam Hadriani Imperatoris nimium cultam notauit, quod ad pectinem flexa esset in fine vitæ eius. Hi flexus fiebant calamistris igne candentibus. Vnde formula, *calamistris inurere*, & huius cultus ministri *cinisones*, vel *cinerarij*, quod in cinere calefacerent calamistra. Sic Arnobius lib. 2. *Nec in formas erubescerent masculorum calamistris vibrare casariam.* Quem locum corruptum emendauit D. Scaliger, & legendum præcepit, *Nec ij fornis erubescerent calamistris vibrare masculorum casariam*, vt sit fornis calamistris, id est, calidis. nam fornium calidum vocabant veteres, inde furnucapes, quæ postea fornipes, quod forna, id est, calida caperent.

2. *SED nec turbare capillos.*] Aliud est extremum, turbare capillos more ferarum, quod alienum est ab hominis humanitate.

3. *SPLENDIDA sit nolo, sordida nolo cutis.*] splendida cutis vel vnguentis vel fuco fiebat. Sic sup. lib. 1. de Carino, epi. 78.

Tingit cutem Carinus & tamen pallet.
contrarium autem est sordida cutis.

4. *NEC tibi mitrarum, nec sit tibi barba reorum.*] Barbam mitrarum intelligo barbam mitras gestantium, vt Phrygi olim, vt apud Virgil. 4. *Æneid.* barbas *Æneæ* sic objicit:

*Mœonia mentum mitra crinè inque madentem
Submixtus.*

& lib. 9. objiciunt Rutuli Troianis mitras:

Et tunicae manicas, & habent redimicula mitra.

Barbari enim illi summo cultu barbas nutriebant. Contra est reorum barba: nam rei fordidati turbato capillo, & promissa in pectus barba incedebant. Vnde Seneca epi. 78. *Cæsar, cum illum transeuntem per Latinam viam vnus ex custodiarum agmine, demissa vsque in pectus vetere barba rogaret mortem, nunc enim, inquit, viuis. vbi nota, custodiarum vocem pro custoditis positam esse: vt Sueton. in Calig. cap. 27. cum ad saginam ferarum munere preparatarum carius pecudes compararentur, ex noxijs laniandos adnotauit, & custodiarum recognoscens nullius in specto elogio, stans tantummodo intra porticum mediam à caluo ad caluum duci imperauit.*

5. *NON tibi crura pilis, &c.*] Mollium erat crura depilare. ep. 62. lib. 5.

Crura geni nullo qui violata pilo.

& dicto epigr. 65. lib. 10.

*Lenis dropace tu quotidiano,
Hirsutis ego cruribus, genisque.*

& lib. 12. epigr. 38.

Ore tener, latus pectore, crure glaber.

vbi legerim, *leuis pectore*. Nam de effœminato homine loquitur, cui non erant pilosa pectora, vt contra de his viris Virgilius.

Barba viros hirtaque decent in corpore setæ.

& in hoc epigrammate sequenti commate:

— *Et sunt tibi pectora setis* *Horrida.*

potuitque facillè corrumpi ex vsitata à multis scriptura. Scribunt namque *lanis* priori syllaba cum diphthongo, & ex e factum est *t*. Denique notandum est, pumice mollesse leuigare solere, & crura: vt apud Ouid. lib. 1. de arte amandi, vers. 508.

Nec tua mordaci pumice crura teras.

& Manilius lib. 5. Astronomicoꝝ de mollibus.

Pumicibusque canis horrentia membra polire.

de manu apud Nostrum lib. 5. epig. 42.

Ex pumicata pauperes manu monstras.

& de lumbis apud Iuuenalem sat. 8. vers. 16.

Si tenerum attritus catinensi pumice lumbum,

& etiam nuce ardenti, vt de Augusto docet Suet. cap. 68.

6 **MENS** est *Pannice vulsa tibi.*] Elegantissima *καλαχνοίς*, cum de mente quæ neque hirsuta neque vulsa sit, vulsa dicatur. Est etiam Metonymia, per vulsam mollem & effœminatam intelligit, sumto signo pro re significata & consequenti.

A D E P I G R. XXXVII.

CÆcilianum gulosum & impudentem conuiuam mēsas omnes euerentem facete & describit & reprehendit.

1 **QVICQVID** *ponitur hinc & inde verris.*] aptissima vsus est metaphora. Nam qui solum verrit, nihil in eius superficie relinquit.

2 **MAMMAS** *suminis.*] Notissimum quid sit apud antiquos *sumen*, & quod habitum in delitijs. Persius sat. 1.

— *calidum scis ponere sumen.*

3 **IMBRICEMQUE** *porci.*] id est, vertebram demtis costis: *Spinam* vocamus Hispani.

4 **COMMVNEMQUE** *duobus assigenam.*] collige ex hoc aliquid ferculum, vt auem, integrum apponi solitum inter duos. Nam ea quæ vel parua erant, vel diuidi commodè poterant, singulatim apponebantur, vt constat ex epig. 19. lib. 7. de illo guloso Sanctra, qui per fraudem ter poscebat apri glandulas, quater lumbum, & vtramque coxam lepōris, & duos armos, neque erubescere peierare de turdo, id est, falsò iurare sibi non esse appositum.

5 **HÆC** *cum condita sunt madente mappa.*] Mos erat ad conuiuia mappas singulos ferre, ac præcipuè eos qui aliquid de alienis epulis domum ferre volebant. Constat ex eodem Sanctræ epigrammate, & lib. 12. epig. 29. de Hermogene fure.

Attulerat mappam nemo, dum furia timentur,

Mantile è mensa surripit Hermogenes.

Vnde colligo à domino conuiuij non apponi mappas: & in eod. epigr. vltimo disticho.

Ad cœnam Hermogenes mappam non attulit vquam.

& Carullus idem scribit de Asinio Marrucino mapparum etiam fure. epigr. 12.

Marrucine Asini manu sinistra

Non belle vicris, in ioco atque vino,

Tollis lintea negligentiorum.

6 CRAS te Caciliane non vocabo.] iamdiu Domitius & Modius, vocauit, repofuerunt arguto sensu & vero. De verbo vocandi vide quæ diximus ad illud venabitur vocatus. epigr. 50. lib. 1.

AD EPIGR. XXXVIII.

F Acerum responsum ab inexpectato Lino quærenti, quem fructû capiebat ex Nomentano agro, & fortè irridenti Martialem, quod agrû haberet in sterili illo solo. Respondet hunc maximum fructum se capere, quod dum rusticatur in eo agro, non videt Linum.

1 QUID mihi reddat ager.] verbum reddendi solum est de agris & prædijs dictum, quæ dicuntur reddere, hoc est, fructum dominis exhibere. Inde redditus, quem Hispani *renta* appellant, & reddere *rentar*. Eodem verbo vsus est lib. 10. epi. 43.

Septima iam Phileros tibi conditur vxor in agro,

Plus nulli Phileros, quam tibi reddit ager.

AD EPIGR. XXXIX.

M Attonarum cultus stola, meretricum toga, mœchæ ad supplicium toga indutæ ferebantur, lib. 10. epigr. 52.

Thebin viderat in toga stodonem,

Damnata Numæ dixit esse mœcham.

& Iuuenalis sat. 2.

Damnetur si vis etiam Calphurnia, talem

Non sumet damnata togam.

& lib. 6. epigr. 64.

Sed patris ad speculum tonsi matrisque togata

Filius.

& Horatius sat. 2. lib. 1.

— quid inter—

est in matrona, ancilla, peccesve togata?

De qua re etiam scripserunt Briffonius select. antiq. lib. 1. cap. 14. & Lipsius ad annales Taciti lib. 2. & Heraldus heic.

Dicit igitur mœcham hanc famosam potius morte dignam, quam preciosis vestibibus. Id autem significat vrbane illis verbis,

Vis dare qua meruit munera, mitte togam.

quam scilicet sumat damnata ob adulteria.

INgulosum Tongilium morbum simulantem inuehitur facetissimè, qui causatus hemiritæum, quicquid esculenti & poculenti appetebat, impudenter flagitabat ab amicis.

1 **VRI hemiritæo.**] Morbus hic, vt scribit Lucius Serenus, lib. i. cap. 24. non habebat Latinum nomen, quamuis posteriores Medici semiter-tianam febrem vocarunt deinceps. de qua re lege doctissimum Mercurialem, lib. i. Var. lect. cap. 24.

2 **SVDOLA tenduntur crassis modo retia turdis.**] Elegans Metaphora ab aucupibus sumta, qui retia tendunt ad captandas auiculas. Sic iste gulosus morbi simulatione captabat turdos crassos ab amicis. Eademque metaphora à piscatu sumta vtitur sequenti versu,

Hammis & in mulum mittitur atque lupum.

3 **CÆCVBA siccatur.**] Satis de hoc loco contendit Turnebus, lib. 17. cap. 18. & lib. 23. cap. 24. legendum esse *saccatur*, vbi multa de saccis viniariis, quibus vina refrigerari & liquari solebant. Ego non multò repugnarem, si quis lectionem veterem vellet retinere; ita vt *siccatur* sit, exhauriantur. & sit hypallage, siccatur vina, id est, siccatur amphoræ cæcubi vini & Opimiani. Sic lib. i. ep. 27. de Sextiliano bibone.

Testa sed antiqui felix siccatur Opimi.

4 **CONDANTVR parco fusca Falerna vitro.**] Parco vitro dixit, quod, cum Falernum vinum preciosum esset, non poterat peri amplo vase, & præterea erat indomitum, nec poterat largè sumi: aut si maius refer ad verba petentis, qui extenuabat petitionem, cum parcum appellabat vitrum, vt vulgò fieri solet.

5 **OMNES Tongilium medici iussere lauari.**] Mirabile nostris temporibus medicamentum, sed vsitatissimum prisca in febribus.

6 **GULA est.**] Eadem conclusio in simili argumento est lib. ii. ep. 87.

Non est hac iussus Paribenopæ, gula est.

MAximinam vetulam pene edentulam monet, ne in risu soluatur, ita vt oris deformitatem prodat, sed potius seriis & luctuosis rebus intersit, vt fletum non risum edat.

1 **RIDE si sapis ò puella, vide.**] Absque dubio carmen est Phaleucium alicuius Poetæ, qui hodieque non extat. Ouidij fuisse docet sequens versus:

Pelignus puto dixerat Poeta.

Nam quamuis alij possent præter Ouidium Peligni Poetæ esse, tamen hac periphrasi solus Ouidius intelligitur. Domitius existimat sententiam tantum, non verba ab Ouidio esse desumpta, in lib. 3. de arte amandi, p. 273. sed tamen Martianus Capella in Satyrico hunc eundem versum Peligno iuueni tribuit. Genus verò carminis suasit Beroaldo fuisse desumptum ex Ouidij Medea, & idem argumentum dedit Politiano Beroaldi refutandi, quod Phaleucium carmen alienum sit à Corthuno

Tragico,

Tragico, tribuitque hunc versum epigrammatis Ouidij, quæ nusquam apparent. Nam de Medea etsi non extet, est certissimum Quintiliani testimonio. Versum esse vt ponitur à Martiale, arguit parodia vltimo epigrammatis huius versu,

Plora, si sapias, ò puella plora.

2 **SED non dixerat omnibus puellis.**] Hæc sententia vere desumpta est ex loco Ouidij sup. citato, qui puellas pulchro ore, dentibus albis monet vt rideant. Contra autem deformi ore, nigris dentibus, ne rideant; idem non dixit omnibus puellis.

3 **ET tres sunt tibi Maximina dentes.**] oris deformitatem augebant tres dentes nigro pallore. Tres autem dixit, ad augendam paucitatem, quemadmodum sup. epi. 20. lib. 1. quatuor dicebat dentes, & infra lib. 3. epigr. 92. totidem dentes & tres capillos: vbi me ipsum vide.

4 **DEBES non aliter timere risum.**] Satyrico stylo obiter perstringit spanium, qui flexis capillis ventum timebat, vel fortè caluam diductis ad frontem capillis tegebat, & ne flante vento redirent ad suum locum capilli, nuda relicta calua timebat ventum, vt Marinus lib. 10. epigr. 83. quem sic alloquitur,

*Raros colligis hinc & hinc capillos,
Et latum nitida, Marina, Calua.
Campum temporibus regis comatis.
Sed moti redeunt iubente vento,
Reddunturque sibi, caputque nudum
Cirris grandibus hinc & inde cingunt.*

Perstringit etiam & Priscum, qui manum timebat, quòd forte composita veste refugiebat tangentes, vt Hortensius olim, & de homine bello, lib. 3. epigr. 63. *Pallia vicini qui refugit cubiti.*

Vel forte gipsatis manibus fugiebat alterius manus contactum: Nam amici manus dexteris iungere solebant in salutationibus, vt supra dictum est, epigr. 21.

5 **MIMOS ridiculi Philistiones.**] id est, Mimos ridiculos Philistionis. Mimorum duo genera. alij fuere ridiculi, & obscæni, alij graues ethologi. Vlpian. 2. Olynth. οἱ μίμοι σάφρονος ποιητῆ ἀποδοξαῖσι εἶσι. ἄλλοι δὲ μίμοι γαλοῖσι. id est, mimi Sophronis Poetæ graues sunt: alij autem mimi ridiculi. Sed propriè mimi erant ridiculi & obscæni. Diomedes, lib. 3. *Mimus est sermo cuiuslibet motus sine reuerentia, vel factorum cum lasciuia imitatio.*

Ouid. *Scribere si fas est imitantes turpia mimos,
Quid si scripsisses mimos obscæna iocantes?*

De Philistione Eusebius, & Sidonius Apollinaris, & alij multi.

6 **TE mæsta decet asidere matris.**] ineptum existimo quod Domitius sentit, mæstam matrem hîc Hecubam intelligi, lugentem virum Andromachem, lugentem fratrem suum Electram: Ego communiter existimo dictum, suadereque Maximinæ, vt mæstis omnibus assideat: Nam

his Tragicis personis, quas Domitius dicit, non poterat Maximina affidere, nec dixisset postea,

7 *Et tantum Tragicis vacare Musis.*] quod de lectione Tragœdiarum dictum puto. *Affidere*, autem dixit, quod solennis esset mos lugentium mortuos, sedere: Probant multa veterū testimonia. Tibull. lib. 2. eleg. 7.

Illius ad tumulum fugiam supplexque sedebo.

& Propertius, lib. 3. eleg. 14.

Affert hic unguenta mihi fertisque sepulchrum

Ornabat custos, ad mea busta sedens.

& in sacris literis Ezechielis, cap. 8. *Ecce mulieres sedebant plangentes Adonidem.* & Matth. cap. 27. *Erat autem ibi Maria Magdalene & altera Maria sedentes iuxta sepulchrum.* Sic lib. 7. epigr. 57.

Ad tumulum Picens dum sedet ipse suum.

AD EPIGR. XLII.

Zoilum spurcum fellatorem, vel cunilingum, vel vtrumque notat, quod in folio podicem demergeret, idque consulto & conspurcasset, admonetque ut caput mergat, quod fiat ut spurcius reddatur folium.

I SOLIVM.] Vas esse folium lauationi accommodatum, quod habebatur in balneis, notissimum est, & præterea ligneum fuisse: deinde glifcente fœminarum luxuria argenteum fieri solitum notissimum est, præcipuè ex Plinio, lib. 33. cap. 12. sed qua forma fuerit fabrefactum videri deo ignorari, & à nemine quod viderim inquiri. Nam folium diuersum erat à labro. Labrum namque vas erat longum & amplum, capax cuiusque iacentis hominis: sed folium existimo dictum à similitudine solij regij, quod erat vas amplo & lato ore; ita ut sedentes immixtis intus cruribus pertingente aqua vsque ad genua, lauari vel foueri possent: Illi scilicet qui nollent in labris mergi, neque ut aqua ventrem & stomachum ablueret. Id videor probare ex hoc epigrammate. Quæ enim esset Martialis reprehensio, si Zoilus sublueret podicem in eo vase, in quo solerent iacentes demergi? Et præterea ex epigr. 70. infra quod concludit hoc versiculo,

Ante hinc mentula quam caput laucur.

Quod epigramma eiusdem est cum hoc argumenti. Sed clarius ex epigram. 81. lib. 6.

Iratum tanquam populo Charideme lauaris;

Inguina sic toto subluus in folio.

Si vas illud esset ut labrum, quid posset Charidemus aliis nocere, submersis inguinibus. Sed relictis coniecturis manifestò deprehenditur hoc ex M. Catone, lib. de re Rust. cap. 10. vbi enumerans Cato, quæ necessaria sunt ad instruendum agrum, enumerat labra ad multos vsus, sed præcipue labrum eluacrum vnum, folium vnum, & eadem verba repetit II. cap. labrum autem eluacrum appellat ad lauandum & eluendas sordes.

Ergo folium non erat vas, in quo totum corpus submergeretur. Patet id etiam ex loco Cornelij Celsi: *interpositis duabus horis in folium aque calide resupinus demittendus est, sic ut à genibus ad umbilicum aqua pertingat.* Ergo necesse fuit, ut hic ager genibus flexis demitteretur in folium: Aliter enim non posset aqua à genibus ad umbilicum pertingere: nam folium ipsum, quod fiebat ad crura solum lauanda, sedentes recipiebat, pertingente aqua usque ad genua. Erat igitur necessarium, ut in genua procumberet quis, siue inguina vel ventrem lauare vellet. Probat id etiam locus Suetonij in Augusto, cap. 82. *At quoties nervorum causa, marinis Albulisque calidis utendum esset, contentus hoc, ut insidens ligneo folio, quod ipse Hispanico verbo, Duretam vocabat, manus ac pedes alternis iaceret.* vbi notandum verbum *insidens*, & præterea iactationem illam manuum & pedum non posse fieri, nisi sedendo: & clarius percipitur ex Petronij Satyrico, vbi Eumolpus narrat, ut fuerit è balneo eiectus ob importunam narrationem; eius verba sunt: *Nam & dum lauro, pene vapulaui, quia conatus sum circa folium sedentibus carmen recitare. At postquam è balneo, tanque de theatro, eiectus sum, circuire omnes angulos cepi, & clara voce Encolpium clamare.* vbi sedentes fuisse dicit circa folium, idque in balneo. Et Iulius Paulus, lib. 3. sentent. tit. 6. §. 88. de mundo muliebri differens, fellam balnearum enumerat inter alia: vbi non video dubitasse aliquem, aut quæsiuisse quæ sit sella balnearis. Ego existimo folium esse. Nam sellarum in balneo nulla vnquam mentio. Vlpianus in L. argento 25. D. de auro & arg. legat. §. ornamenta. 10. in eodem muliebri mundo lauationem ponebat: existimo esse eandem cum sella balneari Pauli, & folio nostro.

AD EPIGR. XLIII.

Candidum quemdam magnificè liberalitatem laudantem, & Pythagoricam sententiam subinde vsurpantem, *πῶτα κοινὰ τῶν φίλων*, nihil autem amicis largientem taxat vrbanius; & docet distributione elegantiori non esse bona & delicias Candidi amicis communes, & contentione facta inter Candidi opulentiam & suam paupertatem, ostendit eum verbo tenus, non reapse esse liberalem.

1 CANDIDE *κοινὰ φίλων.*] Notissimum Adagium est, quod lege apud adagiographum,

Amicorum omnia sunt communia.

2 *At me qua passa est, &c.*] De hoc disticho dictum est satis, ad lib. spectaculorum, epigr. 22.

3 *Tv Libycos Indis suspendis dentibus orbes.*] De orbibus citreis ex Libya Romam adductis & in magno pretio habitis, qui eburneis pedibus fulciebantur, latus institui posset communis locus, sed quòd notissimus sit (vel ex nostro Poeta Plinio, lib. 13. cap. 15. & Paulo IC. in L. si sterilis. 21. §. quamuis. II. de action. emti) prætermittetur. Tantùm dicam notandam esse illam dicendi phrasim: *suspendis orbes Indis dentibus.* vbi *suspen-*

dere fulcire est, & ea quæ sic fulta sunt pendere dicuntur. Prioris formulæ exemplum est in Topicis Ciceronis: Eius operis vitio, quod ita edificatum est, ut suspendi non possit. de qua & posteriori satis multa à nobis supra dicta sunt ad lib. spectacul. epigr. i. n. 5. Erat verò opulentia argumentum. hoc Libycos orbes ebore suspensos possidere, epig. 23. lib. 9.

Credis ob hoc me Pastor opes fortasse rogare. & paulò post:

Vt Mauri Libycis centum stent dentibus orbes.

4 **FVLCITVR** *testa fagina mensa mibi.*] à vili mensæ materia auget paupertatem suam, & quod fulciatur testa, inæqualem significat; qualis erat pauperum, vel eorum, qui modico contenti rura sua habitabant, ut supra lib. i. epigr. 56.

Pinguis inæquales onerat cui villica mensas.

& Ouid. Metam. 8.

—— *mensa succincta tremensque*

Pontanus: mensa sed erat pes tertius impar.

Testa parem fecit. ——

5 **IMMODICI** *flava regunt chrysendeta nullis.*] *Chrysendeta*, lances auro & gemmis distinctæ opulentorum supellex, de quibus multa Martialis multis in locis. Mullus autem quanto in pretio haberetur, notissimum est vel ex conquestione Tiberij Cæsaris apud Sueton. cap. 34. Corinthiorum vasorum pretia in immensum exarsisse, tresque mullos triginta millibus nummum vānisse grauitè conquestus. Et Plin. lib. 9. cap. 17. Octo millibus mullum emtum ab Asinio Celere scribit. & Iuuenalis de Crispino. —— *mullum sex millibus emit.*

Immodici verbo mira opulentia amplificatio continetur; nam mullibilibres magno in pretio erant; propterea quod id pondus rarè excedebant. Plin. eodem loco, *Ex reliqua nobilitate & gratia maxima est & copia nullis, sicut magnitudo modica, binasque libras ponderis rarè admodum exuperant, neque in viuarijs piscinisque crescunt.* & noster lib. ii. epig. 50.

Nunc ut emam grandemve lupum, mullumve bilibrem.

Vbi *bilibrem* coniunxit cum grandi lupo, ut donum amplificaret. Quamuis Plinius eod. libro, cap. 18. mullum in mari rubro captum octuaginta librarum scribat Licinium Mutianum prodidisse, sed non tam grandes inueniebantur in suburbanis littoribus. Maximum omnium existimo fuisse quatuor pondo & ad selibram, de quo Seneca ep. 95. facerem narrationem apponit, eum scilicet Tiberio Cæsari missum, eius iussu delatum in macellum & venditum, cumque ipse Tiberius prædixisset fore, ut aut Apicius eum, aut P. Octavius emrurus esset: *Licitati ambo sunt, victique Octavius: cum quinque sestertijs emisset piscem, quem Cæsar vendiderat, ne Apicius quidem emerat.* Deinde Martialis tempore librarum quatuor inueniebantur, ut lib. 10. epigr. 31.

Nam bene cænasti mullus tibi quatuor emtus.

Librarum, cæna pompa caputque fuit.

6. AT *mibi succurrit pro Ganymede manus.*] De hac obscœnitate dicemus, lib. 9. epigr. 42. & lib. II. 74.

7. *Ex opibus tantis veteri fidoque sodali.*] Emphasis est in nomine veteri, vt diximus supra.

AD EPIGR. XLIV.

Carpit Sextum fœneratorem, vt fordidum & illiberalem, qui petitionem Poetae, quam timebat, solebat, anteuertere, enumeratis creditoribus suis & ingenti aere alieno, quo se premi conquerebatur. Hoc autem sordidorum esse hominum docet Aristoteles, l. 2. Rheror. ad Theodecten; vbi cum enumeret ea, quæ pudorem cuius possunt incutere, hoc addit, *Quando suspicio est aliquem à nobis mutuo esse petiturum, ab eo ante mutuo petere, aut aliquid facere, vnde possit à petitione ille retardari.* Seneca etiam lib. 1. de benefic. cap. 1. hoc vitium reprehendit his verbis: *Quis enim nostrum contentus fuit, aut leuiter rogari, aut semel? Quis non, cum aliquid à se peti suspicatus est, frontem adduxit, vultum auerit, occupationes simulauit, longis seruarijs artibus properantes necessitates elusit?* &c. Idem hoc est Sexti vitium. Desumfit fortasse occasionem fingendi hanc narratiunculam Martialis ex his locis: *Solet enim grauissima quæque ex magnis scriptoribus sumta ad iocos & risum detorquere.*

1. *EMI seu puerum togamve pexam.*] *pexa toga* opponitur *rudis*, quæ *pexa* non erat, sed crasso & impolito filo contexta. Vnde Martialis iocus in Fabianum, lib. 3. epigr. 36.

Hoc merui Fabiane toga tritaque meaque,

Et nondum credas me meruisse rudem. & lib. 7. epigr. 85.

Nec leuis toga, nec rudes lacernæ.

Aliquando *pexa* opponitur *trita*, id est, laceræ, & iam sine villo, vt inf. epigr. 58. *Pexatus pulchrè mea rides Zoile trita.*

Quam Festus *decotem*, vel vt Lipsius lib. 1. elect. cap. 13. emēdat, *decusem* appellat, quod esset sine flocco & quasi sine cute. Erat igitur *pexa* vestis tenuissimo filo, è lana selecta, quam pectebant, vt villosa desuper esset. Vnde Plin. lib. 8. cap. 48. Istriæ Liburniæque lanam pexis vestibus ineptram dixit, quod pilo propior quam lanæ sit. Intellexit Lipsius d. lib. 1. elect. cap. 13. *pexam* opponi *trita*; Sed intellexit male apud Persium, sat. 5. in illis verbis, — *pexusque togamque recenti.*

Verbum *pexi*, sumi pro *pexato*; & non iniuria reprehenditur à Theodoro Marcilio in eundem Persij locum, quamuis reprehensionis ratio ineptior sit ipsa re reprehensa; dicit enim, ineptiret hoc ita ponens Persius: sequitur enim, — *togaque recenti.*

Si toga recens etiam *pexa* illa; non est necesse togam recentem esse *pexam*: potest enim esse *rudis* & recens, & potest esse *pexa* & *trita*. *pexus* autem apud Persium significat *pexo* capillo & nitido, vt apud Ciceronem in Catilinam: *quos pexo capillo nitidos videtis.*

2 SEV tres vt puto quattuorve libras.] Heraldus, quem sequitur Raderus, *computo* legit, loco duarum vocum, vt *puto*, seu *vel puto*, & existimat summam esse aliquam pecuniæ, quam Martialis secum audiente Sexto forte computabat. argutum nimis sed ineptum commentum: loquitur enim Poeta de emtionibus suis, vel pueri vel togæ, vel argenti. Illud autem vt *puto*, interponitur dubitationis causa, quando non succurrit memoriæ recepta. Hispani dicimus, *Si no me engagno a lo que pienso*. Libras autem intelligit argenti facti: est enim familiaris Martiali dicendi modus, vt argenti selibram, lib. 7. epigr. 85.

3 QVEM nostis veterem mecum sodalem.] Est emphasis in veteri sodale, vt sup. epigr. 43. diximus, qui & diues erat: diuitiarum argumentum factus: vt sup. lib. 1. epigr. 77. de Minerua,

Hæc sapit, hæc omnis fænerat vna deos.

& epigram. 86.

— *nil debet, fænerat imò magis.*

Ex arca etiam colligitur diuitem esse, vt diximus sup. ad epigr. 77. lib. 1. nec ipse negabat sibi arcam esse; dicit enim:

Et quadrans mihi nullus est in arca.

4 O grande ingenium mei sodalis.] Ironice dixit *ingenium*, ne diceret sordes & auaritiam: sic supra lib. 1. epigr. 74. de Cæciliano fatuo Zelotypo, — *ingeniosus homo es.*

5 DVRVUM est, &c.] Elegans Conclusio acerba avari reprehensione comprehensa, quòd preces & petitionem Poetæ fordide anteuortisset Sextus.

AD EPIGR. XLV.

FACETA Glypti irrisio, qui cum iamdiu arrigere desuisset, tandem Cybeles sacerdos factus præcidit mentulam; id tanquam superuacaneum reprehendit Poeta, cum iam ipse suo pondere non vteretur, poterat præcisum existimare.

1 QVÆ tibi non stabat.] Eadem formula vitur, epigr. 73. lib. 3.

Dormis cum pueris mutoniatis,

Et non stat tibi, Phœbe quod stat illis.

& lib. 11. ep. 26.

Stare Lino desit mentula.

& epigr. 28.

Feruus es, si stare potest tibi mentula Flacce.

à quo verbo deduxit iocum vlt. versu, epigr. 75. lib. 3.

Qua non stat magno stare Luperce tibi?

2 GALLVS eras.] Galli dicebantur, quibus amputatus esset Priapus. Cybeles sacerdotes Galli dicebantur, propterea quod omnes execti.

AD EPIGR. XLVI.

Arguit Næuolum Auaritiæ, quòd sodali ex innumeris vestibus, nullam largiretur pœnè nudo & algenti.

¹ *CVM breue sicaniæ.*] Idem versus est lib. 9. epigr. 14.

Cum breue Cecropiæ ver populantur apes.

² *SIC tua oppositis prælucent prælacernis.*] Nam vestes quò nitidiores essent, præliis solebant premi. lib. 11. epi. 9.

De Pallatinis domina quod serica prælis.

id est, serica Augustæ prælis Palatinis inclusa: & Seneca de Tranquillitate vitæ, lib. 1. cap. 1. *Placet non in ambitionem cubile compositum, non ex arcula prolata vestis, non ponderibus, aut mille torminibus splendere cogentibus expressa.* Et Ammianus Marcellin. lib. 28. *Deinde cum à Syluani lauacro, vel Mammeæ aquis veniant hospitibus, ut quisquam eorum egressus tenuissimis se terferit lintens, solitis pressorijs vestes luce nitentes arbitra diligenter explorat.*

³ *SIC micat innumeris arcula synthefibus.*] Arculæ vestium erant repositoria, ut patet ex superiori Senecæ loco, & ex Horatio, lib. 2. sat. 3.

— cui stragula vestis

Blattarum ac tinearum epula, putrescat in arca.

Synthefis, hoc loco communiter accipitur pro quauis veste: accommodatur quidem aliquando ad cœnatoriam vestem; ut epigr. 80. lib. 6.

Vndecies vna surrexti Zoile cena,

Et mutata tibi est synthefis vndecies.

& vltimo versu,

Frigus enim magnum synthefis vna facit.

⁴ *SPECTAS hyemem succincti lentus amici.*] *Lentus*, dixit, pro tardo ad misericordiam: *succincti* verò significat pœne nudi, & quasi ad iter capeffendum, vel ad opus accincti.

⁵ *ET lateris frigora tuta times.*] *Latus* appellat sodalem: ut l. 6. ep. 68.

Inter Baianas raptus puer occidit vndas,

Eutyclus ille tuum, Castrice, dulce latus.

Pro tuta in Veteri est *trita*, ut sit metonymia, *frigora trita*, id est, frigora à tritis lacernis prouenientia, quamuis Lipsius *tute* legit, non malè.

⁶ *NON metuas mortem Nauole, sed tineas.*] Corruptissimus versus varie à diuersis emendatus. Veriorem Lectionem existimo esse:

Non metuas, non Te Nauole, sed tineas.

Hoc acutissimo sensu: *Quantum erat infelix pannis fraudare duobus, non te Nauole, sed tineas.* Nam cum tot habeas vestes, ut iis nulla ratione vti possis per totum vitæ cursum, non fraudabis te veste aliqua, sed tineas, à quibus vestes tuæ corrodendæ sunt. Cumquæ dixisset, *pannis fraudare duobus*, succurrit statim per iocum Næuoli suspitioni, & timori, qui existimaret velle Martialem se aliqua veste fraudare illis verbis: *Non metuas*: non enim volo te fraudari, sed tineas.

AD EPIGR. XLVII.

Monet Gallum cinædum, ne famosam mœcham sectetur, ne à marito comprehensus patiatur irrumationem. Similis argumenti est epigr. 60. infra.

1 **LEVIOR** ð *conchis Galle Citheriacis.*] *Conchas Citheriacas* appellat, quod veneræ sint: nam Venus nata ex concha Plautus in Rudente: *Te ex concha natam esse autumant, caue tu harum conchas spernas.* Hinc Hispani appellamus conchas *Veneras* ab eâdem Venere.

2 **CONFIDIS** *natibus.*] Sic epigrammate allegato:
Supplicium tantum dum puerile times.

3 **NON** est *pædico maritus.*] id est, non gaudet natibus, quibus tu confidis ei soluturum.

AD EPIGR. XLVIII.

Beatam vitam non loco, sed commoditatibus contineri docet.
1 **TABVLAM** *que calculosque.*] Hendyadis, id est, tabulam calculorum, tabulam lusoriam, de qua lib. II. epigr. 17.

Hic mihi bissenno numeratur tessera puncto:

Calculus hic gemino discolor hoste perit.

2 **VNUM** non nimium rudem *sodalem.*] Non optimum, apud quem non liceat ineptire aliquando, sed non nimium rudem, ut de vita beata inf. epigr. 90. *Sit non doctissima coniux.*

3 **ET** *caram pucro meo puellam.*] Namque hoc haberet puerum morigerum & quietum.

4 **ET** *grandem puerum diuque leuem.*] *Grandem*, ad domestica ministeria, *leuem*, ad pædicandum.

5 **HÆC** *præsta mihi Rufe vel Bitonti.*] Sic lego, *Bitontum* enim vile & obscurum Apuliæ oppidum, & quemadmodum in amœnis locis solemus malis vrgeri; ut lib. 4. epigr. 60. — *cum mors*

Venerit, in medio Tybura Sardinia est.

Sic contra in obscuris & sterilibus locis quoties nobis suppetunt bona, iucundam transigimus vitam.

6 **ET** *thermas tibi habe Neronianas.*] Erant enim hæ thermæ Neronianæ, ceteris amœniores; ut lib. 7. epigr. 33.

— *Quid Nerone peius?*

Quid thermis melius Neronianis?

AD EPIGR. XLIX.

Huius epigrammatis acumen facile percipitur ex epigr. superiori 47. & inferiori 60. Vxorem Thelesinam ducere recusat, quod mœcha sit, deinde certior factus eam mœchari cum pueris, cupit eius nuptias, ut scilicet pueros deprehensos possit pædicare. Sic lib. 10. epigr. 40.

Semper cum mihi diceretur esse

Secreto mea Polla cum cinado,

Irrupi Lupe. non erat cinædus.

Est elegans

est elegans fabella in Apuleij Asino de pistore, qui puerum latentem voris suæ moechum asini illius aurei indicio deprehendit, quem continuo in cubiculum arreptum pædicauit.

AD EPIGR. L.

FAcetus in Lesbiam iocus, quæ fellatrix erat, & eadem sicca & abstemia. Acumen epigrammatis in ambiguitate est illius verbi, *sumis aquam*. Sumere enim aquam *potare* significat. Apuleius de Asino aureo lib. 9. *vt aqua recentis oppletam peluim offerrent potui meo, ac si intrepidus & more solito sumens aquis allubescerem*: & præterea id quod veteres fœminæ faciebant, vt post coitum pudenda lauarent, idque dicebatur aquam sumere; vt dictum iam est lib. I. epig. 96. & quia spurcum huius Lesbiæ os cum futuricum pudendis comparari poterat, quæ aqua abluebantur, ideò dixit: *nil Lesbia peccas, cum idem facis, quod factura sunt futurices*.

AD EPIGR. LI.

HYlum pathicum insectatur quòd pauperrimus cùm esset, bene uafatos quærebat, & ijs, si quam pecuniolam habebat, largiebatur, & ipse fame peribat.

1 VNVS *sepè tibi tota denarius arca.*] de arca diximus, sup. ad lib. I. epig. 77.
2 ET *hic culo tritior Hyle tuo.*] trita moneta vilior erat, ideò laudata aspera, quòd noua; nec manuum tritura leuior. Quare Imperator Nero in collatione publica exegit ingenti fastidio & acerbitate nummum asperum, argentum pustulatum, aurum obryzum, quæ verba Suetonij sunt in eius vita, cap. 44. Persius sat. 3.

*Quis modus argento? quid fas optare? quid asper
Vtile nummus habet.*

Seneca epi. 19. *Sed mouebis mihi controuersiam, si te noui, nec uoles quod debeo, nisi in aspero & probo accipere*: quod uideri potest desumptum ex Theophrasti ethicis characteribus cap. 4. *ὡς ἀσρομίας*, cuius uerba sunt: *καὶ πὲρ ἀργύρου ἢ ὡς τὸ λαβῶν ἀποδομιάζει, λίαν ἰσθ' ἡσπῆσθ' ἔν, ἢ ἔπειρ ἄμα ἀπὸ ἀπῆσθαι*. I. & argentum quod ab aliquo acceperit, quasi tenuè nimis solet reijcere, & postulare, vt alio id sibi mutetur. & cap. 21. *ὡς μικροφιλότητας*. de homine inepte ambitioso, & qui laudis cupidine laborat, sic idem inquit. *ἢ ἀποδοῦς μὲν ἀργύρου, κατὰ τὴν τιμῆν ἀποδοῦ αἰ*. I. & dans minam argenti, facit dare nouam, dicebatur & asper nummus Græcis albus, glossæ *ἀσπράειν λευκόν*, *asprum*. idem *ἀσπρότης aspritudo, candor*, quod asperi nummi iidem & candidi, necdum tritura manuum decolorati. Sic Apuleius l. 9. Asini aurei: *Demonstrat ei nouitate nimia candentes solidos aureos*. Hinc glossæ *Aspratum κόμυλον*, quòd fortè hæc fuerit collybi origo, intertrimentum pecuniæ, vt paruum illud additamentum collybi, pro eo quod ex nummis deteritur, solueretur creditori. Deinde *κόμυλος* commune nomen factum est ad omnem argenti permutationem significandam. Pollux lib. 3. cap. 9. *ἀργύρι ἀναγῆ, ὁ καλέμενος κόμυλος*. nam in omni permutatione considerari debet pecuniæ diminutio, qua ab ipsamet pecunia, qua à loco:

à loco, quodd eius mutatione pro regionum qualitate pecuniæ pretium immutetur: ab ipsa pecunia, vel quodd detricta, vt dictum est, vel quodd nõ probi nummi, nam in ipsa cufione adulterabatur argētum æris mixtione, vel aurum. Vnde ærofa pecunia dicebatur, quæ ære permixta erat. Vt in l. *creditor*, 102. π. *de solutionibus*. quam solebant quæstores ad libellam exigere, vt deprehenderent, num proba esset. Liuius lib. 32. *Carthaginenses eo anno argentum in stipendium impositum primum Romam aduexerunt, id quia probum non esset, Quæstores renunciauerant, experienti' usque pars quarta decocta erat, pecunia Romæ mutua summa intertrimentum argenti suppleuerat.* Vbi intertrimentum significat defectus ille argenti in ea pecunia, quæ erat ærofa: quo nomine generatim pro quouis damno vtitur Iurisconsultus. l. vlt. §. vl. *de pignorat. act. simul cum intertrimenta*. quodd idem significat, & omnia à verbo *tero*. Vnde Varro detrimentum deducit lib. 5. de ling. lat. quodd res tritæ damnum accipiant. à quacunque autem causa nummi diminuti sint reprobi vocantur, vt in l. *eleganter*. 24. §. *qui reprobos*. dicto tit. *de pig. act.* quibus aduersantur probi, vt est in loco supra citato Senecæ, & Liuij, & apud I. C. in l. *Titius*. 24. π. *de pecunia constituta*, & alijs. Est etiam de aspero nummo mentio apud Nostrum, lib. 12. epi. 55. vbi puellam auaram præ bastiatione, asperum nummum petere dicit his verbis:

Aut libram petit illa Cosmiani,

Aut binos quater à noua moneta.

vbi nouam monetam pro aspera ponit, vt fecerat lib. 4. epi. 28.

Et centum nummos noua moneta.

Et vidimus sup. in vltimo loco Theophrasti.

Vt igitur miseram Hyli paupertatem augeter, denarium solum dicit habuisse non asperum & nouum, sed tritum & penè decutem, & tritiorè dicit denarium: solet enim Cinædos hoc epitheto notare vt lib. 9. ep. 38.

Culus tritior Hedyli lacernis.

3 INFELIX venter spectat conuiuia culi.] *Spectandi* verbo vtitur Martialis, ad significandum conuiuas nihil comedentes sup. lib. 1. ep. 44.

Et nihil inde datum est, tantum spectauimus omnes.

ideo subiungit:

Et semper miser hic esurit, ille vorat.

Nam vorare dicit eum quemadmodum lib. 12. epi. 76. dixit, *Secundum pastas glandes nates habere.*

AD EPIGR. LII.

Non minus difficile quam breue epigramma, hoc est, Ego ingenuè fateor me non satis eius sensum assequi. Dicam tamen quod succurrit. Hic Dasius balneo præpositus pretium exigebat ab ijs, qui lauare volebant. Erat iam lotura Spatale ita mammosa vt locum in balneo pro tribus videretur occupare. Dasius ab ea tres poposcit quadrantes, hoc enim erat balnearum pretium, vt testatur Horatius sat. 3. in fine.

— dum in quadrante lauatum

Rex ibis.

Cicero pro Cælio. *Nisi forte mulier potens quadrantana illa permutatione familiaris facta erat balneari; Spatale continud tres quadrantes persoluit.* Simile illud est de numerosa Labieni calua li. i. epi. 50.

Vidissem modò fortè cum sedentem.

Solum te Labiene tres putavi;

Caluæ me numerus tuæ sefellit, &c.

Vel fortè nequior huius epigrammatis sensus: quod scilicet hic Dasius mulierosus esset, & meretrices sectaretur, cumquæ tres appeteret meretrices, vna Spatale contentus est, quæ pro tribus dedit, nam futuit eam Dasius, pædicauit & irrumauit. Itaque Dasius hic peritus huius meretricij negotij, nouit bene meretrices numerare, qui pro tribus vnicam Spatalen poposcit: Nunc ad hunc sensum verba quæ accommodentur, doceamus.

Loturas appellat meretrices, quæ quidem post coitum aquam fumeabant, vt dictum est epig. superiori 50. *Poscere*, obscœnum verbum, id est, petere aliquid obscœnum, vt epigr. 69. lib. 9.

— *illud puerile poposci.*

Dare, notissimum verbum est, obscœnitati aptum. *Pro tribus* significare id, quod diximus, patet ex epi. 33. lib. 9. vbi cum facilem & morigeram se velle amicam diceret, hæc verba subiungit,

Hanc volo quam redimit totam denarius alter.

Hanc volo quæ pariter sufficit vna tribus.

vbi illa verba, *Quæ sufficit vna tribus*, sic intelligo: quæ vna sufficit tribus obscœnitatibus, futuitioni, pædicationi, & irrumationi, & his verbis explicuit quid significaret illud verbum *totam superaris*, id est, eam, quæ duobus denarijs emta nil neget. Esse autem aliquas fœminas eo infelici adeo perditas, quæ nihil negarent, ex dicto epi. 69. lib. 9. quod poteris legere, constat, & illud omnibus modis largam epigrammatis 66. lib. 12. de his obscœnitatibus interpretare.

Sed ego libentius sic interpungerem:

Novit loturas Dasius numerare poposcit

Mammofam Spatalen, pro tribus illa dedit.

Quod sic interpretor, Dasius nouit meretrices, & idè Spatalen mammofam & deformem poposcit, id est, iussit numerare, id est, soluere futuitionis precium, quod faciebant deformes, vt lib. 11. ep. 63.

Leisbia se iurat gratis nunquam esse futuram,

Verum est, cum futuri vult numerare solet.

illa verò dedit pro tribus, id est, soluit triplum pretium, & functa est triplici munere Venereo, vt dictum est.

AD EPIGR. LIII.

DOcet Maximum, qua ratione possit esse verè liber, quod se cupere subinde iactabat: quamuis nolebat ea facere, quæ ad veram libertatem consequendam essent necessaria.

1 LIBER eris, cœnare foris. si Maxime non vis.] Eadem sententia est epigrammatis II. lib. 9.

Cœnes, Canibare, cum foris libenter

Clamas, & maledicis, & minaris.

Deponas animos truces, monemus:

Liber non potes, & gulosus esse.

& Iuuenal. sat. 5. vers. 161.

Tu tibi liber homo, & regis conuiua videris:

Captum te nidore suæ putat ille culinæ;

Nec male coniectat. Quis enim tam nudus, vt illum

Bis ferat? Etruscum puero si contigit aurum,

Vel nodus tantum, & signum de paupere lora.

Vbi liberum Poëta esse negat illum, qui cœnas regum infectatur, & culinæ eorum nidore capitur.

2 SI plebeia Venus gemino tibi vincitur asse.] Plebeiam appellat Venerem eleganti Metonymia, pro ea, quæ demenda est plebeia & populari meretrice, & quæ cuius perfoluenti precium pateret. Solebant enim in Lupanari pretia designari meretricum, quæ quidem exigebant ante coitum. Iuuenalis de Claudia Messalina, quæ Lycissæ habitum mentita in lupanari prostabat, sat. 6. lib. i. &

Excepit blanda intrantes, atque ara poposcit.

& Ouid. lib. i. Amor. eleg. 10.

Stat meretrix certo cuius mercabilis ære.

Hoc autem pretium à lenonibus in cellæ scriptione notabatur; quod si virguncula primo prostituere deflorationis pretium signabatur, & deinde ceteri concubitus diuersa pecuniæ summa. Est elegans locus in historia Apollonij Tyrij, Puella prosternit se ad pedes: miserere virginittatis meæ, nec prosternas hoc corpus sub tam turpi titulo. Leno vocauit villicum puellarum, & ait; Ancilla exornetur, scribatur ei titulus, qui cum Tarsum deflorauerit, mediam libram dabit, postea populo patebit ad singulos solidos. Erat autem forte Martialis tempore duorum assium pretium summœnianis mœchis constitutum; & hoc diuersum fiebat pretium, pro loco vel qualitate fœminæ. Nam epigr. 33. lib. 9. duo denarij pretium sunt meretricis grauioris, & quæ nil negasset, vt patet ex illo versu,

Hanc volo quam redimti totam denarius aliter.

3 SI tua non rectus tecta subire potes.] id est, si velis in cœnaculis habitare; atque altis scalis, sed angustis ascendebatur, ita vt procerus quiuis incuruus subire deberet.

4 HÆC tibi si vis est, si mentis tanta potestas.] Excelso quodam & forti animo opus est ad diuitias & delicias contemnendas.

5 LIBERIOR Partho viuere Rege potes.] Prouerbialiter dictū est: Parthorum enim Reges nemini supiecti erant, seq. regum reges appellabant.

AD EPIGR. LIV.

FAcete taxat cinædum, cui vxor custodem dedit spadonem, ne scilicet ab eodem custode possit pædicari. Eundem iocum repetit, lib. 10. epigr. 69.

Custodes das Polla viro, nec accipis ipsa:

Hoc est vxorem ducere Polla virum.

Erat enim rarum, & ridiculum videri poterat viro dari custodem ab vxore, cum contra vsu venit, vt vxori à viro daretur.

AD EPIGR. LV.

Dictum est iam de hoc epigr. lib. 1. epigr. 33. Estque tacita reprehensio cuiusdã Sexti fastuosi & superbi hominis, qui magnus amicus esse volebat, & coli ab aliis: non autem amari vt æqualis.

1. *V I S te Sexte coli.*] cultus quilibet disparitatem secum fert conditionum: nam cultor timeat necesse est, ne cultum offendat. timori cum amore non conuenit; vt ait Seneca ep. libenter 47. *Non potest Amor cum timore miseri.* & idem ostendit Tragicum illud vetus dictum:

oderint dum metuant. adductum à Cicerone in Orat. pro Sextio,

& 1. Philipp. & etiam lib. de offic. 1. quod scribit Tranquillus Imperatorem Caligulam iactasse, subinde cap. 30. vbi tragicum dictum appellat, & quamuis nesciamus à quo Tragico sumtum sit. Seneca lib. 1. de ira, cap. vlt. Syllano tempore scriptum dicit his verbis, *Quid ergo? non aliæ voces ab iratis emittuntur, quæ magno emisse videantur animo, veram ignorantibus magnitudinem? qualis illa dira & abominanda: Oderint dum metuant.* Syllano scias seculo scriptam. & idem lib. 2. de Clementia, cap. 2. *Illud mecum considero, multas voces magnas, sed detestabiles in vitam humanam peruenisse, celebresque vulgo ferri: vt illam: Oderint dum metuant.* De qua sententia multi ex veteribus multa, quibus ostenderunt, quàm fallantur tyranni, qui eam sequuntur. Nam ipsi coguntur in miserrimo vitæ statu, hoc est, in ipso timore semper versari: præclareque Publius ille mimographus: *Necesse est vt multos timeat quem multi timent.*

& eleganter Seneca in Oedipo, act. 3.

Timet timentes, metus in auctorem redit.

Et Cicero in hac eadem sententia, lib. 2. de offic. *Etenim, inquit, qui se metui volent à quibus metuunt, eosdem metuant ipsi necesse est.* & Salustius, siue quis alius est, qui ad Cæsarem scripsit de republica ordinãda, oratione. 1. ait, *Neque (arbitror) quemquam à multis metuendum esse, quin ad eum ex multis formido recedat.*

2. *S E D si te Sexte colo, non amabo.*] Notandus est ambiguus sensus in voce, *non amabo*: significat enim, non te amore prosequar, vt ego volebam, & te prosequar odio, quo dignus es, cum tuo fastu & superbia. de formula, *non amare*, pro *odisse*, consule d. epigr. 33. lib. 1.

Non enim fieri potest vt te colam & amem: nam hoc soli Deo accidere potest, vt colatur & ametur: ceteri si coluntur, amari non possunt:

quod in ipso cultu timor sit. Seneca d. ep. 47. *Hoc qui dixerit, obliuiscatur id dominis parum non esse, quod satis est Deo, qui colitur & amatur, &c.*

AD EPIGR. LVI.

A Cerba illusio in Gallum, forte Libyæ Prætorem, cuius vxor mœcha erat: fingit autem notatam auaritiæ crimine fuisse, & respondet ei falsò id accidisse, quod non auara alienarum opum fuerit, sed potius sui corporis prodiga.

1 *NON solet illa Accipere omnino. quid solet ergo dare?*] Lusus est in verbo *dare*. Est enim contrarium *nò accipere*. *accipere* autem significat capere pecuniam pretio alicuius rei, vt sup. lib. 1. epigr. 96.

Non facis hoc gratis, accipis vt taceas.

Dare autem de fœminis obscœnum est verbum, id est, vîris gratificari & morigerari, vt 16. epigr.

— *vis dare nec dare vis.*

AD EPIGR. LVII.

VEntosum quemdam notat, qui fastum & diuitias cum ostentare vellet, nihil tamen haberet, vnde fastum & comites posset sustentare. Est forte hic Saufellus ille, de quo infra epigr. 74.

1 *HIC quem videtis gressibus vagis lentum.*] tardus incessus grauitatis & dignitatis signum.

2 *AMITHYSTINATVS media qui secat septa.*] id est, qui amethystinis vestibus, sed conductis ornatus, per media septa ambulat vagus. Erant enim septa, vbi populus suffragium ferebat, sed quando comitia non erant, in ipsis septis erant mercatores res pretiosas & delicatas vendentes, vbi solebant semper ferè omnes diuites adesse, ostenditur id manifeste ex epigr. 60. lib. 9.

In septis Mamurra diu multumque vagatus

Hic vbi Roma suas aurea vexit opes.

Et per totum epigramma. & præterea lib. 10. ep. 80.

Et gemitus imo promit de pectore, quod non

Tota miser coemat septa, seratque domum.

3 *NON ipse Codrus alpha pænulatorum.*] numerum & ordinem notant Græci Alphabeticis litteris. Sic *α* appellant primum, *β*, secundum, *ω*, vltimam. In sacris Literis: *ego sum α & ω, principium & finis*. Hic autem Codrus lacernas omnium preciosissimas gestabat, quem fingit Poeta sibi subiratum, epig. 27. lib. 5. quod eum *α* dixerit pænulatorum, quod epigramma sic concludit:

Dicas licebit beta me togatorum.

4 *QUEM grex togatus sequitur & capillatus.*] de togatis diximus, lib. 1. epig. 109. Capillatus grex puerorum nobilium est, vt epigr. 62. lib. 10.

Ludi magister parce simplici turba:

Sic te frequentes audiant capillati.

nutriebant enim comam ingenui pueri, & aliquando cirris insigniebantur. Sic Perſius ſat. 1.

*Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe,
Pro nihilo pendas!*

capillos namque nutriebant uſque ad pubertatem, unde capillati pueri imberbes dicebantur. Petronius, *Videmus ſenem caluum tunica veſtium ruſſea, inter pueros capillatos ludentem pila.* & alibi: *Aquam poſcit ad manus, digitosque paululum aſperſos in capite pueri terſit.* & Noſter lib. 3. epi. 58.

*Et pædagogò non iubente, laſciui
Parere gaudent villico capillari.*

Hinc Perſius ſat. 3. verſ. 54. in detonſam appellat iuuentutem.

— quibus in detonſa iuuentus

Inuigilat ſiliquis, & grandi paſta polenta.

5 RECENSQVE [ſella.] de geſtatorijs ſellis vide Lipſ. Elect. 1. cap. 19. affatim differentem:

6 OPPIGNERAVIT admodò Claudij menſam.] fortè hic Claudius eſt idem trapezita, de quo lib. 12. epig. 57.

*Hinc otioſus ſordidam quatit menſam.
Neroniana nummularius maſſa.*

Erant namque Nerones ex familia Claudia. Erat autem ſignum extreme & deploratæ egeſtatis, annuli vel venditio vel oppigneratio. Iuuenal. ſat. 11. verſ. 42.

*Talibus à dominis, poſt cuncta nouiſſimus exiit
Annulus, & digito mendicat Pollio nudo.*

& ſe annulum detracturos dicebāt, cum omnia ſua profuſuros eſſe pollicebantur in alicuius fauorem. Sueton. in Iulio cap. 33. Nam cum in alloquendo exhortandòque ſapius digitorum lævæ manus oſtendens, affirmaret ſe ad ſatis faciendum omnibus, per quos dignitatem ſuam deſenſurus eſſet, annulum quoque æquo animo detracturum ſibi, extrema concio, cui facilius erat videre concionantem, quam audire pro dicto accepit, quod viſu ſuſpicabatur promiſſumque ius annulorum cum millibus cccc. fama diſtulit. Sic Hiſpani dicimus in ſimili re, vender baſta la camifa.

AD EPIGR. LVIII.

DE hoc epigrammate dictum eſt ſup. epi. 44. Carpit Zoilum, quòd pretioſis còductis veſtibus faſtuofus incederet, irrideretque Martialem trita toga indutum: fatetur quidem tritam eſſe, ſed ſuam & non conductam.

AD EPIGR. LIX.

ENcomium cœnationis cuiuſdam, à Domitiano conſtructæ, quam ipſe propter eius exiguitatem, micam auream vocauit.

1 Ex me Caſareum proſpicias eſſe tholum.] qui ſit hic tholus Cæſareus proſus ignoro. Nam tholus commune nomen eſt ad omnia cacumina in ædificijs rotunda forma faſtiata. Sic Varro de re ruſtica, tholum appellat

ædificium rotundum, columnatum: huiusmodi erant Romæ infiniti. Si coniecturæ locus est, existimauerim micam hanc ita esse exædificatam, vt ex ipso triclinio prospiceretur aliquis tholus ædificij, quod sepulchrū alicuius præteriti Imperatoris contineret; & ausim affirmare esse Mausoleum D. Augusti: quod quidem ex eius ruderibus, & modo ædificij cōiectare nunc possumus, in tholum desinebat, quo viso admonebantur conuiuæ suæ fortis, & naturæ imbecillitatis; quod breuis æui essent, & citò morituri. Nam si Augustus qui viuis inter Deos relatus fuerat, & Deus habitus, condebatur illo sepulchro, quī posset inferioris fortis homo properam non expectare mortem? Hæc autem mortis memoria ethnicos illos ad vitæ lautitias excitabat, vt diximus, affatim lib. 1. epigr. Itaque existimo totā vim huius epigrammatis in prospectu tholi sitam esse: & illum Deum Augustum significare, cuius erat tholus. Et iuratus dicerem hunc esse verum Martialis sensum, & epigram. 65. lib. 5. gemellum huius esse, vbi cum eadem continuatur exhortatio ad delicias, clauditur epigramma hoc disticho:

Lam vicina iubent nos viuere Mausolea,

Cum doceant ipsos posse perire Deos.

Quis non dicat Martialem seipsum explicare voluisse? Quamuis sciam hæc aliter accipi à doctissimo Scaligero lib. 2. Ausonianarum lectionum cap. 26. qui existimat tholum Cæsareum eundem esse, in quem ipsa mica fastigiabatur. Sed hoc ipsius Latinitatis ratio non admittit. nam si tholus ipse bona pars est eius ædificij, quī diceret Martialis ex hac mica prospici tholum? Præterea idem magnus vir subiungit ex ipso micæ tholo pēdere cranium humanum, quod mortis conuiuas ipsos admoneret. Crederem libenter oculato testi Scaligero, sed ipse nec auritus est; nam neq; videre potuit micam hanc, tot seculis iam dirutam: nec ad illam cranij suspensionem probandam auctorem aliquem adducit. Cætera quæ ipse scribit de cranij, vel laruis adductis per conuiuia, sic aptis, vt earum articuli, vertebræque in omnem partem verterentur, vt conuiuæ humanæ conditionis admoniti largius genio indulgerent, doctissime vt alia etiam multa, quæ de imagine circumlata per triclinia ab alijs adducuntur, & à Lips. lib. 1. Satur. cap. vlt. libenter probō, ex osculo, & addo cap. 8. dist. 44. in decreto. vbi hunc morem peruenisse penè incorruptum videtur vsque in illud tempus Christianorum. cuius cap. verba sunt. *Nec laruas demonum ante se ferri consentiat [presbyter vllus] quia hoc diabolicum est, & sacris canonibus prohibitum.* Sed non existimo ad hoc Epigramma vlla ratione hæc pertinere.

1 FRANGERE toros.] id est, libenter in thoris reside. Hac formula vitur epigram. 8. lib. 4.

Imperati structos frangere nona toros.

2 TINGERE nardo.] tingere pro vngere rarum esse diximus iam suprali. 1. epi. 78.

AD EPIGR. LX.

DE hoc epigrammate iam supra epi. 47. aliquid diximus. Monet Hylum puerum, vt discedat ab vxore armati Tribuni, nec natibus confidat, nam quamuis castrari mares vetuisset Domitianus, vetuerat etiam & adulteria.

1 **VXOREM armati futus puer Hyle Tribuni.]** armatum Tribunum dixit, vt ostenderet Tribunum militarem. Tribuni plebis, Tribuni ærarij & alij multi distinguebantur à militaribus, quòd militares inquam, latus parazonio cingerent. Erat autem parazonium latus quidem gladius mucrone obtuso, de quo lib. 14. epig. 32.

Militia decus hoc, & grati nomen honoris,

Arma Tribunitium, cingere digna latus.

2 **SUPPLICIUM tantum dum puerile times.]** Sic omninò legendum, nò autem puer Hyle. Est verò puerile supplicium pædicatio.

3 **DVM ludis.]** de verbo *ludendi* diximus supr. lib. 1. epi. 4.

4 **CASTRABERE]** respexit ad morem antiquum. Pœna enim fuit frequens apud Romanos Mœchis irrogata, à maritis castrari: Plautus in Pœnulo scena, *satis spectatum.*

M. I. Quid agis? s. y. facio quod manifesto mœchi hant sermè solent.

M. I. Quid est? s. y. refero vasa salua. vbi ludit in voce *vasa*. Vasa enim etiam testes significant, vnde *bere vasati*, pro *mutoniatu*, vt diximus ad lib. 1. epig.

5 De hac etiam pœna locus est apud Valer. Max. lib. 6. cap. 1. *C. Accienus à Vrbieno. Item Pontius à P. Cernio deprehensi castrati sunt.* quod mariti non inconsultò faciebant: Ea enim parte eis peccatum erat. Hinc iocus est epig. 85. lib. 3. vbi Martialis irridet maritum quendam, qui mœcho abliciderat nares, cum debuisset potius partem secare, qua offensus erat.

6 **IAM mihi dices, Non licet hoc]** Domitianus edicto vetuerat castrari mares, non hominum charitate, sed odio fratris Titi, & vt eum mortuum in inuidiam adduceret. Testis Xiphilinus è Dione in vita Domitiani, cuius verba ex interpretatione Gulielmi Blanci hæc sunt. *Quas ob res et si Edrinum Eunuchum amabat, tamen quod Titus excessos quoque dilexerat, retuit in eius contumeliam, ne qui in posterum intra fines Romani Imperij castrarentur,* Suetonius etiam in Domitiani vita, cap. 7. meminit eiusdem edicti. Poëta etiam lib. 6. epig. 2. Eadem hæc tam castrationem marium, quam adulteria prohibita fuisse à Domitiano, per rotum epigramma docet: & de castratione sola innuit, lib. 7. epi. 7. & 9. & Papinius lib. 4. Sylvarum in vita Domitiani, vbi Domitiani laudes enumerat.

Qui fortem (inquit) verat interire sexum,

Et Casar prohibet mares adultos

Pulchra supplicium timere forma.

Quod idem narrat & Ammianus lib. 18. Domitianum imitati sunt & alij Imperatores, hominum generi proinde consulentes, vt Hadrianus testante Vlpiano in l. Cornelia. 4. §. vlt. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. &

Paulus Iurifconsult. lib. 5. sentent. tit. 23. §. 13. ¶ A

6 HYLE licet? id est, adulterari non licet, quod caueatur eodem e-
dicto.

AD EPIGR. LXI.

A Cerbè inuehitur in maledicum quemdam, qui cum antea fellator
esset, deinde maledicentia famosus factus fuerat.

1 CVM tibi vernarent dubia lanugine mala, id est, antequam ex Ephebis
excessisses. Legendum autem omninò est dubia, vt lib. 12. epig. 42.

Tam dubia est lanugo tibi, tam mollis, &c.

Mutata est vox dubia in tenera ab ijs, qui non intellexerunt, quid esset du-
bia. Illud dubium dicitur, quod dubitari potest, sit necne. Deducitur à
vocibus, duo & via, quamuis v in b cognatum immutetur. Cum enim due-
viæ sunt, hæremus nescientes, vtram capeffamus. Hinc dubiũ illud di-
citur, quod nos reddit ancipites. Sic, dubia lanugo ea est, quæ vix oculis
percipitur. Vnde intelliges difficilè illud epitheton epig. 76. lib. 3. de Ba-
tico sarcophago:

Et pulsam dubio de petasone voras.

significat enim dubius petason, de quo dubitari possit, putridus sit, nec ne.

2 LAMBEBAT medios improba lingua viros] Periphrasis fellationis, vt
lib. 3. epi. 81.

Hæc debet medios lambere lingua viros.

3 POSTquam triste caput, &c.] hæc per summum contemptum dicta
sunt: lambebat enim abiectissimos homines, & ab ijs etiam fastidieba-
tur.

4 NIMIAQUE æruginè capus, id est, in terribilissimum delapsus vitium:
Nam quemadmodum ferrum, quod æruginè capitur, quod eadem for-
mula Hispani dicimus (tomarse de orin) omnino corrumpitur; sic qui ali-
quo inficitur vitio, æruginè capi dicitur.

5 AD LATRAS nomen quod tibi cunq; datur.] id est, latras ad quodcunq;
tibi datur nomen.

6 NAM cum fellaret, purior illa fuit.] mala vel impura lingua dicitur male-
dica, impurus homo, impurum os; impura lingua dicitur de fellatore &
cunilingo. Est igitur iocus in voce purior, nam lingua eius, cum fellaret,
non erat adeo impura & mala, quamuis esset impurissima. Est elegans io-
cus ex hac ambiguitate lib. 3. epi. 79.

De nullo querevis, nulli maledicis Apici,

Rumor ait linguæ te tamen esse mala.

De homine impuro. Est ex ambiguo etiam iocus lib. 9. epig. 64.

Ad cœnam inuitant omnes te Phœbe cynadi,

Mentula quem pascit, non puto purus homo est.

& epigr. 69. puram puellam appellat eam, quam ipse non irrumasset.

Sed mihi pura fuit, tibi non erit Aeschyle si vis,

Accipe & hoc munus condicione mala.

Petronius sic intelligendus est in satyrico; *Quibus ego auditis intentam in oculos Aeschili manus, & quid dicis, inquam, muliebris patientia scortum, cuius nec spiritus purus est?* Et paulo post: *Non taces nocturne percussor, qui ne tu quidem cū furis faceres cum pura muliere pugasti.*

AD EPIGR. LXII.

LAbienum pathicum vrbane perstringit, ea occasione, quod crura, pectus, brachia & pondus velleret. Videri hoc poterat amicæ causa facere; sed interrogat cuius causa culum depilet, quod facere non poterat, nisi pædiconum causa.

1 *Quod pectus, &c.*] molles depilari solebant, & præcipuè pectore, vt supra diximus ad epigr. 36.

AD EPIGR. LXIII.

LVxuriosum Melichum describit, & luxuriæ crimine damnat eleganti dilemmate; qui cum centum sestertia sola haberet, è sacra Via Lædam pulcherrimam seruam totidem sestertijs emit. tantam pecuniam impendere in amatam seruam luxuria est. Quod si dixeris Meliche te non amare, maior luxuria erit.

1 *Quæ tulit è sacra Læda redempta via* [falsò hic putant Domitius & Heraldus hanc Lædam meretricem fuisse, & hanc pecuniam à Melicho amatore ei datam. Est enim intelligendum de serua emta, vt epi. 71. lib. 6.

Vendidis ancillam, nunc redimit dominam.

redimere enim emere est, vt eodem lib. epigr. 60.

Et redimunt soli carmina docta cocci.

Cicero in Anton. Pompeio (inquit) *sua domus patebit, eamque non minoris, quam emit Antonius redimet, redimet inquam Cn. Pompeij domum filius.* & apud iuriconsultos pluribus in locis. hinc Vestigalium emtor redemptor appellatur ab iuriconsulto Alfeno in l. Cæsar. in princip. II de Publicanis & vestigalibus, & etiam apud Imperatorem Constantinum. l. i. de officio rectoris prouinciæ, c. Theodos. *Non sit venale iudicis velum, non ingressus redempti, non infame licitationibus secretarium.* Quid? quod tanta pecunia vix poterat cum meretrice consumi, & si cum meretrice consumta fuisset, quam frigidum esset dubitare an amasset Melichus eam. Quæ enim causa poterat intercedere præter amorem tantæ cum meretrice expensæ pecuniæ? De serua poterat dubitari, vtrum vel formæ causa, vel ministerij emeretur, & præterea via sacra vendebantur serui, vt aliæ res.

2 *Si tanti diues amares,*] nam impensis solis centum sestertijs, quæ Melichus possidebat, iam pauper erat factus: pauperi autem amare turpe est; vt sup. lib. I. epi. 93.

Denique pædica Mamuriane satur.

& Saluianus Massiliensis Episcopus lib. 7. de prouidentia Dei in princip. luxuriosos pauperes his verbis infectatur. *Criminosior quippe est luxuriosa paupertas, & maioris est inuidia miser nugator.* & inferius: *Adde autem quod hæc, vt dixi, faciunt iam senes, adde quod pauperes.* Vtrumque enim sceleris

augmentum est: minus siquidem prodigiosum est peccare iuvenes, peccare locupletes, &c.

AD EPIGR. LXIV.

Reprehendit vrbane Taurum quemdam cunctabundum, & de vitæ fine diu deliberantem, qui modo se ad Rhetoris, modo ad caufidici munus cogitatione applicabat, nunquam tamen manus operi admouebat. Dicit in hac dubitatione cunctatam eum futurum forte vt mors occupet.

1 *ET fuerat serum iam tibi desinere*] id est, si opportuno tempore alicui ex his duobus muneribus te addixisses, iam diu deberes ab vtrolibet feriari, essetque serum nunc id relinquere.

2 *SI schola damnatur.*] id est, si Rhetoris officium non arridet tibi: Rhetores namque ij sunt, qui in ludo Rhetorica præcepta discipulos docent.

3 *IPSE potest fieri Marfya caufidicus.*] id est, ea est caufidicorum inopia & solitudo, vt ipse Marfya laxeus, & in foro stans posset cauffas habere. Hic enim legitimus est Poëte sensus. Nam suprà dixit de paucitate Rhetorum.

— tres vno perierunt Rhetores anno.

Præterea muneris huius facilitatem notat, vt fecerat sup. lib. 1. epi. 18.

Cogit me Titus actitare causas,

Et dicit mihi sapè, magna res est.

Res magna est Tite, quam facit colonus.

& etiam tarditatem Tauri satyricè designat, quasi dicat: quamuis rudis & laxeus sis, ne desperes, nam ipse Marfya fungi potest hoc munere.

AD EPIGR. LXV.

Ironicè & irrisoriè illudit Saletanum, quod ficto ob vxorem mortuam dolore tristior incedebat, à qua tamen decies centena millia nummū dotis acceperat.

1 *EXTVLI, inquit, vxorem.*] refert Saletani respondentis verba.

2 *O grande fati crimen!*] quod in veris doloribus accidebat, hîc in ficto fingit Poëta: fortunam enim & fatum & Deos ipsos accusabant veteres, vt sup. lib. 1. epi. 13.

Nimirum timuit nostras fortuna querelas.

& apud Tacitum lib. 2. Annalium: *commota plebs in Deorum iaciebat.*

3 *CENTENA decies que tibi dedit dois?*] Ex Iuena. loco sat. 10. vers. 335.

— *& ritu decies centena dabuntur Antiquo.*

vbi glossæ veteres sic habent: *Dos scilicet secundum morem.* Colligunt aliqui hanc fuisse summam antiquæ dotis. Aduuant hanc opinionem auctoritate Taciti Annali. libr. 2. vbi cum narrasset Domitij Pollionis filiam captam esse in virginem Vestalem, posthabita Fonteij Agrippæ filia, addit: *& Cesar quamuis post habitam decies sextertij dote solatus est.* & ex Seneca: *Beatiores istos putas, quorum Pantomima decies sestertio nubunt, quam Scipionem, cuius liberi à senatu in dote as graue acceperunt.*

& Martialis lib. II. epi. 24.

— *decies mihi dotis in auro*

Sponsa dabis, dixi.

Addere possent verba Vlpiani iuriconsulti in l. cum de in rem verso, de vsur. Sed miror lapsos esse in re adeò manifesta, nec vellem doctissimum Lipsium in hanc opinionem inclinasse: Nam Iuuenalis locus sic accipiendus est: vt illa vera *ritu antiquo* non ad summam, sed ad dotis dictionem referantur: quod glossæ clarè innuunt, & Senecæ locus contra illos est, nam Pantomimæ, quæ Senecæ tempore decies sestertium dotis accipiebant, opponuntur veteribus Scipionibus, quorum filiæ exiguam pecuniæ summam in ære graui à senatu sumebant nomine dotis. Vlpianus verò (vt Tacitus) loquitur de personis certis, & de dote certa, quæ fuit eius summæ: nec poterant rei ipsi quæ acciderat vel addere vel demere, sicquæ non est verum solennem esse eam pecuniæ summam in dotibus. Nam possent mille authores laudare, apud quos maior vel minor dotis summa reperitur. Sufficiat idem Martialis epi. 38. lib. 5.

Ducenas accepit, & tamen viuit.

& Iuuenalis idem sat. 2. de fictis Gracchi nuptijs, in quibus ad verarum nuptiarum ritum dos dicebatur, ait:

Quadringenta dedit Gracchus sestertia dotem.

Cornicini.

Præterea quis adeò stupidus est, vt existimet apud aliquam nationem fieri posse, vt sit constituta, & certa, & solennis dotis summa? Cum Respublic. ex diuitibus & pauperibus constet, & quisque pro sua facultate dotem dicat filiabus suis. Sed existimo hanc dotis summam in incertis personis exempli causa, pro dote signatam, & vt rectè admonuit Heraldus, pro maxima dote positam, vsurpatam fuisse ex communi loquendi more: Nam quoties multam pecuniam significare volebant, per Synecdochē decies centena dicebant, vt mille homines pro multis. Horat. sat. 3. lib. I. in princ. de Tigellio Sardo Cantore.

— *decies centena dedisses*

Huic parco paucis contento quinque diebus

Nil erat in oculis.

Ideo Seneca loco sup. scripto, cum notaret Pantomimas summa & maxima dote decies centenis sestertijs nubere dixit. Itaque *decies centena* non est solū solennis summa in dotibus, sed ad maximas dotes & ad maximas quasque pecuniæ summas exprimendas ea verba ioculariter vsurpantur, quod vellem doctissimum Lipsium animaduertisse.

4 NOLLEM, accidisse hoc tibi Saletane.] faceta ironia totius epigrammatis est. illud enim:

O grande facti crimen, ô grauem casum!

ambiguè dictum. Sonat enim conuersionem veram fortis Saletani, qui amiserat vxorem; sed re vera conuersione est indignantis Martialis, quod

tam grandem pecuniæ summam hereditate accepisset. Eodem modo intelligendus hic versiculus. Sonat enim, nollem vt vxorem amisisses: sed reuera est, nollem vt sic locuples effectus sis.

AD EPIGR. LXVI.

Morosam depingit matronam, quæ comta à serua ornatrice, cum animaduertisset in vnico anulo cirrorum peccatum fuisse, ira accensa, eodem speculo quo id animaduertit in *Pleusam* ornatricem animaduertit tanta sæuitia, vt sectis comis, & fracto capite misera Pleusa ceciderit.

Totum per se liquet: & præterea perpulchrè omnia Heraldus est interpretatus, quem consule.

Illud vt digna speculo fiat imago tuo. de caluitie, quam imprecatur Lala-gæ, intelligendum est. quicquid enim *depilatum* est, *caluum* appellat Martialis, vt supr. epigr. 33. Philænim caluam assimilari dicit mentulæ, inuens mentulam caluam esse, id est, depilatam. Sic speculum caluum erit & simile cranio Lalages.

AD EPIGR. LXVII.

Molestam Posthumi importunitatem ab otio profectam notat, qui quoties Martialem conueniebat, semper quid ageret, interrogabat. hoc dicit inde esse, quod Posthumus ipse nihil haberet, quod ageret: Nam quamuis erat communis formula eorum qui se salutabant, vt notat Brisson. lib. 8. de formul. ciuiler, non tamen fiebat nisi semel in die.

AD EPIGR. LXVIII.

Artificiosè reprehendit voluntariam seruitutem salutantium & affectatorum, qui vt à magnis amicis impetrarent diuitias, iis solebant adulari: De quibus plurima est apud hunc Poëtam mentio, sed nihil hoc epigrammate vrbanius: fingit autem se sponte sua ab hac seruitute, quam impenderat, Olo vindicasse.

I QVOD te nomine iam tuo saluto.] Salutare proprio nomine æqualium erat, vel superiorum, ad conciliandam vel confirmandam gratiam. Vnde candidati, qui petitores erant magistratum, plebeculam proprii nominis salutatione demulcebant. Hinc profectum mirabile illud *nomenclatorum* (quos etiam monitores vocabant) ministerium, de quo passim apud auctores veteres mentio est, & dicemus plura ad epigrammata 22. & 55. lib. 5. Sic Horatius: gratiæ conciliandæ instrumentum nomenclatorem existimat. Scribit enim saty.

Si fortunatum species, & gratia præstat:

Mercemur seruum, qui dicet nomina, lauum

Qui sodiat latus, & cogat trans, pondera dextram

Porrigere.

Nominare enim aliquid nomine proprio, argumentum est memoriæ illius, quam non retinemus eorum quos non amamus. Vnde Principes

aliqui ad hominum gratiam comparandam, memoria retinebant singulorum nomina. Ex qua re immortales laudes reportabant. D. Augustus, vt de illo scribit Sueton. Patres in Curia salutauit sedentes, & quidem nominatim singulos, nullo submonente; & quod magis mireris, de Nerone scribit idem: *Omnes ordines subinde ac memoriter salutauit.* & de optimo Principe Traiano scribit Plinius in Panegyrico hæc verba: *Gratum erat cunctis, quod Senatuum osculo exciperes, vt dimissus osculo fueras. Gratum quod Equestris ordinis decora honore nominum sine monitore signares. Gratum quod tantum, non vltro clientibus salutatis quasdam familiaritatis notas adderes.* Quod esset æqualium salutatio, nomine proprio facta, probari potest ex epigrammate 113. lib. 1.

Cum te non nossem, dominum regemque vocabam;

Postquam te noui, iam mihi Priscus eris.

Sed clarius ex hoc ipso, nam quando Olym colebat, regem & dominum vocabat. Nunc autem cum se ab ea seruitute vindicasset, proprio salutabat nomine. Id etiam perspicuè ex epig. 88. lib. 6. colliges:

Mane salutari vero te nomine casu,

Nec dixi dominum Ceciliane meum.

Quanti libertas constet mihi, tanta requiris.

Centum quadrantes abstulit illa mihi.

De nomine regis, vide plura ad epig. 18. hoc eod. libro.

2. *TOTIS pilca sarcinis redemi.*] notissimum est epigramma; ad pileum vocare; Consule adagiographum, vbi plura congerit in hunc locum communem.

3. *TOTIS sarcinis.*] id est, sarcinulas meas vendidi, vt corrasa inde pecunia possem sportulæ tuæ supplere vicem. Vide adagium, *cum sarcinis enatare.*

4. *QVI se non habet.*] is dicitur se habere, qui cupiditates suas coercere potest. Vide adagium: *Qui se non habet, Samum postulat.*

5. *SERVVM si potes Ole non habere.*] Salutatores illi & anteambulones solebant à fastuosis illis regibus & dominis suis sportulam accipere, quibus seruum alebant, pensionem domus persoluebant, emebant vestes, & etiam Veneri faciebant satis, vt constat ex epigr. 30. lib. 3. & epig. 26. lib. 4. sexaginta nummis se togulam non emere dicit, & ideò Posthumi seruituti renunciare. Idem dicit lib. 9. epigr. 103. & Iuuenal. sat. 1.

Sed cum summus honor finito computet anno,

Sportula quid referat quantum rationibus addat.

Quid facient Comites, quibus hinc toga, calceus hinc est

Et panis fumusque domi.

Qui igitur his omnibus valedicere potest liber esse poterit. Nam qui his rebus & gulæ præcipuè addictus est, liber esse non potest: vt epig. 11. lib. 9. *Liber non potes & gulosus esse.*

Hæc omnia vidimus probata, sup. epig. 53.

IRridet facetè nebulonem quendam cœniperam, sed qui recusantis specie semper ad cœnam vocatus ibat. fingit cogi ad cœnam rectam à Meliori, & monet vt si vir sit, constanter neget se iturum, ne scilicet inuitus eat. Hi namque parasiti his vtebantur imposturis, quas eleganter detegit Sidonius, lib. 3. epist. 3. *Ieiunat, inquit, quoties non vocatur, sed sic quoque lenitate parasitica inuitetur excusans, &c.*

IPSE quoque ad cœnam gaudebat Apicius ire.] Argumentum à minori: Si ditissimus & luxuriosissimus Apicius gaudebat ad cœnam ire, cur tu pauper & qui domi non sis cœnaturus, non gaudebis? Est autem hoc argumentum fictum à Martiale; & hæc fictio ei familiaris. Sic lib. 7. ep. 41. fingit Alcinoo multos poma dedisse,

Alcinoo nullum poma dedisse putas?

2 SI tamen inuitus vadis, cur Classice vadis?] Firmum argumentum: nam si potes non ire, non ibis, si inuitus vadis: & est parasite ad sequentem Classici responsionem.

3 COGOR ais? verum est, cogitur & Selius.] Elegans lusus in verbo cogitur. Cogi enim dicitur is qui contra voluntatem suam aliena vi aliquid facit: & cogi dicitur, vngi aut duci ad aliquam rem quamuis propria voluntate. Sic Selius de cuius diligentia, qua curabat ad cœnam vocari, dixerat satis, sup. ep. 11. 14. & 27. sua voluntate cogebantur ad cœnam. Apud Terentium in Andria, act. 4. Scen. 1. Carinus ironice perstringit Pamphilum, quod Philumenam quam dixerat odisse vxorem cuperet his verbis,

C. scio cum patre altercasti dudum, & is nunc propterea tibi succenset, nec te qui inuit hodie cogere illam vt duceres.

& paulò inferius:

C. scio in coactus tua voluntate es.

4 SI vir es, ecce nega.] Virum appellat noster eum, qui vel gloriam, vel diuitias, vel voluptates contemnit. Itaque hoc loco, si vir es, id est, si conuiuia & lautiores epulas potes contemnere, dic te nolle ad cœnam ire. Sic de gloria sup. lib. 1.

Nolo virum facile redimit qui sanguine famam.

& de ingenij laude, lib. 6. epig. 14.

Versus scribere qui potest disertos

Non scribat, Laberi, virum putabo.

COtylum fellatorem alios fastidientem, & qui nolebat quemquam prius in folio lauari, notat & docet spurciorem eum esse, quam quemuis alium.

1 NON VIS in folio prius lauari.] de folio diximus, sup. ep. 42.

2 VNDIS ne fouearis irrumatis.] facete vocat aquas irrumatas, quæ mentulam abluerint & contraxerint sperma.

3. *Te primus licet abluas, necesse est, Ante hic mentula, quam caput laetetur.*] Obscurior locus si attentius legeris, quem sic explico. Cotylus formidabat aquas irrumatas: ne igitur irrumatae sint, lauet ipse primus, sed hac lege ut potius obscenas partes quam caput in folio abluat: quod fellantes os habent spurcum; adeo ut si aliquem basiauerint, eum sordibus inficiant. Sic lib. II. epigr. 96. admonet Flaccum:

Incideris quoties in balsa fellatorum,

In folio puto te mergere Flacce caput.

Est igitur sensus, *licet*, id est, quamuis tu primus abluas te, necesse est, ne irrumentur aquae ante, id est, potius hic cauetur pondus tuum, quam caput.

AD EPIGR. LXXI.

Cæcilianum veteratorem callidum carpit facetissime, qui quoties vel Catulli versibus comparabat, tanquam si Martialis carmina illis præferret. Dicit malle se, ut Cæcilianus recitet sua, quam illorum veterum Poëtarum. Totum autem epigramma per ironiam contextum est.

1 *CANDIDIVS nihil est te.*] Candidus ille dicitur, qui ingenue & absque inuidia iudicat. Erat autem communis Poëtarum querela, quod homines inuidia moti vetera præsentibus præponebant, & opera viuorum Poëtarum reprehendebant non alio nomine, quam quod noua essent. Tractat hunc locum eleganter Horat. lib. 2. epist. 1. ad Augustum, quæ tota versatur fere in hoc argumento, sed præcipue illa carmina,

Indignior quicquam reprehendi, non quia crasse

Compositum, illepidæ putetur: sed quia nuper

Nec veniam antiquis, sed honorem & præmia poscit.

& hic noster epig. 69. lib. 8.

Miraris veteres Vacerra solos,

Nec laudas nisi mortuos Poetas.

Et vide quæ diximus ad epigr. 1. lib. 1. Ironicos igitur candidissimum dicit Cæcilianum, quod præferat Martialis viui carmina Marfi & Catulli mortuorum poematis, quod maligni non fecissent.

2 *Hæc mihi das tanquam deteriora legas.*] Fateor ingenue me diu de huius carminis sensu dubitasse: nam si illud, *deteriora* ad mea carmina referas, est omnino contraria sententia: Nam sequenti versu statim subiungit,

Ut collata magis placeant mea.

Si *deteriora* quæ possunt magis placere? si verò, *deteriora* referas ad carmina Catulli & Marfi, non potest conuenire. Hic enim notandum est Martialis carmina legi à Cæciliano, Marfi verò aut Catulli recitari memoriter ad illam contentionem & collationem; & quoties in hoc

epigrammate *legendi* verbum est, intelligi de carminibus Martialis: *recitandi* verò verbum de versibus aliorum. Non igitur potuit illud *deteriora* intelligi de veterum poematis: propterea quod *legendi* verbum in his ponitur. Nodum hunc neminem video sensisse adhuc, nedum soluisse. Ego leui inmutacione sic expedio. Locò illius vocis *deteriora*, repone *dexteriora*, id est, meliora; & refer ad *mea* vt sit sensus. *Hæc mihi das*, id est, has recitationes in meam gratiam suscipis, & mihi præstas tanquam *deteriora* sint mea carmina, quæ tu legis!

3 *Vt collata, magis placeant mea?*] Amouenda est interrogacionis nota. Est enim explicacio superioris hemistichij. *Tanquam dexteriora legas.*

4 *CREDIMVS illud.*] Ironicòs etiam dictum, id est, credo te eo sine & animo veterum poemata recitare.

5 *MALO tamen recites Cæcilianæ tuæ.*] Facete hoc ambiguo sensu dictum. id est, malo me honorari prælatus tibi, quam Marfo & Catullo. Sed re vera malo, vt tua pessima carmina recites, in meorum contentionem, quam elegantissima illa Marfi & Catulli: Hoc enim procul dubio mea magis placebunt.

AD EPIGR. LXXII.

POSTHVMVM Pathicum irridet ironicòs, quòd hesternæ cœna fuisset à Cæcilio quodam pædicatus. Est totum epigramma artificiosa verborum ambiguitate confictum, & ironiæ etiam sale conspersum.

1 *Os tibi præcisum.*] Turnebus, lib. 7. cap. 12. monet legendum esse, *percissum*; quòd apud Plautum in *Casina* legatur, *Percide tu os, quod es batue tonde.* Nam, *præcide*, inquit Turnebus, aliud est & turpitudini affine, immò verò obscœnissimum. Sic, *os tibi percissum*, in Martiale legendum est, non vt *obtruncet*, *præcisum*. Idem est secutus Iosephus Scaliger in *Catalecta* Virgilij: *Ad incitandum*, inquit, *risum, histriones sibi os percidi & batui alapis patiebantur.* Martialis,

— *os tibi percissum est, &c.*

Eandem lectionem probat Gruterus in hunc locum, & autoritate antiquarum membranarum fulcit. Ego fateor *percissum os*, *præcisum & percissum*, Latine dici, & idem esse. Nam de *percisso* planum est ex dicto loco Plauti; de *percisso*, hoc idem epigramma, quarto versu, & Iuriconsultus Ulpianus in L. Prætor. 7. §. vlt. in fi. II. de iniuriis probant. Præcisum autem germana significatione idem est, quod percissum: Sed tamen modestiæ causa tributum est summæ obscœnitati pathicorum, & *præcidi* dicuntur, qui pædicantur, vt lib. 4. ep. 48.

Præcidi gaudes, præcisus Papile ploras.

& lib. 12. epigr. 35.

Dicere præcisum te mihi sæpe soles.

& alijs multis in locis. Hoc igitur verbo necessariò vti debuit Poëta, cù tota vis epigràmatis in verborù ambiguitate sita sit, sicquè, *os tibi percissum est*, significat sono verborum os tibi est percussum, sed ex mente Poëtæ irrumatus es: nam cum pathici natibus præcidantur, fellatores præciduntur ore.

2. QUANTO non ipse Latinus Vilia panniculi percussit ora sono.] de Latino diximus ep. 5. lib. 1. cui Panniculus minister erat ad risum conciliandum, & sinebat se alapis percuti à Latino. lib. 5. ep. 62.

O quam dignus eras alapis Mariane Latini,

Te successurum credo ego Panniculo.

& Tertullianus de spectaculis: *Insuper contumelijs alaparum sic os obijcit, quasi de præcepto domini ludat.* & Cyprianus, *idibus infelix facies locatur, vt infelicioer venter saginetur.*

Iuuenalis etiam reprehendens Romanorum lasciuiam, qui in agendis fabulis sicuti mimi alapis se percutiebant, ait sat. 8. vers. 191.

— ridere potest, qui

Mamercorum alapas.

Hinc putat Scaliger dicto loco, natum esse prouerbiu, *os prabere alicui*, pro morigerari. Sed maior in prouerbio Hyperbole: Nam *prabere os*, est offerre irruminationi, vt leno ille apud Terent. in Eunuch.

qui hodie vsque os prabui.

id est, permisi tantum, non vt me irrumaret adolescens ille. *Sonum* autem ambigüè dixit etiam: Est enim alaparum sonitus in percussione oris, & reapse intelligit Martialis tumultum & risum eorum, qui irrumationi affuerunt.

3. CACILIVM tota rumor in vrbe sonat.] Est hic etiam faceta quidem ambiguitas, sed latens, & nemini, quod sciam, adhuc animaduersa in voce (*rumor*) Nam cum irrumatio à ruma ducatur, vtitur Martialis frequentissimè, quoties de irrumatione agit, hac voce, vt hoc loco vides, & lib. 3. epigr. 33.

Mollem credere te virum volebam,

Sed rumor negat esse te cinadum.

rumor, id est, fama. Sed *rumor*, id est, irrumatio & epigr. 79.

De nullo quereris, nulli maledicis Apici;

Rumor aut lingua te tamen esse male.

rumor eodem modo accipiendus est. & ep. 86.

Narras te rumor Chæone numquam esse sututam.

4. ESSE negas factum.] Est etiam in voce *factum* ambiguitas. Est enim *facere* obscænum vt sup. dixi lib. 1. ep. 47.

5. QUID quod habet testes Posthume Cacilius.] perspicua est in voce *testis*, ambiguitas, & perspicuus lusus. Similis est Plauti in Amphitryone.

Al. mihi quoque assunt testes qui illud, quod ego dicam, assentiant. Am. qui testes?

Al. testes. Am. Quid testicularc.

AD EPIGR. LXXIII.

Acutissima Lyris fellatrix, & eiusdem ebræ reprehensio, ficta in-
terrogatione & responsione concepta. Est autem versus subobscu-
rus. Fugit enim tanta subtilitas oculorum aciem. Argutissimam senten-
tiam eius, quod sobria, sic concipe. *Vis scire quid faciat Lyris? fellat quod & facit
sobria.* Ergo perpetua fellatrix est: nam cū sobria felleret, & nunc idem fa-
ciat, quod facit sobria: Ergo ebra nunc est & etiam fellat. Fieri autem
non potest vt non sit vel ebra, vel sobria, ebra facit idem quod sobria:
ergo semper fellat. Notat igitur eam duobus vitijs, fellatione perpetua
& ebriitate præsentem.

AD EPIGR. LXXIV.

Est hoc epigramma eiusdem argumenti ac superius 57. Depingit in-
eo fastuosum incessum & comitatū Saufelli cuiusdam, qui fœnera-
toribus sua oppignerauerat, vt anteambulones suos conuiuio exciperet.
Inscribitur epigramma ad *Maternum*, nobilem Poëtæ tempore Oratorē,
de quo plurima mentio apud Plinium iuniorem, & in eo Dialogo qui
de causis corruptæ eloquentiæ tribuitur *Quintiliano*.

1 *CINCTVM togatū.*] de comitatu togatorum, vide, quæ diximus ad
lib. i. epi. 109.

2 *Quanta reduci Regulus solet turba.*] de Regulo multa legere potes apud
Plinium, de eius facultate dicendi deque mala mente & malo animo.
Nostri Poëtæ amicus erat fortè, quod in eum benignus, cū adeo diues
esset. De eo sup. epigrammata legisti tria, lib. i.

3 *AD alta tonsum templa cum reum misit.*] Solere reos & barbam & capil-
lum promittere, diximus sup. epi. 36. Cū verò absoluerentur, tondebāt
capillum, radēbant barbam, exuebant lugubres vestes, yngebantur & com-
mebantur, & Ioui Capitolino gratias acturi ascendebant Capitolium.
Ideo metonymicōs *tonsūm reum* dixit, pro liberato à iudicio. Tunc rei a-
mici gratulabundi patronum, qui amicum liberauerat, comitabantur &
reducebant domum. Legi autem in editione Iunij *sola turba*, pro *solet turba*,
operarum manifestus error.

AD EPIGR. LXXV.

IN spectaculis epigr. 10. vbi de leone, qui gubernatorem offendit, scri-
bit Martialis huius epigrammatis argumentum contentum etiam est,
vbi de verberibus, quibus feræ à magistris vapulabant, irritationis vele-
mendationis causa dictum à nobis est.

1 *INSERTAMQUE pati blandus in ora manum,*] de inferenda manu ori
leonum lusus causa, vide Senecam lib. i. cap. 3. de benefic. & epist. 86. &
Noster spectac. lib. ep. 18.

2 *SANGVINEAM rastris quæ renouabat humum*] Theatri arena sangui-
ne & humano & ferarum tincta erat, in spectacul. epi. 11. de vrso.

Præceps sanguinea dum se rotat vrso arena,

Vnde theatrales ministri solebant pueros mittere cum rastris, quæ arenâ versarent, quo maculæ illæ sanguineæ versa arena delerentur, quod præstabant duo illi pueri à furioso leone interempti. Hoc officium versandæ arenæ rastris apud Græcos fuit inter præludia, quibus præparabantur athletæ iuuenes ad cetera certamina: & pictores, sculptoresque eosdem rastrum, seu rutrum tenentes effingebant. Probat vtrumque celebris Festi Pompeij locus, cuius verba sunt. *Rutrum tenentis iuuenis est effigies in Capisolia ephæbi, more Græcorum arenam vuentis exercitationis gratia, quod signum Pompeius Bithynicus ex Bithynia suppellectilis regis Romam deportauit.* Et inter athleticas maxima erat contentio, quis socium suum superaret in puluere palæstrico versando, quod *μαεσπύσιον* Græci dicunt.

3. *MARTIA non vidit maius arena nefas.*] Raderus existimat *Martiam* dici arenam, quia gladiatorum prælia sic committebantur, vt iusti sæpè belli speciem præferrent.

Cur non dicitur etiam *Diana*? cum in ea frequentiores essent venationes: *Martiam* dixit, pro Romana, vt sup. lib. 1. epi. 4. *Martiam turbam*, pro Romana turba. propterea quod vltimo versu exemplum erat adducturus benignitatis, qua præditæ erant Romanæ feræ, cum diceret:

A nostra pueris parcere disce Lupa.

id est, ab ea Lupa Romana, id est, in hoc solo enutrita, quæ Romulo Remoque vbera præbuit, tantum abfuit, vt puellios illos lanieret, disce mansuetudinem.

4. *EXCLAMARE libet.*] Vtitur hac eadem apostrophes formula, lib. 10. epi. 31.

Exclamare libet, non est hoc improbe, non est

Piscis.

AD EPIGR. LXXVI.

EST elegans iocus in quendam, cuius nomen ignoramus, captatorem & hæredipetam, qui Marium quendam neglexerat incultum, à quo hereditatem aut legatum nunquam expectauit. Is autem Marius sua sponte quinque argenti libras verè ei testamento reliquit. Iocatur igitur Martialis ab inexpectato Marius huic captatori verba dedisse, propterea quod legatum illud præter spem ei accidisset. Verba autem nobis dant illi, qui id faciunt, quod nobis præter spem est. Quemadmodum ergo si aliquis ex ijs, quos hic hæredipeta captabat & muneribus colebat, moriens nihil ei reliquisset, dedisset verba: Eadem ratione hic Marius, cui nihil ipse dederat, quinque illis argenti libris relictis verba dedit, cum id præstitit quòd omninò præter spem ei accidit: luditque in verbo *dandi*, vt & Quid. lib. 2. de arte amandi, vers. 166.

Cum dare non possem munera, verba dabam.

AD EPIGR. LXXVII.

INeptum quendam Censorem, Cosconium nomine irridet, quod sua epigrammata longa putaret, & defendit se cum dicat longa & breuia

epigrammata, non à numero versuum, sed à subiecta materia esse vocanda. Illa enim breuia dicenda sunt, quamuis sint longissima, in quibus nihil superfluum est: illaverò longa, quamuis disticha aut monosticha quibus aliquid demi posset. Verè Plinius lib. 5. epist. 6. *Vides, inquit, quot versibus Homerus, quot Virgilius arma, hic Aeneas, Achilles ille describat, brevis tamen uterque est, quia facit quod instituit.* & paulò inferius de villæ descriptione, quam instituerat in illa epistola. *Non epistola, (inquit) quæ describit, sed villa quæ describitur, longa est.* Quod imitator eius Sidonius sic expressit, *epi. 2. lib. 2. in fine. Quia propter bonus arborum & artifex lector, non paginam quæ spatia describit, sed villam quæ spatiosa describitur, grandem pronuntiabunt.*

I UTILIS vngendis axibus esse potes.] Decepit Raderum Domitius, qui existimat dixisse Martialem, *auriga esse potes, potius quam Poetarum censor.* Nā aurigæ curruum axes subinde vngunt, vt facilius currant rotæ. Sed frigida esset hæc comparatio Poëtæ. Quid? quod aurigæ non adedè despecti erant eo tempore, immò populi fauorem possidebant, & ingentem pecuniæ viam suo artificio lucrabantur, vt est in *epi. 74. lib. 10.*

Cum Scorpis vna quindecim graues hora

Feruentis auri victor afferat saccos.

ad quod epigramma locum hunc tractabimus. Interpretare igitur: *Utilis vngendis axibus esse potes*, id est, stolidissimus & stultissimus es: nam crassum & pingue dicebant veteres, pro stulto, & inepto; & rudi, sic *lib. 9. epigr. 27.*

Credis ob hoc me Pastor opes fortasse rogare,

Propter quod vulgus, crassaque turba rogat.

vbi *crassa turba* est ignarum vulgus. Sic proverbiū: *crassa Minerua*, vel *rudi Minerua aliquid fieri*, pro non accurata ratione, sed vulgariter & rudi modo. Sic Cicero in oratione pro Archia, Poëtæ Cordubeses pingue quiddam sonare dixit, & peregrinum, id est, carmina incondita, & à quibus Romanæ aures abhorrerè possent. Sic *lib. 8. epi. 56. de Virgilio*, qui visò Alexi Galatæ fuerat oblitus.

Excidit attonito pinguis Galatea Poëta.

pinguis, id est, rustica. & Horatius *sat. 3.*

— *Probus quis*

Nobiscam viuere? multum est demissus homo illi.

Tardo cognomen pinguis damus.

id est, stultum vocamus. qui etiam *lib. 2. ep. 2. in fine*, versus impolitos & prauè factos, pingue munus vocat.

Nec prauè factis decorari versibus opto,

Ne rubeam pingui donatus munere.

Ab hac mente vocabant Romani *Gordos*, Hispana voce eos, quos stultos volebant appellare. Hæc autem vox nobis crassos & obesos sonat. testis est *Quintilianus lib. 1. cap. 5. cuius hæc sunt verba: & gordos, quos pro stolidis accipit vulgus, ex Hispania duxisse originem audiui.* vbi legendum est, *gordos*; Sic enim Hispani hanc vocem proferimus, hodiequæ Gotholani *gort* vo-

cant stultum. Est igitur elegans Metonymia producta vsque ad metalepsin: Nam axes vnguine vnguntur, vnguen autem extrahitur ab animalibus obefis: obefi homines stulti sunt. Si ergo vtilis es ô Colconivngendis axibus, pinguis, obefus, & ob id, stultus es.

2. *HAC tu credideris longavatione Colossum.*] Erat longissima omnium statua Palatini Colossi, adeò vt in Prouerbiu abijisset: *longior Colosso*, vt li. 8. ep. 60.

*Summa Palatini poterat aquare Colossi,
Si fieres breuior, Claudia, sesquipedale.*

3. *ET puerum Bruti, &c.*] de sigillo Bruti lege Plin. lib. 34. cap. 8. Est etiam distichon in Apophoretis lib. 14. epi. 171.

*Gloria tam parui non est obscura sigilli,
Istius pueri Brutus amator erat.*

De quo etiam lib. 9. epig. 51. respondens Gauro, qui cum suggillabat, quòd breuissima opera scriberet:

*Nos facimus Bruti puerum, nos Lagona viuum,
Tu magnus luseum, Gaure, gigante facis.*

4. *DISCE quod ignoras.*] Imbiberat vulgus hanc opinionem; Epigrammata sola breuitate placere, lib. 8. epig. 29.

*Disticha qui scribit, puto, vult breuitate placere.
Quid prodest breuitas, dic mihi, si liber est.*

& lib. 3. epig. 83.

*Vt faciam breuiora mones, Epigrammata, Cocles,
Fac mihi, quod Chione non potui breuius.*

Quod tamen Martialis non probat, & licere epigrammata longa scribi contendit, contra Tuccam, lib. 6. epig. 65. Idem nunc probat autoritate Marfi, & Pedonis in quorum operibus sæpè vnum epigramma duas paginas complebat, contra morosos homines, qui breuitatem in epigrammatis solummodo exigebant, & quod magis mirere etiam in tragædijs, vt innuit Iuuenal. sat. 1.

— *impune diem consumserit ingens*

Telephus: aut summi plena iam margine libri

Scriptus, & in tergo necdum finitus Orestes?

Erat autem Marfi & Albinouani summa id temporis autoritas.

5. *NON sunt longa quibus nil est quod demere possis.*] nam vt dictum est, breuia illa sunt à quibus nil demi potest. Sic li. 14. epi. 202.

Delicias parue si vis audire catella,

Narranti breuis est pagina tota mihi.

AD EPIGR. LXXVIII.

FAceta irrisio thermarum Cæciliani, quæ adeò frigidæ erant, vt ipso æstatis tempore, pisces possent sua frigiditate à corruptione vindicare. Fingit igitur interrogari à Cæciliano, vbi possit commodè piscem æstiuo tempore seruare: Respondet ab inexpectato, in thermis tuis potes.

AD EPIGR. LXXIX.

CArpit fallacem & subdolum nebulonem Nasicam, qui diligenter Vocationes eius obseruabat, & cum ab aliquo uocatum ad cœnam Poëtam intelligeret, continuè eum inuitabat, quod sciret non iturum. Deprehendit Martialis ueteratoris huius artes, & irrisoriè antepertit eius inuitationem, iubetque ut se habeat excusatum, quod domi cœnet, innuens fictè ab eo semper inuitari.

1 COENO *domi.*] Est iocus à paradoxo, & inexpectato: Siquidem excusatio non in domicenio, sed in lauta inuitatione fit.

AD EPIGR. LXXX.

FAnnus Cepio, qui in Augustum coniurauerat, cum proscriptus percussores fugeret, se ipse interemit. Hunc appellat furorem Poëta, quod se, ne occideretur occidit, & mortem morte redemit: de quo factò dictum est sup. lib. i. epig. 9.

AD EPIGR. LXXXI.

Indignatio hæc est in Zoilū, qui vna lectica laxissima fastuosus incedebat, cum omnium indignatione. urbana permissione concedit Poëta, ut Zoili lectica hexaphoris lecticis, quæ laxissimæ erant, laxior esset, dummodo eadem mortuus efferretur. Nam cum antea * lecti, qui lege proscriptus erat, ad mortuos efferendos, qui feretrum vel sandapila dicebatur, uterentur lectica, ad posteros hic mos traductus fuit. Narrat Agellius lib. 10. c. 3. Tiberium Gracchum sic scripsisse in quadam oratione. *Quanta libido, quantaque intemperantia sit hominum adolescentum, vnum exemplum vobis ostendam. His annis paucis ex Asia missus est, qui per id tempus magistratum non cœperat, homo adolescens pro legato: is in lectica ferebatur, ei obuiam bubulcus de plebe Venusina aduenit, & per iocum cum ignoraret, qui ferretur, rogauit num mortuum ferrent. ubi id audiuit, lecticam iussit deponi, stuppisque quibus lectica deligata erat, vsque ad cœm verberari iussit, dum animam efflauit. Et Cicero Philippica 2. superbiam Antonij, qui fastidiret ab Aquinatibus videri, reprehendens. At inquit, iste aperta lectica latus est per oppidum ut mortuus. & lib. 6. ep. 77.*

Inuidiosa tibi quam sit lectica requiris,

Non debes ferri mortuus hexaphoro.

Vnde colligere potest honestiores solum ferri ad rogam lectica, & lib. 9. epig. 3.

Octo Syris suffulta datur lectica puellæ,

Nondum sandapila pondus amicus erit.

AD EPIGR. LXXXII.

Infectatur Ponticum, forte mollem virum, qui seruum Draucum pædiconem suum fecerat, ut se mutum fingeret, & abscissa lingua, ne scilicet irgeretur à curiosis, ut heri crimen fateretur, hac impostura dicit manifestius illud crimen facturum iri.

1 FRINGIS.] Alij legunt, *figis*: quod ego non intelligo, alij, *sujs*, ut sit, admissio crimine abscidisti linguam seruo & aufugisti. Raderus legit

sedas

sedas, eodem sensu. Ego existimo retinendam vulgatam scripturam, eo sensu quo scripsi.

AD EPIGR. LXXXIII.

STVLTI mariti irrisio eadem, quæ lib. 3. epig. 84. qui deprehensum adulterum truncauit naribus & auribus, intactis vasibus, quibus peccauerat. Illo enim supplicio non adhibet futuro malo remedium, quod fecisset, si virilia ei amputasset, quæ pœna irrogabatur adulteris à marito deprehensis, vt diximus ad epigramma 60. huiusce libri.

1 *ET si qui fuerant prius requirunt.*] omninò legendum est:

Et se qui fuerant prius requirunt. id est, quamuis laceri vultus monchi sint, cum in vxoris animo remaneat memoria eius formæ, quam integram amauerat, requirer eum subinde. De verbo *requirendi*, vide multa ad epig. 1. lib. 1.

2 *Iste potest & irrumari.*] Emphasim habent summam hæc verba. Nam illa voce *iste* significat adulterum adhuc hæerere vxori, tanquam si domi esset. Deinde *irrumare*, est vox, qua ei minatur eum adulterum ita lacerum, posse irrumare maritum forte primum ad fellandum, irrumator autem & fututor esse potest. *Minari vero irrumatione*, tritum est apud veteres, Catullus epig. 16.

Pascabo vos atque irrumabo.

& noster 2. lib. 4. epigr. 50.

Quid me Thais senem subinde dicis?

Nemo est Thais senex ad irrumandum. & lib. 3. epig. 96.

Si te, prendero, Gargili tacebis. id est, irrumabo te.

AD EPIGR. LXXXIII.

POeticus lusus est, & fictio facetissima, vt notet Sertorium Siculum quendam cunnilingum: fingit namque poetica licentia Philocteten Paxantis filium, qui Paridem occidit, à Venere factum esse pathicum; quæ Dea sædis & turpibus amoribus soleret conuiuas suos vindicare, mortemque Paridis, à quo pulcherrima fuerat in illo celebri Dearum certamine iudicata, voluerit immissa Philoctete mollitia vlscisci. Quæ omnia per iocum ficta sunt. Nusquam enim legimus fortissimum illum virum tale aliquid passum.

Lingendi cupidinem immissam esse à Venere in Sertorium alia fabula confingit: Nam Eryx Veneris filius fuit occisus in Sicilia, ignoto & numquam comperto occidere: vnde monti in Sicilia nomen, cui superpositum templum Veneri Erycinæ dicatum, de quo Virgil. 5. Æn.

Tum vicina astris Erycino in vertice sedes

Fundatur Veneri Idalia. —

Est & nummus C. Confidij Nomani, vna parte tum Veneris imagini, & reuerfa cum Templo fundato in vertice montis. Est apud Torrent. Sueton. p. 162 Fingit igitur famam esse occisum à Sextorio, qui infinitis propè seculis post Erycem natus fuerat.

I MOLLIS erat.] *mollem accipi, pro pathico, diximus sup. lib. 1. ep. 97.*
AD EPIGR. LXXXV.

Vrbana valde togæ petitio est. Mirtebat vitream ampullam tenuissimo vimine superextam, ad frigidam aquam, vel potionem aliam custodiendam, quæ solum utilis esset æstiuo tempore. Mittebatur autem Saturnalibus ipso Decembri mense. Excusat intempestiuitatem muneris, & docet quæ possit amicus eam leuem iniuriam alia simili vindicari, vt mittat sibi non pexam & uillosam togam aptam hyberno tempore, sed rasam, quales sumebantur æstiuo tempore.

I NIVEÆ custodiã coptã.] argutè nimis *coptam*, pro cocta reposuerunt veteres libri, & Critici nostri retinuerunt: quod *copta* placentæ genus sit, cui contusæ species, aut legumina commiscebantur. Et Hadriano Iunio in notis non satis recoctus in arte videtur fuisse, qui *cærum* voluit legi, qui fuit Domitius. Ego ineptissimum puto *coptam*, legi; De qua dicemus lib. 14. ep. 68. nam si placenta est cui miscebantur species contusæ, quo modo appellabitur niuea & apta æstiuo tempori? & quomodo placenta vase vimineo feruabatur? Hæc omnia decoctæ niui refrigeratæ procul dubio conueniunt.

2. RASA M. tu mihi mitte togam.] *Rasa toga* est consentanea æstatis tempori; quemadmodum & detrita. Inter *rasam* autem & *detritam* hoc interesse existimo: quod *trisa* est ea, quæ vetustate villum amisit, cum antea fuisset villosa vel pexa, vt diximus ad illud,

Emi seu puerum togamve pexam. epigr. 44. huiusce libri.

rasa autem ea est, quæ à sua textura nullum habet eminens villum, quam leuem appellat, lib. 7. ep. 85.

Nec lenis toga, nec rudes lacerna.

Et qualis est pannus ille, qui nostro seculo Florentiæ præcipue, & iam multis aliis in locis texitur, quem Hispani *Raja* vocamus, paulò deflexo vocabulo à tela rasa. Has togas rasas diui Augusti nouissimis temporibus cepisse docet Plinius ex Fenestella. lib. 8. Natur. Hist. cap. 48. De detritis vestibus æstate vsitatis, est elegans locus Artemidori in Onirotropicis, cap. 3. lib. 2. *Vestitus*, inquit, *consuetus omnibus bonus est, & qui iuxta anni tempus commodus existit. Aestatis enim tempore lintea & vestimenta detrita gestare sibi videri, bonum utique fuerit & sanitatis signum: hyeme verò lana, eaque noua:* De rasis est Iuuenalis locus, sat. 2. vers. 97.

Cærulea indutus scutulata aut galbana rasa.

Villosa etiam radi solebant, quemadmodum hodieque fit in omnibus pannis, & villis illis pro tomento utebantur. Mart. lib. 14. ep. 159.

Oppressæ nimium vicina est fascia plume,

Vellera Lingonicæ accipe rasa sagis.

Cuius epigrammatis lemma est, Tomentum Lingonicum.

AD EPIGR. LXXXVI.

IRRIDET Critica censura errorem multorum, qui existimant magnū quiddā præstari ab his, qui difficillima scribunt Poëmata: non ob reconditam eruditionem, non ob accuratam elocutionem, sed tantum ob intortos quosdam numeros & coactos, quibus nihil est in Poesi laboriosius. Quod videmus nec Græcos nec Latinos celebres Poetas vixquam tentasse. Est enim puerilis quidam labor in his naniis collocatus, quas Poëta appositissimè nugæ difficiles appellat, & ineptias studio & labore compactas.

1 **Q**UOD nec carmine glorior supino.] *Supinum carmen* intelligo, de quo Sardonius, lib. 9. epist. 14. versus scilicet qui metro stante sic recurrunt, vt neque literis motis, nec transpositis, vt ab exordio ad terminium, sic à fine releguntur ad summum, qualis est:

Roma tibi subito motibus ibit Amor, & illud:

Sole medere pede, cede perede melos.

qui retrò lecti ead. verba continent & eundem rythmum. *Supinum* enim est id, quod retrò fit. Ouid. de Ponto eleg. 5.

Flumina quæ in fontes cursu reditura supino.

2 **N**EC retrò lego Sotaden cinadum.] de Sotadæo versu plurima sunt apud Rhetoricos scriptores, & præcipuè apud doctissimum Terentianum Maurum, de quibus non est nunc disputandi locus. Scripsit hic Cinædica, vt tradit Strabo, lib. 14. Idem vocat Sotaden cinadum metonymicæ, posito Sorade, pro carmine eo, cuius Sotades inuentor fuit. Alii autem mali otio abutentes solebant heroicis versus scribere, ita compactis vocibus, vt, si retro non per litteras, vt superiores, sed per voces legerentur, Sotadici fierent qualis est hic:

Astra tenet cælum, mare classes, arca messes.

Erat Sotadicus retrò sic lectus:

Messes arca, classes mare, cælum tenet astra.

3 **N**VS QVAM Gracula quod recantat Echo.] de Echo & carmine ita concepto, vt ex vltima carminis syllaba, vel ex duab. vltimis fiat vox integra apta sensui, quæ contineat vel responsonem vel interrogationem. Vide Politianum in Miscellan. cap. 22. Quæ nugæ adè nostratibus placuerunt, vt passim in iis se exercuerint, & exempla sint innumera in vernaculis cantilenis. Dixit autem *Graculam*, per contemptum: quod Græci huiusmodi rerum sint architecti, vt dixit Iuuenal. sat. 3. vers. 78.

Graculus esuriens in cælum iusseris, ibit.

4 **N**EC dicat mibi luculentus Aty Mollem debilitate Galliambon.] Non video, quî possit hoc loco non intelligi politissimum illud Catulli poematum, de Aty Galliambico carmine scriptum, cuius initium est:

Super alta vectus Aty celeri rate maria. num. 64. & id ponit pro quouis Galliambo cuius subdifficilis est compositio. De versu Galliambo videnda sunt, quæ scribit Terentianus Maurus de metris.

5 QUID *ſe per graciles vias Petauri.*] de *Petauro*, quid eſſet & qua figura, obſcura omninò ratio eſt, cum ne veſtigium quidem eius rei hodie extet. Machinamentum fuiſſe, quo homines rotarentur, certum eſt ex Iuvenale, & ex aliis rebus, quas congerit Hyeron. Mercurialis in doctiſſimo libro de arte gymnaſtica 3. cap. 8. & qui ſe exercebant, *petauriſtæ* vocabantur; funambulorum proculdubio genus, qui ad eam rem non viribus, non corporis agilitate, ſed arte quadam & exercitata induſtria opus habent. Eſt igitur Poetæ comparatiò aptiſſima. *Ladas* curſor erat velociſſimus, de quo infr. lib. 10. epigr. 100. Et Cicero, lib. 4. ad Herennium. *Quaſi ſi quis ad Olympiacum venerit curſum, & ſteterit, vt mittatur, impudenteſque illos dicat eſſe, qui currere ceperunt, ipſe intra carceres ſtet, & narret alijs quomodo Ladas, aut Boius cum Sicyonijs curſitavit.* cuius etiam meminit Iuvenal. ſaty. 13. verſ. 97. Hic ſua velocitate non poſſet in *Petauri* machina ſubeunda vti, quod id artiſticiũ à ſe eſſet omnino alienum, nec in eo vnquam fuiſſet exercitatus. Quid? quod moleſte ferret per illos exiguos *Petauri* gradus ſuum curſum retardari? Eadem etiam ratione ſummi Poetæ, qui ingenij præſtantia ad res magnas ſcribendas apti ſunt, dolerent ſe minutiis illis & ſubtilibus ineptiis detineri, nec ad eas aut apti natura aut uſu facti eſſent.

6 TURPE eſt difficile habere nugæ.] hoc diſtichon celebre continet epiphonema: Cuius ſententiæ cauſa totum epigramma ſuſceptum eſt.

7 SCRIBAT carmina circulis *Palemon.*] Ego non exiſtimo hunc eſſe Quintum Rhemmium *Palemonem*, celebrem Romæ Grammaticum, nec malum Poetam, qui Romæ docuit, cuius vitam ſcripſit Suetonius in libello de Clariſ Grammaticis: ſed eſſe alium *Martialiſ* tempore, vero vel ficto nomine vulgarem Poetam, & qui per circulos auram captabat, recitandis carminibus popularem. Circuli namque ſunt plebeiorum hominum conciones, quod in circulum coëant ad videndum vel audiendum aliquem canentem, recitantem, vel manibus operantem. quos ob hoc circulos appellabant, vt dictum eſt ſup. lib. 1. epigr. 42. Sic lib. 10. epigr. 62. ad ludi magiſtrum,

Nec calculator, nec Notarius velox.

Maiore quiſque circulo continetur.

& *Quintil.* lib. 6. cap. 4. in fine ait: *Urbanus homo erit cuius multa bene dicta reſponſaque erunt, & qui in ſermonibus, circulis, conuiuijs, item & in concionibus, omni denique loco ridiculè commodèque dicet.*

Hos circulos *κύκλοι* appellant Græci, & eas artes quæ valent ad vulgus oblectandum, *ἐγκύκλιος*, vt *Ariſtoteles* in præmiò Topicorum, cum eius artis utilitates recēſeat, dicit vtilem eſſe ad *ἐγκύκλιος*, id eſt, ad circulares hominum congreſſus. Quam vocem *Quintilianus* ſecutus, eius ſonum ed flexit, vt encyclopediam diceret, omnium artium & ſcientiarum abſolutiſſimum circulum, & perfectam earum omnium cognitionem, qui poſteros omnes in eundè induxit errorem, vt contra

veterum acceptionem, id nomen pro re honorificentissima vsurparent, cum veteres pro triuialibus disciplinis id sumerent. Hæc igitur difficilia carmina ignarum vulgus solet admiratione afficere, & in circulis ab eo celebrari. A quibus dicit Martialis se abhorreere & raris auribus, id est, eruditis & teretibus quæ raræ sunt, placere.

AD EPIGR. LXXXVII.

Comma est in Phœbum, vel si mauis cum Iunio in Sextum, qui enormi quadam facie & vasta cum esset, qualis apparere solet eius qui sub aqua natat, ita sibi placebat vt bellas puellas diceret sui amore ardere, quod, quam eum fallat, acutè antithesi illa demonstrauit, *Ardere puellas, & cum sub aqua natare.* Nam qui sub aqua natant, flammam accendere ex se non possunt. Est aliud in hunc eundem scomma lib. seq. epi. 88.

AD EPIGR. LXXXVIII.

Perstringit vanum quendam Mamercum, qui gloriôsè Poëtam se subinde iactabat, cum tamen nihil vnquam recitaret. Cuius ingenio ita diffidit, vt molestum eum fore, si aliquid recitet, affirmet, & elegâti concessione & permissione quicquid velit esse, ei concedit, dummodo nihil recitet.

AD EPIGR. LXXXIX.

Insectatur Gallum fellatorem, idque facetissima illusione, cum alia eius vitia clarorum virorum exemplo excuset, fellationem autem nullo modo, nullo exemplo significat posse se excusare. Eodem sale adspersit Pannicum cinædum lib. 9. epi. 48.

1. *VITIVM Gaure Catonis habes.*] Notissimum hoc ex omni antiquitate. Vticensem Catonem, qui ceteros mortales sui sæculi autoritate superauit, nimis vino indulgisse: lege Plutarchum in eius vita.

2. *Hoc Ciceronis habes.*] Eloquentiæ Romanæ principem Ciceronem inuita Minerua poëma condidisse Critici veteres sui temporis, & nostri item recentiores iudicarunt. Notissima est vel ex eius orationibus in Antonium irrifio celebris illius carminis,

O fortunatam, natam me Consule Romam,
de quo Iuuenal. sat. 10. versu 120.

Ingenio manus est, & ceruix caesa, nec vnquam

Sanguine caussidici maduerunt rostra pusilli,

O fortunatam, natam me Consule Romam.

Antoni gladios potuit contemnere, si sic

Omnia dixisset. Ridenda poëmata malo,

Quam te conspicua diuina Philippica fama.

Vbi vides Ciceronem occisum esse ab Antonio, abscisso capite, & dextera manu, quod Philippicas Orationes in M. Antonium scripssisset, sed præcipuè secundam ex ijs, diuinam & conspicuæ famæ orationē. Quod si tam pusillus fuisset Orator, vt fuit Poëta, & ita ridendas orationes, vt ridenda poëmata scripssisset, securus fuisset ab Antonij gladijs.

3 QVOD vomis, *Antoni.*] Celebris est Antonij vomitus ex diuina Philippica; vbi illud nequissimum leuitatis genus diuinitus amplificat Cicero his verbis. *Tu istis faucibus, istis lateribus, ista gladiatoria corporis firmitate Cicerum vini in Hippia nuptijs exhauseras, vt tibi necesse esset in pop. Rom. conspectu vomere postridie. O rem non modò visu factam, sed etiam auditu! Si inter cœnam in tuis immanibus illis poculis hoc tibi accidisset, quis non turpe duceret in cœtu verò Pop. Romani negotium publicum gerens, Magister equitum, cui ructare turpe esset, is vomens frustis esculentis vinum redolentibus gremium suum & totum tribunal impleuit.*

4 QVOD luxuriaris, *Apici.*] De Apicij luxuria plena sunt omnia. dicemus de eo ad lib. 3. epi. 22.

5 QVOD fellas, *vitium dic mihi cuius habes?*] Elegans Paradoxon, quo iugulat Gaurum fellatorem.

AD EPIGR. XC.

QVINTILIANUM summum Rhetorem suo tempore certiore facit de voto suo, & simul excusat otium suum & delitias, quòd non sit pecuniæ cupidus.

1 QVINTILIANE, *Ec.*] ipsemet Quintilianus fatetur se Romæ per 23. annos Romanam iuuentutem Rhetorica docuisse, postquam à Galba ex Hispania Romam adductus fuit, vt constat ex Eusebio in Chronico olympiade 211. & eundem etiam Calaguritanum appellat, olymp. 217. vrbis fuit magister primus, qui stipendia meruit à fisco.

2 GLORIA Romana *Quintiliane togæ.*] Ex his verbis nõ colligitur Quintilianum natum fuisse Romæ: Nec est quod interpreteris cum Radero gloriam Romæ togæ appellare Quintilianum, quòd togatam iuuentutem Romæ docuerit: sed hoc dicit Poëta, quod esset ciuis Romanus: fuit etenim & senator, vt constat ex sat. 7. Iuuenal. à quo dicitur,

Felix & sapiens & nobilis & generosus.

& subiungit statim:

Adpositam nigra lunam subtexit aluta.

Quibus verbis significat eum, non solum Romanum ciuem fuisse, sed etiam ad senatoriam dignitatem euectum.

3 VIVERE quod propero *pauper.*] properat viuere, qui genio indulget: vt lib. I. epig. 16.

Sera nimis vita est crastina, viuè hodie.

Pauper, dixit, quòd pauperes debent attetiores esse in rem familiarem augendam, quàm diuites, qui viuere & delitari securè possunt.

4 NEC *inutilis annis.*] id est, ætate florente & ad tolerandos labores apta: inutiles enim senes dicuntur. Sic Anchises 2. Æneid.

Iam pridem inuisus Dijs & inutilis annos

Demoror.

5 DIFFERAT *hoc patrios, Ec.*] permissio qua ostendit se nulla pecuniæ cupiditate teneri neque ambitione: prius vitium illis verbis exprimit:

—— *patrios optat qui vincere census.*

posterius, illis verbis:

Atriaque immodicis arctat imaginibus.

Nam maiorum eorum, qui magistratus togæ vel militiæ gesserant, imagines per atria disponebantur, vt lib. 5. epig. 21.

Nec nos atria, nec domus potentum.

Nec lites tetricas forumque triste

Nossemus, nec imagines superbas.

& quò plures imagines essent, eò nobilior familia censebatur. Hinc pro-
uerbialiter dicitur: *fumosis maiorum imaginibus illustris*. dicunturque fumo-
se imagines, quod picturæ veteres vetustate ipsa, vel in fumo denigren-
tur: & quò vetustiores imagines, eò honoratiores. Notissimus Iuuenalis
locus est:

Stemmata quid faciunt, quid prodest Pontice longo

Sanguine censer, pictosque ostendere vultus

Matorum, & stantes in curribus Aemilianos?

Et Curios iam dimidios humerosque minorem:

Coruinum, & Galbam auriculis nasoque carentem.

& paulò post:

Fumosos equitum cum dictatore magistros.

6. ME *focus, &c.*] de foco, vt esset felicitis domus & abundantis signum,
sup. lib. 1. epig. 93.

7. ET *nigros non indignantia fumos recta.*] id est, non laquearia auro incru-
stata, vel variata coloribus, quæ ne fumo corrumpantur cautio est, sed
recta humili contignatione compacta, quæ quamuis fumo infuscentur,
nulla iactura sit.

8. ET *fons viuus.*] id est, natura ipsa scaturiens conquisitis longo labore
& sumtu aqueductibus: nec tubis ad voluptatem ex metallis fabrefactis.

9. HERBA *rudis.*] id est, gramina ipsa sponte nascentia, & viuus cespi-
tibus innixa, non ordinatis myrteris, aut alijs frondibus, arte mira varijs
nexusibus tortuosa: vt dixit lib. 3. epig. 58. de villa Faustini.

Baiana nostri villa Basse, Faustini

Non otiosis ordinata myrteris,

Viduaque platano, non silique buxeto,

Ingrata lati spatia detinet campi:

Sed sure vero, barbaroque latatur.

10. SIT *mibi verna satur.*] Famuli saturi alacres seruiunt, non conquerun-
tur, non inuident. sic lib. 3. epi. 58.

Vescuntur omnes, ebrioque non nouit

Satur minister inuidere conuina.

11. SIT *non doctissima coniu.*] Amici sui Iuuenalis imitatur sententiam,
conceptam multis versibus: sat. 6. vers. 446.

Non habeat matrona tibi que vincta recumbit

Dicendi genus, &c.

Quam sententiam concludit his verbis:

— *solacisimum liceas fecisse marito.*

Quæ verba faceret deorsum Noster li. 11. ep. 20. ad insatiabile Gallæ pruritū.

Quaris cur nolim te ducere Gallæ? diserte es.

Sape solacisimum mentula nostra facit.

12 SIT nox cum somno, sit sine luce dies.] Sepè queritur Martialis sibi obstrepi dormire volenti, sed præcipuè longissimo epigrammate 57. lib. 12. & lib. 9. epigr. 70. & alijs multis in locis. felicitati igitur assignat noctem cum somno, vt in voto vitæ beatæ, lib. 10. epigr. 47. *Somnus qui facias breues tenebras.* & ibidem libris liberari exoptat cum dicit,

Lis numquam — & lib. 5. epigr. 21.

Nec lites setricas nec forum Nessemus.

AD EPIGR. XCI.

Est petitio ad Cæsarem Domitianum iuris trium liberorum: Erat enim Martialis orbis, & ea commoda quæ trium liberorum parentes ex lege Papia habebant, capere non poterat vt à tutela, vel cura posset excusari, vt in albo Decurionum posset æquari patri habenti filios, ex constitutione Imperator. Diocletiani & Maximiani, relata in L. in albo C. de Decurion. lib. 10. & vt posset omne legatum capere, scribi heres, & caduco frui, quod marito exprobrat mæchus apud Iuvenalem sat. 9. vers. 87.

Iura parentis habes propter me scriberis hæres,

Legatum omne capis, nec non & dulce caducum

Commoda præterea iunguntur multa caducis,

Si numerum, si tres implerero. iusta doloris

Nauole caussa tui.

Præterea ex lege Papia, qui liberos non haberent, non poterant vxoribus succedere, nisi deducta decima bonorum parte, vt docet Vlpian. tit. 15. *Vir & vxor inter se decimam matrimonij nomine capere possunt, &c.* Si verò ius haberent trium liberorum, necessariò in omnia bona succedebant. Hoc igitur ius petit à Domitiano, tanquam munus suorum carminum, quibus sepè Imperator fuerat delectatus.

1 SOSPITE quo magnos credimus esse Deos.] Iam diximus sup. lib. 1. epigr. 13. videri nobis hoc loco legèdum *manos*: Nam si retineas *magnos*, difficulter poteris aptare sensum illi verbo, quod Raderū mirè torisit hoc loco.

2 QVOD fortuna vetat fieri, &c.] Hæc est formula huius iuris petendi, vt annotat doctissimus Antonius Augustinus libro de legibus & senatusconsultis in lege Papia Poppæa.

3 HÆC si displicui, &c.] Elegans dilemma & distichon celebre mutorū vsurpatione, cui petitioni assensus est Domitianus, & præmij loco ius quod petebat tribuit, vt constat ex seq. epi. & ex epi. 95. lib. 3. & ex 27. li. 4. De iure trium liberorum est mentio lib. 8. epi. 31. & lib. 9. epi. 68. & facetissima illusio de Munna, in cuius auditorio mira erat à discipulis soli-

solitudo, quem dicit ius trium discipulorum petiisse, quod ius nusquam erat. Sed irrisionis gratia confingitur à Poeta.

Iura trium petijt à Casare discipulorum,

Affuctus semper Munna docere duos. Est epig. 60. lib. 10.

AD EPIGR. XCII.

Impetrauerat petitum Ius à Domitiano, concesserat Imperator id pretium Musarum. Valedicit vxori, cum iam sit omnia Iura patrum, Principis benignitate consecutus.

1 VALEBIS vxor.] id est, morere, vt ego hereditatem à te capiam munere Imperatoris, quod munus perire non debet, vt dicit sequenti versu,

2 NON debet domini (sic enim lego, non domino) perire munus.] Hæc enim est huius verbi *valere*, significatio. Nam in funere postquam præfica illud verbum *ilicet*, id est, ire licet, alta voce pronuntiauerat, qui comitati funus erant, demum abituri extremum vale dicebant hoc modo: *Vale, vale, vale.* Nos te ordine quos natura permiserit sequemur. Sic hoc verbum accipiendum est, lib. 5. ep. 67.

Sic erit æternum Pontiliane vale.

id est, tibi valedicam, vt mortuo. & in æternum à te recedam. Varro de L. Latina scribit ideo mortuis salue & vale dici, non quod valere & salui esse possint, sed quod ab his recedamus, eos numquam visuri. Sed planius noster huius verbi vim expressit, lib. 9. epig. 8.

Iam satis est: non vir Afer auere, vale

id est, si non vis saluari, morere. Est elegans narratio apud Plutarchum *αὐτὸ ἀδολογίας*, de Fabio illo Maximo, Marciaæ marito, qui cum vxori Cæsaris Augusti consilio de reuocando ab exilio Agrippa posthumo nepote Marciaæ aperuisset, & illa Liviaæ, idque rescisset Augustus, venientem eum de more mane & solitum illud dicentem Augusto *Aue Casar*, refalutauit his verbis, *Vale Fauni*: quod cùm ille intelligeret, domum reuersus manus sibi intulit. Vel *valebis vxor*, id est, à me discedes: malo enim Ius trium liberorum ab Imperatore concessum, quàm verus liberorum fieri pater: ex te peribat illud Ius liberorum agnatione. Ex qua re finxit facetissimum iocum in Dentonem quemdam, id ius à Cæsare petentem, lib. 8. ep. 31. cuius vltimum distichum est:

Nam dum in longe deserta vxore, dunque

Tres quæris natos, quatuor inuenies.

Et Seneca apud Lactantium, lib. 1. de falsa religione, cap. 16. *Cur Iupiter desit liberos tollere? virum sexagenarius factus est, & illi Lex Papia sibiulam imposuit, an impetrauit ius trium liberorum.*

AD EPIGR. XCIII.

Prolepsis est ad Regulum, ad quem misit librum hunc secundum, qui dubitare poterat cur secundus esset, cum primus nondum in lucem prodiiisset: vt etiam videbis ad ep. 1. lib. sequentis. Respondet

timidiorem esse primum hoc secundo.

1 VNUM de titulo tollere iota potes.] Hoc disticho offendit nullum feruari in epigrammatis ordinem. Nam cum quodque epigramma opus per se sit, quemadmodum constat ex superiori epigrammate 77.

— *Marsi doctriq̄e Pedonis*

Sape duplex vnum pagina tractat opus.

vbi vnum opus, vnum epigramma dicitur: Non sunt inter se apta & colligata, ita vt vnum ab alio pendeat: quilibet ex his libris primus, quilibet vltimus esse potest. Itaque facete Regulum monet, vt si velit hunc fieri primum, vnum iota de duobus, quæ titulo præfiguntur, ad significandum binarium numerum, tollat, & erit primus liber.

AD M. VAL. MARTIALIS EPIGRAMMATVM LIB. III.

AD EPIGRAMMA I.

Hoc epigramma & sequens præfationem continet huius libri, & hoc indicat, vbi liber scriptus sit, in secessu scilicet Poetæ, qui Roma in Galliam Cisalpinam profectus fuerat, quæ Galliarum pars togata vocabatur; quod in ea togis, velut Romæ vterentur Galli. Dicitque maiorem gratiam habiturum superiorem librum, quod scriptus Romæ fuerit, quàm hic, qui peregrinus aduenit.

1 GALLIA Romana nomine dicta toga.] Romanam togam dicit, quod proprius esset Romanis is cultus: Vnde gens Romana togata appellatur à Principe Poetarum, lib. 1. Æneid. vers. 286.

Romanos rerum dominos gentemque togatam.

Induebantur itaque hi Galli Romano vestitu, vnde togati dicti sunt.

2 HUNC legis & laudas librum fortasse priorem.] priorem librum appellat secundum, superiorem qui potest, inquis, cum tres sint? Respondeo hoc tempore nondum vulgatum fuisse primum, sed secundum prodidisse prius, vt constat ex epigr. superiori vltimo lib. 2. Cumque adhuc premeretur primus, duo tantum noscebantur Poetæ libri, hic & superior. Ideo dixit priorem. Nam si de primo intellexisset, prohiberetur Latinitatis ratione appellare priorem: Prior enim de eo dicitur, qui præcedit inter duos tantum, quemadmodum de duobus dici non potest primus, sed prior.

3 ILLA vel hac mea sunt, quæ meliora putas.] Duza existimat legendum cum interrogatione hunc versum, deceptus illa particula vel, quæ disiunctim coniungit duo, vt sit velut Zeugma propositum Lectori, vel illa

quæ priori libro continentur, vel hæc quæ posteriori sunt mea, quæ putas meliora? vt respondentem lectorem argueret ignorantia, quod eiusdem auctoris opera non agnosceret, & vnum alteri præferret. Sed hoc inepta sententia prolatum esset à Poeta, nec est explicatum sequentibus versibus. Retineo igitur veterem scripturam, vt sine interrogatione legam, & sic interpretor, *Ille quæ tu meliora putas, mea sunt, vel hæc mea sunt*: vbi vel habet vim argumenti à minori vt cum dicimus, *hic occides vel patrem suum*.

4 *PLVS sane placeat Domina qui natus in vrbe est.*] Dominam urbem *œli-gestricâs* appellat Romam, de quo Epitheto diximus ad lib. i. ep. 3.

5 *DEBET enim Gallum vincere verna liber.*] Vernas appellabant seruos, qui nati domi erant, de quibus diximus, sup. lib. i. ep. 42. Vernam igitur nominat priorem librum Romæ natum: hunc autem Gallum, quod scriptus esset in Galliis.

AD EPIGR. II.

CONTINET hoc epigramma vrbanam, & sane Poeticam huius libri Prosphonêsin, ad Faustinum amicum suum, à quo si recipiatur, dicit securum esse posse à criticorum morsibus. Quam sententiam eandem expressit aliter, lib. 4. epigr. 87.

1 *FESTINA tibi vindicem parare.*] *Vindex* is dicitur, qui alterius causam suscipit vindicandam & defendendam. Sic scriptores in prosphonêsi eos ad quos libros suos mittunt, vindices sumunt ad sui defensionem. Hoc nomine vsus est, sup. lib. i. epigr. 54.

Indice non opus est nostris nec vindice libris. id est, nullo cognitore meorum librorum opus est, nec assertore, vt ibi superiori epig. 53. assertorem allegat sibi Quintilianum in causa liberatis.

2 *FAVSTINI fugis in sinum.*] illa voce *sinum*, fauorem Faustini significat Poeta, vt diximus sup. lib. 2. epigr. 6.

3 *CEDRO nunc licet, &c.*] de librorum veteribus ornamentis & picturis diximus, sup. ad lib. i. ep. 67. quæ per quinque sequentes versus cõplectitur omnia Poeta, quo significat Faustino vindice & defensore libellum hunc magni æstimandum iri, nec fore vt timeat cordyllas, aut piper, & fore vt habeat: *Nec scombros metuentia carmina, nec tibus*, vt ait Perilius, sat. 1.

4 *ILLO vindice nec Probum timeto.*] doctissimus Casaubonus ad librum Suetonij de Claris Grammaticis existimat hunc Probum esse M. V. Probum Berytium Phœnicem, qui Romæ floruit sub Nerone, vt constat ex Chronicis Eusebij, qui, vt colligitur ex eodem Suetonio, emendationi librorum deditus fuit. & ideò criticòtatos fortè, sed alias legitur probum, quod fortasse aptius est: nam Grammaticum illum non audimus Martialis tempore celebrem fuisse fama; nam superesse non poterat, verum, vt idem Suetonius affirmat, idem ipse animaduertent se contemni, magisque opprobrio legentibus quàm gloriæ & fructui esse.

AD EPIGR. III.

IRridet stultum fœminam pulchra facie & fœdissimo corpore, quæ cum tegere corpus & aperire faciem debuisset, contra celabat faciem & nudum corpus ostendebat.

1 FORMOSAM faciem nigro medicamine velas.] non est verisimile sic legendum esse. Quo enim modo medicamine ad lauandam inungeret faciem, & quidem nigro: deinde insolens dicendi modus est, *velare medicamine*, obtegere, inungere, operire dici posset. Ego legerem libenter *nigro velamine celas*. Quorum vltimum verbum est in veteri Codice: hæc enim femina subligar adoptauerat ori quod Chione fellatrici suadet, lib. 3. epigr. 86. *Si pudor est, transfer subligar in faciem.*

2 IPSAM crede Deam verbis tibi dicere nostris.] pro Dea, intellige aquam, cui Numen inesse credebant veteres: vnde appellata Lymphæ vel Nymphæ aquæ: hoc autem colligebant ex perennitate scaturiginis, quam existimabant absque numine esse non posse. Hinc fontes ipsos sacros vocabant. epigr. 57. lib. 4.

Ergo sacri fontes, & litora sacra valete.

& etiam aquam ex iis salientem. Horatius, ode 1. lib. 1.

Nunc ad aquæ lene caput sacra.

sic fluminibus Dij sui assignabantur, & expiationis vim habere credebant, vndas fluminis, & fontes. Virgil. lib. 2. Æneid.

Tu genitor cape sacra manu patriosque penates,

Me bello ex tanto digressum & cade madentem.

Attrectare nefas, donec me flumine viuo

Abluero.

& Perlius, sat. 2. vers. 16.

Hæc sancte vt poscas, Tyberina in gurgite mergis.

Mane caput bis terque, & noctem flumine purgas.

& Iuuenal. saty. 6.

Ter matutino Tyberi mergetur & ipsis

Vorticibus timidum caput abluet. Ouid. 4. fastorum,

Bis caput intonsum fontana spargitur vnda. Tibull. El. 1. lib. 2.

Et manibus puris sumite fontis aquam.

Illisque fluminibus sacrificabant, vt Diis; Strabo, lib. 15. de Persia & Persarum moribus. *Aquæ, inquit, sacra peragunt hoc modo; in lacum, vel flumen, vel fontem venientes serobem faciunt, ibique hostiam iugulant, &c.* Neque verò Persas sacrificasse tantum fluminibus, sed Romanos etiam legimus. Est Plutarchi testimonium in Lucullo, qui scribit Lucillum Euphratem fluuium transiturum, pro transitu ei fluuii Taurum immolasse, quæ hostia & fluminum, quia Neptuni, erat. ei namq. fiebat Taurus nigro, quod maris eius coloris esse videretur. vt enim alij, sic etiam aquarum niger aliquando est color. Virg. in initio 5. Æneid.

— *fluctusque atros Aquilone secabat.*

Vnde emendationem Fornerij rerum cottid. lib. 1. c. 15. ad l. 1. §. Imbre. II.

de aqua & aquæ pluviæ arcendæ, calculo albo signandam duco, dum pro
increfcit, [increfcit] legit. Sed tamen propria fluminum hofitia apud Perfæ
 equus erat, & quidem albus. Herodotus Halicarnafteus in Polyhymnia
 defcribens iter Xerxis in Thraciam, fic inquit: *Hinc meridiem verſus ad ip-
 ſam ſtrymona, ad quem Magi maſtatis equis candidis litauerunt. His & alijs complu-
 ribus medicamentis in flumen factis per nouem vias Hedonorum ire, &c.* Hinc in-
 telliges locum Cornelij Taciti Annalium lib. 6. vbi cum narraret perue-
 niſſe ad Euphraten Vitellium cum Tiridate Perſa, ſcribit: *Sacrificantiſibus
 cum hic more Romano ſubue taurilia daret, ille equum placando anni adornafſet, nun-
 tianere accolæ Euphraten nulla imbrum vi ſponte in immenſum attolli. Qui locus
 negotium faceſſit doctiſſimo Lipſio, qui ſcribit Soli à Perſis equo fieri,
 idque rectè ex Ouidio, Iuſtino, Xenophonte, Pauſania probat. At de ame-
 ne nihil ſibi lectum fatetur. Sed fuit hoc in magno viro *μεμενικὸν ἀμάρτυ-
 μα*, vt patet ex locis à nobis adductis.*

AD EPIGR. IV.

L Oquitur cum libro ſuo, quem Romam mittit, & continet epigram-
 ma iuſtam quandam Poëtæ indignationem. Queritur enim de Ro-
 manorum faſtidio, & de corrupto eorum iudicio, qui eo tempore cytha-
 rædos longè præferabant Poëtis.

1. *CVR abſim quæret breuiter, tu multa fatere.*] male diſpunctus verſus, diſ-
 punit Modius, & placet ita:

Cur abſim quæret, breuiter tu multa fatere.

Eſt enim elegans antitheſis in *breuiter*, & *multa*. Quod ſi illud *breuiter* con-
 iungas cum *quæret*, inepta erit ſententia, quæ enim poterat ſcire Martialis
 an Roma breuiter vel prolixe eſſet quæſitura? Illud autem *Multa*, Em-
 phafim demonſtrat ſequentis verſus, illorum ſcilicet verborum,

— *vana tædia toga.*

nam in vanitate togatorum multa ſunt quæ ferri non poſſunt.

2. *RESPONDE, Poëta Exierat, veniet cum cytharædus erit.*] In his verbis to-
 tum fel huius epigrammatis eſt, quod eo tempore cytharædi pluris fie-
 bant, quàm ceteri artifices. quod idem queritur Iuuenalis, ſat. 3. multis
 verſibus: *Eratque ea ars pecunioſa, vt lib. 5. ep. 75.*

Artes diſcere vult pecunioſas?

Fac diſcat cytharædus aut choraulæ.

& Sueton. in Veſpaſiano cap. 19. ingentem pecuniæ vim donatam, Terp-
 no Diodoroque cytharædis ab eod. Veſpaſiano teſtatur.

AD EPIGR. V.

E St alia proſphoneſis huius libri, ad Iulium Cerealem amicum ſuum,
 concepta per apoſtropheſ ad eundem libellum, quem rogar, velitne
 multis an vni tantum commendari. Reſpondetque ipſe vni tantum eſſe
 Iulio: docet qua ad eius domum ſit iturus, vbi habitet, excuſatq; eleganti
 ſententia defectum literarum.

1. *CVI non eris hoſtes.*] id eſt, eris familiaris. Quod vltimo verſu magis

Explicat, cum dicat Iulium & coniugem eius suos esse. hospites autem non vocabant suos.

2 ASSIDVVM nomen in ore meum.] quod quàm plurima in toto opere epigrammata sunt, in quibus fiat de Iulio mentio.

3 PRIMI QVE in limine tecti, quos tenet Daphnis, &c.] Obscurus locus. Quid enim est, in limine primi tecti? cum non dixisset, qua regione, qua via habitaret Iulius, & in ea vicinia illud primi tecti limen esset. Sensit difficultatem Domitius, & finxit vicinum fuisse Iulium Martiali, & contiguas ambas domos esse, & ided dixisse *primi tecti*, quasi prioris nostræ domus, id est, quam habitabamus Romæ, antequam ad Cornelij forum venissemus. Ducitur hæc coniectura; quod Martialis habitabat ad Vipsanam porticum, ubi erat Lauretum, vt dixit sup. lib. 1. epi. 109.

At mea Vipsanas spectant cœnacula laurus.

cumque hic dicat Daphnem possedisse domum illam, Daphnis autem laurum significet, hinc colligit domum Cerealis ad Lauretum Vipsana porticus, in ea Martialis vicinia situm fuisse. sed quam multa peccet paucis verbis, & quam decipiatur etiam Raderus, qui eum sequitur, paucis obserua. Primum si hic liber fingitur natus in foro Cornelij, qui nunquã Romam viferat, quã poterat non admonitus scire, ubi dominus eius Romæ habitauerat: Deinde erat vnicum Romæ in porticu Vipsana Lauretum. Nonne notissimum est fere totam consitam esse Lauris? quas vnicotriumpho populabantur omnes? Præterea quid illud monstri est, tenere Iulium eos lares quos Lauretum antea tenuerat? Quis vnquam somniauit Lauretis, Pinetis, aut Populetis aut alijs arbutis Lares tribui? Lares à Religione habitantium in domibus originem traxêre. Lauri non dicuntur habitare. Esset enim absurda locutio. Tandem quæ Latinitatis ratio patitur vt dicturus Martialis in domo quam Romæ habitabamus, diceret, *in limine primi tecti*. Si duas habitasset, dicere potuisset, *in limine prioris tecti*. Sed *primi* qui poterat? & dicturus iuxta domum nostram prioré, quã dicit *in limine primi tecti*? Diceresne Latinè habitat aut tenet domum in ædibus meis: dicturus iuxta ædes meas. Locum sic intelligo. Iulius Cerealis habitabat in prima statim domo ingredientibus Romam ab Æmilia via, hanc appellat limen tecti primi: quod si non ita esset, descripsisset suo more regionem, viciniam & viam, vt fecit lib. 1. epi. 71. à foro autem Cornelij, quæ hodie Imola dicitur, per Æmiliam viam nulla erat Romam vsque erratio, sed recta ibatur. Ingresso urbem Iulij domus prima occurrebat. Eius autem ædes prior possederat Daphnis quidam, fortè diues aliquis libertus. Viri enim nomen proculdubio Daphnis est, nõ Laureti.

4 MANIBVS QVE sinuque excipiet.] id est, tanquam carum amplectetur & fouebit, de quo dictum est lib. 2. epi. 6. & 5. epi. 2.

5 PECCAT qui commendandum se purat esse suis.] Aurea sententia, quam aureis verbis prosequitur breui & eleganti epistola 57. lib. 1. Symma-

chus, *Inciuilis enim indicatur is, qui is quibus amore & aliis necessitudinibus est conuictus, quam diligentissime se commendat.*

AD EPIGR. VI.

Marcellinum donat huius epigrammatis munere, vt celebret diem decimum quintum Kalend. Iunias, natalem eius patris & in quo ipse Marcellinus primam barbam deposuit, testimonium virilitatis, pluris æstimandam esse diem hanc à Marcellini patre, ob barbæ depositionem, quam ob natalem suum affirmat.

1 *T V I S bis celebranda sacris.*] Celebrabant filij diem natalem parentum, & contra parentes filiorum. Dies autem depositionis barbæ, vel tyrocinij celebris erat Romanis, & solemnus per totum vitæ cursum. Duplicatis igitur sacris ait celebrandum esse diem alteris, ob patris natalem, alteris ob tyrocinium proprium.

2 *IMPVTAT athercos ortus hac prima parenti.*] Poeticè dictum natalem diem nota, vt apud Persium, sat. 2. vers. 1.

Hunc Macrine diem numera meliore lapillo,

Qui tibi labentes apponet candidus annos.

3 *LIBAT florentes hac tibi prima genas.*] id est, hac die primam barbam deposuisti. Vulgaris ac notissima veterum consuetudo deponendæ barbæ multis testimoniis confirmata à Criticis nostris: vt ex Suetonio in Nerone, cap. 12. de depositione solemnibus barbæ Neronis. *Gymnico (inquit) quod in septis edebat, inter Butyria apparatus barbam primam posuit, conditamque in auream pyxidem, & pretiosissimis margaritis adornatam Capitolio consecrauit.* Et Petronius in satyr. de Trimalcione, *Præterea grande armarium in angulo vidi, in cuius adicula erant lares argentei positi, Venerisque signum marmoreum, & pyxis aurea non pusilla, in qua barbam ipsius conditam esse dicebant:* Vide Lipsium ad 14. Annal. C. Taciti: sed adiunge pulcherrimum ex Suetonio locum eidem rei confirmandæ, in Caligula, cap. 10. *Vicesimo ætatis anno accitus Capreas à Tyberio, vno atque eodem die togam sumsit, barbamque posuit, sine vilo honore, qualis contigerat tyrocinio fratrum eius.* Vbi nota non solere eodem die & sumi virilem togam, & deponi barbam: Nam aliquando imberbes togam sumebant, sumpta toga deducebantur à cognatis ad forum; & hic dies tyrocinij dicebatur. Laudatissimum Luculli tyrocinium fuit, qui quo die togam virilem sumsit, accusatorem patris sine iudicio afflixit; vt refert Plutarchus in eius vita.

AD EPIGR. VII.

Insultat diuitibus sui temporis, qui togatorum greges adducebant lallectos sportula centum quadrantum, occasione sumpta ab edicto Domitiani, qui vt scribit Sueton. cap. 7. Sportulas publicas sustulit, reuocata cœnarum rectorum consuetudine. & ita Neronis edictum obliterauerat, qui vt Suetonius scribit, in eius vita, cap. 16. publicas cœnas ad sportulas redegerat. De eadem re infr. ep. 11. & epigr. 30.

Sportula nulli datur, gratis conuiuia recumbis.

& epig. 60. *Sportula quod non est, profi, edamus idem.*

1 CENTVM *miselli iam valete quadrantes.*] centum quadrantes sportulam complere Martialis tempore testatur ipse, lib. 1. epigr. 60.

Dat Baiana mihi quadrantes sportula centum.

& lib. 6. ep. 88.

Quanti libertas constet mihi tanta requiris?

Centum quadrantes abstulis illa mihi.

& lib. 10. ep. 74.

— *quandiu saluator,*

Antecambulones, & togulatos inter

Centum merebor plumbeos die toto. & seq. epigr.

Sportula nos iunxit quadrantibus arida centum.

Sed aliquando diuitis voluntate augebatur sportula, vt faciebat Diodorus ille, qui natali suo largiebatur tricenos nummos, lib. 10. ep. 27.

Attamen quotidiana erat huius summa, quam diximus. Iuuenal. sat. 1.

— *densissima centum*

Quadrantes lectica petit, &c.

Vnde defraudantes genium solebant subducere pensionem domus, feruorum alimenta, & alia quæ enumerauimus ad epigr. 68. lib. 2.

2 ANTEAMBVLONIS *congiarium lussi.*] de antecambulonibus dictum est lib. 2. epigr. 18. & quare sportulam congiarium appeller: vide sup. lib. 1. ep. 12.

3 QVOS *diuidebat balneator elixus.*] alludit ad illud epigrammatis 60. lib. 1. vbi in Baiis præbebantur centum quadrantes pro sportula: *elixus* autem dixit quasi balnei calore & vapore coctus.

4 O *fames amicorum.*] amicos diuites famem amicorum inferiorum vocat. quod centum quadrantes tantum largirentur ad omnem victum & cultum; vt dictum est sup. epig. 60. lib. 1.

5 REGIS *superbi sportula recesserunt.*] intelligit Neronem, quem etiam regem appellat, sup. lib. spectacul. epig. 2.

Inuidiosa feri radiabant atria Regis.

Nero autem, vt dixi, cænas rectas ad sportulas redegerat.

6 NIL *stropharum est.*] ignotum est hoc loco cur strophas dicit, vbi enim strophæ sunt in sportula? Centum dabantur quadrantes, centum petebantur, nihil hic stropharum. Sed reconditus & subtilis est horum verborum sensus; & mos quidem à nemine hætenus animaduersus. Potentiores illi diuites, qui pauperum togatorum operas conducebant, quique pro sportula diuidebant centum, vt dictum est, quadrantes: hoc appellabant conuiuium, & hos sportularios conuiuas: quid? quod per vocatorem eos cogebant & inuitabant. Constat hoc ex epig. 26. lib. 12.

Nec veris ablatus clamator verna lacernis,

Accedit gelidam seruus ad auriculam,

Et rogat vt cenes secum Latorius, inquit,

Virgini nummis non ego malo famem?

Hinc

Hinc liquet sensus obscurissimi illi epigrammatis 68. lib. 4.

Inuitas centum quadrantibus, & bene cœnas:

Vt cœnem inuitor Sexte an vt inuideam?

Vnde colligo, primum inuitari sportularios. Deinde interesse spectatores cœnæ illius diuitis, à quo sportulam accipiebant. Nam hic Sextus inuitabat ad sportulam, & coram inuitatis lautè & opiparè cœnabat: miselli autem illi spectatores deuorantes fercula oculis tantùm inuidebant regi cœnanti. Hoc conqueritur Martialis, se vocari ad cœnam nomine, reapse verò ad inuidendum. Eratque notissimum quot nummis quisque horum potentiorum inuitaret, lib. 9. epig. 103.

Denarijs tribus inuitas, & mane togatam

Obseruare iubes atria Basse tua.

Et communis loquendi formula: ille tot denariis, hic tot quadrantibus inuitat. Quod idem dicebatur & conuiuari, vt colligitur ex duobus locis Suetonij: priori, in Augusto, cap. 74. *Conuiuabatur*, inquit, *assiduè neque vnquam nisi recta, non sine magno ordinum hominumque delectu.* Ergo alij non recta, sed sportula conuiuabantur: posteriori in Vespasiano, cap. 19. *Sed & conuiuabatur assiduè, ac sepius recta* (sic enim est legendum) *ad dapsile vt macellarios adiuuaret.* Vnde facetè Claudius munus illud gladiatorum, quod in septis extraordinarium & breue dierumque paucorum, appellabat sportulam: quia primum daturum se dixerat, velut ad subitam condictamque cœnulam inuitare se populum, vt inquit Suetonius cap. 21. Dicit igitur iam imposturam illam diuitum periisse, qui inuitare, conuiuari, & habere conuiuas dicebantur, cum tamen nullus apud eos cœnaret. Sed sportulis datis dimitterentur omnes conuiuæ: has appellat strophas, & nihil iam stropharum esse gaudet.

7 I A M salarium dandum est.] verbum Græcum ἀλαειον, id est, σιτηρον, id est, victum vnus diei sic & appellat cœnam rectam: quod Romani cœna sola in diem pascebantur.

AD EPIGR. VIII.

Cœcitatem Quinti mentis, non oculorum, sed ipsius animi irridet hoc epigrammate. Amabat enim Thaida meretricem luscam, quam nemo nisi cœcus amare posset: Illa, inquit, vno caret oculo, Quintus verò duobus. Estque iocus à proprietate ad metaphoram. Illa namque propriè vno carebat oculo: hic verò metaphoricè duobus. Vide proximum epigramma 11.

AD EPIGR. IX.

Perstringit Cinnam detractorem suum, qui versiculos subinde contra eum scribebat. Negat scribere Cinnam, quod eius carmina à nemine legantur. Is enim scribere dicitur, cuius scripta leguntur & cognoscuntur. Illa verò, quæ nullus nouit, non scripta dici possunt. Sic l. 6. ep. 64. in detractorem, *Andes præterea, quos nullus nouerit in me*

Scribere versiculos, miseris & perdere chartas.

AD EPIGR. X.

Argutissimum epigramma in Philomusum quendam nepotem, cui pater menstruam pensionem constituerat, eamque subducta ratione per singulos dies præbebat, quo effectum est, ut yniversa patris pecunia pæne absumeretur: ita ut mortis tempore fere nihil, aut parum haberet rei familiaris. Hæredem extremis tabulis filium ex asse reliquit: faceret Martialis exhæredasse dicit, quòd nihil reliquisset. Estque iocus in ambiguo: Nam, *nihil tibi reliquit*, intelligi potest eò, quòd te exhæredavit, &, idem, *nihil tibi reliquit*, quòd iam omnia consumserat.

I CONSTITUIT Philomuse pater tibi millia bina.] si illud millia bina sestertia* sint, efficitur summa duorum computorum nostratium, quæ ad menstruam pensionem non est credibile fuisse filio à patre constituta, quamvis Romanorum opes immensæ id temporis erant: sed si modestius agamus, & bina millia nummum sestertium masculina capias, constituunt viginti millia maraetinum nostratium. Sed utramvis summam intelligas, idem erit sensus. Nam vel opulentissimus erat Philomusi pater, & ei bina millia sestertia menstrua constituerat, vel non aded diues, & duo millia sestertium masculinorum dabat filio menstrua. Quicquid horum sit, exhausta eius est res familiaris his impensis, ita ut moriens nihil filio relinquere potuerit.

AD EPIGR. XI.

Succensuerat Martiali Quintus quidam, ob superius nonum epigramma, quod diceret se scommate notari. Amabat ipse Quintus Hermionen quamdam. Refutat igitur Poeta irrisoriè Quinti accusationem, hoc modo: Si tua puella, ô Quinte, nec Thais vocatur, nec lusca est, cur existimas distichon illud in te esse factum? Si puella tua Lais vocaretur aliquid poterat videri simile, quod Thais & Lais affinia quodammodo nomina sunt. Sed si tua puella vocatur Hermione, quid simile habet cum Thaide? At dices tu, Quintum notasti, eo disticho, & ego Quintus sum. Mutemus amantis nomen. Nam cum ego ludam semper nominibus fictis, quid interest Quintum vocem an Sextum, Thaidis amatorem? sit amator Sextus: sicque tota lis dirimi poterit.

AD EPIGR. XII.

Fabullum nimis elegantem conuiuatorem carpit, qui cum optimo vnguento hesternæ cœna conuiuas vnxisset, eos tamen famelicos dimiserat. Salsa irrisione hos conuiuas mortuis comparat, qui inunguntur, & non cœnant.

SED *nihil scidisti.*] conuiuale verbum, scindebantur enim obsonia, ut conuiuis diuiderentur: qui verò nihil scindebat, nihil diuidebat. infr. epigr. 93.

*Esse negas coctum leporem piscisque flagella,
Manis Ruse coquum scindere, quam leporem.*

Hic bellus conuiuator obsonia non scindebat, sed integra iubebat tolli à mensa, vt sequenti epigrammate: fortè vt iisdem cœnas alias explicaret, vt diximus ad lib. II. epig. 100. & 104. de scissoribus autem & carporibus eiborum diximus affatim, sup. lib. I. epig. 51.

2. *RES falsa est bene olere & esurire.*] est amarulenta irrisio, quàm fames extorserat Poeta: similis est sup. lib. I. epig. 60.

Tam malè cùm cœnem, cur bene Flacce lauor?

3. *QVI non cœnat & vngitur Fabulle, Hic verè mihi mortuus videtur.*] de vngendis cadaueribus defunctorum communis locus. Vide quæ hic Raderus cumulat, & adde in Iure nostro Macrum Iurisconsultum in L. funeris 37. II. de religiof. & sumtibus funerum: *Funeris sumtus ille, inquit, accipitur, quicquid corporis causa, veluti vnguentorum erogatum est.* & Vlpianum, in L. & ideo 7. de in rem verso. §. illud. 3. cuius verba sunt: *Illud plane verum est, quod Labeo scribit. Si odores & vnguenta seruus emerit, & ad funus erogauerit, quod ad dominum suum pertinebat, videri in rem Domini versum.* Sic Sanctus Orientius episcopus Illyberitanus de cadaueribus defunctorum resurgendis,

*Non modo, quæ tumulis benè condita saxa reseruant,
Aut aruum solidans puluis odorque tenet.*

Vbi vide, quæ notauimus.

AD EPIGR. XIII.

Liquet epigramma ex superiori, & ex his, quæ diximus de scissoribus, & de seruandis ad alias cœnas explicandis, & ex dicto epigrammate 93. inf. Hæc Næuia, ne scinderet & carperet ea, quæ apponebantur, causabatur coqui negligentiam, & obsoniorum cruditatem. Salsè dicit Poeta: *Numquam sic ego crudus ero: Crudus enim is dicitur, qui non concoquit cibos.* Noster lib. II. ep. 77.

Ebrius & crudus nil habet agricola.

& Horatius lib. I. epist. 6. in fi.

— *crudi tumidique lauemur,*

Quid deceat, &c.

sic Iuuenal. sat. I. vers. 143.

Et crudum pauonem in balnea portas.

id est, quem stomachus non concoxit. & Persius, sat. 2. vers. 65.

— *non si qua elegidia crudi*

Dictarunt proceres.

Qui verò non comedit, crudus esse non potest.

AD EPIGR. XIV.

Quidam Tucius sportularum fiducia Romam petebat: existimabat enim se sola sportula posse Romæ viuere, vt dicemus infr. ep. 30. & dictum etiam est, lib. 2. ep. 68. & cùm ab Hispania, vsq. iam ad Miluium pontem in via Flaminia, qui mille passus ab vrbe distat, peruenisset, occurrit illi sportularū fabula, quam ego fabulam non sentio cum Radero

esse, de tenuitate sportularum, ut ipse contendit. Hoc enim notissimum erat nationibus omnibus, quibus innotuerant importuna illa officia, quæ antambulones præstabant regibus, & centum quadrantibus hæc omnia à miseris togatis locari: Sed fabulam sportularum intelligo esse Domitiani edictum, quo sportulæ sublatae fuerant, eo tempore reuocata cœnarum rectorum consuetudine, ut supr. dictum est ep. 7. Cum igitur hic Tucius videret cœnis rectoris nullam crepare pecuniam, existimauit se viuere Romæ non posse, ut cogitauerat, si sportula daretur, & rediit in Hispaniam.

A. D. EPIGR. XV.

Codrum cæcum irridet, qui amabat puellam, quam audierat formosam esse, ut Asper ille ep. 49. lib. 8.

I. *P L V S credit nemo.*] totus lusus positus est in huius verbi ambiguitate. *Credere* namque est pecunias alicui commodare, unde creditores debitoribus opponuntur. Nemo, inquit, plus credit in tota vrbe, quam Codrus: mirabile hoc videri poterat: cum pauperrimus esset. Respondet alia verbi credendi significatione, Cæcus amat, quam formosam audit & credit esse.

A. D. EPIGR. XVI.

Svtorem Bononiensem quemdam iusta indignatione suggillat, quod gladiatorum munus exhiberet; quem Bononiensem esse constat ex ep. 58. huius libri, & succensuisse Martiali ob hæc scommata discimus ex epig. 98.

I. *D I A S gladiatores sutorum Regule Cerdo.*] Constat non esse muneris exhibendi omnibus æquam potestatem. Extat enim apud Tacitum lib. 4. Annal. senatusconsultum, quo cautum est, ne quis gladiatorum munus ederet, cui minus quadringentorum millium res esset, qui census equestris erat. & Sueton. in Claudio cap. 28. & *Harpocram*, ait, *suspexit, cui lectica per urbem vehendi, spectaculique publica edendi, ius tribuit.* Erat autem hic Harpocras libertus, cuius generi non permittebatur id ius. Eadem est apud Iuuenalem indignatio, sat. 3.

Quondam hi cornicines & municipales arena

Perpetui comites, nostraque per oppida bucca.

Munera nunc edunt & verso pollice vulgo

Quemlibet occidunt populariter.

& Persius sat. 4. vers. penult.

Respice quod non est, tollat sua munera cerdo.

2 *Q V O D Q V E tribuit tibi subula sicca rapit.*] Elegans Antithesis: quæstum subula facis, quem sicca tibi extorquet è manibus.

3 *V T velles corio ludere cerdo tuo.*] Elegans allusio in lusu & corio, *ludere*, id est, ludos exhibere, *Corio tuo*, id est, impensis & ea pecunia, quam ex corio contraxeras.

4 *N V N C in pellicula cerdo tenere tua.*] Adagium lege; *Se intra pelliculam*

contingere: quod ab Apologo Afini leonis pelle cōtecti natum, detorquetur: falsè à Poëta in cerdonem: tene te intra pelliculam tuam, *id est*, contine te intra terminos tui artificij, & conditionis, neque velis id facere, quod soli potentes & nobiles viri faciunt.

AD EPIGR. XVII.

NArratiuncula quadam faceta Sabidij cuiusdam, oris fedtatem notat, cui fortebat anima, fortè quod cunnilingus, vel fellator: nam cū scriblita quædam secundis mensis apposita fuisset, neque esset aliquis, qui eam tangeret, propterea quod arderet, terque quaterque sufflauit ipse, quo facto tepuit quidem illa, sed nemo voluit tangere, quod halitu eius conspurcata fuisset. Eadem est sententia epig. 93. lib. 7.

CIRCVMLATA *diu mensis scriblita secundis.*] Mirum est quam Andabatarum more pugnent Domitius & Merula hoc loco; & laureolam querant in mustaceo, vel nodum in scyrpō. Est antiquis notissimum bellarium secundis mensis appōni solitum scriblita: integrum nomen scriblita est. vt legitur apud Plautum in prologo Pœnuli,

Dum ludi fiunt, in popinam pedisseque

Irruptionem facite, nunc dum occasio est,

Nunc dum scriblita æstuant, occurrite.

sed *κατὰ συζυγιαν*, scriblita à Poëtis metri causa dicitur, quam facere docuit M. Cato lib. de re rustica, cap. 78. his verbis: *Scriblitam sic facito, In balneo traactes cascum ad eundem modum facito; vii placentam sine melle*: vbi nota diuersam esse scriblitam à placenta. Cuius confectionem docuerat idem Cato, cap. 76. Vnde Petron. in satyr. describens mirabile illud repositorium in conuiuio Trimalcionis, de signo Libræ sic loquitur. *Super libræ stateram, in cuius altera parte scriblita erat (lege scriblita, & sic emenda etiam M. Catonis literam) in altera placenta.* Indè scriblitarij ab Afranio dicuntur, huius edulij confectores his verbis.

Pistori cur non, cur non scriblitarius.

Vt mittat fratris filio lucunculos.

alij legunt, *Scriblita, ἀπό τῆς σπρέλειν*, quod est torquere, idèd, quod in circuitu torqueatur restis in modum. Vnde nos *Tortam* dicimus.

AD EPIGR. XVIII.

FAceta irrisio est ineptæ cuiusdam Maximi excusationis, qui recitaturus raucitatem excusauit, cum posset recitationem ipsam excusare. Ad hoc argumentum pertinet distichon lib. 4. epi. 41. & aliud lib. 6. epig. etiam 41.

PERFRIXISSE *tuas quæstæ est præfatio fauces.*] Ex frigiditate raucitas vocis subsequitur, præfationem autem appellat id quod à recituro, antequam opus inciperet, vel ad captandam auditorum beneuolentiam, vel ad aliqua vitia excusanda dicebatur, idque versibus alterius generis ab opere recitando. Colligo hoc ex præfatione satyrarum Persij, quæ præfatio primæ satyræ tantum est in qua cum recentem passim Poëtarum

numerum carpere proposuiffet, & eos Poëtas reprehenderet, qui potentiorum adulatione, inuitis Mufis & Apolline nullo verfus confarcinantibus fonitu quodam verborum inani, nulla fubiefta fcientia neque fenfentia, per prolepfim occupat opinionem auditorum, qui poterant exiftimare eum effe ex fubitiorum Poëtarum numero: idque facit diuerfis carminibus ab ijs, quibus vfus eft in fatyris. Hoc igitur intelligit nomine præfationis, qua Maximus hic raucitatem excufauerat.

2. *CUM te excufaris Maxime, quid recitas?*] Excufatio totum opus remouet, vel differt. Qui habitus excufatus eft, non eft cur recitet, poteratque hic finita excufatione à fede illa celfa, quam confcenderat recitaturus, defcendere, & auditorum concionem foluere.

AD EPIGR. XIX.

EST flebilis quædam narratio casus cuiufdam, quo periit pulchellus puer, quem Hylam vocat, quem cafum ego exiftimauerim fictum à Martiale, quamuis potuerit verus effe. Ludebat Hylas puer apud Vipfanam porticum, vbi fictiles feræ ad ornamentum politæ erant, apertis ritibus, in quarum hiatus ludibundus puer manum immittebat: fortè accelfit ad vrfam quandam, in cuius ore cafu latebat vipera viua, quæ irritata pueri manu eum acriter momordit, ita vt immiffò veneno occideret.

1. *PROXIMA centenis offenditur vrsa columnis.*] Domitius Vipfanam porticum intelligit, vt fup. lib. 2. epi. 14. de Sellio.

Inde petit centum pendencia recta columnis.

quod ego verum exiftimo.

2. *EXORNANT ficta qua Platanona fera.*] Non poffum fatis mirari Iulium Cæfarem Bulengerum, qui lib. de venatione Circi, cap. 21. fomniat hanc effe picturæ cuiufdam defcriptionem, eamque picturam expreffam effe è rei veritate: quia fpectacula ad memoriam pictura exprimebantur, vt eft apud Capitolinum in Gordianis, & Trebellium in Carino. Et fingit monftrum quoddam Thebano ænigmate dignum, ingenio aut arti tribuendum, quod in ora ferarum indebant angues & vipers, quæ feris effent innoxia, beftiarijsquæ nocerent. & ad hoc figmentum confirmandum adducit hoc epigramma in quo corrupte legerat:

Exornant picta qua Platanona fera.

Quid facias illo iubeas miferum effe libenter, & Anticyras nauigare. Lege tu, *ficta*, vt eft in correctioribus codicibus, ne decipiaris cum Bulengero. Platanon autem locus eft Platanis confitus, vt Daphnon lauris, vt eft lib. 10. ep. 76.

Disposuit Daphnona fuo Torquatus in agro.

& libr. 12. epigram. 50.

Daphnonas platanos ac aërias Cypariffos,

Et non vnus balnea folus habes.

3. *VIVEBAT QUE anima deteriore fera.*] eleganter & verè Poëticè, nam

si viveret fera, incertam manum procul dubio morderet: ficta mordere non poterat: sed hæc ficta viuebat, non sua, sed deteriore vipera anima, quæ nocentius multò momordit.

4 *Deum perit ò facinus ausa quod vrsa fuit.*] Corruptus versus, qui sic lectus languet. Est in veteri *falsa*, non meliore sensu, sed ab eo sic emendarem: *Comperit & facinus ausa quod vrsa fuit.*

id est, exeunte vipera ab ore feræ, visa est ipsa sua sponse fateri scelus illud.

AD EPIGR. XX.

Canium Poëtam perpetuò ridentem descripsit lib. i. epi. 70. vbi cum Panos statux comparat, perpetui risus specie conflata. Hoc epigrammate longa quadam suspensione concepta, per interrogationem Musæ factam, cum semper ridere testatur, vltimo versiculo addita Musæ responsione. De hoc Canio præter epigramma allegatum, est mentio eodè lib. i. ep. 62. & infra hoc 3. lib. ep. 63.

1 *Vtrum ne chartis tradit ille victuris.*] id est, habentibus Genium, vt lib. 6. epigr. 60. *Victurus Genium debes habere liber.*
Eadem formula vsus lib. ii. epi. 4.

At quàm victuras poteramus pangere chartas.
& supra lib. i. epigram. 108.

Condere victuras tentem per secula curas.
vbi vetus Codex habet, *chartas.*

2 *An qua Neroni falsus adstruis scriptor?*] fortè hic Canius Rufus soluta vel ligata oratione susceperat Claudij dominatum describere, & Neronis res gestas, quas scriptores metu vel odio falsas scripserant, vt testis est Tacitus in præmio Annalium his verbis. *Tiberij, Canique & Claudij ac Neronis res florentibus ipsis, ob metum falsa, postquam occiderant, recentibus odiis compositæ sunt.* Quæ igitur falsus scriptor Neroni tribuit, hic tradit chartis victuris. Caue verò ne cum Radero verbum, *amulatur*, in sequenti versu positum in hoc intelligas: Effet enim ineptissimus sensus.

3 *An amulatur improbi iocos Phædri.*] Poëta hic Phædrus fabularum Æsopicarum scriptor, cuius quinque libros P. Pithæus primus edidit, & doctorum manibus hodiè que teritur.

4 *An in cothurnis horridus Sophocleis.*] Quamuis Æschylus fuerit primus, qui magniloquentiam docuerit, vt testatur Horatius in Arte:

Et docuit magnumque loqui, nitiq; cothurno.
& componere verba Æschyleo cothurno dicatur Propert. lib. 2. eleg. 33.

Desine & Æschyleo componere verba cothurno.
in prouerbium tamen abiit *Sophocleus cothurnus*, quòd Sophocles cæteros Tragicos dictionis grauitate longè superauerit. Virgil. ecloga 8. vers. 10.

Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno.
Quod imitatus est Martial. lib. 5. epi. 31.

Varro Sophocleo non inficiande cothurno.

Est autem cothurnus metonymicōs; orationis sublimitas, quod Tragici sublimiores sint ceteris Poëtis, & actores Tragœdiarum cum referrent Heroes cothurnati incedebant, quod proceriores viderentur: sangebant enim veteres Heroas illos mortales homines corporis proceritate superare. Hinc Poëtæ sublimes, quamuis non tragœdi, cothurnati vocantur. Noster lib. 5. epigr. 5.

Grande cothurnati pone Maronis opus.
& lib. 7. epigr. 62.

Sacra cothurnati non attingit ante Maronis.

Quid autem sit cothurnus non omnibus video liquere; est genus calceamenti, quo crura vsque ad genua tegebantur, & sub pede infuebantur. Soleæ multæ è subere compactæ, obtectæ corio, quæ statura bonam addebant partem, eoque calceamento, vt dixi, utebantur Tragici, ad referendos vel Deos, vel Heroas. Quæ inuentio Æschyli Poëtæ fuit, vt patet ex loco Horatij supra adducti. Hinc intelliges pulcherrimam Senecæ comparationem epistola 77. incipit *Inimicitias tibi, &c.* Nemo ex istis (inquit) quos purpuratos vides, felix est, non magis quam ex illis, quibus sceptrum & chlamydem in scena fabule assignant, cum presente populo clati, (lege late) incesserunt, & cothurnati simul exierunt, excalceantur, & ad staturam suam redeunt. Virgilius hoc calceamentum tribuit virginibus Tyrijs, i. lib. Æneid.

— *haud equidem tali me dignor honore*

Virginibus Tyrijs mos est gestare pharetram

Purpurcoque alte suras vincire cothurno.

Qui locus à nemine, quod sciam, hactenus intellectus fuit. neque eius difficultas est in eo, quod Scaliger dubitat, quo modo venatrix: cui currendum sæpè est, & incedendum per montes & rupes, possit calceata cothurno incedere: nam altum fuisse negare non possumus; cum id conuincant Plin. ep. 7. lib. 9. & Iuuenal. sat. 6. vers. 505.

— *breuiorque videtur*

Virgine Pygmæa nullis adiuta cothurnis,

Ad quod respondet Raderus, Veneris ibi calceos κατὰ χρισινὰς fuisse cothurnos dictos, nec tragicos fuisse, sed pro calceamento quouis positos: quod non est mirum errasse Raderum Germanum hominem, & qui veros cothurnos numquam viderat, quales nos habemus in Hispania, præcipuè in Salmanticensi tractatu, vbi fere omnes rusticæ sæminæ cothurnis calceantur, & eorum vsu delectatæ facilitate summa currunt, incedunt per aspera loca nullo impedimento. Quo quidem responsam est vere Scaligeri dubitationi, sed mallem, aliud maius dubitasset Scaliger, quod ego dubito. Conabatur eo in loco Venus diluere Aenææ filij opinionem, qui existimauerat eam esse aut Dianam, aut aliam Nympham, protuleratque hæc verba:

*O quam te memorem Virgo: namque haud tibi vulsus
Mortalis, nec vox hominem sonat. O Dea certe*

An Phœbi soror, an Nympharum sanguinis una.

Respondet Venus se non esse Deam, & virginibus Tyrijs morem esse pharetram gestare, quod suprà dixerat Poëta:

Virginis os habitumque gerens & virginis arma Spartana.

quo dicto negat se Dianam esse, quod poterat arcu & pharetra decepisse Æneam. Illud autem, quod gestaret cothurnos, more cæterarum: quod est argumentum, vt probet se non esse Deam, an Deæ vel Nymphæ incedebant cothurnatæ vt Diana pharetrata? Nodum sic dissolue. Æneas viderat Venerem venatricis habitu & statura proceriore, quam humana esse solet. Ad quod tacitè responderet Venus, quasi dicat, Ne me existimes ob staturæ proceritatem Deam esse, aut Nympham: Obserua hanc proceritatem nõ esse mihi à natura, sed additiam propter cothurnos quibus calceata incedo. Suetonius Tranquillus in Augusto, cap. 73. scribit, eum calceamentis altiusculis vt procerior, quam erat, videretur, vsum fuisse. Quem vsum forte didicit à Iulio patre, qui testante Dione lib. 43. vtebatur pedum tegmine fulmentato & Puniceo, vt Albani Reges olim: quod genus suum ad hos referebant, propter Iulium, à quo gēs Iulia: & Caligulam solitum gestare cothurnos probat idem Suetonius in eius vita, cap. 52. Vnde patet Reges & grauiores viros altiusculis calceamentis vfos fuisse, grauitatis causa, vt de Indis Arrianus, & de Persis Xenophon tradiderunt. Acron etiam in satyram 6. Horatij lib. 1. notat omnium Senatorum altiores fuisse calceos.

5 *AN otiosus in schola Poëtarum.*] Hic schola non propriè sumitur. Nullus enim Romæ hoc tempore locus destinatus Poëtis, sed communiter accipiendum pro quouis hominũ conuentu ad recitatuos Poëtis audiendos.

6 *AN spatia carpis lentus Argonautarum?*] Porticum Argonautarum intelligit, vbi otiosi solebant poëtarum versus spaciantes relegere, vt constat ex epig. 1. lib. 11. Hæc ipsa est porticus Iasonis, de qua sup. lib. 2. epig. 14.

Si nihil Europe fecit, tum septa petuntur,

Si quid Phyllirides præstet & Aesonides.

& lib. 11. epigram. 1.

Turbam non habet otiosorem

Pompeius, vel Agenoris puella,

Vel primæ dominus leuis carina.

In hac porticu mirificè depicta erat historia Argonautarum. Moris erat apud Romanos historias, fabulas & alia multa in porticibus depingere. Spartianus scribit res bello gestas à Seuro depictas in porticu fuisse. Et Petron. in satyr. *Interrogare, inquit, ego atriensem cepi, quas in media* (scilicet porticu) *pictureas haberent. Iliada & Odysseam, inquit.* Sic ludorum magnificentiam, ne memoria intercideret, in porticibus etiam depingebant. Vopiscus in Carino. *Memorable maxime & Carini & Mameriani hoc habuit imperium, quod ludos Romanos nouis ornatos spectaculis dederunt, quos in Palatio circa porticum stabula pictos vidimus.*

Inter tepentes post meridiem buxos.

fic lib.2.epi.14.

Lotus ad Europes tepida buxeta recurrit.

7 STERTITINE *thermis an lauatur Agrippa.*] melior lectio aliorum codicum, *Titine thermis.*

Erant enim thermæ Titi Imperatoris, de quibus dictum lib. spectaculorum epigr.2.

Hic vbi miramur velocia munera Therma.

8 AN *impudici balnea Tigellini.*] lege, *Tigellini*, qui est Sophonius Tigellinus, de quo & eius impudicitia C. Tacitus lib. 14. *Annal. Imposuit cohortibus Sophonium Tigellinum, veterem impudicitiam atque infamiam in eo secutus.* & paulò post: *Validior Tigellinus in animo Principis ex intimis libidinibus assumtus.* Et libro Historiar. I. *Sophonius Tigellinus obscuris parentibus, fœda pueritia, impudica senecta.* cuius vitam etiam breuiter describit vetus scholiastes Iuuenalis ad verfum:

Pone Tigellinum — 155. sat. 1.

9 AN *rure Tulli fruitur atque Lucani.*] fratres hi erant summa inter se charitate coniuncti, vt constat ex epigr.37. lib.1.

AD EPIGR. XXI.

P Vlcherrima de Antio Restione proscripro narratio est apud Valer. Max. lib. 6. cap.8. §.7. quam etiam persequitur eleganter Macrobius libr. saturn. I. cap. II. vnde petere poteris.

1 FRONTE *notatus.*] de notis seruorum iã dictum est sup. ad li. 1. ep. 29.

2 NON *fuit hæc dommi vita, sed inuidia.*] id est, non tam seruatus est à seruo ad vitam, quàm ad inuidiam & omnium odium, qui indignabantur, quod à seruo tam indignè ab eo accepto esset in summo vitæ discrimine seruatus.

AD EPIGR. XXII.

APicij luxuria abiit in prouerbiu Tiberij Cæsaris tempore, quo & Apisè vixit, qui helluones omnes longo interuallo superauit. Hic cū sexcenties luxurians absumisisset, videretque sibi centies superesse, veritus ne egestate & fame opprimeretur venenū bibit. Acutissimè Martial. nihil gulosius ab eo factum dixit, quàm, quod venenū sumserit, timens ne deesset pecunia, qua gulæ faceret satis. Est celebre hoc mirandū Apicij factū Senecæ amplificatione ad Heluiã, cap. 10. & narratione Dion. li. 57.

AD EPIGR. XXIII.

CONTinet hoc distichó indignationem Poëtæ in auarum inuitatorè, qui obsonia omnia pueris ad pedes retro stâtibus tradebat, nil conuiuis relinquens. Poteras inquit vti compendio, & mensam à pedibus ponere vbi fercula apponentur rapienda pueris tuis, nec videnda conuiuis. Locum vt intelligas, obserua triclinium tres lectos habuisse ita dispositos, vt vnum complecterentur alij duo, referrentq; formam Π maiusculæ: In medio orbis collocabatur ad ponendas dapes, qui orbis mensa dicebatur, vt inde conuiuæ recumbentes in lectuli triclinijs possent

sibi desumere, quod libuisset. Cum igitur hic omnia obsonia statim ac ponerentur in mensa, traderet pueris retrò, ait satius fuisse, vt à pedibus collocaretur. De feruis autem retrò stantibus in conuiujs dicemus latè, ad epigr. 82. huius libri.

AD EPIGR. XXIV.

Continet hoc epigramma facetissimam de Thusco haruspice narra-
tiunculam, qui cum mactaret hircum ad Bacchi aras cuidam agresti viro falcem præbuit, iubens vt testiculos hirci amputaret, cumque ipse cum hirco luctaretur, ostendit ingentem quandam herniam, quam rusticus confestim falce secuit, existimans id ad sacra pertinere.

1 VITENOCENS *rosa.*] legendum *rosa*, quod caper hoc vni nocens, Baccho mactabatur, quod vitem roderet. Ouid. lib. 1. fast. Ennij Poëta versus Græcos imitatus, quos $\pi\alpha\rho\delta\iota\kappa\omega\varsigma$ adducit Suetonius in Domitiano cap. 14. sic ait:

*Rode caper vitem, tamen hinc cum stabis ad aras
Intus quod spærei in cornua possit, erit.*

De qua re, & de vino fundi solito capitibus stantium ad aras victimarum lege pulcherrimam obseruationem Angeli Politiani in miscellan. c. 26.

2 STABAT *moriturus ad aras.*] communis sacrorum formula multis exemplis à Barnaba Brissonio firmata, sed breuiter & eruditè de toto sacrorum ordine differuit Franciscus Santius Brocensis, Rhetoricæ & Græcæ linguæ apud Salmanticenses Doctor, vir (dubio procul) immortalitate dignus, quem mihi contigisse Magistrum in his humanioribus literis semper gloriabor, in scholiis ad sat. 6. Persij.

3 TETER *vt immundæ carnis abiret odor.*] Victimæ mares mactatæ antequam excoriarentur, castrabantur, vt docet Festus in solitaurilia. hic autem causam affert, cur illud fieret, vt scilicet immundæ illius partis teterrimus odor non offenderet nares.

4 SVPER *aras virides.*] virides dixit, propter herbas, quas aris sternerant, liquidum ex Terentio in Andria, scæ. 4. act. 4.

— *Ex ara hinc sume verbenas tibi,
atque eas substerne.*

ubi Donatus: *verbenæ quasi herbena redimicula sunt ararum. & paulò inferiùs: Verbenæ sunt omnes herbæ frondésque festæ ad aras coronandas.*

5 SIC *modò qui fueras Thuscus nunc Gallus aruspex.*] aruspicina ab Hetruria accita Romam. hic aruspex Thuscus erat, quod hoc sacrorum genus priscum, adducti ex Hetruria sacerdotes exercebant. Galli verò Cybeles erant sacerdotes, qui omnes secti erant, vt dictum est sup. ad lib. 2. ep. 45. Est igitur lusus in transmutatione sacerdotii, & in ambiguitate nominis Galli: significat enim & Cybeles sacerdotem, & castratum.

6 DV M *ingulas hircum, factus es ipse caper.*] Nota hic acriter differentiam inter hircum & caprum, quòd hircus non castratus sit, caper verò castratus hircus, quamuis hæc confundantur.

AD EPIGR. XXV.

IOcus est in Sabineum Rhetorem frigidissimum in dicendo, quem ait hyperbolicōs posse feruens balneum refrigerare: estq; iocus in ambiguitate à frigore aëris ad orationis frigus, traducta significatione. Sic dicimus frigare alicuius orationem, & aliquem in dicēdo refrigerari. Suet. in Claudio cap. 41. *Et cum primum frequenti auditorio commississet, agrè perlegit refrigeratus sepe à seipso.* vide adagium, *Talemo frigidior,* & quæ notauimus ad lib. 4. epigr. 2.

1 **R**OGO lauet vti Rhetorem Sabineum.] variè legitur hic versus. Ex omnibus lectionibus ego hanc elegerim vt molliorem,

Roga lauetur hic Rhetor Sabineus.

2 **N**ERONIANAS is refrigerat ibermas.] thermæ & balnea à calore laudabantur, contrà frigida reprobabantur. lib. 2. 78. thermæ verò Neronianæ ceteras calore & commoditate superabant, quas laudat lib. 2. epi. 48. vbi vide quæ notauimus. Est igitur amplificatiō frigiditatis huius Rhetoris, qui calidissimas Neronis thermas refrigerare possit: quod Domitius ad ventris flatum retulit. Existimo somniasse pedentem Sabineum. Hadr. Iun. cent. 2. prouerbialiter accipit hæc verba. adag. 50.

AD EPIGR. XXVI.

Candidum, quem iam sup. lib. 2. epigr. 43. suggillauerat, nunc acriter perstringit, quod vxorem haberet adulteram, populōque communem, & philautiæ vitium in eo notat, quod solet omnibus esse odiosum, sua enim ita laudabat, vt cetera contemneret.

1 **E**T cor solus habes.] *habere cor,* prouerbialiter dicebant eum, qui prudentiam aut fortitudinem haberet. sequenti epigrammate

Et mihi cor non est.

Hinc cordati dicuntur sapientes: & apud Ennium:

Egregiè cordatus homo Catus Aeliu' Sextus.

Et à corde etiam apud Nostrates appellamus *cuertos* sapientes. Scipionem etiam Nasicam veteres propter singularem sapientiam corculum vocauerunt. Contra verò stultos non habere cor dicebant, & item fortunas omnes, vt est apud Plautum act. 1. sce. 1. in Cistellaria.

SI. *At mihi cordolium est.* GY. *quid id? Vnde tibi est cordolium? commemora obsecro? Quod neque ego habeo, neque quisque alia mulier, vt perhibent, viri.*

& in Milite Sc. *cohibete.* *Eam des, quæ sit quæstiuosa, quæ alat corpus corpore, Cuique sapiat pectus: nam cor non potest quod nulla habet.*

vbi lege, *cor doliū,* duabus formis. Est autem *doliū* Epitheton cordis, vt apud Lucilium, *crucium,* epitheton vini quod cruciat, sic *doliū* quod doleret: & eadem ratione in Pænulo scen. *Negoti sibi,*

— *ibi tibi Erit cordolium, si quam ornatam melius conspexeris.*

Erat igitur hoc commune sexus illius conuictium: Vnde pectus illis pro corde tribuebant, non cor.

2. Hoc me puto velle negare.] melius alias, *Hoc non puto posse negare, vt sit*
 irrisoria quædam concessio, quæ fidem adstruat sequenti scommati.

Vxorem sed habes Candide cum populo.

id est, communem, vt sup. lib. i. ep. 69.

Nauis non vna est. —

AD EPIGR. XXVII.

EXpostulat cum Gallo in vrbانيتatis causâ, quod sæpe inuitatus
 numquam Poetam reuocasset: in vtrumque culpam confert: in se,
 quod cor non habeat, ad prætereundum Gallum: in Gallum, quod cum
 inuitet alios, Gallum prætereat.

AD EPIGR. XXVIII.

NOTat facetè spurciciem oris Nestoris cuiusdam, qui Mario auricu-
 lam grauius olere querebatur, & per paradoxon causam reddit
 huius graueolentiæ: quod scilicet ipse Nestor Mario garriat semper in
 auriculam: poterat autem Nestori anima fœtere, quod vel fellator,
 vel cunnilingus esset. De garritu in aurem dictum est iam supra lib. i.
 epigr. 90.

AD EPIGR. XXIX.

CONsicta est quædam dedicatio anathematis seruilis Zoili cuiusdam,
 qui ex Ergastulario elatus fuerat ad Equestrem dignitatem eo com-
 posita vt Zoilum seruilis conditionis admoneret. Solebant enim serui
 libertatem adepti, vinculis soluti, annulos ferreos seu compedes Satur-
 no, velut anathemata dedicare; quod is Deus in compedes olim à filio
 coniectus, adeptus deinde libertatem, seruos in clientelam suam visus
 sit accepisse, & eorum libertatis veluti auctor & protector, cuius caus-
 sa Romæ in compedibus visebatur; vbi scribit Verrium Flaccum fate-
 ri se huius rei causam ignorare, quam Macrobio Apollodori lectio sic
 suggessit. Saturnum Apollodorus alligari ait per annum laneo vincu-
 lo, & solui ad diem sibi festum, id est, mense Decembri, atque inde pro-
 uerbiū dictum: *Deos laneos pedes habere.* Hinc etiam natum est, vt per
 Saturnaliorum dies serui libertatem adipiscerentur, & ceteri pileati
 incederent tanquam serui recens liberti facti. Vtriusque rei sunt testi-
 monia apud hunc nostrum, lib. ii. ep. 7.

*Vnctis falciferi senis diebus,
 Regnator quibus imperat fritillus,
 Versu ludere non laborioso,
 Permittis puto pileata Roma.*

& lib. 14. epigr. 1.

*Synibestibus dum gaudet equus Dominusque Senatus,
 Dumque decenti nostrum pilea sumta Iouem.*

& eiusd. lib. 14. ep. 79. *flagra est lemma,*

Ludite lasciu, sed tantum ludite serui:

Hæc signata mihi quinque diebus erunt.

Et Seneca, ep. 18. cuius initium est, *December est mensis. Si te bene noui, arbitri partibus functus, nec per omnia nos similes esse pileata turba uoluisse, nec per omnia dissimiles.*

I ANNULOS priores.] Ludit in annulorum nomine: sunt enim annuli ferrei seruorum compedes, & sunt annuli insigne equestris dignitatis. Notat autem Zoilum Equitem esse Romanum, cum dicat annulos priores: Nam si annuli priores sunt illi ferrei, necesse est ut alij sint posteriores, homini uero libero, nulli annuli competunt præter equestris. Sed apertum est testimonium Equestris Zoili dignitatis, lib. ij. ep. 38. *Zoile quid tota gemmam præcingere libra*

Te iuuat, & miserum perdere Sardonycha?

Annulus iste tuis fuerat modò cruribus aptus:

Non eadem digitis pondera conueniunt.

Esse denique anulum Equestris dignitatis insigne notissimum est, & inde quæsitus à Nostro falsissimus iocus, lib. 8. ep. 5.

Dum donas Macer annulos puellis,

Desisti Macer annulos habere.

AD EPIGR. XXX.

DIctum est sup. lib. 2. epig. 68. miseros hosce sportularum captatores, ex centum sportulæ quadrantibus genium fraudantes, cellæ pensionem & vestes subtrahere, seruum alere & Veneri etiam satisfacere. Sublata Domitiani edicto sportula, hi omnes in deteriorem conditionem sibi uisi sunt incidisse, ut esuritor ille Tucius, de quo sup. epig. 14. qui à ponte Miluio rediit in Hispaniam audita sportularum fabula. Arguit igitur Gargilianum quemdam temeritatis, quòd sublata sportula Romæ uiuere perseuerabat.

I GRATIS conuiuia recumbis.] quod sublata sportula iam non conductus pretio, ut antea, sed gratis recumberet: Nec vocaretur ad cœnam uernalis, ut inf. epig. 60. in Ponticum,

Cum uocor ad cœnam non iam uenalis ut antè.

Esse autem hos sportularios conuiuas & per uocatorem solere cogi dictum est sup. ad epig. 7. huiusce libri.

2 ET fuscæ pensio cellæ.] hoc expressit Iuuenalis eleganti metonymia, sat. 1. uersu 120.

Et panis fumusque domi. —

nam per fumum domi fuscam fumo domum intelligit, id est, fumosam.

3 Vnde datur quadrans? Vnde? Vir es Chiones!] male acceptus uersus ab interpunctione. Domitius sic interpungit: *Vnde datur quadrans? Vnde vir es Chiones?* Colinei editio, A. M. DXXXIX. unicam habet in fine interrogationem; quam lectionem ego prætulerim ceteris. Qui Domitij interpunctionem sequuntur, ut Heraldus. sic interpretantur. *Vnde datur quadrans?* id est, ad lauandum. nam pauperes quadrante lauabantur. Constat ex Horat. sat. 3. lib. 1. in fine.

— dum tu quadrante lanatum Rex ibis.
& Iuuenalis, sat. 6. versu 445.

Cedere Sylvano porcum, quadrante lauari.

Vnde Seneca, ep. 87. de balneo: *Cur, inquit, exornaretur res quadrantaria, & in usum, non oblectamentum reperta.* Sic Cicero pro Cœlio, perstringens forem illam Clodij, quæ quadrantaria dicta fuit, quod cum pretio exciperet iuuenes, quidam facetus pro aureis nummis quadrantes in eius loculos immiserat. *Nisi forte (ait) mulier potens quadrantaria illa permutatione familiaris erat balneari:* quo scommate notauit Clodiam, illa quadrantariæ appellationis infamia. Ego verò non existimo hanc lectionem & interpretationem veram esse. Nam quamuis negare non possum quadrante lauari pauperes, non concedam quadrantis solo nomine intelligi quadrantem illum, qui dabatur balneari, cum id nullo exemplo possit confirmari. Ideo ut dixi, præfero Colinei interpunctionem, sicque interpretor: *Vnde datur tibi quadrans? Vnde, id est, à quo quadrante sis vir Chionæ quadrantariæ meretricis?* ut obiter perstringat etiam Chionem, in quo alludit ad historiam Clodiæ supra adductam. Nec intelligas vilium folere non argento, sed quadrantibus, & minus quàm valeret sestertius nûmus, qui argenteus erat, & valebat decem nostros marauerinos. As verò quatuor valebat quadrantes, geminòque asse persoluebatur plebeia Venus, ut diximus sup. ad epigr. 53. lib. 2. ad illum versum:

Si plebeia Venus gemino tibi vincitur asse.

Id est, si quatuor quadrantibus redemeris plebeiam & vulgaram meretricem. Dixit autem: *Vnde datur quadrans?* per Synecdochen, id est, vnde deducis octo quadrantes, quibus Chionæ facias satis, quæ non prostat argento, sed ære. Hinc enim tractum est per iocum nomen Clodiæ, de qua loco Ciceronis supra allegato, quam Plutarchus dicit ab adolescente delusam, qui pro argenteis nummis quadrantes æreos in eius loculos immisisset. Vnde, ut ipse ait in Ciceronis vita, *quadrantaria* nuncupata est, quod Latinè sonat quadrantaria; quod nomen non impositum fuit de nouo Clodiæ: erat enim iam antiquum vilium meretricum cognomen, ut constat ex illo Cæcilij ænigmate, apud Quintilianum, lib. 8. cap. 6. *Quadrantariam Chyæmnestram in triclinio Coam, in cubiculo Nolam.* De cuius explicatione lege Brodæum, lib. 3. Miscellan. cap. 24. de quo ante scripserat Cælius Rhodiginus, lib. 18. antiq. lectionum, cap. 16. & Andreas Alciatus, lib. 2. parergon, cap. 12.

[*CVM ratione licet, &c.*] Lusus est in ambiguitate. Ratio namque priori versu & parsimoniam & computationem rectam significat, posteriori verò causam. Hispano more, dicimus namque, *con mucha razón* dicturi non sine causa. hac etiam formula vsus est S. Orientius in libello illo aureo, quem edidi, propè finem.

Hinc cohibet totum pacis concordia mundum.

Qua brutis etiam cō rōne datur.

vbi eleganter, vt solet, Delrius meus, illas litterarum notas cō rōne interpretatur. & legi debere monet, cum rōione.

AD EPIGR. XXXI.

COnatur reprimere Ruffinum ob diuitias nimis superbientem, quas dicit amplas quidem esse, sed non accedere ad libertinorum opes: quo simul eius arguat stultitiam, qui ea re gloriatur, quam multò magis abiectissimi homines erant consecuti. epigramma per se liquet.

1 **VRBANI** *que tenent prædia multa Lares.*] Raderus sic interpretatur: *habes suburbania prædia non pauca*: aliena à Poetæ mente sententia: voluit enim significare laxas & magnificas habitare ædes Ruffinum, quæ multorum prædiorum instar essent. Nam prædia vrbana notissimum est significare omnia ædificia, vt constat ex L. Urbana prædia 198. II. de verb. sign. *Lares* igitur *Urbani*, id est, domus, quam in vrbe possides, *tenent prædia multa*, id est, occupant multa ædificia.

2 **ET** *seruis domina numerosus debitor arca.*] id est, scæneras multos. De voce dominæ dictum est, sup. lib. I. epigr. 4. & de arca, lib. I. ep. 77.

3 **AUREA** *mensa.*] vel propter coronam auream additam mensæ, vel auream dixit, pro pulcherrima quales erant citreæ.

4 **PLVS** *habeat Didymus, plus Philomelus habet.*] Nomina Græca indicant libertos hosce fuisse. Didymi meminit, libro 12. ep. 43. Philomelus autem forte cytharædus tempore Martialis. De libertinis opibus dicemus ad lib. 5. ep. 13.

AD EPIGR. XXXII.

Conuitium est in Matriniam vetulam, quæ querebatur, quòd Poëta non virum egisset cum ea. Excusat hoc cum dicat eam non vetulam, sed iam mortuam, iam cineres.

1 **NON** *possum vetulam quereris Matrinia?*] in veteribus legitur,
An possim vetulam queris Matrinia?

Sed ego prætulerim vulgatam lectionem: colligo veram esse ex respōsione Poetæ, quæ se purgat, quòd in eo certamine ante victoriam occubisset. Erat enim intempestiua hæc purgatio; si Matrinia tantum interrogasset eum vtrum posset.

1 **POSSVM** *Hecubam, possum Nioben.*] tot filiorum matres necesse est veterimas esse, has igitur enumerat per Synecdochen pro omnibus vetulis.

3 **SED** *si Nondum erit illa cantis, nondum erit illa lapis.*] Notissima fabula ex Metamorphosi Ouidiana, de Hecuba in canem, lib. 13. cū Polymnestori Thraciæ regi ob occisum Polydorum filium oculos eruisset, & à Thracibus lapidibus impeteretur, in canem est conuersa, significat igitur se vetulas posse quidem, sed si nondum nimia vetustate scæminarum formam exuerint.

AD

AD EPIGR. XXXIII.

Ancillam ingenuâ facie se præferre cæteris omnibus dicit: id autem per *ἄσπετος*: nam cum dixisset se ingenuam malle, & ea deficiente libertinam, extremo loco ancillam si ea ingenua facie sit. Vtrâq. vincer apud me, inquit. ingenua facies in pretio. Vnde Propertius inter laudes suæ puellæ ingenuum colorem enumerat, lib. 1. eleg. 4.

*Ingenuus color, & multis detus artibus, & que
Gaudia sub tacita dicere veste licet.*

cetera per se satis loquent.

AD EPIGR. XXXIII.

Iocus in Chionen petitus à significatione nominis. Chione namq. Græcè niuem significat. Dicit igitur hanc partim dignam, partim indignam hoc nomine: digna quod frigida sit, indigna quod nigra sit.

AD EPIGR. XXXV.

Laudat toreuma mirè in phiala elaboratum. Erant autem pisces quidam quos dicit addita aqua nataturos, idque hyperbolicè, vt etiam inf. ep. 41. de lacerta Mentoris.

ARTIS Phidiaca toreuma clarum.] non quod à Phidia fabrefacti fuerint hi pisces, sed quod toreuticen, id est, artem conficiendorum toreumatum is inuenerit, quam in summo habitam fuisse pretio Plin. lib. 35. cap. 10. docuit.

AD EPIGR. XXXVI.

Expostulat cum Fabiano iniuriarum, quod cum vetus esset amicus, eadem cogere, quas sodales noui præstare operas ante abulonis.

HORRIDVS vt primo semper te mane salutem.] horridus frigore matutino, vt solebant antelucani salutatores frigore corripri, vt sup. lib. 1. ep. 56. *Quisquam picta colit Spartani frigora saxi,*

Et matutinum potat ineptus, Aue.

Ad eund. modum Persius hic sat. 1.

— *calidum scis ponere sumen,*

Scis comitem horridulum tritâ donare lacerna.

De antelucanis saluatoribus Iuuenal. sat. 5. vers. 20.

— *sollicitus ne*

Tota salutatrix iam turba peregerit orbem,

Sideribus dubijs, aut illo tempore, quo se

Frigida circumagant pigri ferrata Bootæ.

PER mediumque trahat me tua sella lutum.] Anteambulonum, qui diuitum sellas sequebantur, incommoda multa erant, hoc in primis, quod sæpe per lutum occupante viam lectica eundum iis esset, lib. 10. ep. 10.

Lecticam sellamque sequar? nec ferre recuso

Per medium pugnas, sed prior ire lutum. & lib. 12. ep. 26.

At mihi quem cogis medios abruptere somnos,

Et matutinum ferre patique lutum.

Alia multa enumerat Iuuenal. sat. 3. versu 239. & sequentibus multis, & quædam referuntur epigr. seq. 46. vbi se excusat, quod non possit operam togatam præstare Candido.

3 *LASSVS vt in thermas, &c.*] hic intelligit Raderus queri Martialem, quod cogeret lauari cum Fabiano in thermis Agrippæ, cum ipse so-leret lauari in Titi æque bonis aut etiam melioribus. Sed ineptum nobis hæc interpretatio obtrudit Martialem, & nimis ineptè delicatum, qui quereretur, quod simul cum amico potenti lauaret, & præferret vñtatorum balneorum vñsum, amicitie Fabiani. Iustior est multò Fabiani conquestio. Queritur enim, quod iam lassus hora decima, vel se-rius quando iam cœnandum esset, cogeret sequi Fabianum in ther-mas Agrippæ, quo ibi relicto, quod simul lauari per fastum amici po-tentis non liceret, properabat ipse ad Titi thermas, quæ longo spatio distitæ erant à thermis Agrippæ.

4 *Hoc per triginta merus Fabiane Decembres.*] Ter repetit quatuor versi-bus seqq. verbum *merendi*, quod militare est; quod sequi. versu tyro-nis nomen ab ead. origine desumptum esset vsurpaturus.

Per Decembr. annos intelligit, per Synecdochen nec sine Emphasi: quod cum arguat Fabianum auaritiæ, Decembres nominat, quibus mensibus solebant patroni clientibus munera dare, Saturnalibus scili-cet tempore brumæ, vt scribitur, ep. 71. lib. 8.

5 *Hoc merui Fabiane toga tritaque meaque.*] ne intelligat Lectorem trita toga à Fabiano Martialem donatum fuisse, adijcit illud, *meaque*. magni enim amici clientibus tritam togam munere dabant, vt Perius ait loco sup. citato, sat. 1.

horridulum trita donare.

& Horat. lib. 1. epist. 19.

*Non ego ventosa plebis suffragia venor,
Impensis cœnarum, & trita munere vestis.*

6 *Vt nondum credas me meruisse rudem.*] locus est in ambiguitate, quam non vidit in hoc loco Raderus: Nam de rude qua donabantur gladiatores, communis est acceptio, & notissimus omnibus locus. Sed hic intellexit etiam Martialis non meruisse rudem, id est, togam rudem, saltim de qua diximus sup. ad lib. 2. ep. 44. poterat Raderus admoneri præcedenti versu, quo dixerat se præstitisse operas Fabiano toga sua & trita.

AD EPIGR. XXXVII.

EST reprehensio diuitem, qui irarum occasionem quærunt, ne offi-cia inferiorum amicorum munerentur, quod Tacitus lib. 4. anna-lium grauitè notat his verbis: *pro gratia odium redditur*. De huius epi-grammatis explicatione diximus multa ad lib. 1. epigr. 13.

AD EPIGR. XXXVIII.

Continet hoc epigramma Satyram aduersus Romanos corruptos & mores, qua ostendit Romæ nullum esse bonis viris locum. eiusdem argumenti est epigr. 5. lib. 4. fingit Sextum quemdam decreuisse Romæ

viuere; id dissuadet, quod neque causas agere, neque carmina componere, neque potentiores colere, alicuius ei futurum sit vtilitatis.

1 **AT QVE** erit in triplici par mihi nemo foro.] Triplex forum; vetus Romanum vnum, alterum Caij Iulij Cæsaris, tertium Augusti, in quibus causæ agebantur: de quibus copiosè Alexander Neapolitanus, lib. 2. cap. 12. & Marlianus in topographia vrbis, lib. 3. cap. 24. & Noster lib. 7. epigr. 64.

*Lis te bis decima numerantem frigora brumæ
Conteris vna tribus, Gargiliane, foris.*

& lib. 8. epigr. 44.

Foroque triplici sparsus ante equos omneis.

Papinius Statius, lib. siluar.

*Nec saliem tua dicta continentem,
Quæ trino iuuenis foro tonabas.*

2 **EGIT** *Atcstinus*, &c.] nomina ficta pauperum caussidicorum.

3 **SED** neutri pensio tota fuit.] pensio *ἐνοικιον* est, id est, ea pecunia, quæ pro mercede habitationis ædium alienarum soluebatur: vt constat toto tit. II. Locati & conducti, & hic noster lib. 12. epigr. 32.

*Vidi Vacerra sarcinas tuas, vidi:
Quas non retentas pensione pro bima
Portabat vxor rufa crinibus septem,
Et cum sorore cana mater, ingenti:
Furias putavi nocte Ditis emersas.*

4 **OMNES** gelidæ quicunq. lacernis.] gelidæ lacernæ paupertatis signum. Sic infr. lib. 7. ep. 91.

Esse queror gelidæque mihi tristis que lacernas.

diciturque per metonymiam, quia trita vel fordida, vt lib. 1. ep. 93. diximus, facilius frigus admittunt.

5 **SUNT** tibi, *Nasones*, *Virgilius* que vides.] lego, *sunt tibi*. id est, Romæ.

6 **ATRIA** magna colam.] Atria potentiorum erant, vbi clientes & salutatores expectabant magnum amicum, vt diximus ad lib. 1. ep. 56.

7 **PALLET** cetera turba fame.] nam qui aridam sportulam tantum capiebant à diuitibus, egregiè fame peribant. Sic supra potentes illos qui sportulam donabant, famem appellat amicorum; vt ad lib. 1. epigr. 60. late diximus, & ad epigr. 7. huiusce libri.

8 **SI** bonus es casu viuere Sexte potes.] qui subnixi aliquo præsidio pecuniæ viuunt, cum ratione viuunt: sciunt enim iam vnde viuant. Sic supra epigr. 30. Gargilianū decipi docet, quod nulla cum ratione viuat, quamuis is existimet se cum summa viuere: qui verò nullo subsidio suffultus viuunt, casu viuunt. Significat igitur Sextum si bonus sit, posse viuere casu; & ex consequenti posse fame perire. *Si bonus es*, inquit, nam si malus sis, certa cum ratione viuere potes, vt dicitur lib. 4. ep. 5. vbi suadet Fabiano, ne Romam petat.

Qui nec leno potes, nec commissator haberi:

Nec alia crimina perpetrare, vnde sceleratis suppetunt pecuniæ: quam sententiam Iuuenalis eleganter sub Vmbrij persona persequitur multis versibus: sat. 3. à versu 41.

Quid Roma faciam? mentiri nescio, &c.

AD EPIGR. XXXIX.

A Matores turpium personarum cæci appellantur à Poëta, quòd ob animiam turpitudinem non offendantur: vt sup. epigr. 8.

Thaida Quintus amat, quam Thaida? Thaida luscam.

Vnum oculum Thais non habet, ille duos.

Contra verò, qui pulcherrimas amant, bene videre dicuntur: vt hoc loco Lycoris lusca formosissimum amabat puerum: *Optimè videt, quamuis vno oculo capta sit.*

I I L I A C O *similem puerum Faustine magistro.*] legendum omninò ministro, qui Ganymedes est Iouis minister, quem lib. II. ep. 105. Dardanum ministrum vocat,

Dulcia Dardanio nondum miscente ministro

Pocula, Iuno fuit pro Ganymede Ioui.

& lib. 2. ep. 43. Iliacum vocat cinædum,

Grex tuus Iliaco poterat certare cinædo.

AD EPIGR. XL.

I Rridet Thelesinum quemdam, qui magnam rem se præstitisse existimabat, quòd mutuum dedisset Poëtæ pecuniæ summam, & se magnū ob id reputabat. Respondet Martialis maiorem se esse, qui debitum illud soluat, cum pauper sit, & honestè posset decoquere.

1. T E R *quinquaginta dedisti.*] legitur alias, *ter quinquagena*, eodem sensu.

2. Q V A S *gravis arca premis.*] idem est *premere*, quod supra dicit lib. 2. ep. 30. flagellare. de arca dictum est, sup. lib. I. ep. 77.

3. E S S E *tibi magnus Thelesine videris amicus.*] magni amici sunt, quos sup. lib. 2. epigr. 18. reges appellat, Hispani *señores*. Iuuenalis sat. I. vers. 33.

— *posthunc magni delator amici.*

4. T V M *magnus quod das.*] alias legitur, *Tu magnus quod das*: sed melius, *Tu v' magnus quod das?*

5. I M M O *ego quod recipis.*] nam si tu magnus fuisses, id nomen dono mihi dedisses: ego magnus, qui pauper soluo, vt tu recipias.

AD EPIGR. XLI.

S Imile est superiori epigr. 35. Erat in phiala ad viuum excusa lacerta, quæ spirare videbatur, & ideo timeri poterat quamuis argentea.

1. M E N T O R I S *manu ducta.*] id est, Mentoreo artificio fabrefacta: quemadmodum, lib. 9. epigr. 60.

— *& si qua fuerunt*

Pocula Mentorea nobilitata manu.

Ducta autem proprium est.

œclatorum & sculptorum verbum. Virgil. lib.6. Æneid. versu 847.

Excudent alij spirantia mollius æra,

Credo equidem viuos ducent de marmore vultus.

AD EPIGR. XLII.

Pollam quamdam frustrari docet suo labore, quæ scissuras ventris lomento tegebat, cum id potius suspicionem maioris deformitatis mouerit in animis spectantium.

1. LOMENTO *rugas veri, &c.*] vtile esse ad hoc lomentum docet, lib. 14. epi. 60: quod fieri solebat & creta, vt est apud Petron. *Inter rugas malarum tantum eras creta vt putares defectum parietem nimbo laborare.*

2. TIBI *ventrem non mihi labra linis.*] communis huius loci interpretatio, *labra linire*, pro *decipere*, vsurpatum affirmat, vt *os sublinire*, apud Plautum, vt sit sensus tibi ventrem linis, sed hoc fuco non me decipis, qui sciam quam fœdis fulcis vteri aratum habeas vterum, vt inf. ep. 70.

Aut fuleos vteri prodece nuda times.

Hanc verò dicendi formulam Nonius Marcellus originem duxisse à genere ludi, quo dormientibus ora pinguntur, scribit, Quos enim aliis ridendos propinare volebant, dormientes per iocum linebant colore aliquo, vel fuligine. Virgilius in Sileno ait Deum illum à iuuenibus comprehensum, & ligatum moris facie pictum esse ab Ægle Naiade.

— iamque videnti.

Sanguineis frontem moris & tempora pingit.

& Antherastilis in Pœnulo Plauti inquit:

Stulta soror es magis quam volo, an vero pulchra videre obscuro,

Si tibi illuc non os oblitum est fuligine. & Petron. in satyr. *Ancilla*, inquit, *totam faciem eius fuligine longa perfricuit, & non sentientis labra humerosque sopitionibus pinxit*, vbi Duza pro *sopitionibus*, legit *scipionibus*: Sed Gruterus lib. 2. susp. cap. 3. Emendat *sopitis titionibus*, id est, extinctis, qui carbones facti denigrare possunt. Schoppius lib. 1. verisimilium cap. 7. *sopiti titionibus*, legit, vt referatur ad Ascilton, ad quem etiam refertur illud *non sentientis*. Ego Gruteri lectionem prætulerim. De his autem iocosis in dormientes contumelijs multa leguntur apud veteres scriptores. Suetonius de Clodio cap. 8. narrat eum his ludibrijs obnoxium fuisse, præcipuè in conuiujs. *Solebant*, inquit, *& manibus stertentis socij induci, vt repente experges factus faciem sibi confricaret*. Hinc igitur natum existimant hunc dicendi modum, *labra linire*. Sed ego existimo aliam esse huius formulæ originem: ductam enim puto metaphoram à vasis, quibus amaræ potiones & medicamenta exhibebantur à medicis, quorum labra solebant illini melle, vt eius dulcedine decepti ægrotantes potionem haurirent, & quod eo melle ægrotantium labris illitis decipiebantur ipsi. Inde tractum censeo hoc prouerbum, quamuis paræmiographus sequatur Nonium Marcellum. Hanc rem Graphicè, vt solet omnia, describit Lucretius. Carus, hisce elegantissimis versibus:

*Sed veluti pueris absinthia tetra medentes
Cum dare conantur prius oras pocula circum,
Contingunt mellis dulci flauoque liquore:
Vt puerorum atas improvida ludificetur,
Laborum tenuis, interea perpotet amarum
Absinthii laticem, deceptaque non capiatur;
Sed potius tali facto recreata valeat.*

vbi expende verba illa, *ludificetur Laborum tenuis.*

Quæ significant illiniri labra fallaci illo melle. Manet hodièque hoc adagium apud nostrates, dicimus enim, *vnò melos labros.* id est, deceptit me. Apud Græcos etiam hunc fuisse morem constat ex comparatione Themistij, in oratione qua Nicomedenses ad Philosophiam exhortatus est. *Imitandi,* inquit, *nobis sunt sapientiores medici: qui pharmaca ea, quæ amariora sunt, circumlito prius melle poculo bibenda præbent.* Artamen doctissimus Scaliger ad 4. Propertij lib. multò aliter hæc legit, & intelligit hunc versum, sic enim emendat:

Polla tibi ventrem non nihil atra linis.

Atrasque ait vocitare ab Atticis eas ancillas, quæ dominis erant in delicijs, quas in veteribus inscriptionibus delicias & delictum vocabant dominæ. Ego assensum sustineo, & suspiciens tanti viri auctoritatem, eius sententiam non ausim raxare, quamuis lenissima existimem coniectura prolatam.

3 *SIMPLICITER pateat vitium fortasse pusillum.*] simpliciter, id est, sine fuce aliquo: vt lib. I. epig. 88.

— *sis ebria simpliciter.*

& lib. 6. epig. 7.

Offendor mæcha simpliciore minus.

4 *QVOD regitur, maius, creditur esse malum.*] in veteri codice est, *nefas*: non aliena lectio à dictione Martialis: nam infra epig. 72. *de eadem*, ferè de eadem re ait:

Nescio quod maius suspicor esse nefas.

AD EPIGR. XLIII.

Tingentem canos Lentinum quendam irridet, quòd hoc fuce iuuenem assimulabat, interminatus nõ euafurum hac strophæ mortem.

1 *CORVVS, qui modò cygnus eras.*] metonymia, id est, tam subitò corui similis, qui modò cygno similis erat.

2 *SCIT te Proserpina canum.*] qui morti propinqui erant, credebantur ab antiquis tonderi à Proserpina, & his quasi primitijs Orco initiari, nec aliter diem suum obire posse. Hanc causam difficilis mortis in Didone affert Virgilius lib. 4.

*Nam quia nec fato, merita nec morte peribat,
Sed misera ante diem subitòque accensa furore:
Nondum illi flauum Proserpina vertice crinem
Abstulerat, stygiòque caput damnauerat Orco.*

Dixerat enim antea:

*Tum Iuno omnipotens longum miserata dolorem,
Difficilesque obitus Irim demisit Olympo,
Quæ lucæantem animam, nexosque resolveret artus.*

Sic Horat. lib. 1. ode 28.

*Mixta senum ac iuuenum densantur funera, nullum
— sicut caput Proserpina fugit.*

Nam qui moritur, velut Orco victima est, quia antequam pecudes in sacris immolarentur, capitis eorum fetæ ferro secabantur. Virg. 6. Æneid.

*Et summas carpens media inter cornua setas,
Ignibus imponit sacris libamina prima.*

Quod admonet Macrobius desumptum esse ex Homero. ἀργῶν ἐκ κεφαλῆν τριμῆν τρίχας. Ergo, inquit, Proserpina scit te canum, & iam maturum morti, ne existimes te posse eius cultrum effugere. Sanctissimus & antiquissimus Alexandrinus Clemens lib. 3. pædagogi, cap. 3. hanc sententiam eadem vsurpauit, reprehendens eos viros, qui se scæminarum ritu comunt, his verbis, ex interpretatione Gentiani Herueti. *Pilos autem tingere & canos ungerere, ac coloribus oblinere, quibus perditæ Androgyni effæminatæque homines videntur, muliebresque pexus omnino dimittendi sunt, putant enim se sicut serpens posse senium capitis exuere, dum se ipsos pingentes transformant, ac renouant. Sed etsi pilos callidè circumscribant, rugas tamen non effugient: sed neque mortem latebunt, etsi tempus per artem ementiantur.*

3 PERSONAM capini &c.] tinctus ille capillorum eleganter capitis persona dicitur, & quemadmodum persona detracta detegitur, & cognoscitur facies, ita & remoto fuco capillorum, cognosceris iam senex & Orco maectandus.

AD EPIGR. XLIV.

Importunos & acerbos recitatores exagitat Poëta multis locis, sed præcipuè Ligurinum hoc epigrammate & sequenti, & etiam inf. 46. Est autem hoc epigrammate hyperbolica quedam amplificatio, quales multæ & familiares huic Poëtæ, quo nomine apud Seueros Criticos malè audit. Omnia autem in eo per se liquent: illud animaduersione dignum, vbi legitur:

Ad cœnam venio, fugas sedentem.

corruptè legi: suprâ enim dixerat:

Et stanti legis, & legis sedenti.

Nec est aded verborum inops, vt post quatuor versus repereret idem verbum. Quod si intelligas sedentem ad cœnam, absurdum est: Nam veteres non sedentes, sed recumbentes cenabant. Vnde absurdior est emendatio Raderi, qui legit, *ad cœnam sedeo*. Tu omnino lege:

Ad cœnam venio, fugas edentem.

fuitque facilis loci corruptio, ex sibilo verbi *fugas*: intellexit enim librarius dictante alio ex eo sibilo *sedentem*, pro *edentem*. Quo vitio corrupti fuerunt innumeri auctorum loci.

2 VIR *iustus, probus, innocens timeris.*] Elegantissima sententia, pro Iustitia: namque probitas & innocentia potius appetuntur, quam fugiantur aut timeantur. Tu autem importuna recitatione cum his virtutibus possis commendari & amari, fugeris ab omnibus. Horatius in arte ad finem mirè extulit recitatorum importunitatem, grauissimis verbis & sententijs.

AD EPIG. XLV.

Eiusdem est cum superiore argumenti, quo renunciat cœnæ Ligurini, quod acerba & molesta recitatione conuiuas enecet: quod latius sequenti epigr. 49. persequitur.

1 FUGERIT *an mensas, & c. ignoro.*] notissima fabula huius cœnæ, quam Phœbus dictus est noluisse spectare. *Ignorandi* autem verbum, pro dubitandi posuit.

2 MVILVMVB *bilibrem.*] vide quæ notauimus de mullo ad ep. 43. li. 2.

3 TACE.] lib. 5. epi. 79. Turanium ad cœnam inuitans, cum ei se multa appositurum, tandem pollicetur abfore recitationes.

Nec crassum (inquit) dominus leget volumen.

& lib. II. itidem epigr. 53. inuitans Iulium Cerealem, inquit:

Plus ego pollicor, nihil recitabo tibi,

Ipse tuos nobis relegas licet vsque Gigantas,

Rura vel aeterno proxima Virgilio.

recitabant domini vt hisce in locis, vel per lectorem, vt Plin. lib. 1. ep. * restatur. *Audisses Comædum vel lectorem* (loquitur de cœna) *vel, qua mea liberalitas est, omnes.* & lib. 3. epi. 5. de Plinio secundo auunculo: *Mox, quasi alio die, studebat in cœna tempus; super hanc liber legebatur, adnotabatur, & quidem cursim. Memini quendam ex amicis, cum lector quadam perperam pronuntiaisset, reuocasse, & repeti cœgisse, huic auunculum meum dixisse. Intellexeras nempe cum ille annuisset. Cur ergo reuocabas? decem amplius versus hac tua interpellatione perdidimus.* Et Corn. nepos in vita Attici. *Neque vnquam sine lectione aliqua apud eum cœnatum est, vt non minus animo, quam ventre conuiuia delectarentur.* Quem morem apud multos bonæ notæ auctores inuenies.

AD EPIGR. XLVI.

Reuertitur ad eundem Candidum, quem vt illiberalem taxauerat, sup. lib. 2. epigr. 24. & 43. & hoc eodem lib. epigr. 26. eumque vt impudentem reprehendit, qui seruiles operas ab amico exigeret: ait mitri à se libertum, maiusque hoc esse quam si ipse iret in eius comitatu: polliceturque se præstaturum id, quod homine libero dignum sit, & quod libertus præstare non possit.

1 EXIGIS à nobis operam sine sine togatam.] *Exigendi* verbum propriè in pecore sedem habet, agere namque est minare pecus: *inigere*, agere in aliquem locum, veluti in stabula, cuius oppositum est *exigere*, id est, extrahere pecus à stabulis. Hinc transfertur ad significationem vulgò notam, vt sit quod Hispani dicunt *cobrar*; id enim est pecunias aut rem aliquam à debi-

à debitorè extrahere. Eadem mente significat eijcere, nam qui exigit pecus, eijcit illud ab eo loco. Vnde dicebant Romani ab exactis regibus, id est, à die quo eiecti fuerunt, siue à regifugio. Eadem ratione dixit Terentius, *exigere Comœdias*, id est, eas explodere à Theatro, antequam spectarentur, vt est in prologo Andriæ, cuius verba obiter emendabimus.

*Fauesc, adeste a quo animo & rem cognoscite,
Vt pernoscat, & quid spei sit reliquum,
Post hæc quas faciet de integro Comœdias;
Spectanda an exigenda sint vobis prius.*

vbi lege: *vt pernoscat* —

vt rō is ad Poëtam referatur; & sit sensus, vt pernoscat Poëta quid sibi à vobis expectari possit, an Comœdiæ, quas deinceps facturus sit, sint spectandæ à vobis & admittendæ, an priusquam spectentur, explodendæ & exhibendæ. Exigis ergo, id est, petis & quasi tuo iure flagitas à nobis rogatam operam, id est, officia togatorum anteambulorum.

2 VIX ego lecticam subsequor, ille feret.] sup. epi. 36.

Per mediumque trahat me tua sella lutum.

vbi vide quæ à me adnotata sunt.

3 IN turbam incideris.] Iuuenal. sat. 3. vers. 243.

— nobis properantibus obstat

Vnda prior: magno populus premis agmine lambos

Qui sequitur: ferit hic cubito, ferit assere duro.

Alter at hic tignum capiti incutit, ille metretam,

Pinguis crura luto, planta mox undique magna

Calcor, & in digito clauus mihi militis hæret.

vbi vides anteambulorum incommoda, vbi in turbam incidunt Reges lectica vecti.

4 CVNCTOS vmbone repelles.] per metaphoram irrisoriè vmbonem appellat, liberti vel cubitos vel ventrem, cuius oppositu obuios repellere poterat: *vmbone* enim est quicquid extumidum prominet. Vnde pars illa, quæ in Romano clypeo, instar dimidij oui, eminebat, *vmbone* appellabatur, & per Synecdochen totus clypeus dicebatur *vmbone*. Virgil. lib. 10.

Ardes apex capiti, cristisque à vertice flamma,

Fundiunt, & vastos vmbone vomit aureus ignes.

& Sidonius:

Hanc sulci rutilus spatioso circire læuum Vmbone latus.

Sic Suetonius in Iulio cap. 68. in fine de Acilio Cæsaris milite, *transsiluit*, inquit, *in nauem vmbone obuios agens.*

5 INGENVVM QVE latus.] ingenuum latus, inualidum appellat, quod ingenui hominis vires modicæ sint, vt quæ non sint oneri ferendo. Sic lib. 10. epigr. 47. *vires ingenua, salubre corpus*, id est, vires quæ homini ingenuo sufficient.

6 TERGEMINVM sophos.] id est, maximum, vt diximus ad li. 1. ep. 4.

7 ESSE pudor vetuit fortia verba mihi.] Pudor, id est, ingenuus rusticitatis

metus, qui prohibet clamorationem: est enim rusticorum voce alta loqui: quod docuit politissimus philosophorum Theophrastus in characteribus ethicis, cap. 4. *περί ἀγροικίας*, ubi inter alia rusticitatis argumenta enumerat καὶ μερᾶν τῆ φωνῆ λαλιῶν. vnde Tranio initio Plautinæ Mostellariæ Grumionis vociferationi sic responder: *Quid tibi malum hic ante ades clamatio est? An rure censes te esse? abscede ab adibus, Abirus, abi directè.*

AD EPIGR. XLVII.

IRridet Bassum, quod villam suburbanam sterilem omninò coleret, & ex vrbe in eam ea omnia, quæ ex villis in urbem deportari solent, importabat. hanc villam inf. comparat cum fructuosissima Faustini villa, epigr. 57.

I PHRYGIÆ QVE matris *Almo quæ lauat ferrum.*] cultros intelligit Galorum Cybeles sacerdotum. Ouidius in fastis:

Illic purpurea canus cum veste sacerdos

Almonis dominam, sacraque lauit aquis.

2 ET *qua pusilli feruet Herculis sanum.*] pusillū Herculem assentatoriè. Nā Domitianus se Herculi comparabat: Itaque Martialis Domitianum magnū Herculem vel maiorem, Alcidem autem pusillum, vel minorem nominat, vt constat ex epi. 65. 66. & 67. lib. 9. & etiam 104. *feruet*, dixit vel ob frequentiam salutantium Deum, vel ob æstum & calorem Solis.

3 PLENA *Bassus ibat in rheda.*] rheda appellat etiam carrucam versu antepenult. *Plenaque rheda*, dixit propter res multas quas secum portabat. Urbanè Iuuenalis Mathonis pinguedinem irrisit illis versibus, sat. 1.

Causidici noua cum veniat lectica Mathonis Plena ipso.

4 OMNES *beati copias trahens rurus.*] faceta irrisio, cum ab vrbe in rus diuitis ruris traheret copias. Hanc sententiam expressit Symmachus lib. 1. epist. 5. his verbis. *Namque hic vsus in nostram venit atatem, vt rus quod solebat alere, nunc alatur.* Idem dixit lib. 10. epi. 96.

Pascitur hic, ibi pascit ager. & eodem lib. ep. 58.

Dum suburbani, dum iugera pascimus agri.

5 ET *virumque porcum.*] sectiuum & capitatum, de quibus in xenijs epigr. 17. & 18.

6 ILLIC *coronam pinguibus grauem turdis.*] de turdorum corona est epigr. 51. in xenijs. Erant namque turdi in orbem dispositi, corona fortè è vimine facta: De hac eadem Ouidius lib. 1. Amorum vers. 269.

Quin etiam turdoque licet missaque corona,

Te memorem domina testificare tua.

7 LEPOREM QVE *lesum Gallici canis dente.*] leporarij canes gallici appellantur, vnde apud nos Hispanos *galgos* parum immutato nomine.

8 NONDVM QVE *victa lacteum faba porcum.*] id est, porcellum adhuc lactentem, qui nondum fabam gustauerat. *vincere enim fabam*, mandere est & dentibus frangere.

9 *SED intra sæno cursor oua portabat.*] cursores serui vocabantur, qui in itinere faciendo vel deambulando per urbem, rhedam vel equos, pedites præcedebant in comitatu, quos Galli, *Laquayz*, & inde nos Hispani, *Lacaios*, vocamus. Suetonius in Nerone capit. 30. *Numquam carrucis minus mille iter fecisse traditur, soleis mularum argenteis*: (lego, *agentibus*) *canusinatis mulionibus, armilata & phalerata cum mazacum turba atque cursorum.* & Seneca, epist. 87. cuius initium *naufragium. O quam cuperem* (inquit) *illi nunc occurrere aliquem ex his troffulis in via diuitibus, cursores & Numidas.* & ep. 124. *Omnes iam se peregrinantur, ut illos Numidarum præcurrat equitatus, ut agmen cursorum antecedit.* & Petron. in satyr. *hinc inuoluitus coccina gausapa lectica impositus est, præcedentibus phaleratis cursoribus quatuor, &c.*

10 *ROMAM petebat Bassus.*] affigenda est hic interrogationis nota. Poterat enim videri Bassus hoc ruris apparatu Romam ire. Respondet per paradoxon, immo rus ibat.

AD EPIGR. XLVIII.

FAceta est Olli cuiusdam irrifio, qui, cum domum ædificaret, per miosin ironicōs se pauperis cellam exstruere subinde dicebat lætabundus, quòd magnificas ædes & mollissimam habitationem fabrefaceret. Non potuit autem opus perficere, nisi venditis prædijs, quibus alebatur: remansitque elegantissima ædificata domo, & destitutus omni re familiari: cumque in ea domo deinceps habitaret, verè pauperis cellam habere dicit Poëta, cum antea ipse id per iocum prædicaret. Est autem iocus defunctus à metaphora ad proprietatem verbi, ut sup. li. I. ep. 85. de Quirinali: *Paterfamilias verus est Quirinalis.*

Sic hoc loco Ollus, qui per miosin dicebat se pauperis cellam quamdam exstruere, nunc cum in eadem cella factus pauper habitet, verè pauperis cellam habet.

AD EPIGR. XLIX.

PErfringit impudicum inuitatorem, qui diuersa vina ponebat, precipiosa sibi, meram fecem conuiuis: tantumque hæc duo vina inter se distabant, ut dicat se malle inuitatoris pocula olfacere, quàm siccare sua.

1 *VEIENTANA mihi misces.*] de verbo *miscendi* affatim dictum est sup. epi. I. lib. 2.

2 *TIBI Mafica potas.*] suspectus mihi locus de mendo. Non enim subolet Martialis phrasim, *potas tibi Mafica*, libenter emendassem, *tibi Mafica ponis*. Nā ponere vina & obsonia tritissimum est, ut dixi ad lib. I. epi. 44. Præterea confirmat meā coniecturā id quod sequitur: *Qu* enim poterat pocula iā ab inuitatore exhausta olfacere, posita sic poterat? Sed tamē à veteribus mēbranis destituti Hispani assensum cohibere in his cogimur.

2 *OLFACERE hac malo pocula quam bibere.*] Neque hunc locum existimo incorruptum: *Bibere enim hac pocula* nō memini me apud Latinos legisse. Deinde de poculis eius, qui cum loquitur, non dixisset Martialis hæc pocula, sed, ista pocula. Ego libenter emendarem, *hic*; ex quo Aduer-

bio facile potuit librarius falli ut scriberet, hæc. Nam veteres id per diphthongum *ei* scribebant, *heic*, & ex similibus literarum antiquarum ductibus fieri potuit, hæc. si sic legeris, planus erit sensus. malo hîc, id est, apud te, ad tuâ mensam olfacere pocula, quam bibere Veientanum vinum.

A. D. EPIGR. L.

IAm sup. epi. 44. & 45. explicatum est huius argumentum. Hic Ligurinus nullam aliam ob causam conuiuas cogebat apud se, quam ut recitaret, cui minatur fore ut solus cœnet domi.

1. *DEPONI soleas.*] cœnaturi ante accubitum exalceabantur, ne scilicet stragula lecti luto calceorum conspurcarent. Terentius in Heautontimorumenno Act. 1. scen. 1.

Accurrunt serui, soccos detrahunt: video alios festinare, lectos sternere, cœnâ adparare.
à balneo autem cum ad cœnam pergerent, soleas aptabant pedibus, quas deponebant cœnaturi: Eas autem asseruabant seruuli à pedibus stantes.
ut lib. 12. epi. 89.

*Bis. Cotta soleas perdidisse se questus,
Dum negligentem ducit ad pedes vernam.* & lib. 14. ep. 65.

*Defuerit si forte puer soleasque libebit
Sumere, pro puero proderis ipse tibi.* & lib. 8. epi. 59.

*Si nihil inuasit puerum, tunc arte dolosa
Circuit, & soleas surripit ipse suas.*

Exire autem soleatos è balneo probat epig. 84. lib. 12.

*Colliget & referet lapsum, de puluere follem,
Et si iam lotus, iam soleatus erit.*

Nam etiam in thermis ubi lauabantur, exercebantur etiam pila, ut lib. 14. epig. 163.

Redde pilam: sonat as ibermarum. ludere pergis?

Virgine vis sola lotus abire domum?

Et Papin. lib. 1. filuar. in poëmate cui lemma Balneum Etrusci.

Quid nunc strata solo referam tabulata? crepantis

Auditura pilis ubi languidus ignis inerrat,

Aedibus & venue voluunt hypocausta vaporem?

Erat autem insolens negotium post lauationem aptatis soleis iterum ludere: nam lusus pilæ erat ante lauationem lib. 7. ep. 31.

Non pila, non follis, non te paganica ibermis *Præparat.*

& dicemus ad lib. 4. epig. 8. Sic Petron. Trimalcionem illum lautissimū senem describit omnia insolenter, & præter hominum morem facientem, & inter alia soleatum pila ludere dicit, id est, post lotionem his verbis: *Nec iam pueri nos, quanquam erat opera pretium, ad spectaculum duxerant, quâ ipse præfamilias qui soleatus pila sparsua exercebatur.*

2 *INTER lactucas oxycarumque liber.*] inchoari cœnam lactucis præter antiquissimum morem, quo cœnam claudebant, testimonio est epig. 14. lib. 13.

*Claudere quæ cœnas lactuca solebat auorum,
Dic mihi, cur nostras inchoat illa dapes?*

& quod Martialis de lactucis singulatim edidit, de omnibus acetarijs e-
ciam intelligendum est, quas mensas frigidas appellabant. Plutar. 8. sym-
pof. 9. *Mensa frigida vocata, quod antè estrea olus crudum habent, vt dixit Plato, à
cauda ad os translata pro vltimo ordinem habent.* Hunc autem præposterum
ordinem taxat Seneca more suo epist. 115. his verbis: *Deinde ad cœnas lau-
titia transfertur, & illic commendatio ex nouitate & soliti ordinis commutatione cap-
tatur, vt ea quæ claudere solent, cœna prima ponantur, vt quæ aduenientibus daban-
tur, exeuntibus dentur. Cum assuevit animus fastidire quæ ex more sunt, & illis pro
sordidis solita sunt.* Quem locum Senecæ si animaduertisset doctissimus
Mercurialis, non asseruisset lib. 4. variarum, cap. 11. hanc immutationem
cœpisse Plutarchi tempore & Martialis: cum Seneca ambos ætate præ-
cellerit.

3. *P V T I D V S est toties si mihi iungis aprum.]* id est, putidus erit mihi aper,
si toties apponatur, quoties tu librum recitas. Est autem auxesis propter
aprum, qui erat in antiquis delicijs. Iuuenal. sat. 1. vers. 139.

— *sed quis feret istas*

Luxuria sordes? quanta est gula, quæ sibi totos

Ponit apros, animal propter conuiuia natum.

De verbo ponendi, ad lib. 1. ep. 44. diximus latè.

4. *Q V O D si non scombros scelerata pœmata dones.]* Persius sat. 1.

Linquere nec scombros metuentia carmina, nec tibus.

5. *COENABIS solus iam Ligurine domi.]* cœnabis, inquit, domi solus, vbi
magister conuiuij hoc tibi sumis, vt recitando eneces conuiuas: soli. n.
inuitatores domi suæ poterant conuiujs recitare, non autè in domo ali-
ena. Videor hûc mœrem confirmare posse ex hoc loco & etiã ex alijs ad-
ductis, sup. ep. 45. ad illud, *Tace.* & ex eod. ep. cû dicat de mensa Ligurini:

— *fugimus nos Ligurine tuam.*

Non fugituri alienam te præfente, quod ibi non recitares. Sic Persius
sat. 1. de diuite recitationis gratia cogente conuiujs, *cui rancidulum quid
balba de nare locutus, inquit,*

Assensere viri, nunc non cinis ille Poëta

Felix, non leuior cippus nunc imprimis ossa?

Laudant conuiuia.

& paulò inferius de eodem diuite pauperculum laudatorem ad cœnam
vocante, & lacernula subornante ait:

— *calidum scis ponere sumen.*

Scis comitem horridulum tria donare lacerna,

Et verum inquis, amo, verum mihi dicite de me.

AD EPIGR. LI.

Gloriosam, quæ cû faciem, crura manusq; quæ oculis patebant, lau-

daretur, nudam se magis placituram dicebat, semperque communia balnea, vbi Martialis lauaretur, vitabat. ironicè; interrogat Martialis numquid vereatur ne is ei displiceat.

1 *ET semper vitas communia balnea nobis.*] mirabilis, si nostrorum temporum honestatem spectes, videbitur fœdus hic antiquorum mos, qui communia viris & fœminis balnea habebant, & nullo nuditatis pudore promiscuè lauabantur, lib. 7. ep. 34.

Sed nudi tecum iuuenèsque senèsque lauamur.

loquiturque cum matrona. Res hæc digna visa est lege regi, vt ait Horatius. Plutarchus queritur turpissimum hunc morem Græcos à Romanis accepisse in vita M. Catonis. Dio lib. 49. Agrippam primum Romæ publica balnea exhibuisse communia viris & fœminis scribit: Sapientissimus Imperator Hadrianus conatus hanc consuetudinem tollere, vt Dio testis est, & etiam Ælius Spartianus in eius vita. *Lauacra*, inquit, *pro sexibus separauit*. Sed vel non obtinuit, vel non diu, lex Hadriani: Nam M. Anton. Philosophus de eadem re legem tulit & lauacra mixta submouit, auctore Iulio Capitolino, quæ lex seruata vsque ad Heliogabulum, qui eam sustulit: quam retulit Alexander Severus: vtrumque Ælius Lampridius in eius vita testatur. *Balnea*, inquit, *mixta Romæ exhibere prohibuit*, quod quidem iam ante prohibitum Heliogabalus fieri permiserat. Hæc vltima prohibitio spreta etiam adeo, vt & Christiani prisca eundem morem vsurparent. nam in Constitutionibus, quæ Clementinæ dicuntur, cauetur, vt viri balneis virilibus, muliebribus mulieres vtantur, cap. 6. & 9. lib. 1. & Decretis Synodalibus obscœnus hic mos prohibitus, vt in Concilio Laodiceno Can. 30. & post illud Concilium promiscuè Clerici & monachi cum laicis simulque cum fœminis lauabantur. Lege quintam Synodum in Trullo, can. 77. vbi Balsamon, vt apparet, *post hanc Synodum*, inquit, *Clerici quidam & monachi & laici cum fœminis lauantur*. Iustinianus Imperator Nouel. 117. inter legitimas diuortij causas recenset, si mulier non impetrata à marito venia cum viris lauet: vt videas quam pertinaciter durauerit fœdissimus ille mos.

2 *NE tibi non placeam.*] iustam habebat Martialis causam displicendi fœminis, quod malè vasatus esset, vt diximus sup. ad lib. 1. ep. 24. huc respexit hoc loco. Erat autem ineptum Gallam id timere, & non potius curiose indagare, vt videret an sibi experiri expediret.

AD EPIGR. LII.

Tongilianus domum emerat millibus ducentis festertium, quæ cum igni esset absumta amici eius certatim, veluti symbolas contulerunt, vt ædificationem adiuuarent. Ex quibus summa ingens accreuit Tongiliano, id est, decies festertium. Argutè Poeta non iniuria ait posse videri Tongilianum incendisse suam domum, vt eam pecuniæ summam lucraretur. Est eadem sententia, sed amplificata apud Iuuenal. sat. 3. de Asturicio quodam, quam sic concludit,

— & merito iam

Suspectus, tanquam ipse suas incenderit ades.

Vter autem ab vtro sumferit, cum eodem tempore floruerit vterque, incertum mihi.

1 CASVS *in vrbe frequens.*] frequentia fuisse Romæ incendia, constat ex toto epigrammate ad Vulcanum 7. lib. 5. & Iuuenalis idem ead. sat.

Nam quid tam miserum, tam solum vidimus, ut non

Deterius credas horrere incendia, lapsus

Tectorum assiduus, an mille pericula sæua Vrbi, & c.

AD EPIGR. LIII.

Indignatio in Chloën, quæ singula sua membra subinde laudabat, seque pulchritudine ceteris fœminis antecellere prædicabat, existimans Martialem eius amore vri. Eam se spernere testatur, cum dicat posse carere singulis illis tam laudatis membris, & ipsa tota.

AD EPIGR. LIIII.

Detegit Gallæ fallaciam, quæ ne Poetæ petenti & sollicitanti daret, poscebat ea, quæ ipse præstare non poterat: hoc autem reapse negare erat, non simpliciter, sed artificio quodam: simplicius dicit potuisse negare.

1 MVLTO *simplicius.*] de hoc nomine *simplicius*, dictum est, sup. ad lib. 1. epigr. 88.

AD EPIGR. LV.

Gelliam nimium sibi placentem, quòd exoticis odoribus quacumque gincebat, omnium ad se conuertebat oculos, monet ne sibi ob hoc placeat: nam quiuis canis hoc artificio potest bene olere.

1 COSMVM *migrare putamus.*] de Cosmo vnguentario multa apud hunc Poetam mentio. Dixit autem per hyperbolen, *putare migrare Cosmum*, id est, quocumque tu vadis, deferri vnguentarias Cosmi arculas.

2 NOLO *peregrinis placeas tibi Gellia nugis.*] peregrinis dixit, id est, à te externis, & tibi additiis; nugas autem appellat vnguenta, quemadmodum omnia, quibus sine incommodo carere possumus: sic versus nugas vocat sæpè.

3 SIC *puto posse meum.*] lege, *Scis puto posse meum sic bene olere canem, & c.*

AD EPIGR. LVI.

Hoc epigramma & subsequens, cauillum mordax in Rauennam continent, quæ cum in mediis paludibus aquoso-nimum solo sita sit, mira est in ea siccitas potabilium aquarum; quia cum maris ætus augete Luna eam urbem alluat, tum falsedine sua, tum vligine soli & cœno, viciantur omnino aquæ. Quam rem graphicè depinxit Apollinaris Sidonius, ep. 5. lib. 1. & falsè ep. 8. eiusd. libri de eadem Rauenna, *Sitiunt viuis, natant sepulchris.* & vsus est etiam alia Antithesi carmine nono:

Vndosa perijt sitim Rauenna.

Mauult igitur Martialis cisternam sibi Rauennæ esse, quam vineam: cum pluris ibi potabilis aqua quam vinum veniret.

AD EPIGR. LVII.

AB eadem siti Rauennate petitus est iocus. Callidus enim caupo poscenti Poetæ mixtum, merum vendidit, quod aqua ibi plurius fieret quam vinum.

AD EPIGR. LVIII.

LVculentam continet hoc epigramma Faustinae villæ descriptionem, in qua omnia erant ad fructum & vtilitatem comparata: quæ villa confertur cum facili Bassi suburbano, in quem Bassum est ep. 97.

1 **N**ON otiosis ordinata myrtis.] id est, non dispositis in ordinem myrtis. otiosis, id est quæ nullum fructum ferant.

2 **V**IDVAQVE platano.] id est, infructuosa sumta metaphora à viduis fœminis, quæ non gignunt liberos.

3 **T**ONSILIQVE buxeto.] tonderi arbores aliquas applicitas lignis vel cannis hodieque videmus, & in varias formas coaptari. Plin. lib. 12. cap. 2. hanc artem primum Cn. Manlium Equitem Romanum inuenisse testatur.

4 **I**NGRATA lati spatia detinet campi.] ingrata, id est, sterilia, quæ nihil reddunt domino, more ingratorum hominum. sic intellige in vita beata, lib. 10. ep. 47. — Non ingratus ager.

gratus enim est, qui non solum quæ accepit, sed etiam maiora reddit. qua comparatione elegantissima vsus est Cic. 1. officiorum his verbis: *Quod si ea quæ acceperis viuenda maiore mensura, si modo possis, iubet reddere Hesiodus. Quidnam beneficio prouocati facere debemus, an non imitari agros fertiles qui multo plus afferunt quam acceperunt?* & Ouid. lib. 1. de remedio amoris, vers. 174.

Obrue versata Cerealia semina terra,

Qua tibi cum multo fœnore reddat ager.

& lib. 1. de arte amandi, vers. 513.

Credita non semper sulci cum fœnore reddunt.

5 **S**ED rure vero barbaroque letatur.] rus verum illud est, quod ad fructus percipiendos colitur: nam si in rus aliqua ex hortorum deliciis transferuntur, non ruris ea censenda sunt: idè adiungit barbaro, id est, non ad ordinem & ad decussim exacto, arboribus & arbutis hortensibus proportione sibi inuicem respondentibus.

6 **H**IC facta premitur angulo Ceres omni.] id est, omnia domus cubicula ingentibus aceruis frugum sunt occupata. *factam Ceresem* dixit per metonymiam, id est, abundantes fruges.

7 **E**T multa flagrat testa senibus Autumnis.] id est, cella vinaria plena est amphoris veteris vini: nam quamuis testa quoduis vas fictile significet, absolute sumtum hoc nomen vinarium vas significat; vt lib. 1. epigr. de vino Nomentano vetustate domito: *Et quicquid voluit testa vocatur annus,*

Vt autem

Vt autem ibi vocavit testam anum: sic hoc loco autumnos appellat senes, id est, vetustam autumnitatem vini.

8 HIC post Nouembres, &c.] de feris vis dictum est, sup. ad ep. 44. l. 1.
9 VITVLVS QVE inermi fronte pruis in pugnam.] molli fronte dixit, lib. 6. ep. 38. turgidam dixit frontem Horat. lib. 3. carm. od. 13.

Cui (hædo) frons turgida cornibus

Primis, & Venerem, & prælia destinat

Frustra: quæ verba noster respexisse videtur,

Sic vitulus molli prælia fronte cupit.

10 VAGATVR omnis turba sordida cortis.] periphrales gallinarum, anserum & aliarum auium cicurium, quas appellat lib. 7. ep. 30. rauca cortis aues.

11 ARGVTVS anser.] argutum anserem vocat: quia semper strepat, gratitet & clangat stridulæa voce & alarum motu. Cynos etiam hoc Epitheto ornauit Virgilius in Moeri, ecloga 9.

Sed argutos inter strepere anser olores.

12 GEMMEIQVE paunones.] id est, alis gemmantibus, vt lib. 13. epig. 70.

Miraris, quoties gemmantes explicat alas;

Et potes hunc sæuo tradere dure coco?

13 NOMENQVE debet quærubentibus pennis.] periphrales est Phœnicopteri, de quo lib. 13. ep. 71.

Dat mihi penna rubens nomen, &c.

14 NUMIDICÆQVE guttata.] gallinas intellexit Numidicas, quæ maculis distinctas habent plumas, tanquam guttis, de quibus est epi. 73. lib. 13.

15 RHODIAS superbi sceminas premunt galli.] gallinas Rhodias in pretio habebant Romani.

16 CEREVS turtur.] id est, pinguis, vt interpretantur Grammatici omnes: nam ex pinguedine apparet pallidus ille color, ceræ colorem referens, quem colorem statim epig. 60. aureum vocat:

Aureus immodicis turtur te clunibus implet.

& de pallore est epigr. 55. lib. 9.

Si mihi Picena turdus palleret olina.

Ceream etiam ficedulam appellat lib. 13. epigr. 5.

Cereæ quæ patulo luceat ficedula lumbo,

Cum tibi forte datur, si sapias, adde piper.

Vbi seipse explicat, cum appellat ficedulam ceream: & illis verbis, patulo lumbo pinguem esse demonstrat: patulus namque lumbus est extensus & obesus, vt dicto ep. 60. dixit, immodicis clunibus. Hinc miror doctissimum Mercurialem var. lect. lib. 5. cap. 7. mirari Grammaticos, qui pro cereo intelligant pinguem: rectè enim illi metonymicè interpretantur; cum ex pinguedine consequatur cereus ille color, quamuis eodem cap. acutissime Cornelij Celsi locum, lib. & cap. 7. de oculorum

suffusionibus emendet. Est locus: *Si suffusioni color ceruleus est aut auro similis, si labat & hac atque illac mouetur, vix vnquam succurritur.* vbi loco ceruleus coloris, cereum reponit, & merito ex sup. dictis locis. Ducitur etiam hoc argumento, quod Paulus Aegineta suffusiones ceruleas curabiles dicat, cuperem vt diligentissimus Mercurialis incurabiles ostenderet cereas vel aureas, quod neglexit.

17 AVIDI sequuntur villica sinum porci.] non malè emendauerat olim Robertus Titius, lib. 2. locorum controuersorum, cap. 12. *sonum*, id enim & experientia & multorum authoritate confirmatur, porcos sonum agnoscere & sequi: sed nescio quid argutius videre videor, in prisca lectione: villicam namque, quæ vel hordeum, vel alias fruges sinu gestabat, ad pascendos porcos, sequebantur auidi ipsi, ita vt oneratum sinum frugibus agnoscerent.

18 MATREM V E plenam mollis agnus expectat.] id est, agni sepositi & à matribus diuulsi, dum ipsæ pascuntur, eas expectant ad sugendum, dum ferentes vbera lacte distenta reuertantur à pascuis ad septa. De capris idem dixit Virgil. eclog. 4. versu 21.

Ipsa lacte domum referent distenta capella vbera.

19 CINGVNT serum lactei focum vernæ, Et larga festos lucet ad lares siluæ.] de Vernis focum corona cingentibus, & de proxima silua in focu descendente, diximus sup. lib. 1. ep. 56. Sed quid caupo erat in villa? neminem video hic nodum quæsiuisse, nec ego quærerem in scirpo, sed dubito non iniuria: nam caupones in oppidis semper, sic solue nodu. Caupones plerumq; serui erant, qui dominorum vinum vendebant, hi institores habebant, qui vinum vel per theatra, vel per vicos ferebāt vnum. patet hoc ex lectione earum legum, quæ congestæ sunt in titulum Nauta; Caupon. stabularij in Pandectis. In villis autem viatorum causa villarum domini propter quæstum cauponam constituebant, in qua vini & obsonia præbebantur viatoribus pretio, & hospitium item iis dabatur, vt constat ex L. nauta 5. eod. tit. *Caupo mercedem accipit, vt viatores manere in caupona patiatur.* Paulò ante Caius IG. in L. 2. eiusdem tituli Cauponum viatorum meminit his verbis: *Sicut & caupo viatorum, & Vlp. in L. vii. §. vlt. II. furti aduersus naut. Caupon. & stabular. Cumque non aded. in villis Caupona frequentaretur, vt in oppidis, otiosus maiorem diei partem deberet esse Caupo Faustiana villa.* Occupat hoc per prolepsin Martialis, & ait Caupone non pallere otio, sed aucupio, piscatui, & venatui operã dare.

20 NEC perdit oleum lubricus Palæstrita.] Palæstritæ serui erant, qui in palæstra oleum, puluerem, & ceroma luctaturis suppeditabant, ipsique aliquando luctabantur: in hac autem villa amplissima illa familia, quæ necessaria erat ad eam colendam, palæstram habebat & palæstritam. Hic autem non vt in publicis palæstris totum diem occupari debebat in co ministerio: ne igitur otiosus langueret iisdem exercitationibus quibus caupo occupabatur. De Palæstrita, epig. 82. inf.

Partitur agri glandulas palestinites.

21 EXERCET *hilares facilis hortus umbrillas*] id est, hortus nullo artificio exquisito compositus, sed paratu facilis eo fine confitus est, ut possit hilares umbras præbere recubantibus. Sed hic versus variè legitur. Alij enim, *facilis hortus* legunt. Alij, *facilis hortus arcus umbras*: alij, *facilis hortus urbanos*. Colineus excudit, *facilis hortus umbras*. Ego libenter amplecterer lectionem illam, *urbanos*. id est, hortus facilis exercet & occupat urbanos, eos scilicet, qui ab vrbe in villam veniunt rusticaturi.

22 ET *padagogo non subente lasciuu parere gaudent villico capillati.*] perspicuum locum obscurarunt interpretationes Iunij & Raderi. ille, *parere*, inquit, *in submittendo capillatio*, id quod adultior ætas factitabat, quod Duzæ dicit placere. Raderus autem contrà sentit, *parere in refecando capillatio*, ut lib. 12. ep. 18.

*Dispensat pueris, rogatque longos
Lævis ponere villicus capillos.*

Ut villicus ille nouacula lævis factus vellet pueros sui similes esse. Sed hæc interpretatio utriusque loco inepta est: Nam in hoc non rogabat villicus pueros, ut ponerent capillos; sed ipsos rogabat dominum, ut liceret sibi supponere. Dicit enim Poeta se habere villicum, qui dispensaret ceteris pueris, & ipse lævis erat & capillatus, quamuis villicus factus vir videri volebat, & subinde rogabat, ut liceret sibi deponere comam. Erat enim hoc præproperea cinædorum festinatio, quod inuiti præstabant domini. Vtrumque disce ex appositissimo, epig. 86. lib. 12.

*Nolueram Polytime tuos violare capillos,
Sed iuuat hoc precibus me tribuisse tuis.*

& ex ep. sup. adducto 49. lib. 5.

*Quid non cogit amor? secuit nolente capillos
Eucolpus, domino nec prohibente tamen.*

Permisiit fleuitque pudens.

At verò cum noua nupta domum ducebatur, primo die capillatos mariti pueros tondebat, ut lib. 11. ep. 79.

*Flammea texuntur sponse, iam virgo parata est:
Tondebit pueros iam noua nupta tuos.*

& Catullus in Epithalamio:

*Sordebant tibi villica
Concubina hodie, herique
Nunc tuum cinerarius
Tondet os.*

Tonsio enim in pueris, signum erat emeritæ libidinosæ militiæ; quod iam pubertatem ingrederentur. sup. ep. 32. lib. 1. de Eucolpo,

*Utque his longum dominusque puerque frenatur
Muneribus, tonsum fac cito sero virum.*

& in epigrammate huic gemino 44. lib. 5.

*Sed tu nec propera, brenibus nec crede capillis,
Tarda que pro tanto munere barba veni.*

Itaque hic, qui iam grandiusculus erat, ut ceteris præponeretur, cupiebat deponere comam, & in eo epigr. narrat Poëta rusticationem suam beatam, quam exercebat Bilbili, habebaturque in optatis puer grandis & leuis, ut sup. lib. 2. ep. 48.

Et grandem puerum diuque leuem.

Præsertim rusticantibus, qui pueros cupiebant, quâ valentes ad ministeria, quâ molles ad delicias. Neutri itaque fuit locus intellectus. Hic autem, quem vrgemus, planissimū habet, ut dixi, sensum. capillati pueri qui domino in delitiis erant, soli pædagogo parebant, ceteris seruis iniurij & procaces. Laudat igitur hanc villam ex omni parte bene constitutam, bene moratam: in qua lasciuī illi pueri non cogente pædagogo villico in omnibus parerent. Capillatos autem intelligit hoc loco vel ingenuos pueros, vel seruulos habitos in delitiis, de quibus locus est, sup. lib. 10. ep. 62.

*Ludimagister parce simplici turba
Sic te frequentes audiant capillati.*

& diximus ad lib. 2. ep. 57. & de nomine lasciuī, ad ep. 4. lib. 1.

23 **ET** *delicatus opere fruitur Eunuchus.*] id est, Eunuchus in deliciis habitus, & in vrbe delicate nutritus, aliorum exemplo excitatus opere delectatur, id enim significat verbum illud *frui*, uti scilicet aliqua re cum fructu & delectatione. Sic apud Iuuenalem, sat. 1. versu 49.

Excubat Octauia, Marius bibit, & fruitur Dijs Iratis.

id est, cum voluptate summa comestationibus indulget, propter exiliū, illamque Deorum iram, quæ Solum vertere eum coegerat, conuertit ipse in suas voluptates.

24 **NEC** *venit inanis rusticus saluator.*] melius in Codice vetusto, *non venit*, cum non sit coniuncta cum superiori sententia, sed diuersa. Vocat autem saluatorem rusticum vicinū, ex alia villa aut oppidulo, qui officij gratia ad Faustinum salutandum veniebat. non autem inanis, ut ambitiosi illi vrbanī salutatores, sed adferens multa dona, eaque vtilia, mella, caseum, glires, hœdos, capones, & oua.

25 **FACTO** *vocatur latus opere vicinus.*] vocatur ad cœnam, ut lib. 1. ep. 50.

Venabitur vocatus, & veniet tibi

Conuiuia clamatus prope. vbi vide quæ notauimus.

26 **NEC** *auara seruat crastinas dapes mensa.*] crastinas dapes, id est, crastino & sequenti die iterum apponendas, ut eadem fercula duas explicent cœnas, ut vidisti sup. ad lib. 1. ep. 100. & 104.

27 **VESCUNTUR** *omnes ebríoque non nouit Satur minister inuidere conuiuia.*] Inuidet minister conuiuæ, quando ipse iis, quæ apponuntur, non vescitur, aut non ita largè bibit, sed in hac villa cum non seruentur dapes in crastinum conuiuium, mensarum reliquiis affatim saturantur ministri,

& largis potionibus inebriantur, ita vt ebrio conuiuæ non inuideant. sic sup. optat esse sibi saturum vernam, lib. 2. ep. 9.

28 *AT tu sub vrbe possides famem mundam.*] id est, in suburbano tuo hor-
corum habes munditias, quæ famem gignant, non leuent.

29 *ET turre ab alta prospicis meras laurus.*] aliàs, *moros, laurus*; sed male:
meras laurus, id est, solas nullis interpositis aliis arboribus fructuosis, vt
fieri solebat in hortis.

30 *FVREM QVE Priapo non timente securum.*] irrisio est. nihil enim mi-
serabilius rure, in quo non timetur fures. beatum illud, in quo & domi-
no & furi multa supersunt, vt de domo locuplete dixit Horat. ep. 6. l. 1.

*Exilis domus est vbi non & multa supersunt,
Et dominum fallunt, & profunt furibus.*

Priapum verò custodem esse Hortorum manifestum est. tenebat falcem
& porrectum ab inguine palum, vt Horat. sat. 8. lib. 1.

— *Deus inde ego furum auiumque
Maxima formido, nam furcs dextra coercet,
Obscænoque ruber porrectus ab inguine palus.*

& noster lib. 6. ep. 16. ad Priapum,

*Tu qui pene viros terras & folle cinædos
Iugera sepositi pauca tuere loci.*

31 *ET vinitorem farre pascis vrano, &c.*] breuiter perstringit, quæ latius
de Basso villam petente dixerat, sup. epig. 47.

32 *R v s hoc vocari debet an domus longè.*] hæc dicta sunt de villa Bassi, quæ
erat, vt dicit, picta, id est, summo disposita ordine, ad pascendos oculos,
vt pictura; aded vt videretur domus longè distita ab vrbe, non rus. *do-
mus longè* dixit, per hellenismum vt Propertius, lib. 1. eleg. 20.

Egressam longe Phasidos isse viam.

viam longè, id est, *τὴν μακρὰν ὁδὸν*, id est, longam viam. Sic domus longè,
ὁ μακρὰν ὁδὸν.

AD EPIGR. LIX.

DE hoc epigrammate iam dictum est, supra ep. 16. indignationem
continet, quod libertini generis homines gladiatorum munus ex-
hibeant; quod, vt ibi diximus, & censum & dignitatem edentis requi-
rebant. Sutor Bononiæ, fullo Mutinæ. Scilicet restabat adhuc, vt Cau-
po vilissimus iam vbicumque daret.

AD EPIGR. LX.

EAm dem in vrbanitatem, quam reprehendit sup. lib. 1. ep. 21. & de
qua lib. 6. ep. 11. hoc loco infectatur, & eos qui sibi optima, ceteris
villia & minuta ponebant. vt ait Plin. lib. 2. epig. 6. Hoc autem epigra-
mate fraudem detegit potentiorum, qui post sublatas sportulas, hac
strophe vrebantur vt vilissimis obsoniis pascere conuiuas, pretiosa
sibi solis apponentes, vt idem & forte minus impenderent in rectam
cenam, quam in sportulas impendebant.

1. CVM vocor ad cœnam non tam venalis vt ante.] Iam sup. diximus sportulam accepturos ad cœnam vocari, hoc lib. epigr. 7. legendum autem est
 — non iam venalis vt ante.

nam si legas; *non tam venalis*, videretur Martialis significare sportulæ summam creuisse. Scimus autem ex superioribus voluisse significare sportulas esse à Domitiano sublatas, reuocata cœnarum rectorum consuetudine. Idèò legendum, *Iam*.

2 SVMITVR *inciso Mytilus ore tibi.*] Vera lectio est, *fugitur*. Nam versu sequenti, verbo *sumendi* vratur. Nec adèò infans Martialis est, vt eodem verbo subinde vratur. Quid? quod melius conuenit sententia, si *fugitur* legas. Nam illud, *inciso ore*, dicitur, quod acies testæ labra edentis scindat. Id autem facilis in suctu accidere poterat, & eodem verbo paruitatem illarum ostrearum ostendit; quæ cum non possent dentibus vel cultro auelli, simul cum ipsa testæ erant sugendæ.

3 FVNGOS ego sumo *suillos*.] aliàs, *pufillos*, sed melius *suillos*, per contemptum.

4 AVREVS *turtur*.] idem quod *cereus*, vt est superiori epigr. 57. à colore pinguedinis sic dictus. Vide ibi quæ notauimus.

5 CVR *sine te cœno, cum tecum Pontice cœnem.*] Elegantissima antithesis ænigmatica, in quibus excellit mirè hic Poëta: *Cœno sine te, quod non cœno idè: cœno tecum, cum in eodem recto recumbam.*

6 SPORTVLA quod non est, *prostr, edamus idem.*] legerem libenter sportula quod non sit, aliàs legitur, sportula quæ non est. *Edamus idem*, vt nò sit strophis hisce sordidus locus.

AD EPIGR. LXI.

Importunum Cinnam & assiduum flagitatorem vrbane à se reijcit, qui artificio quodam petitiones suas extenuabat, cum diceret nihil esse quod peteret, id est rem leuem & nullius momenti. Iocatur Poëta ad proprietatem verbi transferens Cinnæ miosin: *Si nihil, inquit, petis, negans ego id quod petis, nihil nego.*

AD EPIGR. LXII.

Quintum quendam falli ostendit, veram animi magnitudinem non agnoscens, quam existimabat sitam esse in insanis quibusdam emotionibus rerum opinione vulgi pretiosarum: hoc enim potius pusillanimitatem arguere docet: animus enim magnus à seipso râtum pendet, in se sita esse omnia existimat: pusillus contra suæ exiguitatis conscius, hæc externa præsidia sibi comparat ad contemptum.

1 QVOD *constat deries tibi non speciosa supellex.*] lego libenter cum Lipsio, *spaciosa*, id est, non multiplici, nec multarum rerum, sed paucarum earum quæ summi pretij. *non spaciosa*, dixit, id est, non multum spatij occupans: quæ explicatio fulcitur sequenti versu quod argenti libra ita artificiosa calata erat, vt quinque millia festerium constaret. sed hæc emendatio non est Lipsij, sed ipsius Domitij, qui in veteribus legerat, *spaciosa*, & ex-

plicat non spatiosa, id est, exigua. nostri autem temporis Critici multa venditant pro suis, quæ in vulgatis vetustis inueniuntur.

2. *AUREA quod fundi pretio carruca paratur.*] auream non intelligas ex auro solido factam, sed ex ligno aptatis in eo aureis bracteis. Quin etiam & iunctura mularum carrucam trahentium erat argentea, ut constat ex Celso iurifconsulto, in L. cum aurum 19. alias incipit, Et si non sunt clauis. §. lectum plane. *Ut in iunctura argentea scio me dixisse. Est autem iunctura mularum ornatus, quem Greci μάλοιο νότος μοι interpretantur, & Paul. lib. 3. Sententiarum tit. 6. §. 96. Carruca cum iunctura legata, mula quoque legata, non mullo videtur.* Erat igitur cælata ex auro, quemadmodum etiam cælabantur ex argento, Romanorum inuentu, ut testatur Plin. lib. 34. cap. 11. *At nos* (inquit) *carrucas ex argento cælare inuenimus.* & lib. 34. cap. 17. de argento sic ait. *Cæpere deinde & esseda, & vebicula, & petorita exornare: similiq; modo ad aurea quoque, non modo argentea stauicula inanis luxuria peruenit, quaque in scyphis cerni prodigium erat, hæc in vebiculis ateri, culcus vocatur, hic luxus prohibitus quodam.* Argumento est quod fuerit permissus ab Alexandro Seuero, de quo Lampridius: *Carrucas Roma & rhedas senatoribus omnibus ut argentatas haberent, permisit, interesse Romana dignitatis putans, ut his tantis vebis senatores recitarentur:* Et Vopiscus in Aureliano. *Dedit præterea potestatem, ut argentatas privati carrucas haberent, cum antea arata & eborata vebicula fuissent.* *Pretio fundi, dixit Hyperbolicos & prouerbialiter Cicero in oratione pro Sexto Roscio Amerino: In quibus est authepsa illa, quam tanto pretio nuper mercatus est, ut, qui prætereuntes pretium enumerari audiebant, fundum venire arbitrantur.*

3. *Quod plus nulli est quam domus emta tibi.*] Domitius legit, quod plus mula est. & meo iudicio rectè, quod acutius quiddam sonat: mulam nempe emtam fuisse plus quam domum, ut sit eadem hyperbole quæ superior. Mulis autem vehi Romanos solitos esse, manifestum ex multis huius Poëtæ locis, easque habuisse in delicijs equitantes per orbem, lib. 9. epigram. 23.

Ut lutulenta linat Tyrias mihi mula lacernas.

vbi legerem, *luculenta*, id est, preciofa mula, qualis erat hæc Quinti. & lib. 8. epig. 61.

Vebimurque mulis non ut ante conductis.

Sic Iuuenalis sat. 7. delicatos illos diuites vehi per porticus magnificè ædificatos dicit, quoties plueret, ne scilicet vngula mula luto inquinaretur.

Balnea sexcentis & plures porticus, in qua

Gestetur dominus quoties pluit, anne serenum

Ex poetæ, spargatque luto iumenta recentis

Hæc potius, namque hæc munda nitet vngula mula.

AD EPIGR. LXIII.

Huius epigrammatis explicationem petere poteras ab epigr. 10. lib. 1. hic latissime explicat quid sit ex communi opinione bellus homo.

qualis Cottilus quidam leuiculus homo videri volebat.

1 **BELLVS** *homo est, flexo qui dirigit ordine crines.*] Verba sunt vsque ad vs-
timum distichon Cotyli respondentis, & ab effectis bellum hominem
diffiniens. In hoc versu lege *flexos*, vt coniungatur cum nomine *crines*.
flectere autem crines vel capillos vsitatum Poëta, sup. lib. 2. epig. 36. vbi
latius explicuimus hæc.

2 **BALSAMA** *qui semper, cinnama semper olet.*] mollium esse bene olere,
notum apud veteres. Iuuenal. sat. 2. inducit Laroniam quandam in hir-
sutum & rigidum morum censorem, mollem tamen, sic loquentem:

— *sed tamen vnde*
Hæc emis, hirsuto spirant opobalsama collo,
Quæ tibi: ne pudeat dominum monstrare tabernæ.

vide tamen quæ dicta sunt epi. 12. lib. 2. in Posthumum.

3 **CANTICA** *qui Nilii, qui Gaditana susurrat.*] de Ægyptijs canticis vide
Heraldum in hunc locum. De Gaditanis dictum sup. ad ep. 62. lib. 1.

4 **QVI** *mouet in varios brachia vorsa modos.*] id est, expeditus Chiromia,
vt brachiorum motibus & digitorum crumatis delectet. brachia verò
vulsa & rafa mollium sunt, vt crura & pectus: vide quæ diximus ad lib.
2. epig. 36.

5 **INTER** *femineas tota qui luce cathedras desidet.*] cathedras fœmineas in-
telligit fellas, vbi fœminæ sedentes inter se colloquebantur. hic autem
bellus homo varijs fabulis toto die eas detinebat.

6 **ATQVE** *aliqua semper in aure sonat.*] id est, semper in aliqua aure ali-
quid infusurrat & garrit, quod est hominis intimæ cum fœminis con-
suetudinis. de garritu in aurem multa sup. lib. 1. epig. 90.

7 **QVI** *legit hinc, illinc missas scribitque tabellas.*] indicium hominis in le-
uissimis rebus occupati, vt Faustus ille epig. 65. lib. 2. quamuis alio fine
multis puellis scribebat.

Nescio tam multis quid scribas Fauste puellis,
Hoc scio, quod scribit nulla puella tibi.

8 **PALLIA** *vicini qui refugit cubiti.*] delicati nolabant à proximè seden-
tibus tangi, neq; in conuiuio, vbi se mutuo cubitis tangebant accumben-
tes: hic autem proximè accumbentis cubitum refugiebat, ne scilicet vi-
cini pallia fortè rudia inquinarent suam pretiosam synthetin. Sic Poëta
præscribens Silæ sibi nubere volenti leges, quas obseruare nupta debe-
ret, sic ait epi. 24. lib. 11.

Ad cenam venies, sed sic diuisa recumbes,
Vt non tangantur pallia nostra tuis.

quibus in locis manifestè deprehenditur accubuisse pallijs, quod etiam
liquet ex epig. 59. lib. 8. vide etiam quæ diximus supra epigrammate 41.
lib. 7.

9 **QVI** *scit quam quis amet.*] curiosi hominis signum.

10 **HIRPINI** *veteris qui bene nouit anos.*] Hirpinus nobilis equus, in
Circo,

Circo, & multarum palmarum, de quo latè Lipsius centuria tertia epist. 26. ad Valentem Acidalium.

II *RES pertriosa Cotile bellus homo.*] Sententiam protulit de dictis Cotili bellum hominem diffinientis; rem scilicet esse *pertriosam*, id est, salebris & pertris impeditam. Sed melior lectio est, *pertriosa*, ut Domitius docuit, id est, res difficilis & multis rugis impedita: nam tricæ impedimenta sunt & fila quædam quibus pullorum pedes implicari solent & impediti. Inde *pertriosum*, quod multis tricis impeditum est.

AD EPIGR. LXIV.

L Audat artificiosè Canium Gaditanum Poëtam à suauitate fabulandi; quem audientes maiori dulcedine capiendos esse innuit, quàm ex sirenarū cantu percipi posset. De sirenis notissima historia ex odiss. Homeri, ubi leges ut Vlysses obturauerit sociorum aures, ut se malo ligari iusserit, ut euaserit maximum illud periculum. Ait se non hoc mirari sed miraturum magis, si fabulantem reliquisset Canium Vlysses. de Canio satis multa ad lib. 1. ep. 62. & 70. & hoc eod. libro ep. 20.

1 *SIRENAS bilarem nauigantium pœnam.*] Elegantissimis antithetis ornatum est hoc gemmeum epigramma, in quo est *Hilaris pœna, blanda mors, crudele gaudium.*

AD EPIGR. LXV.

B Asia Diadumeni suauissimis odoribus fragrare, multis ostendit cōparationibus, quæ suauiora futura dicit, si liberè & sine inuidia daret. De Diadumeno & eius basijs, vide epi. 47. & 84. lib. 5. & ep. 34. lib. 6. & eundem ac basiorum fragrantia suppresso nomine celebrat li. II. ep. 9. in quo eadem ferè sunt similitudines verborum copia variatæ.

1 *QVOD spirat tenera malum mordente puella.*] tenera puella non poterat fœtido halitu, ut anus, poma mordens contaminare, sed fractura & arrosione olentia reddere & gratiora amasijs suis. Erat enim eo tempore, ut hodièque, puellis mos, ut amatoribus suis poma arrosa mitterent, & attritas etiam corollas, & huiusmodi nugas ad eorum amorem captandum. testis Lucianus in Toxare.

2 *QVOD de Corycio quæ venit aura croco.*] Corycus mons Ciliciæ, ubi optimum crocum gignitur, cuius odor gratissimus veteribus; adeo ut ad demulcendum popellum in theatris aqua croco immixta per tubulos emitteretur, ut dictum est sup. in Amphitheatro ep. 3.

3 *QVOD messor Arabs.*] in Arabia felici messes benè olentes erant, qualis erat nardi: messor itaque metens herbas illas fragrabat earum odoribus.

4 *QVOD succina irita.*] succinum succus arborum est, Vnde nomen accepit: ait Plin. nat. hist. lib. 37. c. 3. *quod arboris succum esse prisca credidere, ob id succinum appellâtes.* ubi & cap. superiori omnia quæ ad electrum, inuenies. Tacitus etiam in fin. lib. de morib. German. ferè idem quod Plin. Succinumq; affirmat arborum esse succum hoc argumento, *Quia terrena quædã*

atque etiam volucra animalia plerumque interlucent, qua implicata humore, max du-
rescens materia cluduntur. Hoc autem succinum manu tritum fragrat. Dio-
scorid. lib. 1. 93. lacrymam populorum commemorat, qua in Padum amnem deflu-
at, durari ac coire in succinum, quod electrum vocant, alij Chrysochorum: id attritum
incundum odorem spirat. Candidum verò odore præstantius est. Plin. d. c. 3.
libr. 37. Ex quibus omnibus D. Isidorus congestit plura, etymolog. libr.
16. c. 8. Cum verò manuum tritura odorem fragrantissimum mitterent
succina, idèd à Nostro inter benè olentia annumerata hic, & li. 5. ep. 38.

Quod succinorum rapta de manu gleba.

& lib. 11. ep. 9.

Succina virginea quod regelata manu.

Sic lego, non [religata] cum Domitio, gelatur namque succus .i. riget præ-
duritie, vt lib. 4. ep. 59. noster loquitur:

Quæ dum miratur pingui se rore teneri,

Continuò riguit victa repente gelu.

& regelatur attritu digitorum anima caloris accepta. Quo verbo vsus
est infr. epig. 93. in Vetustinam:

Cum bruma mensam tibi sit per Augustum,

Regelare nec te pesilentia possit.

Sic inquam lego, quamvis non mihi lateat manibus delicatorū gestari
solita succina religata, teste Tertulliano, & præcipuè fœminarum nobi-
liorum, vt Plin. dictis locis testatur, & Poëta ingenio facilis & facilitate
ingeniosus in Metamorphosi morem istum attingit lib. 2. vers. 364.

Inde fluunt lacryma stillatæque sole rigescunt,

De ramis electra, nouis qua lucidus amnis

Excipit, & nuribus mittis gestanda Latinis.

vbi etiam rigere electra dixit. Ex supradictis videbis vnde sumserit com-
parationem Iuuenalis satyr. 6. vers. 571.

In cuius manibus, cui pinguis succina, tritas Cernis ephemeridas.

Sic li. 5. epigr. 38. *Quod succinorum rapta de manu gleba.*

& lib. 9. epi. 14. *Gemma quod Heliadum pollice trita noter.*

5 PALLIDVS Eo thure quod ignis olet.] ignem pallidum dixit, quod ig-
neus ille color immisso thure in pallidum fleat.

6 QVID si tota dares illa sine inuidia.] tota dixit, id est, plenis labris, parcè
enim hic puer dimidio labello fortè dabat. sine inuidia, id est, non parcè,
nec reluctanter, quamvis sibi in eodem Diadumeno placere affirmat,
dicto epig. 47. lib. 5. & 84. eiusdem.

AD EPIGR. LXVI.

Hoc epi. & alio item 70. lib. 5. M. Antonium Triumvirū infectatur
ob Ciceronis indignissimam necem eumque confert cū Photino
Ægyptio, qui venerandum illud Pompeij Magni caput amputauit, ostē-
dens peiorem esse Antonij quàm Photini causam, quod Photinus id fa-
cinus domino Prolomæo præstitisset, cuius imperio excusari potest: An-
tonius autem sibi soli, nulla relicta excusatione.

1 PAR scelus admisit Pharijs Antonius armis.] Periphrasis Photini, quem dicto epigr. 70. lib. 5. Pharium vocat.

2 ABCIDIT vultus ensis uterque sacros.] vultus sacros Poëtice dixit, pro capitibus sacris, more Græcorum, qui celeberrimus viros *ιεράς κεφαλάς* vocant, vt sequenti etiam disticho.

3 ILLVD, laurigeros ageres cum læta triumphos.] Est vna vtriusq; laus, quod Pompeius tanti tamque excellentis corporis caput esset, præcipuè in summo Triumpho honore, adèd vt laurea Triumpho corona Romæ imponenda, capiti Pompeij imponenda esset. Non minus illustis Ciceronis laus, cuius ore tota Roma loqueretur, dignaque eius lingua esset per quã tam præstantis animi sensa exprimerentur. Valer. Maxim. lib. 5. cap. 3. §. 4. de Ciceronis morte: ac protinus, inquit, caput Romane eloquentia & pacis, clarissimam dextram per summum & securum otium amputauit. Vide elegantem declamationem Senecæ.

AD EPIGR. LXVII.

IN pigros quosdam nauatas est epigramma, quos Argonautas dicit se vocare proprio nomine, non quod strenuis illis heroibus, qui Iasonè comitati sunt ad Phasin similes sint, sed à proprietate vocis sumto ioco, quod ἀργός Græcè pigrum & desidiosum significet. dicitur enim quasi ἀργός id est, sine opere.

1 CESSATIS pueri nihilque nostis V eterno, resinaque pigriores, Quorum per vada, &c.] Nullum est huius Poëtæ epigramma, cuius inconstantior sit lectio, corruptentibus ferè omnibus emendatoribus, ac primò verbum *nostis*, mutauit Lipsius in *mostis*, pro *mouistis*, id est, non vltorius progressi estis. & quod necesse fuerat immutare, reliquit integrum, verbum *cessatis*, quod mutandum fuerat in *cessastis*, vt cohereret cum verbo *mostis*. Ioann. verò Isaacus Pontanus, in notis ad septimum saturday Macrobij librum, cap. 16. emendat, *postis*, id est, *potestis*. & conatur veterum testimoniis probare, nihil posse idem significare, quod non prodesse. Sed hæc emendationes argutula magis quàm veræ ac propriæ sunt: nusquam enim apud hunc Poëtam illa *ουγκοπή ἀρχαία*. & immutare illud verbū, *nostis*, est vere nihil nosse de huius loci sensu. melius Gruterus qui in notis retinet verbum *nostis*, ita vt referatur ad remigandi artem, quam hi pueri omninò ignorabant. Deinde sequuntur salebræ illæ *V eterno resinaque*, in quibus hærent interpretes, veternosi & resina impediti. Doctissimus Turnebus Aduersariorum lib. 13. cap. 19. sic legit. *Vientone asinaque pigriores*, reiecta & damnata veteri lectione ex syllabarum quantitate, quasi in his phaleuciis perpetuum seruet Bilbilitanus hic tenorem, & doctè quidem, sed non apposite Veientonem ex Iuuenalis satyris obtorto collo huc adducit, & adagium (*asino vel asina pigrior*) nobis obtrudit. Gruterus autem legit: *V aeterno rasinaque pigriores*. duoque nomina ait esse riuulorum, per quos nauigabat Martialis, quos riuulos ego nunquã agnoui. deducti sunt tantū à Grūtero, vt sequentem versū:

Quorum per vada tarda nauigantes.

redderet clariorem: satius fuisset quod Raderus fecit ingenuè fateri se, quid illud monstri esset, ignorare. Ego vulgatam libenter retineo lectionem,

Veterno resinaque pigriores.

vt sit hyperbole: veternus enim torpor est somni morbofi, notissimus Medicis. Sic veterinosum appellant, quod pigerrimum est & quasi veterino occupatum. Resina verò sua tenacitate & lentitudine pigrius est, vel quod ipsa per arborum truncos lentissime fluat, vel quod detineat. Illud autem:

Quorum per vada tarda nauigantes.

quas turbas dedit! Domitius verus interpres non intellecto difficillimo loco, sic explicat: *ad quorum spectatorum*, impedita interpretatio, quam expediuit Raderus, vt significet ad quorum spectatorum celeuma, per vada tarda nauigantes, remos tingitis, vt referatur ad Naumachiam: Sed in Naumachia nulla erat remorum tarditas, immò summa celeritas & festinatio, neque ad spectatorum in littore sedentium celeuma nautarum pueri mouebant remos, sed ipsi soli celeuma caneabant. Vnde videtur Domitij & Raderi interpretatio omninò corruere: Neque ausim in re adedò implicata negligentia quemquam accusare, quod hic locus à nemine fuerit intellectus. Ego videor mihi lucem allaturus densissimis hinc tenebris, quam accendo sibilo tantum addito nomini *Quorum*, vt sit, *quorsum*. & post sequentem versum nota addatur interrogationis, & fit sensus planissimus. *Quorsum*, id est, quo sine pueri nauigantes per vada tarda, nulla vi fluentis aquæ adiuti, dum promouere se à remorum impulsione sit necesse, tanquam otiosi & ludentes, tingitis in aqua remos, leuiter motos nec impulsos brachiorum vi, sed vt tantum eos vngere in aqua velle videamini, ad numeros celeumatis expectantes cantus. Rythmum sensi, & subsequitur ratio: cùm iam medium cælum teneat ardentissimus sol, eiusque radiis videatur palus vel flumen exardescere. Quam lectionem existimo germanam esse, vel ex eo quod ea reterta nihil necesse sit in toto epigrammate permutari.

2 I AM *prono Phaetonte sudat Aetbon.*] id est, iam inclinato ad pomeridianum cursum.

3 INTERVNGIT equos.] de hoc verbo iam dictum est sup. li. 2. ep. 6.
AD EPIGR. LXVIII.

Admonitionem continet ad pudicas matronas, ne sequentia legant epigrammata, quod prætextata sint, nec digna castis earum auribus. Sed suspicatur fore vt post hanc admonitionem auidius quàm præcedentia matrona legat, quæ sequuntur: quod factum esse testatur inf. ep. 86.

1 CUI *sint scripta rogas interiora? mibi.*] *interiora*, id est, quæ subsequuntur, sumta metaphora ab ædificijs, in quibus interiora dicuntur subsequentia, & quæ à primo ingressu remotura sunt. Virg. 1. *Aeneid.*

Est domus interior regali splendida luxu.
in qua metaphora persistit sequenti versu:

Gymnasium, therma stadium est hac parte recede.

2 EXVIMVR: nudos parce videre viros.] Gymnasio, thermis & stadio exuebantur, vnde quæsitum nomen gymnasio γυμνασιον, namque denudari significat.

3 SAUCIA Terpsichore.] Saucia dixit, pro ebria: nam mero saucium dicebant, pro ebrio, vt lib. 4.

Incaluit quoties saucia vina mero.

& Ennius in Alcestide apud Fulgentium in *friguttis*,

— *hec anus admodum*

Friguttis, nimirum se sauciauit flore Liberi.

quo loco reponendum existimat Godescalcus Stevvechius in quæstionibus ad Apuleij lib. 9. *rore Liberi*, quod apud eundem Apuleium, lib. 8. legatur: *eruorem præter fluentis aquæ rore diluere*; quod fatius fuisset intactum relinquere homini præcipue in Plauti lectione adedò versato: Plautus enim mille locis *florem vini & florem Liberi*, pro optimo vino vsurpauit, vt in Curculione, Act. 1. Sc. flos:

Flos, inquit, veteris vini meis naribus obiectus est.

Idem in Cistellaria:

Quique adedò me compleni flore Liberi. Saucium autem nullo addito

nomine pro ebrio sumi, præcedente tamen sensu potionis vini probat locus Iustini, lib. 1. de filio Tamiris & eius exercitu: *Cum ventum* (inquit) *ad Cyri castra esset, ignarus rei militaris adolescens, velut ad epulas, non ad prælium venisset, omisis hastibus insuetos barbaros vino se onerare patiur.* Et paulò post: *Nam cognitis his Cyrus reuersus per noctem saucios opprimit, omnesque Scythas cum Regina filio interficit.* Hæc enim vera & vetus lectio confirmata Strabonis authoritate, qui lib. 11. cum hæc in Sacis gesta scribit, Scythas dicit *Σαυκίους & Σαυκίανους* fuisse. & idem Iustinus, lib. 24. *Hæc, inquit, assuetudine incitati Galli, simul & hesterno mero saucij, sine respectu periculorum in bellum ruebant.* & Apuleius, lib. 7. *Et instantia validiore vinum immixtum, sed iam modico tepesactum vapore saucij, & his crapula vinolentiaque madidis, ipse abstemius non cessat impingere,* & lib. 9. *Quanto me felicior Daune uicinia, qua mero & prandio matutino saucia.*

4 SCHEMATE non dubio.] id est, non textè, & figurate & proprie & Latine.

5 QVAM recipit Sexto mense superba Venus.] periphrasis Priapi quem matronæ ferebant vii Kal. Augusti extra portam Collinam ad Veneris templum, cum sacrorum pompa, & in eius sinu reponebant. Ad hæc sacra Priapi alludit Prudentius contra Symmachum his verbis:

*Hic Deus è patrio pranobilis Helleponto,
Venit ad vsque Italos, sacris cum turpibus bortos.
Sinum lactis, & hæc votorum liba quotannis
Accipit, & ruris seruat vinceta Sabini,
Turpiter infixo pudeat quem visere ramo.*

6 *CYSTODEM medio statuit quam villicus hortis.*] altera eiusdem periphraſis obſcœnæ, quam enormem in Priapo hortorum cuſtode figurabant, porrecto ab inguine palo, vt ſup. diximus hoc eodem libro, ep. 58.

7 *OPPOSITA ſpectat quam proba virgo manu.*] iocus in virgines pudicas ſpecie: reapse verò gaudentes ſpectaculo Priapi, quæ manum oculis admouebant, tanquam auertentes viſum à re tam turpi, digitulis tamen parum apertis, vt quaſi per rimulas tali viſu fruereſentur.

AD EPIGR. LXIX.

EUdem Coſconium, quem ſup. lib. 2. ep. 77. tanquam ſtolidum reprehenderat, quod epigrammata eius longa eſſe dicebat, hoc epigrammate tanquam infulſum & indoctum Poetam, epigrammatographum irridet; eſtque totum epigramma conceptum ironiçâ: vocat enim caſtiſſima Coſconij epigrammata, & digna quæ pueris & virginibus legenda proponantur, quæ laudat ſpecie caſtitaſis, reapse irridet, tanquam indocta & legenda tantum ſimplicibus & ignaris, quales ſunt pueri & virgines.

I *INQVE tus nulla eſt mentula carminibus.*] ſup. lib. 1. ep. 36.

— ſed hi libelli

Tanquam coniugibus ſuis mariti,

Non poſſunt ſine mentula placere. cetera per ſe liquida ſunt.

AD EPIGR. LXX.

Mirabilem Ceruini cuiuſdam in amore mutabilitatem deſcribit, qui Auſidiam vxorem per faſtidium repudiauerat, poſt deinde nuptam riuali deperibat, ita vt eius mœchus curauerit fieri. Simile argumentum habet ep. 71. lib. 6. de dominio cuiuſdâ Theliſinæ vel Thelufa. Eſt communis hominum conſuetudo in vetita ferri impotentius. Horat. ſaty. 2. lib. 1.

— leporem venator vt alta

In niue ſectetur, poſteum ſic tangere nolit:

Cantat & apponit: meus eſt Amor huic ſimilis: nam

Transuolat in medio poſita & fugientia captat.

& ſup. lib. 1. ep. 74. hanc ſententiam complexus eſt.

I *NUMQVID ſecurus non poteſt arrigeret?*] elegans quæſtionis propoſitæ per interrogationem ſolutio. Cauſa enim cur Ceruinus iſte repudiatam vxorem & alteri nuptam amabat, erat quod fœminam quam ſecurè poſſidebat appetere non poterat.

AD EPIGR. LXXI.

Neuolum pathicum infectatur, qui pædicabatur à ſeruo: nec eſt opus diuinatione ad diſtichum intelligendum, cum ſatis per ſe liqueat.

AD EPIGR. LXXII.

FAtuam quandam Laufellam irridet meritò hoc epigrammate, quæ cum peteretur (imo cuperet misceri Poëta) nolebat honestatis causa cum eo lauari: ad quod mouet eam, affingens ei corporis turpissima vitia, quæ ad finem diluit per correctionem, subiiciens aliud peius, & quod magis fœminam pungat, quod fatua sit.

1 **N E C** *vis mecum Laufella lauari.*] de communibus balneis dictum est, sup. hoc eod. lib. ep. 51.

2 **N E S C I O** *quod magnum suspicor esse nefas.*] ex veteri repone (*maius*) vt sup. epigr. 42.

3 **A V T** *tibi pannose pendent de pectore mamma.*] pannosas mammas, id est, rugosas, nam pannosus & pannuceus, pannis oblitum significat; & sic quodcunque rugosum est & lacerum laxumue, pannosum aut pannuceum dicitur. Sic ep. 47. lib. 11.

Tenditur & digitis pannucea mentula lassis,

Nec leuat extinctum sollicitata caput.

Et pomorum genus quoddam, quæ pannucea dicuntur, de quibus Plin. lib. 15. cap. 5. *Celerime in rugas marcescunt pannucea*, quo capite nominum reddit rationem. Quæ etiam Macrobius, lib. 3. cap. 19. inter malorum genera recenset.

4 **A V T** *sulcos vteri prodere nuda times.*] sup. epigr. 4. dictum est.

AD EPIGR. LXXIII.

PHæbum quemdam, vel vt in aliis codicibus est, Gallum insequitur, vt fellatorem, qui cum iam virum cum feminis esse non posset, pueris mutoniatis morem gerebat, spurcissimo ore.

1 **M V T O N I A T I S.**] id est, bene vasatis, vt diximus sup. ad lib. 1. ep. 24.

2 **E T** *non stat tibi Phæbe quod stat illis.*] *Stat*, id est, erigitur. de verbo *standi*, in hac obscœna significatione diximus, ad ep. 45. lib. 2.

3 **M O L L E M** *credere te virum volebam.*] id est, cinædum, vt sequenti versu explicat ipse, & nos sup. lib. 1. ep. 97.

4 **S E D** *rumor negat esse te cinædum.*] de voce *rumoris*, vide quæ diximus ad lib. 2. ep. 72.

AD EPIGR. LXXIIII.

Ingeniosè fellatorem Gargilianum perstringit, quod faciem & caluam Irelinis quibusdam depilaret.

1 **P S I L O T H R O** *faciemque lauas.*] bene emendarunt Critici, *leuas*: nam Psilothro & Dropace vngi potius quàm lauari dicimus. *leuas* autem dixit, quasi ab onere pilorum, vt lib. 14. ep. 22. dixit leuare dentes.

Lentiscum melius, sed si tibi frondea cuspis

Defuerint, dentes penna leuare potes.

Caue autem ne *leuas* à verbo leuare, pro leuigare deductum existimes: nam illud longam habet e, hoc autem habet breuicm quod non ani-

maduertit Heraldus, dum similem adducit Ausonij locum vbi verbum *leuas*, priori producta legitur.

Inguina quod calido leuas tibi Dropace causa est.

quod aliqui diphthongo scribunt, vt diximus sup. lib. 2. ep. 36.

2 **ET Dropace caluam.**] in calua superstites pilos non ferebat Gargilianus, volebatque nitidam esse omnino caluam, ideo Dropace utebatur ad leuigandum efficaci, vt lib. 10. ep. 65.

Leuis Dropace tu quotidiano,

Hirsutis ego cruribus genisque.

3 **NUM QUID tonforem Gargiliane times.**] irrisio est Gargiliani, quasi aliquis esset tyrannus, qui tonforem timeret, cum is terræ filius nihil haberet, quod sibi à tonfore timendum esset. Notum est illud relatum à Cicerone 2. de offic. & 5. Tusculana de superiori Dionysio, *qui cultros metuens tonsorios candenti carbone sibi adurebat capillum.* & ead. Tusculana, hoc facere solitum ait: *candentibus iuglandium putaminibus.* id est, ardentibus nucum corticibus; nucibus enim candentibus depilabant se antiqui. Sueton. in Augusto, cap. 58. Sed de hoc eodem metu eleganter Martialis noster lib. 11. ep. 59.

Quid si me tonsor, cum stricta nouacula supra est,

Tunc libertatem diuitiasque roget?

Promittam. neque enim rogat illo tempore tonsor,

Latro rogat. res est imperiosa timor.

4 **QVID faciem tingis?**] iamdiu Franciscus Modius epist. 109. emendauit: *quid facient vngues?* quam emendationem suadet ratio ob ea quæ sequuntur. arguit enim Gargilianum quod non posset tonforis metu illis vti resinis, cuius opera adhibenda necessariò esset ad vngues refecandos: hoc enim erat munus etiam tonforis, cuius ferramenta fabricabantur & ad tondendos capillos, & diuersa ad refecandos vngues, vt constat ex ep. 36. lib. 14. cuius lemma Ferramenta tonforia,

Tondentibus hæc arma tibi sunt apta capillis,

Vnguibz hæc longis, vtilis illa genis.

& Horatius de Vulteione Mena præcone, lib. 1. ep. 7.

Ad rasum quemdam vacua tonsoris in vmbra,

Cultello proprios purgantem leniter vngues.

Ad quod ministerium adhiberi tonforem liquido constat, ex Val. Max. lib. 3. cap. 2. §. 15. de Porcia: *Cultellum, inquit, tonsorium quasi vnguium refecandorum causa poposcit, eoque velut foris elapso se vulnerauit; clamore deinde ancillarum in cubiculum reuocatus Brutus obiurgare eam cepit, quod tonsoris præripuisset officium.* Plautus in Aulular. scen. postquam obsonauit.

Quin ipse tonsor pridem vngues demserat,

Collegit, & omnia abstulit præsegmina.

5 **TRADUCERE Caluam.**] de verbo, *traducendi*, dictum est sup. spectaculorum libro, ep. 4.

6 Hoc fieri cunno Gargiliane solet.] suggillat Gargilianum, quod fellator esset eiusq. caput vice cunni fungeretur, quasi dicat: quamuis caput tuum mentula intret, non idè debes id, tanquam cunnum depilare.

AD EPIGR. LXXV.

Irrisio est in Luperum quemdam iam enervum, qui *à s'v'v'ia* laborabat, ipse tamen omnem mouebat lapidem vt posset.

1 SED nihil eruca faciunt bulbique salaces.] erucam, bulbos, & Saturcia Venerem excitare notissimum est ex Medicis: Erucam appellat salacem herbam, lib. 10. ep. 48.

In quibus est lactuca sedens, & sectile porrum:

Nec deest ructatrix mentha, nec herba salax.

de bulbis est ep. 34. lib. 13.

Cum sit anus coniux, & sint tibi mortua membra,

Nil aliud bulbis, quam satur esse potes. Vide in hanc rem Io.

Baptistam à Porta Magiæ natural.

2 COEPISTI buccas opibus corrumpere puras.] Lipf. lib. 5. ep. 6. emendat, *opicus*, (vt Scalig. ad Festum in omiffis) & contendit eo nomine significari salacem; sed nimio, vt mihi videtur, emendandi studio, argutè potius quàm verè mutat hunc locum, nec legerat attentè totum epigramma: Nam vt vltimum distichon sensui cohæreat, necesse omninò est, vt legatur, *opibus*. magno enim stare dicit Luperco pondus: idque, quod opibus corruerat buccas puras, quæ nisi oblato summo pretio non possent ad tantum allici turpitudinem.

3 SIC quoque non viuit sollicitata Venus.] bene viuit, quod mortua membra communiter dicat iacencia, & dicto lib. 13. ep. 34. Sed alij legunt, *venit*. Est autem summa astutiæ huius amplificatio, cum ait lib. 4. ep. 6. *Nemo senex sit ad irrumandum*. Sollicitatam dixit Venerem, quo verbo vtitur in hac incitandi ad Venerem notione, vt lib. 6. ep. 71.

Tendere qua tremulum Pelian, Hecubaque maritum

Poffet ad Hæctorcos sollicitare vogos.

& lib. 8. ep. 56.

Et libata dabat roseis carthesia labris,

Que poterant ipsum sollicitare Iouem?

& Petron. in Satyrico: *Sollicitauit inguina mea mille iam mortibus frigida*, vbi legerem, *motibus*, proprio militiæ Veneriæ verbo. Ouid. lib. 2. eleg. 10.

At mihi contingat Veneris languescere motu.

4 MIRARI satis hoc quisquam.] quæsiuit iocum in ambiguitate verbi. Nam stare in mentula arrigere est, vt dictum est sup. lib. 2. ep. 45. *Stare autem magno*, id est, constare: Quam phrasim imitatur Hispani cum dicimus: *Estame la cassa en muchos Ducados*.

AD EPIGR. LXXVI.

Notat Bassi in vetulas furorem, qui puellas fastidiebat, nec in vetulis forma, sed senectus hominem delectabat.

1 *Nec formosa tibi sed moriura placet.*] poterat Bassus allici anus alicuius forma, ut sæpe accidit: non tamen ita erat, sed alliciebatur ultima senectute, & eò magis delectabatur vetula, quò senior esset, quod expressit nomine illo, *moriura*.

2 *Non est hac mentula demens.*] faceta metaphora cum demens de persona dicatur, & hic transfertur ad mentulam.

3 *Cum possis Hecubam, non potes Andromachen?*] subicit turpe verbum, *futuere*, ut sup. fecit ep. 32. hoc eod. libro.

Non possum vetulam, &c.

AD EPIGR. LXXVII.

Cvnnilingum Bæticum esse constat, ex epigr. sequenti 80. Eum hoc loco rectè eo notat vitio, & ducitur hac coniectura, quod putrida quæque appetat, fastidiatque bonos cibos, quòd scilicet putrida obsonia sint sapore cunni, suctu, quo is delectabatur. Primis quatuor versibus enumerat preciosa edulia, à quibus Bæticus abhorrebat, quatuor sequentibus vilissima quæque & putrida.

1 *Nec secta quadra placente.*] caue putes cum Heraldò placentas quadratas fuisse, sed frustra & segmenta, in quæ secabantur, quadrata erant, & quodque eorum quadra dicebatur, ut ipsa verba declarant: *Quadra secta placentæ*, sic lib. 6. ep. 75.

Cum mittis turdum ve mihi, quadrám ve placentæ.

& lib. 9. ep. 92.

Secta plurima quadra de placentæ.

& Glossarium. *quadra. τῶμος*, lege *τῶμος*, à qua mente dixit Seneca, lib. 4. de benef. cap. 29. *Quis beneficium dixit quadræ panis?* &c. id est, frustum panis: sic Horat. lib. 1. epist. 17.

Et mihi diuiduo findetur munere quadra.

de frusto Casei Tolosani Noster in Vacerram, lib. 12. epigr. 32.

Nec quadra deerat Casei Tolosani.

Hæ quadræ imprimebantur placentis, antequam coquerentur, ut videre est apud Moretum Virgilij, siue alius sit eiusdem auctor.

— *lévis tum protinus illam*

Componit tabula; tepidas super ingerit undas:

Contrahit admistos tum fontes, atque farinas,

Transuersat durata manu; liquidòque coactos

Interdum grumos spargit sale, iamque subactum

Format opus, palmisque suum dilatat in orbem,

Et notat impressis æquo discrimine quadris.

ex his intelliges Iuvenalem, satyr. 5. vers. 2.

— *albena vinere quadra.*

2. *ET pulpam dubio de petasone voras.*] dubio, id est, semiputrido, quod diximus sup. ad ep. 61. lib. 2.

3. *TEQVE iuuant gerres, & pelle melandrya cana.*] gerres quid sint, explicat Plin. lib. 32. cap. vlt. quas fœtere constat, ex ep. 32. lib. 12.

Fuisse gerres, aut inutiles manus

Odor impudicus vrcci fatebatur.

de Melandrys idem Plinius lib. 9. cap. 15.

4. *RESINATA bibis vina.*] id est, sapore & odore resinæ infecta.

5. *NESCIO quod stomachi vitium secretius esse Suspicio.*] ironica irrisio. vitium secretius stomachi, posuit, pro appetentia lingendi.

6. *ECQUID enim Baticæ saprofagis?*] Græcis litteris scriptum est in aliquibus libris compositum verbum ex σαπρός, id est, putridus. quamuis non male emendauero σαπρόφαγος, quod verbum est Galeni li. 10. de simplicibus medicamentis, cap. 1. significatque vorare sterces: nam Xenocratem damnas, quod pro medicamento ægris vorandum daret sterces, grauius probrum ait esse σαπρόφάγος, quàm fellatorem aut cinædum audire, quò forte respexit Martialis in hoc cunnilingo, quem summò probro infectatur, quod putrida voret, appellans eum stercoreiuorū.

AD EPIGR. LXXVIII.

Quæstus iocus est in nomine Palinuri, qui fuit magister nauis Æneæ notissimus, apud Virgilium libro 5. Æneidos dissoluit nomen Poëta. nam παλιν *in rursus* significat, ἔπειτα *verò meiere*, ita vt Palinurus sit iterum meiens. Minxerat hic Paulinus semel, & iam periculo lapsus, quod id faceret currente carina, volebat iterum meiere & exponere lapsus periculo. Dicit eum futurum Palinurum, vel quod iterum meiat, vel quod casurus sit, vt Æneæ Palinurus.

AD EPIGR. LXXIX.

Festinantem in omnibus rebus Sertorium notat hoc disticho, qui cum omnia inchoaret, nil tamen perficiebat. Quod vt augeat, vsque ad summum, ait se non putare Sertorium perficere, cum se venū præbeat; quam rem ipsa natura non patitur imperfectam relinqui, quòd summa celeritate fieri possit. & quod omnia animalia natura ducente in finem eius actionis mira celeritate properent. Diximus de hoc ep. supra lib. 1. ep. 47.

AD EPIGR. LXXX.

Fellatorem Apicium perstringit, qui medios viros lambebat, & malæ linguæ esse dicebatur, etiam tacens. Dictum est de hoc epig. lib. 2. ep. 61. & de nomine *rumoris* eod. lib. ep. 72.

AD EPIGR. LXXXI.

Infectatur Bæticum eundem, quem sup. ep. 77. qui Gallus erat & idem cunnilingus. Miratur, cur abscindi sibi pondus passus sit, cui tam gratū muliebris Baratrum: quod si iam sacris Cybeles esset initiatus, castrandum caput, quod eo idem præstaret, quod pondere esset præstiturus.

M m ij

1 BARATHRO.] honestè cunnus significatur, aliàs pro stomacho posuit sup. lib. i. ep. 88.

Extremo ructus cum venit à barathro.

2 HÆC debet medios lambere lingua viros.] fellandi paraphrasis, vt sup. lib. 2. ep. 61.

Lambebat medios improba lingua viros.

3 SAMIA testâ.] Samos nota insula in Ionio mari, vel ex Varrone, in qua Iuno colebatur, quod in ea nata, educata, & Ioui nupta fuerit: in ea fiebant vasa fictilia, quæ Samia vocabantur. Ideo hîc testæ Samiæ mentionem facit noster Martialis, qua amputabant sibi virilitatem Galli matris Deûm sacerdotes. Plin. lib. 35. cap. 12. in. fi. *Samiâ testâ matris Deûm sacerdotes, qui Galli vocantur, virilitatem amputant, nec aliâs circa perniciem, si M. Cœlio credamus, qui linguam sic amputandam obiecit grani probro, tanquam & ipsam tunc eidem Vitellio malediceret.* Quam testam ob duritiam silicem vocat Catullus, in Ay. epig. 64.

Dinoluit ille acuto sibi pondera Silice.

Iuuenalis sat. 6. de his sacerdotib. versu 512.

Mollia qui rapta secuit genitalia testa.

Lucilius sat. 8. citatus à Nonio in verbo Samium, ex lectione Adriani Iunij, sic inquit:

Hanc vbi vult malè habere vlcisci pro scelere eius.

Testam sumit homo Samiam sibi que illicò telo

Præcidit canlem, testesque vna amputat ambo.

Hinc Samium idem ac acutum Nonius Marcellus: *Samium acutum vnde Samiare dicimus acuerè.* Aufonius, *Samium, Lucumonis acumen*, glossæ veteres, *Samiator ἀσχυρῆς*, & in vulgari Græco, *Samiator* Græcis characteribus scribitur pro eodem. Flavius iridem Vopiscus in D. Aureliano exemplû epistolæ Valeriani Augusti Cejonio Albino Præf. vrbi missæ *Samiata arma*, pro acutis ponit.

4 SACRA tamen Cybeles decipis ore, vir es.] Sic lib. ii. ep. 62. de Manneio cunnilingo,

Lingua, Maritus, mæchus ore Manneius.

AD EPIGR. LXXXII.

Zoilum quemdam fellatorem infectatur hoc eleganti epigrammate, & superbos eius fastus in conuiuio latè depingit.

1 SUMMENIANAS canet inter vxores.] Summenianæ meretrices sunt, quæ in lupanari prostabant in eo loco, qui summenianum dicebatur, vt sup. lib. i. ep. 35.

Raraque Summæni fornice rima patet.

appellat autem irrisoriè vxores, vt ep. 32. lib. 12.

Summæniæ qua pilantur vxores.

2 CVRTA QVE Ledæ sobrius bibat testa.] de curta testa Ledæ diximus sup. epigr. 35. lib. i. addidit autem *sobrius*, vt augetur turpitudinem, que

irebrius non tanta fuisset, vt sup. ep. 16.

Ebrius es, nec enim faceres hæc sobrius vnquam.

3 IACET occupato galbanatus in lecto] de galbana veste dictum est supra epig. 97. lib. 1. dixit autem, occupato in lecto, quem scilicet totum ipse occupabat: qua figura dixit Iuuenalis sat. 1. vers. 32.

— magni lectica Marbonis Plena ipso.

4 CUBITIS truditur hinc & inde conuiuas.] Erat hic in medio honoratiori loco, & nolebat à conuiuis tangi, eousque cubitis à se remouebat vt trinke: vel vt laxius recumberet, vel ne pretiosæ vestes à conuiuis tererentur.

5 STAT exoletus.] stare ministros cœnantibus dominis, & quidem præcinctos notissimus est apud veteres mos. inf. lib. 4. ep. 66.

Nec tener Argolica missus de gente minister,

Sed stetit in culis, rustica turba foci.

& Seneca lib. 3. de benef. cap. 27. *Vt primam diluxit, seruus, qui cœnanti ad pedes steterat, narrat, quæ inter cœnam ebrius dixisset.* præcinctos autem esse docet nos Horatius lib. 2. sat. vlt.

His vbi sublatis, puer alsè cinctus acernam,

Gausape purpureo mensam perterisit.

& Apuleius lib. 2. totis lineæ tunica mundulè amicti, & russea fasciola prænitente aliis fculè, sub ipsas papillas succinctula, illud cibarium vasculum floridis manibus rotabat in circulum. & Philo Iudæus, lib. de vita contemplat. agens de luxuriosis & prophanis Romanorum conuiujs. Ex ijs [ministrantibus] minores pueri pincernas agunt, grandiores aquam afferunt, loti & nitidi sucaticque ac cincinnati, (alunt enim capillitium) vel omninò intonsi, vel à fronte tantum præfectis in orbem crinibus, tenuissimas candidissimâsq. præcincti tunicas, anteriore parte ad genuas demissas, posteriore ad poplites. Vtrinque mollibus tanjs adstricti commissuras, pro pendentibus ad latera sinibus. Sic ornati adstant nutus obseruando, quid quisque postulat. præcingebantque se hi serui linteo. Seneca: *Ad hoc præstò aderie ministrorum ornatissimorum turba linteis succincta.* Vnde Caligula senatum despiciens, quosdam summis honoribus functos, vt seruos stare, succinctos linteis ad pedes eius non recusauit. teste Sueton. in eius vita. cap. 26. *Quosdam summis honoribus functos, inquit, ad essedum sibi occurrere legatos, per aliquot passuum milliâ: & cœnanti modò ad pluteum, modò ad pedes stare succinctos linteo passus est.* Ex hac consuetudine illud est in Euangelio Iohannis cap. 13. n. 4. quod Dominus noster, vt lauaret discipulorum pedes, formam serui accipiens, præcinxit se linteo. & apud D. Lucam est expressus hic mos ca. 17. n. 7. *Quis autem vestrum habens seruum arantem, aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi statim, transi, recumbe, & non dicit ei, para quod cœnem, & præcinge te, & ministra mihi donec manducem & bibam, & post hæc tu manducabis & bibes.* & cap. 12. num. 37. inquit idem: *Beati serui illi, quos, cum venerit Dominus, inuenit vigilantes. Amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet discumbere illos, & transiens ministrabit illis.* vt demonstret Dominum, qui vi-

gilantes inuenerit seruos suos, gratiæ loco se tanquam eorum seruorum illis ministraturum fore.

6 SVGGERIT QVE ructanti pinnas rubentes.] inditis in guttur pinnis exonerare solebant stomachum. Sueton. in Claudio cap. 33. *Nec temere unquam triclinio absceffit, nisi distentus ac madens, & ut statim supino ac personam biant, pinna in os inderetur ad exonerandum stomachum.* Quæ consuetudo exitium ei attulit, ut narrat Tacitus, extremo li. 12. Annalium. *Igitur (inquit) exterrita Agrippina, & quando vltima timebantur, spreta presentium inuidia, prauisam iâ sibi Xenophontis medici conscientiam adhibet. Ille tamquam nisus euomens adiuuaret, pinnam rapido veneno illitam faucibus eius demisisse creditur.* Spectabat igitur exoletus ructus Zoili, ut hianti ore pinnas ingereret. *Rubentes dixit, quod ex phœnicoptero aptiores essent huic negotio, de qua aui lib. 13. ep. 71. Dat mihi penna rubens nomen.*

7 PERCVRRIT agili corpus arte tractatrix, Manumque doctam spargit omnibus membris.] Molles veterum delitiæ eo processerant, ut ad fricanda membra delectationis causa, in conuiujs mares vel fœminas adhiberent, qui artificio quodam membra contrectarent. Mares plerumque exoleti, qui hoc munereungebantur. Seneca epistola Clara, num. 66. *An potius optem, ut malacissandos articulos exoletis meis porrigam, ut mulierculas aut aliquis in mulierculam ex vivo versus, digitulos meos ducat? Quidni ego feliciorum putem Mutium, qui sic tractauit ignem, quasi illam manum tractatori prastitisset?* de qua consuetudine accipio locum à nemine, quod sciam, animaduersum, apud Lampridium, in Heliogabalo. *In conuiujs exoletas maxime iuxta se ponebat, eorumque attractione & tactu præcipuè gaudebat.* Hi tractatores, fœminæ tractatrices dicebantur.

8 DIGITIQVE crepantis signa nouit Eunuchus.] ad crepitum digitorum matellas poni notissimum est, vel ex epig. 89. lib. 6.

Cum peteres seram media iam nocte matellam,

Arguto madidus pollice Panaretus.

& lib. 14. 119.

Dum poscor crepitum digitorum, & verna moratur.

O quoties pellex culcitra facta mea est.

& ex diferto Petronij loco in satyr. *Cum has miraremur lautitias, Trimalcio lautissimus homo digitos concepuit, ad quod signum matellam spado ludenti supposuit.*

9 ET delicata sciscitator vrina. &c.] auget delicatum huius Malchionis fastum, qui ad mingendum non apprehendebat manibus propriis penè, sed seruum ad hoc ministerium habebat destinatum, quem sciscitatorem, vel ut alibi legitur, sciscitatorum vrinæ vocat, qui apprehensum penem inferebat matellæ ut ipse meieret.

10 AT ille retrò flexus ad pedum turbam.] id est ad pueros ad pedes stantes, ut est sup. epi. 23,

Omnia cum retrò pueris obsonia tradas,

Cur tibi non mensa ponitur à pedibus?

11 INTER *catellas anserum exta lambentes.*] *exta anserum ac præcipue iecur in delitiis habebantur, vt lib. 13. ep. 58.*

Adspice quam tumeat magno iecur anseris maius.

Miratus dices, hoc rogo creuit vbi?

& apud Horatium lib. 2. satyr. vlt.

Pinguibus & ficis pastum iecur anseris albi.

Quid. 1. fast.

Nec defensa iuuant Capitolia quò minus anser

Det iecur in lances, Inache laute, tuas.

& Iuuenal. fat. 5.

Anseris ante ipsum magni iecur, anseribus par.

de quo Plinius multa, Amplificat igitur mollis huius delitias, qui pretiosa edulia catellis abiciebat, quæ libenter comedissent conuiuæ.

12 PARTITUR *apri glandulas palæstritis.*] de seruis palæstritis dictum est sup. ep. 57. Sed Liplius lib. 4. polioreticōn dialogo 1. emendar, atque aliter intelligit hunc locum. Nam cum Varro lib. 3. de re rustica dicat, *Vidistis ad buccinam instatam, certo tempore apros & capreas conuenire ad pabulum, cum è loco superiore in palestram apris offunderetur glans, capreis vitia.* Hoc loco ductus *aprum palæstritum*, pro bene saginato accipit, & legit, *Partitur apri glandulas palæstrita*, vt sit sensus: partitur inter catellas glandulas optimi apri palæstritæ. Vbi agnosce nimium in doctissimo viro emendandi & argutandi studium. Quis enim vnquam aprum palæstritam appellauit? Deinde quomodo inter catellas partiebatur glandulas? *Partiri* enim inter eos dicitur, qui cum ratione portionem suam quique capere possunt. vt apud Virgil. lib. 1. Æneid. de seruis ab Ænea occisis.

Hinc portum petit, & socios partitur in omnes.

Quid: quod versus qui continuò sequitur, id explicat.

Et concubino sursurum nates donat.

Retineo igitur vulgatam lectiōnem, & eas glandulas palæstritis donari intelligo, pene in contemtum conuiuiarum.

13 LIGVRVM QVE *nobis saxa cum ministrantur.*] per metonymiam dixit, *Saxa ministrari*, pro vino in sterili & saxosa Liguria nato.

14 VEL *cocta fumis musta Massiliensis.*] Massiliatum vinum asperissimum erat, & fumo maturabatur, vt multa alia vina. Horatius lib. 3. car. ode 8.

Hic dies anno redeunte festus

Corticem adstrictum pice dimouebis.

Amphora fumum bibere instituta,

Consule Tullo.

Columella lib. 1. cap. 6. *apotheca rectè superponentur his locis, inde plerumque fumus earum exoritur, quoniam vina celerius vetustescunt quæ fumis quodam tenore præcocem maturitatem trahunt.* Quod insaluberrimum esse testatur Plin. lib. 23. cap. 1. ideò dixit lib. 12. ep. 83.

Fumosa feret ipse tropin de fece lagene.

Hac de causa conuenitur hic Poëta conuiuis dari Massiliana vina fumosa, & eadem detestatur lib. 10. ep. 36.

Improba Massilia quicquid sumaria cogunt.

& lib. 13. epigram. 123. *Fumea Mafilia ponere vina potes.*

14 ET *Cosmianus ipse fufus ampullis.*] *ampulla* vitreum vas rotundum: eratque ex ijs aliquæ, quæ Cosmi nominabantur ad vnguenta condenda, vt lib. 14. epig. 110.

Hac licet in gemma, qua feruat nomina Cosmi.

ided dixit: *ampullis Cosminianis.*

15 MVRICE *aureo nobis diuidere mæcha pauperis capillare.*] *murex aureus*, cõcha erat, vel aurata, vel ex auro facta, qua vnguentum parcè fumebatur. *Capillare* autem vnguentum est ad capillos tingendos. *pauperis mæcha*, dixit per contemptum, vt Hispani dicimus *cosa de puta pobre.*

16 NVTIBVS *propinamus.*] ne scilicet emittamus vocem, quia iussi fuimus impurissimi illius Zoili ronchis præstare silentium. *Propinatio* enim, quemadmodum sup. ep. 15. lib. 2. dictum, fiebat prolato nomine eius, cui propinabatur: Nunc autem nutibus solum.

17 HOS *Malcionis.*] nomen confictum à *μαλακός*, quod mollem significat.

18 NEC *vindicare Ruffe possumus, fellat.*] poterat timeri sibi à dentibus fellatorum, qui lædere poterant, vt inf. epig. 96. de Chione fellatrice.

Ne legat hunc Chione mando tibi Ruffe libellum,

Carmine lafa meo ladere & illa potest.

AD EPIGR. LXXXIII.

COclitem quemdam vt fellatorem vrbane perstringit, qui subinde petebat à Martiale, vt breuiora faceret epigrammata, ipse autem vt ei obsequatur breuissimo versu epigramma comprehendit, versus est: *Fac mihi quod Chione*, subiungit deinde non potuisse se breuius epigramma facere. Versus autem & exempli causa ponitur & sententiæ, cum ab eo petat vt se fellat, quemadmodum facit Chiones, quam fellatricem esse perspicuum est, inf. ep. 86. & 96.

AD EPIGR. LXXXIV.

Continet illusionem hoc epigramma cõceptam per ambiguitatem: Vocat enim Tongilionis linguam, mæcham, quod is lingeret & ore mæchus esset, vt ille Manneius, ep. 62. lib. 11.

Lingua maritus, mæchus ore Manneius.

percontatur ergo, quid narret eius mæcha: ex hac interrogatione poterat quis existimare Tongilionem puellam aliquã habere, cum qua mæcharetur. Corrigit statim, non dico puellam, sed linguam. Est iocus etiam in verbo *narrat*, proprio linguæ.

AD EPIGR. LXXXV.

Explicatum est hoc epigr. sup. lib. 2. epi. 60. & 83. cuius argumentum idem est.

1. CVM *sit salua sui mentula Deiphobi.*] alludit ad Virgilianum Deiphobum de quo lib. 6. versu 494.

Atque hic Priamidem laniatum corpore toto

Deipho-

Deiphobum vidit, lacrum eru delister ora,

Ora manūsq̄ue ambas, popularūque tempora, raptis

Auribus, & eruncas inhonesto vulnere nares.

AD EPIGR. LXXXVI.

Ifferat sup. epi. 68. ne matrona casta ab eo epigrammate sequentia legeret, sed prædixerat futurum, vt totum librum studiosa legeret. Nūc autem id exitum dicit comprobasse: sed tamen cum mimos lasciuos spectet, non inhonestius legere potest hocce versus.

1. *SED si panniculum, si spectas casta Latinum,*] de Panniculo & Latino diximus sup. ep. 5. lib. 1. & lib. 2. ep. 72.

AD EPIGR. LXXXVII.

Fellatricem Chionen reprehendit, quod recta pudenda parte corporis lauaretur, cum tamen illa non peccasset, monetque vt velamen transferat ad os, quo peccauerat.

1. *Narrat terumor.*] de nomine *rumoris* dictum est sup. lib. 2. epi. 72. & de eius turpicula significatione.

2. *SI pudor est,*] id est, si facis præ pudore.

3. *TRANSFER subligar in faciem,*] vt contegas os impurum & irrumatum.

AD EPIGR. LXXXVIII.

Proponit iocosè, velut ænigma quoddam, quo interrogat, similēsne an dissimiles sint duo fratres, cunnilingus alter, & alter fellator? Cū igitur diuersa inguina lingerent, dubitari possit similēsne an dissimiles sint. Estque iocus in ambiguitate, à similitudine lineamentorum ad similitudinem morum traducto vocabulo. Geminorum autem similitudo apud veteres erat in pretio, vt probatur ex l. proinde 22. p ad leg. Aquil. & ex lepida narratiuncula Plinij lib. 7. cap. 12. cuius verba operæ pretium erit apponere. *Toranius, M. Antonio iam trium viro, eximios forma pueros, alterum in Asia genitum, alterum trans Alpes, vt geminos vendidit, tanta vnitatis erat. Postquam deinde sermone puerorum detecta fraude, à furente increpitus Antonio est, inter alia magnitudinem pretij conquerente. (nam ducentis mercatus erat festertijs.) Respondit versutus ingenij mango, ob id ipsum se tanti vendidisse, quoniam non esset mira similitudo in vllis, eodem vtero editis: diuersarum quidem gentium naturales tam concordis figura reperiri, super omnem esse taxationem. Adeoque tempestiuam admirationem intulit, vt ille proscripserit animus modò & contumelia furens, non aliud in censu magis ex fortuna sua duceret.*

AD EPIGR. LXXXIX.

EST aliud scomma in Phœbum, de quo sup. lib. 2. epi. 87. qui vultum veluti nitentis semper habebat, cui suadet vt lactucis & maluis, quæ ventrem mouere solent, vtatur sæpiùs, ne faciem habeat durum cacantis, quod assequetur cacando. Similis iocus est apud Sueton. in Vespasiano, cap. 20. *Statura fuit quadrata, compactis firmisque membris, vultu veluti nitentis. Vnde quidam urbanorum non infacere siquidem petenti, vt & in se aliquid dice-*

ret, dicam (inquit) cum ventrem exonerare desieris.
 3 VTERE lactucis.] viles esse lactucas ad molliendum ventrem, constat ex Medicis, & ex epi: 33. lib. 11.

Prima tibi dabitur veniri lactuca monendo
 Et ex Horat. lib. epod. od. 2. — & graui
 Mala salubres corpori.

quas lib. 1. e. arm. od. 31. leues vocat, quod valeant exinanire & leuate ventrem.

2. Et mollibus viere maluis.] molles appellauit ex etymo, dicuntur enim à μαλακός, id est mollis. Vnde apud Hispan. maritima vrbs amenissima & mollissima Malaca, vulgò Malaga.

AD EPIGR. XC.

Paradoxon est in Galliam deformem, fore & animum, que volebat futui, nec dare aliquid pro pretio volebat: & est lusus similis lib. 7. epig. 74.

Vt futui gratis, cum sis deformis anuſſe,
 Res perridicula est vis dare, nec dare vis.

Habet autem miram elegantiam quater repetitum vocabulum, *vis*, & additum ad finem verbum, *velit*.

AD EPIGR. XCI.

Facetam continet hoc epigramma narrationem, de sene Misticio, qui errore quodam à Cybeles sacerdotibus exectus est, dum putant se Achillam formosum puerum, qui vnà cum sene iacebat in lecto, excindere.

HVIC comes hærebat domini fugitiuus Achilles.] alij legunt, Achilles, & Duza formosos pueros à poculis sic nominatos docet ex Lucia no. Sed ego existimo nihil mutandum: Nam Achilles nomen serui etiam ex lib. 7. epi. 56. esse constat. Neque intelligas hunc puerum fuisse huius Misticij seruum, sed alterius domini fugitiuum hæsisse huic comitem.

2. Hoc steriles sensere viri.] steriles viros castratos appellat, vt ep. 9. lib. 9.

Ne faceret steriles sua libido viros. & Catullus in Aty.
 Ego Deum monstra & Cybeles famula ferar
 Ego Mammæ, ego mei pars, ego ver sterilis ero?

3. CONTINVO ferrum noxia turba rapit.] ferrum posuit per synecdochen pro Samia testa, qua enirabantur Galli, vt dictum est, sup. ep. 80.

4. NAMQVE puer pluteo vindice tutus erat.] Ex hoc loco videor mihi colligere cubicularis lectos ab vna parte, anteriori aut posteriori, pluteum habuisse, qui eam partem lecti veluti sepiret, relicta alia cum sola sponda, vt ingressus & ascensus facilis esset: Nam versu præcedenti.

Exciduntque senem, sponda qui parte iacebat.
 Erant igitur duæ in lecto partes, altera sponda, altera plutei. Hic puer dixit Gallis, se iacere ad partem sponda, cum ad plutei partem iacere esset solitus, qua parte ipse pluteo tutus erat ab illorum incurſu.

5. *SUPPOSITAM, &c.*] notissima fabula Iphigeniæ Agamemnonis filiæ in Aulide, quam adducit pro exemplo. In eo enim sacrificio rapta fuit Iphigenia à Diana, & eius loco supposita cerua, quam Græci duces pro Iphigenia immolarunt. At verò in hoc tumultu pro puero lenis mentula supposita est, quam Galli veluti mactauerunt. Petrus Crinitus lib. 19. de honesta disciplina, cap. 8. contendit pro voce *puero*, supponendam *ceruo*, quem sequitur Mellerius Palmerinus in Spicilegijs sub principio: quod *ceruos* appellarent veteres *fugitiuos seruos*, vt constat ex Festo in voce *Seruorum* dies. *Seruorum*, inquit, *dies festus vulgò existimatur Idus Augusti, quòd eo die Seruius Tullius natus serua, à dem Diana dedicauerit in Auentino, cuius tutela sunt cervi, à quorum celeritate fugitiuos vocent seruos.* Sed ego nihil mutarem, cum pro virgine dicat ceruam suppositam, & pro puero suppositam mentulam.

AD EPIGR. XCII.

EST iam explicatum epigramma hoc sup. lib. 1. ep. 69. in verb. *una*. sed interpunctio quæ clariorem reddit sensum, sic est mutanda.

Vt patiar mæchum rogat vxor Galle. sed vnum:

Huic ego non oculos, ceruo Galle duos?

est enim iocus in antithesi, ab vno ad duos, & postrema verba minantis sunt, vt diximus suprà ad lib. 1. ep. 93. ibi. *sed fodiam, qui super est, oculum.*

AD EPIGR. XCIII.

EST inuectiua in Verustinam quamdam, cuius nomen à vetustate deducit, quæ in extrema senectute virum quærebat. Estque totum epigramma hyperbolicum, vt moris est huic Poëtæ.

1 *CVM tibi trecenti Consules,*] Est hyperbole, qua significatur vel trecentos habere annos, vel saltem centum quinquaginta, cum singulis annis par Consulum crearetur.

2 *ET tres capilli.*] de hac hyperbole dictum est sup. lib. 1. ep. 20. & lib. 2. ep. 41. quibus adde distichon ex lib. 12. epi. 7.

Toto vertice quot gerit capillos,

Annos si tot habet Ligia, trima est.

3 *RVGOSIOREM cum geras stola frontem.*] Notandus est dicendi modus, *gerere frontem*, & *gerere mammas*. Quod rarum est apud Latinos: Hispanisimè autem apud nos frequentissimus est: *lleua buena cara ò mala, lleua buen cuerpo ò malo.* à quo verbo faciem & vultum vocamus, *gesto*, quod geratur.

4 *CVM comparata, &c.*] Est mira hyperbole, cum Verustinae rictum inesse dicat, crocodilo verò si cum ea conferatur esse os, & idem angustū, cum contra sit, vt fœminæ os, Crocodili rictus dicatur.

5 *MELIVSQVE rana garriant Rauennates.*] de stagnis Rauennæ, quæ ramis abundabant, diximus sup. epi. 56. & 57. & hic lege Sidonij verba li. 1. epist. 8. *Ita tamen, inquit, quòd se Rauenna felicius exultantem, auribus Palano culice perfossis, municipalium ranarum loquax turba circumsilat.*

6 *Et illud oleas quod viri capellarum.*] Periphrasis hircorum, qui graeco-
lentiam præcipue habent in coitu: idè dixit, *vir*. Idem est lib. 4. epi. 4.
de malo Bassæ odore dixit olere:

Quod pressa piger hircus in capella.

& lib. 7. ep. 93. de malè olente Thaide ait:

Non ab amore recens hircus, non ora leoni.

hæc autem periphrasis desumpta est ex Virgilio, ecloga 7.

Vir grezis ipse caper deerrauerat.

Quod Horatius aliter expressit lib. i. carm. ode 17.

Impune tutum per nemus arbutos

Querunt latentes, & thyma denisæ

Olentes vxores mariti.

Quod imitatus Noster lib. 14. ep. 140. de odoribus Cilicijs, inquit.

Non hos lana dedit, sed olentis barba mariti,

Cynipio poterit planta latere sinu.

Hinc alarum in homine fœtor, caper, tum, hircus dicitur, & Græcè *ῥαιός*.
Catullus in Rufum epi. 70.

Ledit te quadam mala Fabulla, qua tibi fertur

Valle sub alarum trux habitare caper.

& Horat. ode 12. epodon:

— namque sagacius vnus

Polypus, an grauis hirsutis cubet hircus in alis.

& Noster lib. 11. ep. 23.

Inde Tragus celerèsque pili mirandaque matri Barba.

quem tetrum odorem eleganti periphrasi appellauit etiam hircum O-
uidius, de arte amandi lib. 1. vers. 524. his verbis:

Nec ledat nares virque patèrque gregis.

Vnde hircosus dicebatur, qui alarum fœtore offendeat nares, cuius vo-
cabuli mentio est apud Vlp. in l. qui clauum, 12. §. vltimo. II. de ædilit. e-
dicto. *Is, cui os oleat, inquit, an sanus sit, quaesitum est. Trebatius ait non esse mor-
bosum, os alicui olere, veluti hircosum, strabonem: hoc enim ex illuue oris accidere sole-
re. &c.* qui locus malè torsit doctissimos quosque nostri seculi viros, Cu-
iacium in primis, qui lib. 11. obser. cap. 10. existimat hircosum eum esse,
cui os malè oleat, id que probat ex Nostro, lib. 12. ep. 59.

— te pilosus

Hircoso premit osculo colonus.

& ex Plauto in Mercatore scen. *Adducam:*

Iam plenus atatis, animaque fœtida senex

Hircosus.

Deinde malè hominem habet τὸ *Strabonem*, & ingeniose emendat *Scabro-
nem*, vt sit, qui gingiuas & dentes alluue scabros & spurcos habet. eius
etiam discipulus Ioseph. Scalig. collectaneis in Varron. ad lib. 6. *ἀραγῆς*.
ῥαιός, vt ipse ait, legit. *Vt lurcosum, raponem*, & interpretatur *raponè* ἀδυνατόν
adducitque Varronis locum hunc, *Cum hic rapo umbram quoque spei denoraf-
set.* postea dicit hircosum etiam defendi posse, effeque eum, cui ex fœda
& derestabili libidine os oleat, eiusmodi enim vocabantur hirci, vt Ca-
tullus ep. 38. *Salax taberna, & putare ceteros hircos.*

& in dicto Atellanæ Tiberio obiecto apud Suetonium, cap. II. III.

Hircus vetulus naturam capreis liguit.

Hac interpretatione aded sibi placet Scaliger, vt non satis dignè se expediisse Cuiacium dicat. Ego vero, vtriusque pace dixerim, multo aliter sentio accipiendum esse Trebatij dictum. Primum credibile non est aded absurdè doctum IC. loquutum fuisse, vt cum oris fœtorem morbum non esse affirmaret, non magis quàm alium fœtorem corporis, exemplum in eadem parte corporis, hoc est, in ore, posuerit. Esset enim inepta ratio, & nugatoria respondisse Trebatium oris fœtorem non magis morbum esse, quàm oris fœtorem. Itaque ambo hi magni viri lapsi sunt hac in re. nam Trebatius dixit non magis morbum censeri oris graueolentiam, quàm alarum, nec morbosum magis existimari debere eum, cui os oleat, quàm hircosum. deinde adductæ auctoritates ad probandum hircosum dici de ore, non probât: Nam apud Nostrium;

— *te pilosus*

Hircoso premat osculo colonus.

Illud *hircoso ore*, vel dictum est, quod pilosus esset, vel quod male oleret ei os, & per metonymiam alarum odor, ad oris odorem transfertur eo loco. & in loco Plauti duo vitia diuersa notantur in Sene, quod illi anima fœtida sit, & quod grauiter ei oleant axillæ. Catulli locus, quem adducit Scalig. non id probat; nam per contemptum hircos appellabant fellatores, vt patet ex loco Atellanæ supra adducto. Est enim ea natura hirci, vt capris naturam lambat. quid? quod hirsutos hircos, vel capras appellabant. & apud Suetonium, vbi extat versus Atellanæ supra adductus, accommodatum est hirci nomen ob hanc causam Tiberio. Inquit enim Suet. *Obscenitate oris, hirsuto atque olido seni clare exprobrata.* Et coram Caligula, vt idem scribit, cap. 50. *quod hirsutus esset, quacumque de causa capram nominare criminofum, & exitiale habebatur.* Itaque retineo apud IC. vocem illam, *Hircosum*, in ea, quam dixi significatione. Ad scrupulum accedo, quem iniecit vox illa, *Strabonem*. Et primum dicere possum Trebatium voluisse ex re manifesta ostendere rem non adeo manifestam: nam cum dubium nemini esse posset, quin Strabo morbosus non esset, dixit non magis eum, cui os oleat, morbosum esse, quàm Strabonem: forte, quod existimasset in hircoso non satis esse probatum: nam cum vterque odor ex non bona corporis habitudine proueniat, posset aliquis dubitare an verum esset hircosum morbosum non esse. Ideo ad maiorem probationem, rem adiunxit in qua nulla subesse posset dubitatio, & addidit Strabonem. apud Iurifconsultos enim diuersa vitia coniungi non est insolens, vt in L. ob quæ. 4. §. item aleatores, & L. idem 10. §. fin. dicto Hor. de ædilit. edicto. Sed si fas esset sacrosanctam nostris iure consultis Florentinorum Pandectarum fidem in dubium quacumque ratione vocare, dicerem profecto *Strabonem*, glossema ab aliquo sciolo in ora libri adscriptum, quod postea in Trebatij verba

nullo iure, vt fere fit, inuasit. Sed quid fuerit sequutus sciolus ille scholiastes, fortè non liquebit omnibus, aperiã paucis. Hircosum ille existimauit eum esse, qui distortis oculorum pupillis, & in angulum oculorum compressis intuetur: ab hircis, id est, angulis oculorum anterioribus, qua mente interpretantur multi illud Virgilianum, eclog. 3.

Nonimus & qui te transfuersa tuentibus hircis.

Sic enim legunt, qui id sequuntur, potius quam *hircis*, vel existimauit deductum nomen ab hircu animali, quod præ libidine cõtortere oculos solat, vnde Græci, *σεαλωδιδὸν ἑλέπιον*, distorte intueri, quo vicio qui laborant Strabones Latine dicuntur. Vnde natum est glossẽma illud. Sed ego in hac acceptione *hircos* nomen nõquam legi, nisi apud Lexicographum Iurisconsultum, qui hanc eandem legem in testimonium adducit.

7 *Et anatis habes vropygium macra.*] legendum *ὄρροπύγιον*, de quo nomine multa dicit hoc loco Merula. Est autem extremitas illa vertebræ podici proxima. Hispani vocamus, *obisfillo*: quod mitræ Episcopalis figuram quodammodo habeat. In macris aibus eminentior est illa pars, in pinguibus, sebo & pinguedine rotundatur. In viris summa deformitas: inde quæsitus locus, sup. ep. 98.

Sit culus tibi quàm macer, requiris?

Predicare potes, Sabelle, culo.

quasi diceret, ad eò macer es, vt tibi *ὄρροπύγιον*, tanquam mentula emineat, quò posses prædicare, & etiam in feminis summum vitium erat, has *depugos* vocabant. Horat. lib. 1. sat. 2. — *veram*

Depugis nasuta, breui latere, ac pede longo est.

at vero è contrario *κακίπυγοι*, quæ pulcris natibus erant magnificabant, de quibus Athenæus, lib. 12. hæ namque, cùm nullam nubendi spem haberent, vt indotatæ, & pauperes, non alia de causa splendide fuere collocatæ, quàm quòd *κακίπυγοι* habitæ, & repertæ.

8 *Senem que vincat osseus cunnum.*] Osseum cunnum appellat, quod præ macie totius corporis vix ossibus hæreat. Comparat deinde deformitatem eius Cynico seni, de quo inf. lib. 4. ep. 53.

Cum baculo peraque senem, cui cana patrisque

Stat coma & in pectus sordida barba cadit.

quæ omnia Veturinæ barathro accommodari possunt. Vetulum appellat cunnum, etiam lib. 10. ep. 90.

Quid velis vetulum Ligella cunnum.

canum etiam dicit, sup. ep. 34. lib. 2.

Præstaturo cano tanta indulgentia cunno.

9 *Cum te lucerna, &c.*] vilissima scorta in monumentis prostituẽbantur, vt sup. dictum est, lib. 1. ep. 35. hæ ad balnea quæstus causa se conferebant, vt constat ex Lampridio & Ammiano Marcellino adductis hoc loco ab Heraldò. Hæc igitur vetula, corrupto donis balnearore,

admittebatur inter hæc bustuaria scorta extincta lucerna, ne posset internosci.

10 CVM bruma mensem sit tibi per Augustum.] extinctum iam omnino naturalem huius vetulæ calorem per hanc hyperbolem significat: nam cum Augusto mense caloribus æstuemus, ipsi bruma erat, quæ quidem mense Decembri est, vt lib. 7. ep. 94.

Bruma est, & riget horridus Decembris.

11 REGELARE nec te pestilentia possit.] pestis ardentissimus morbus est: apud Medicos satis notum, vnde Arnobius lib. 1. contra gentes, ait: *Pestilentie contagia vrunt genus humanum.* Senes autem cum pigri sint, minus hoc morbo afflictantur. Docet Plini. libr. 7. capit. 50. *Senes minime sentire pestilentiam.* Est ergo hyperbole ad summam Vetustinæ frigiditatem notandam, quod nec pestilentia ipsa possit ipsam regelare. Est autem dicendi modus desumptus à Seneca, epist. *Vt à communibus* 68. *Iam atas mea contenta est suo frigore, vix media regelatur æstate.* vtitur eodem verbo Columella, lib. 1. de re rust. cap. 5. vide quæ diximus sup. epigr. 65.

12 GAUDES ducentas nuptum ire post mortes.] in veteribus est, *audes.* Quod si sequaris, apta erit Iunij coniectura, qui legit, *nuptum ire ducentas mortes.* hyperbolicæ; dixit, sed lib. 9. ep. 16. vero numero Chloe

Inscripsit tumulo, septem celebrata virorum

Se fecisse Chloe.

& Iuuenalis, sat. 6. vers. 228.

Sic crescit numerus, sic fiunt octo mariti

Quinque per Autumnos, titulo, res digna sepulchris.

13 STERNATUR Acoride triclinio lectus.] corruptus est Senarius hic, emendatus olim à Scaligero in Aufonianis lectionibus, lib. 2. cap. 4. qui legit: *Sternatur à Coriole clinico lectus.* quam lectionem veram puto: quid enim ibi faceret triclinium? Sed Scaliger non explicat quid hoc loco *clanicus* sit. Est enim Vespillo, quem irrisoriè clinicum vocat, vt sup. lib. 1. ep. 31. *Chirurgus fuerat nunc est Vespillo Diavulus,*

Cæpit quo poterat clinicus esse modo.

vide ibi quæ notauimus.

Comparat autem genialem lectum cum funerali: quemadmodum nuptiales tedas infrà cum facibus mortuorum; vt sit sensus, Tibi nubere volenti non genialis lectus, sed feretrû vel sandapila paranda est, imò lectus vbi mortui in atriis, pedibus ad fores porrectis locabantur, vt inde simul cum ipso lecto efferrentur & cremarentur. de quo est ep. 97. li. 10.

Iam scrobe, iam lecto, iam pollinctore parato.

& Persius, sat. 3. versu 103.

— tandemque beatus alto

Compositus lecto, crassisque lutatus amomis,

In portam rigidos calces extendit: at illum

Hesterni capite induto subiere Quirises.

88 Tibull. el. 1. lib. 1.

Flebis & arsuro positum me Delia lecto,

Tristibus & lacrymis oscula mixta dabis.

Vbi nota illa verba, *arsuro lecto.* & Propertius, lib. 2.

Nec mea tunc longa spaciatur imagine pompa,

Nec tuba sit facti vana querela mei.

Nec mihi tunc fulico sternatur lectus eburno,

Nec sit in Attalico mors mea nixa toro.

14 THALASSIONEM qui tuum dices solus.] de Thalassione iam supradictum est, lib. 1. ep. 36. Solus autem dixit, quod Thalassio solebat dici à multis: Solus verò Vespillo aptus erat, qui id carmen caneret Veturinae.

15 VSTORQVE tedas praeferat noua nupta.] vstores sunt pyrarum, in quibus mortui cremabantur, aedificatores, & qui cadauera in vstrinam conijciebant, vt cremarentur, & filicennium filicernium, hoc est, feralem cœnam custodiebant à pauperibus & mendicis, qui eas dapes in rogam coniectas semivstulatas sibi solebant rapere; vt constat ex scōmate Catulliano in Rufam quamdam, epigr. 60.

— Sape quam in sepulchreis

Vidistis ipso rapere de rogo cœnam.

Cum deuolutum exigue prosequens panem,

A semiraso tonderetur vstore.

Vbi vides vstoris nomen vsurpatum à Catullo. Cum igitur nouis nuptis tedæ praeferrentur, ait conueniens esse, vt huic vetulae tedas prae luceat vstor, quæ tedæ faces essent rogi. Vnde quasi se explicans subiungit continuo: *Intrare in istum sola fax potest cunnum.* quod fax mortuorum esset, quamuis aliquando pro nuptiali teda hoc nomine vtantur scriptores.

AD EPIGR. XCIIII.

SComma in Rufum auarum, qui dum dapes ab vna in aliam cœnam sferuare volebat, caussatur coqui negligentiam, qui crudas exhibuisset mensæ, poscebatque ad eum verberandum flagella. Dicit malle hunc coquum flagellis scindere, quam leporem cultro. Quod epigramma iam sup. epigr. 13. explicatum est.

AD EPIGR. XCV.

Næuoli cuiusdam superbum factum & arrogantiam increpat, qui semper expectabat, dum à Martiale salutaretur, nec ipse prior salutabat vmquam. Comparat in multis vtrumque, & ostendit nulla in re se Næuolo esse inferiorem, sola mollitie & turpitudine fatetur eum priorem esse.

1 SED reddis Næuale semper.] priorem salutare contentis erat se inferiorem esse salutato: Reddere autem, *Aue*, vel resalutare, erat officium superioris. Itaque lib. 10. ep. 70.

Nunc resalutantes video nocturnus amicos, inquit, ubi, *resalutantes amicos* intelligo potentes & fastuosos, qui expectabant dum salutarentur, vt redderent aue. quos nocturnus videbat, quod mane aliis detentis occupationibus non vidisset. Domini etiam comitatus vel vrbaniutatis causa seruos resalutabant, & per ludum vocabant dominos, lib. 5. ep. 58.

Cum voco te Dominum, noli tibi Cinna placere,

Sape etenim seruum sic resaluto meum.

Nimium verò fastuosi nec resalutabant, lib. 4. ep. 34.

Securus nullos resalutas, despicis omnes.

Et Suetonius de Nerone, cap. 37. *Certe neque adueniens, neq. proficiscens quemquam osculo impertiuit, ac nec resalutatione quidem; sed vel respiciebat salutantes, vel annuebat nullo prolato verbo.* Iuuenal. sat. 3. vers. 184.

— *quid das vt Cossum aliquando salutes?*

Vt te respiciat clauso Feciento labello?

Erat igitur officium fastosi superioris resalutare; Quamuis aliqui modestiæ vel benevolentis causa anteuertebant salutationem, vt Philippus apud Horatium, epist. 7. lib. 1. qui Vulteium Menam præconem prior salutauit:

— *Vulteium mane Philippus*

Vilia vendentem tunicato seruta popello,

Occupat: & saluere iubet prior.

2. *QVOD prior & Curius dicere sape solet.*] per Synecdochen Curium posuit, pro quouis, nobili & graui viro: vt Iuuenalis, sat. 1.

Qui Curios simulant & Bacchanalia viuunt.

de quo iam sup. dictum est ad ep. 25. lib. 1.

3. *PRÆMIA, &c.*] de præmiis intelligendum acceptis à Tito & Domitiano, vt sup. lib. 2. ep. 91. & 92.

4. *NON expectato dat mihi sama rogo.*] de hoc sup. dictum est, lib. 1. ep. 1.

5. *VIDIT me Roma Tribunum.*] fuit Martialis Tribunus honorarius.

Vnde etiam Equestris dignitas ei data: Non enim Eques fuit ex censu, vt alij, sed ex munere Tribunicio, quo qui fungebantur, intra quatuordecim gradus spectare poterant, vt legitimi & iusti Equites. Hinc subsequitur:

Et sedeo qua te suscitât Oceanus.

Quo significat Næuolum hunc non esse Equitem Romanum, & solere suscitari ab Oceano, qui disponendis ordinibus præerat, de quo & Lectio frequentes ioci apud hunc Poëtam. *suscitandi* autem vel *excitandi* verbum theatrale, significat amouere à loco, in quo quis intra quatuordecim gradus sedebat, lib. 6. ep. 9.

Et quereris si te suscitât Oceanus?

& lib. 5. ep. 36.

Et suscitanti Lectio reluctatur.

& eod. libro ep. 14.

Bis excitatus terque transfulis castra.

Sueton. in Aug. cap. 14. *Cum spectaculo ludorum gregarium militem in 14. sedentem excitari iussisset.*

6 QVOT mihi Casareo, &c.] innuit à se impetratum esse multis à Casare ius Ciuitatis, vt Plinius impetrauit multis: vt constat ex toto lib. 10. epistolarum.

7 IAM iam sic prior es Naucle, vincis, Aue.] illa palilogia, iam iam, est eius, qui tandem intelligit, quod antea non intelligebat. quod Hispani imitamur eadem voce: ya ya, Sic Prior es, dixit, vbi illud sic, ad præcedentem versum refertur, sic, Quod pædicaris & cenues. Ideo prior es, id est, in anteriore loco, nam qui pædicatur, anterior est: qui pædicat posterior hæret ad nates Pathici. Quare subiungit: Vincis, id est, obrines causam. Ideo ego prior te salutabo Aue: & hic est arguti Poëtæ sensus, quem nemo quod sciam subodoratus est quidem.

AD EPIGR. XCVI.

Argilius quidem cunnilingus iactabat se tanquam mæchus & corruptor puellæ Martialis: interminatur ei, si prehesus fuerit, ore vt irrumetur, quòd vocem perdet & tacebit. similis iocus apud Catullum, epig. 75. in quemdam Gellium,

Quod voluit, fecit: nam quamuis irrumit ipsum,

Mine patrum, verbum non faciet patruus.

obturatur enim os *πῆς γλωσσῶπιόν.*

1. Si te prendero.] proprio mæchorū verbo vsus est, de quo sup. l. 5. ep. 35.

AD EPIGR. XCVII.

QVOD in hoc libro multis epigrammatis infectatus est Chionen fellatricem, mandat Rufo ne illa hunc librum legat; quia cum omnibus carminibus læsa, potest & ipsa lædere dentibus, cum irrumatur, vt diximus sup. ep. 82.

AD EPIGR. XCVIII.

Explicatum est sup. hoc distichum, ep. 93. ad illud:

Et anatis ὀρθόπυμον macra.

AD EPIGR. XCIX.

SVpra ep. 16. & ep. 58. infectatus fuerat futorem quemdam, quod Gladiatorum munus exercuisset, quem fingit subiratum fuisse Poëtæ ob ea scommata, quem placat hoc epigrammate: Cum dicat se non vitam eius, sed artem non tacuisse; Petitque vt impune liceat sibi iocari, cum impunè liceat futuri iugulare, id est, dare ea munera, vbi homines iugulentur. Vide epigrammata supra dicta.

AD EPIGR. C.

Miserat Poëta curforem cum carminibus perferendis ad Rufam sexta hora, quo tempore immodicis imbribus forte velut ruebat cælum. Non aliter ait mittendum fuisse librum illum, quod mala carmina digna erant, quæ aqua & spongia à tabellis delerentur, quod fieri solebat, vt lib. 4. ep. 10.

*Curve, sed instructum comitetur Punica librum
Spongia, muneribus conuenis illa meis.*

& iam diximus, sup. lib. I. ep. 6.

I CURSOREM.] de Curforibus & Cursu publico: vide quæ Lipsius collegit, epistola 59. Centuriæ singularis ad Nicolaum Miccolletium.

AD M. VAL. MARTIALIS EPIGRAMMATVM LIB. IV.

AD EPIGRAMMA I.

CELEBRAT Natalem Domitiani diem, politissimo epigrammate, & adiungit præcationem pro vita & incolumitate Imperatoris.

I CÆSARIS alma dies.] id est, natalis, proprioque epitheto vsus est. *almus* enim ab alendo dictum, & accommodatur Diis & rebus aliis, quæ vel ad generationem, vel procreationem hominis pertinent: Sic *alma Venus* & *alma Ceres* dicitur, non *alma Pallas* aut *Bellona*. Cum igitur hic natalis esset dies, qui eduxit in lucem Domitianum, ideò dixit, *alma dies*.

2 ET luce sacratior illa, &c.] adulatione eo ducitur, vt præferat Domitianum Ioui, & sacratiorē diem natalem Domitiani dicat, quàm natalem Iouis. Tulisse autem Idam dicunt Iouem, quod à Rhea traditus Curetibus fuit in monte Ida.

3 LONGA precor, &c.] duo precatur, & quod longa sit dies illa, & quod Nestoreos annos superet Natalis Domitiani, & quod prosperè feliciterque proueniat semper, velut vt nunc vel melius.

4 HIC colat Albano Trisonida cultus in auro.] hic, id est, Domitianus, de quo loquitur. Testatur Suetonius in Domitiano, cap. 4. eum in Albano quotannis quinquatria Mineræ celebrasse, magnificosque ludos Theatrales, & Scenicos, in super Oratorum ac Poetarum certamina ibi edidisse. Loco illius vocis, *cultus*, est in veteribus, *miulus*; quod probo magis. Erat enim Domitianus occupatus eo tempore in coronandis victoribus aureis coronis. Probatur id ex Papinio, lib. 3. sylvarum, in poemate vltimo ad Claudiam vxorem:

— ter me vidisti Albana ferentem

Dona comes, sanctoq. indutum Cæsaris auro. Nam cum Ludorum victoribus coronæ ex Lauri, oleæ, vel quercus, vel alius arboris foliis darentur. Crassus diues, vt testatur Plin. l. libr. 21. cap. 3. *primus argento, auroque folia imitatus, Ludis suis coronas dedit.* qui mos ab hac origine manauit in posteros. De patre huius Imperatoris scribit Sueton. cap. 19. hæc. *Apollinari tragædo quadringena; Terpsio, Diodoroque Citharædis ducena, nonnullis*

centena, quibus minimum quadragena festeria, super plurimis coronas aureas dedit.
Idem faciebant Prætores per Ludos, ex quo more quæsitus Poëta iocus,
l. 8. ep. 33. *De Prætoricia folium mihi, Pæule, corona.*

Mittis, & hoc phiale nomen habere iubes.
Vnde veriorem iudica lectionem vulgatam, *in auro*, quam eam, quæ nobis ab aliquibus obtruditur, *in aruo*. Effetque durum vocare aruum Albanum montem illum. Sicque interpretor, *Multus*, id est, assiduus & totus, in illa re colat Mineruam,

5 PERQUE *manus tantas plurima quercus eat.*] Notum est quernam coronam ciuicam esse, quam per adulationem primùm concesserunt Augusto, quod ciues vniuersos seruauisset. Est in nūmis eius cum inscriptione intra coronam ipsam, O B C I V E S S E R V A T O S, quam pro foribus positam fuisse Augusto docet Dion. . . . & Ouid. 2. Metamorph.

Postibus Augustis eadem fidsissima custos

Ante fores stabis mediamque tuebere quercum. Quod Tiberius recusauit, teste Tranquillo in eius vita, cap. 26. *Prænomen quoque Imperatoris cognomenque patris patriæ, & ciuicam in vestibulo coronam recusauit.*

Hac modestia vsi non sunt pessimi alij Cæsares, in quorum nummis, vt in Augusti, cernitur hæc querna corona. Plin. lib. 16. cap. 4. *Hinc ciuice coronæ, milium virtutis insigne clarissimum: Iam pridem verò & Clementia Imperatorum, postquam ciuiliū bellorum profanatione, meritum cepit videri ciuem non occidere.* In Augusto fortè fuit ratio: in ceteris Imperatoribus idem præstitit adulatio: Itaq. optat vt hic honor sæpissimè tribuatur Domitiano, qui iam aliquoties tributus fuerat, vt lib. 8. ep. vlt.

Non quercus se sola decet, nec laurea Phæbi:

Fiat & ex hedera ciuica nostra tibi.

Sed ego in hanc sententiam inclino, vt hic locus non de Domitiani ciuica intelligatur, sed de quernis coronis, quas ipse victoribus in certamine quinquennali Capitolino Ioui instituto largiebatur. Est ea institutio apud Tranquillum in eius vita, cap. 4. *Instituit & quinquennale certamen Capitolino Ioui triplex: Muscum, Equestre, Gymnicum & aliquanto plurimum, quam nunc est, coronatorum.* Quo in certamine querna dabatur corona, ex arbore scilicet Ioui dicata. Hanc consecutus est Colinus quidam, ad quem inf. est epig. 54.

O cui Tarpeias licuit contingere quercus,

Et meritas prima cingere fronde comas.

apud Iuuenalem, sat. 6. versu 383.

Quadam de numero Lamiarum & nominis Appi,

Et farre & Vino Ianum, Vestamque rogabat:

An Capitolinam deberet Pollio quercum

Sperare, & fidsibus promittere.

Et eò magis adducor, vt eadem hanc veriorem esse interpretationem; quod præcedenti versu optat, vt Quinquatria Mineruæ in Albano

mōte sapius ab Impetatore celebrentur. in hoc autem vt quinquennale hoc certamen. Illa verò verba, *Perque manus tantas*, non videntur posse ad ciuicam Domitiani coronam referri: hæc enim non manibus, sed capite tenebatur.

6 Hic colat ingenti redeuntia secula lustrò.] de ludis secularibus intelligit, quos Domitianus exhibuit, vt docet Sueton. cap. 4. Consulatu 14. anno vrbe condita 841. non habita ratione eorum, quos Claudius celebrauerat, 63. vel 64. ann. pōst seculares Augusti, anno ab vrbe condita 800. quos quidem anteuertit Claudius, vt docet Suetonius ca. 21. irrita voce præconis inuitantis more solemnem ad ludos, quos nec spectasset quis, nec spectaturus esset. Cum multi superessent adhuc qui spectauerant, & histriones etiam producerentur, qui producti fuerant secularibus Augusti, vt refert Plin. lib. 7. cap. 48. Sed habita ratione eorum quos exhibuit Aug. anno ab vrbe condita 736. Itaque Domitiano ludi Claudiani non fuere seculares: vnde ep. 63. l. 10. de matrona nobili lōgæua in illo versu:

Bis mea Romano Spectata est vita Tarento.

perperam interpretantur docti viri Politianus, Beroaldus, Onuphrius Panuinus ex libello de ludis secularibus: Heraldus & Raderus qui existimant hanc matronam seculares Claudij ludos & Domitiani spectasse, inter quos tantum interfuere 41. anni. Quis poterat hoc in epitaphio à Martiale, tanquam pro miraculo celebrari, quod quadraginta & vnum annos expleuisset? Præterea quomodo credemus Poëtam, qui pœne totus est in Domitiani adulatione Claudij seculares ludos voluisse pro secularibus accipi, cum id non posset non offendere Domitianum, qui eos abolitos omnino voluit? Lipsius etiam nescio quid comminiscitur, & emendandum putat, loco *vita, vita*. cent. 3. epist. 26. ad Valentem Aecidialium. vt hæc matrona gloriatur se tot illos annos nuptâ, & in theatris vittam suam, maritarum in signe, spectatam. Intellige ergo hæc matronam vixisse 105. annos, qui interfuerunt inter Augusti seculares, & seculares Domitiani ad minimum, & eò amplius: Idèd non dixit Martialis hanc matronam spectauisse vtrosque ludos, sed vitam eius spectatam fuisse in vtrisque. Potuit enim ludis Augusti recens nata in cunis esse, & ludis Domitiani vltima iam senectute confecta. Illud autem, *ingenti lustrò*, referendum est ad verbum, *colat*. Dixit autem, *ingenti lustrò*, quasi annuens legitimè celebratos esse ludos, sumta annorum computatione à secularibus Augusti, non à festinatione Claudii: nam ab eo tempore non esset lustrum ingens. Lustrum autem nomine vsus est, quod Domitianus censor fuerit, vt testatur Suetonius cap. 8. & diximus iam sup. epigr. 5. & censor lustrum condebat, vt omnia verba adulationi accommodentur.

7 Et qua Romuleus sacra Terentus habet.] fiebant sacra ad aram Ditis, in Tarenti ludis ipsis secularibus de qua aratissimè Val. Max. lib. 2. cap. 4. & diximus lib. 1. epigr. 70. de toto negotio secularium ludorum scriptis

diligentissimè Onuphrius Panuinus in appendice quadam ad Fastos Consulares.

8 *MAGNA quidem superi petimus, &c.*] Ex his verbis colligo petiisse, vt Domitianus iterum seculares ludos celebraret: idq; significat verbis illis *redemptia secula.*

9 *PRO tanto qua sunt improba vota Deo;*] verbo *improba* vsus in propria significatione, id est, non probata, quæ probari non possunt.

AD EPIGR. II.

LEpida narratiuncula de Horatio quodam publicos ludos nigris lacernis spectante, cum Imperator & populus omnis cum cãdidis vestibus affideret: nam subito decidente niue, nigra illæ lacernæ albæ factæ sunt.

11 *NIGRIS munus Horatius lacernis.*] Romani togis lacernas, penulas, aliasque vestes crassas vel pluuia vel frigoris arcendi causa superinducebant, vel togas mutabant, præsertim in theatro, ludorumque spectaculis ad cœli inclementiam, cum theatra (vt plurimum) absq; tecto essent & eius loco velis & carbasis regerentur. de hoc lacernarum vsu Noster lib. 5. epi. 8. & lib. 14. ep. 37.

Amphitheatræ nos commendamur ad vsus,

Cum tegit algentes nostra lacerna togas.

Idè Iuuenalis sa. 9. vers. 29. lacernas monumenta togæ vocat. Hanc vestium permutationem Domitianus in quadam Naumachia ab eo edita non permisit, vt refert Xiphilinus ex Dione in eius Imp. vita: Cuius verba à Xylandro latina facta hæc sunt, *Post hæc dies festos egit, videlicet triumphales: exhibuit crebra certamina præliis peditum, ac deinde equitum commissis in circo, tum etiam in nouo quodam loco bello nauali facto, in quo non solum omnes ferè qui pugnauerant mortui sunt, sed etiam multi ex spectatoribus, propterea quod maximo imbri & vehementi tempestate repente commota, nemini permisit abire ex spectaculo: & quanquam ipse penulam mutauit, tamen ceteros nihil mutare passus est.* Tertull. in Apologet. Lacedæmonios primos fuisse qui hoc excogitauerint his verbis scribit: *Videò & theatra nec singula satis esse, nec nuda: Nam ne vel hyeme voluptatis impudica frigerent, primi Lacedæmony penulam nudi excogitarunt.* vbi illud verbum, *frigerent*, non communi notione posuit, cum & non cessare impudica illa spectacula, nec in fauore hominum esse desisse significauit. frigere enim hac acceptione apud veteres vsitatum video; hinc frigus pro remissione amoris, & languore. Sic intelligendus Horatij locus lib. 2. sat. 1. à nemine quod sciam vique adhuc interpretatus.

— *puer vt sis*

Vitalis, metuo & maiorum ne quis amicus

Frigore te feriat.

Vnde apud Iurifconsultum in l. cum hic status 32. §. quod si diuortium. 12. II. de donat. int. vir. & vx. frigusculum idem significat. verba sunt: *Quod si diuortium non intercesserit, sed fribusculum, lego vt in aliis frigusculum, pro-*

scdò valebit donatio, si frigusculum quicuit. Quod Græci nomine etiam *ψυρός* & Aduerbio *ψυχρός* (vulgò frigidè & ineptè) scitè exprimunt: & nos Hispani itidem bellè dicimus, *infrío*, quando dicere volumus: *no me tie- ne la voluntad que solia*. & apud Latinos refrigeratus is est, qui causam vt nò in fauore sit hominum præbet; aut patitur. Suetonius in Claudio cap. 41. *Historiam in adolescentia hortante T. Liuiò: Sulpicio verdè, Placco etiam adiun- te scribere aggressus est, & cum primum auditorio commisisset, agrè perlegit refrigeratus sepe à semetipso, &c.* vide quæ diximus ad lib. 3. ep. 25.

2 CUM plebs & minor ordo maximusque Sancto cum duce candidus sederet,] Vniuersum populum dicit albatum sedisse cum Imperatore, quem vocabulo idem significante Ducem appellat. Minor ordo Equestrem significat, maximus Senatorium, li. 14. ep. 137. cuius lemma Lacernæ albæ, docet in ludis theatralibus albatos omnes sedere.

Amphitheatrales nos commendamus ad vsus,

Cum tegit algentes nostra lacerna togas.

Secus erat in municipiis, vbi Ædilibus solum concedebatur ludos cum tunicis albis spectare. Iuuenalis sat. 3. versu 177.

Aequales habitus illic similemque videbis

Orchestra, & populum: clavi velamen honoris

Sufficiunt tunica summis Ædilibus alba.

AD EPIGR. III.

DE iisdem niuibus est hoc epigramma, vbi laudat Domitiani constā- tiam, qui decedente niue immoto vultu ludos spectaret, & vltimò dicit se suspicari has niues immitti à puero Cæsare ab æthere.

1 ADSPICE quàm densum tacitarum vellus aquarum.] vellus aquarum dicit à similitudine; nam nix assimilatur velleri: Ideò à veteribus Græcis per periphrasim *ἐπίουδες ὕδαρ* vocabatur nix, id est, aqua lanata. testatur id doctissimus Eustathius ad Dionysium his verbis. *τιῶν χόρα ἐπίουδες ὕδαρ ἀσείως οἱ παλαιοὶ φασὶ τὸ σὸφὸν βασιλέως Δαεῖδ ἀφορμὴν ἐν δόρυς αἰὼνός, ὅτι εἴπῃ, δὴ δόρυς χόρα αὐτοῦ δόρυ ἐπίου.* id est, *eleganter veteres niuem lanatam aquam dicunt, præbet- que ipsi occasionem sapiens rex David, cum dicit, Qui dat niuem sicut lanam.* Tacitas aquas dixit, vt infra, siccas.

3 INDVLGET tamen ille Ioui.] Ioui tribuuntur quæcunque in media aëris regione gignuntur & decidunt, & Domitianus vt Ioui sacrificaretur, persistebat immotus ad niuis lapsum.

3 CONCRETAS pigro frigore ridet aquas.] Suetonius in vita Domitiani cap. 4. *Edidit, inquit, nauales pugnas pœnè iustarum classium effosso & circumdu- cto iuxta Tiberim lacu, atque inter maximos imbres prospectauit.* Ex quo loci colligunt Domitius & Raderus niuem hanc decidisse in Naumachia, sed non certo colligunt, nam de niue non dicuntur imbres.

4 SIDVS Hyperborei solitus lassare Boota,] quod Domitianus, vt Suetoni- us testatur, in Germania contra Cattos, & postea contra Sarmatas ac Dacos pœnè puer depugnauerat, & ibi didicerat frigus tolerare,

quod eleganti Metonymia dixit, *lassare Booten*. id est, contra eius vim durare.

5 *Et madidis Helicem dissimulare comis.*] id est, præ se ferre non commoueri frigoribus, & imbribus Septentrionalibus. *Helix* enim vrsa maior est. De verbo *dissimulandi*, vide plura, ad lib. spectacul. epi. 1.

6 *Suspice orbibus pueri Caesaris esse niues.*] Innuit hoc disticho puerum Domitiani, quem tulerat ex Domitia secundo suo consulatu consecratum fuisse. quod & Papinius testatur & numerum Domitiæ, quibus Diui Caesaris mater inscribitur, & alter quem adducit Læuinus Torrentius ad cap. 3. Suetonij, in quo depicta est Domitia cum inscriptione DOMITIA AVGVSTA Imper. Domitiani, & ex altera parte puer globo cælesti insidens, & multis stellis circumdatus cum inscriptione, DIVVS CÆSAR IMP. DOMITIANI F.

AD EPIGR. IV.

Solita & familiari huic Poëtæ hyperbole persequitur graueolentiam Bassæ cuiusdam, idemque facit in Thaidem, lib. 6. epi. 93.

1 *Quod sicca redolet palus lacuna.*] Lacuna alueus est aqua plenus, palus verò ipse alueus quamuis sicca, etsi hæc confunduntur ab auctoribus. Sed hic Poëta proprietatis Latinae diligentissimus observator, & *custos palus*, dixit, *sicca lacuna*, id est, aluus illa absque aqua cœnoso & vliginoso solo, quod quidem vel ob animalia ibi mortua, vel ob recoctum ardore solis cœnum grauem emittit odorem.

2 *Crudarum nebula quod Albularum.*] Albula vel Albulæ propè Tyburem sulfureis aquis semper fumar, vt sup. lib. 1. ep. 13.

lib. 1. Canaque sulfureis Albulæ fumar aquis.

Quæ nebula ob sulfur malè olent. *Crudarum* autem dixit, propterea quod illæ nebulae manè excitantur, antequam solis radijs veluti decoquantur aquæ, & matutino tempore sint veluti crudæ, id est, non coctæ solis ardore: nam calor vehemens qualis meridie est, discutit nebulas illas, & etiam earum graueolentiam.

3 *Piscinæ vetus aura quod marinæ.*] Est metalepsis in voce *vetus*, quæ accommodatur *auræ*, cum conueniat *piscinæ*, id est, quod redolet aura piscinæ marinæ veteris: nam aqua marina si corrumpatur, quod crassior sit ceteris aquis, peius olet.

4 *Quod pressa piger hircus in capella.*] dictum est iam sup. lib. 3. epi. 93. piger non est perpetuum hirci epitheton, cum hirci velocissimi & inquieti sint, sed piger dixit quando diu in coitu immoratur.

5 *Lassi bardiacus quod euocati.*] de varietate lectionis hoc in versiculo multi multa: relictis variis & inter se discrepantibus scriptorum opinionibus, ego amplecterer vulgatam hanc lectionem: & si aliquis contenderet *Bardiaci* legendum esse, non multum repugnarem: dum constet vestem esse Gallicam rudem & oleo inquinatam, qua uti sole-

bant milites vt defenderentur ab imbris & ventis : Esse autem for-
didam probat epig. 54. lib. 1.

Sic interpositus vitio contaminat vincto

Vrbica lingoicus Tyriambina bardocucullus.

Euocati milites erant iam emeriti, qui ad militiam ex otio illo ingen-
ribus stipendiis alliciebantur in aliqua difficili expeditione. Hi iam eta-
te prouecti & stipendiis locupletati, attentiores, vt fit, erant ad rem fa-
miliarem : ideò vestibus vtiebantur ad vtilitatem, potius quam ad deco-
rem, præcipuè his bardaicis vel bardocucullis, quibus cum incubarent,
grauis exhalabat odor. *Lassi* verò dixit ob longam militiam & prouec-
tam ætatem. Redolet igitur Bassa, quod bardaicus attritus à milite e-
uocato.

6 Q V O D *bis murice vellus inquinatum.*] latè interpretati fumus hunc ver-
sum lib. 1. epi. 50. ad illud

— *olidaeque vestes murice*

dibaphum appellant Græci bis tinctum, quod Horatius suo more Lati-
nis verbis expressit lib. 2. carm. ode 16.

— *se bis Afro*

Murice tincta

Vestium lana.

& in Epod. ode 12.

Muricibus Tyrijs iteratè vellera lana,

Cui properabantur?

dibaphæ autem purpuræ originem tradidit Plinius lib. 9. cap. 41. vbi in-
quit : *Et cum confecere conchyliis, transire melius in Tyrium putant. penitentia hoc*
primum debet inuenisse artifice mutare, quod damnabat; inde ratione nata, votum quo
que factum è vitio portentosis ingenijs, & gemina demonstrata via luxuria, vt color
alius operiretur alio, suauior ita fieri leniorque dictus, & subiungit: Quin & terre-
na miscere coccoque tinctum Tyrio tingere, vt fieret bysinum. Hæcque appellatur
dibapha Tyria vt idem inquit. cap. 39. eiusdem libri. Murice autem in-
quinatum est Tyrio tinctum. Virgil. 4. Æneid.

— *Tyrioque ardebat murice lana*

Demissa ex humeris.

& Tibullus,

Nec qua de Tyrio murice lana rubet.

Ex quibus collige dibaphum fieri solitum vel ex ipso murice iterato, vel
ex conchylio, & murice, vel ex cocco, & murice, ita vt semper posterior
tinctura esset ex murice Tyrio. Vnde graueolentia illa, de qua dicto epi-
grammate.

7 Q V O D *ieiunia sabbatariorum,*] ob ieiunia hominis anhelium malè
olere. notissimum est, vel ex Græco proverbio, *νυσίας ὀζειν.* vnde intelli-
gere poteris amplificationem, quam addit Poëta, lib. 11. epi. 9. vbi gratif-
simum basiorum pueri sui odorem cum multis rebus fragrantissimis
comparasset, subiungit:

Hoc fragrant pueri basia manè mei.

Pp

Erat enim mirum ieiunum puerum eum odorem spirare. & Ouid. lib. 3. de arte amandi vers. 277. monet ne fœmina, quæ fœtidum oris habet odorem, loquatur manè, alias dibaphum virus emitteret:

Cui grauis inquit, odor, nunquam ieiuna loquatur,

Et semper spatio distet ab ore viri.
Sabbatariorum nomine, Iudæos intelligit, qui religiosius quam reliquæ gentes ieiunia obseruabant, & quod Sabbathum colerent quam reliquæ diti sunt. Eratque persuasum antiquis Iudæos sua natura malè olere, idè fœtentes appellabantur. Ammianus lib. 2. *Cum Marcus Imperator (inquit) Palestinam pertransiret Aegyptium petens, fœtentiū Iudæorum & tumultuantium sædio percitus, &c.* & Fortunatus de quingentis Iudæis à Sancto Auito baptizatis sic canit, carm. lib. 5.

Abluitur Iudæus odor baptisate dno,

Et noua progenies reddita surgit aquis,

Vincens Ambrosios suauis spiramine rores,

Vertice persuso chrismatis efflat odor.

Ait ergo peius olere Bassam, quam anhelitum Iudæi, eiusque ieiuni.

8 MOESTORVM quod anhelitus reorum.] cura & sollicitudine auocatur aliò stomachi calor, quò fit vt minus coquatur ea, quæ in stomacho sunt, vnde putris anima exit. Rei autem vrgentur curis & anxietatibus.

9 QVOD spurca moriens lucerna Leda.] Leda synecdochicè, pro quavis meretrice posuit: Id enim familiare est huic Poëtæ, vt sup. lib. 1. epi. 93.

Nec curtus Chiones Antiopeus calix. & lib. 3. epi. 81.

Curtaque Leda sobrius bibit testa.

vbi has nominat meretrices, pro quibuscunque. In Lupanari verò prostabant meretrices ad lucernas, testis Iuuenalis sat. 6. versu 230. de Messalina loquens è lupanari domum reuertente:

Obscurisque genis turpis fumòque lucernæ.

& Horatius sat. 7. lib. 2.

Natura incendit, sub clara nuda lucerna

Quacunque excepit turgentis verbera cauda,

Clunibus aut agitauit equum lasciuia supinum.

Hæ lucernæ extinctæ, quod spurcæ essent, fumum è se emittebant fœtidum & pestilentem. Qui tædæ legi malunt, perperam faciunt; cum inauditum sit lucernam esse tædæ.

10 QVOD ceromata face de Sabina.] ceroma vnguentum erat erasum, ex oleo & luto confectum, quo luctantes vngebatur: quod si ex oleo Sabino eraso fieret, malè olebat. quid si ex fece vel amurca?

11 QVOD vulpis fuga, viperæ cubile.] per metonymiam dixit fugam, pro lotio vel stercore proiecto à vulpe in fuga. Notissimum enim est vulpè, cum à canibus vrgetur, excrementata ex se proijcere fœtida, adèd vt solum quod contingat sterile sciat, & fœtore canes à se auertat. Cubile viperæ grauiter fœtere docent viperarum.]

12 *MALLES quàm quod oles olere Bassam,*] Summa factoris Bassæ amplificatio, quòd grauius oleat, quàm ea omnia quæ enumerauit, neque id solum, sed quod ea ipsa eligat ea potius olere, quàm quod olet.

AD EPIGR. V.

BReuis satyra est hoc epigramma, quo lepidò figmento carpit Romanos mores: fingit enim Fabianum pauperem, bonum virum, verum & simplicem Romam petere. vbi non erat locus huiusmodi moribus, prædicitque ei fore vt numquam diues sit. simile est hoc epigramma superiori, 38. lib. 3. De Sexto.

1 *NEC pauidos tristi voce citare reos.*] id est, non potes esse præco. Nam voce præconis ad iudicium vocabantur rei, constat ex L. Diuus Antoninus 7. II. de in integrum restitut. Diuus Antoninus Martio Auito Pratori de succurrendo ei qui absens rem amiserat, in hanc sententiam rescripsit: *Etsi nihil facile mutandum est ex solemnibus, tamen vbi equitas euident possit subueniendum est. Itaque si citatus non respondit, & ob hoc more pronuntiatum est, confestim autem pro tribunali sedente adijt: existimari potest non sua culpa, sed parum ex audita voce præconis defuisse, idèoque restitui potest.* Et ex Suetonio in Tiberio, capit. 11. *Sensim itaque (inquit) regressus domum, repente cum apparitoribus prodijt, citatumque pro tribunali voce præconis conuictiorem rapi iussit in carcerem.* Hi autem præcones homines erant perfricta fronte, & fere scurræ, vt colligitur ex oratione Cicero, pro Quintio. Martialis tempore erat notissimus quidam præco nomine Liburnus, de quo epigrammate 7. libri 11.

præco horridus Liburnus.

vbi horridus dixit, quòd tristi voce citaret reos: eundem nominat Iuuenalis satyra 4. versu 75.

primus selumansæ Liburno

2 *Currite, iam sedite.* *NEC potes argentes arrigere ad vetulas.*] vt poterat Bassus, supra libr. 3. epigr. 76.

Arrigis ad vetulas, fastidis Bassæ puellas.

Veteratores autem & auari iuuenes, solebant sollicitare vetulas diuites, vt multis in locis supra dictum est. *Argentes* dixit, quòd iam pene extincto natura calore algeant anus, vt dixi supra de Verustina libro 3. epigram. 92.

Regelare nec te pestilentia possit.

3 *VENDERENE nauos circum palatia fumos.*] notissimum ex Adagio Fumos vendere.

4 *PLAUDERE nec Cano, plaudere nec Glaphyro.*] Canus Choraules, cui mire placenti denarios quinque donauit Galba prolatos manu sua è peculiaribus oculis suis, scribit Suetonius in Galba cap. 12. Glaphyrus ci-tharædus fuit, de quo Iuuenalis sat. 6. vers. 76.

*Accipis uxorem de qua cytharædus Echion,
Aut Glaphyrus frat pater Ambrosiusque chorales.*
Erant autem hi citharædi & tibicines, gratissimi tempore Martialis, &
ideò ditissimi. Ideò sup. lib. 3. ep. 4. — *poëta*

Exierat, veniet cum cytharædus erit.
& lib. 5. ep. 57. vbi monet Lupum, vt filium faciat cytharædum aut cho-
raulem.

Fac discat cytharædus aut chorales.
5 *NVM QVAM sic Philomelus eris.*] Philomelum posuit pro ditissimo,
de quo sup. lib. 3. ep. 31.

Plus habuit Dydimus, plus Philomelus habet.
vbi vide quæ notauimus.

AD EPIGR. VI.

MAssilianum, qui simulabat pudicitiam & castitatem, cum impro-
bus omnino esset, carpit & comparat cum quodam elegiarum re-
citatore improbissimo.

1 *CREDI virgine castior pudica.*] proverbium, *castior virgine.*

2 *ET frontis teneri cupis videri.*] quemadmodum proceres duræ frontis
dicuntur esse, sic modesti teneræ frontis dicuntur.

3 *QVAM qui compositos metro Tibulli, &c.*] Hæret hic omnibus interpre-
tibus aqua. Domitius intelligi hoc existimat de Argino formosissimo
Stellæ puero, de quo Poëta lib. 7. epigram. 14. scribit, & alios ministros
Stellæ pulcherrimos comparat choro Ganymedeo, eod. libro, epigr. 49.
Hunc Arginum non esse, qui recitaret Elegias, sentit Raderus. quod
videretur Martialis hoc dicto amicum Stellam suboffendere, appel-
lans improbos ministros suos. sed frigida est hæc refutatio: vereretur
enim magis Martialis offendere Arginum hoc dicto, quam Stellam:
nec credibile est eum, quem dicto epigrammate 14. libr. 7. ad eò formo-
sum depinxerit, vt Hylæ * comparari improbum appellasse *

Domitius verò non probat hunc Arginum solitum esse Stellæ carmi-
na recitare. Quare incertum omninò negotium esse existimo, & tectis
verbis significatum fuisse improbum aliquem elegiarum recitatorem,
qui in domo Stellæ laxiori & auditorū capaci carmina sua legebat. So-
lebat enim fieri vt diuites domum suam recitatoribus commodarent,
vt adnotat hic Heraldus & Marcilius ad illud Persij, *Scilicet hæc populo.*
sat. 1. Intelligit ex hoc epigrammate Scaligerum lasciuu carminis fuisse
auctorem Tibullum, quod ambigo, & *ἀτίχορρα.*

AD EPIGR. VII.

Accusat Hylum puerum inconstantia; , qui quod vno die dederat,
sequenti negauit: Causabatur annos barbamque, quæ emeritum
iam facere debebant eum. Hoc factum esse vna nocte ridet Poëta.

1 *SEDIAM caussaris barbamque annosque pilosque.]* barba ex pilis fit tantum natis in mento, pilorum nomine aliis in locis nati pili intelliguntur, veluti sub alis, in pectine, in pectore & in podice. Sic lib. II. epigr. 23. de masturbatore quodam,

*Et faciunt digiti, precipitantque virum.
Inde tragus, celeresque pili, mirandaque matri
Barba, nec in clara balnea luce placent.*

AD EPIGR. VIII.

Petit ab Euphemo extractore mensæ Domitiani, vt sua carmina legi iubeat Imperatori commodissimo tempore, id est, hora cœnæ, cum iam cœperit incalescere mero: quod vt faciat, præmittit horarum ante cœnam totius diei distributionem.

1 *PRIMA saluantes atque altera continet hora.]* vulgaris est locus de horis antiquorum, qui diem totum à prima luce ad noctem vsque, in duodecim æquales horas partiebantur, & in totidem noctem ipsam; quæ horæ diei ac noctis in Æquinoctiis solummodo æquales erant, inter se reliquæ temporibus anni inæquales. Nam æstate quando longissimi sunt diēs, horæ diei longæ erant, noctis breuiores, hyeme verò contra. Est igitur prima hora per totum annum, qua incipit lucescere. Hac & secunda portabatur molestum illud *Lue*, de quo in multis sup. epigrammatis dictum & in plurimis seqq. dicendum. Raderus hoc loco longam collectionem affert eorum omnium, quæ de antiquorum horis scripta sunt, quem poteris consulere.

2 *SEXTA quies lassis, septima finis erit.]* de hora lauandi variæ sunt scriptorum opiniones, quibus relictis meam coniecturam apponam. Quietem à labore vsurpabant non omnes hora sexta, sed tantum lassī, qui velut interiungebant vsque ad septimam, à septima in octauam hi lauabantur; quamuis in hoc epigrammate nulla lotionis mentio. Ab octaua in nonam palestræ se exercebant, quorum exercitationi aderant frequentes spectatores vsque ad nonam, qua monebantur cœnatum ire. Et hæc est ratio & distributio horarum facta hoc loco à Martiale. Sed ego existimo sextam horam, septimam, octauam & hyeme nonam in lauatione consumi à diuersis. Robustiores vel qui in palæstra post modum se volebant exercere, velle curiosi palestræ spectatores; sexta & septima lauabant, delicatiores octaua, quod sexta & septima nimis balneæ calerent: Probo id ex epigr. 48. lib. 10.

Nuntiat octauam Pharia sua turba iuuenta,

Et pilata redit iamque subitque cohors.

Temperat hæc ibermas, nimios prior hora vapores

Halat, & immodico sexta Nerone calat.

Hic tres horæ nominantur Sexta, septima, & octaua. Dices vbi septima? Septima est illa prior. Nam cum dixisset, *temperat hæc termas*, *et hæc* significauit octauam, quam nominauerat, ratione cuius prior erit septima.

Sexta igitur Neronianæ thermæ immodico calore ardent: septima hant nimios vapores: octaua temperatæ sunt, & aptæ delicatorum lotioni. quod idem dixit lib. 11. ep. 53.

Octauam poteris seruare, lauabimur vna. & Plin. lib. 3. ep. 1. de Spurinna: *vbi hora*, inquit, *balinei nuntiata est, (Est autem hyeme nona, astate octaua,) in Sole, si caret vento, ambulat nudus. Deinde mouetur pila vehementer & diu.* vbi notandum est, non totam horam lotionem consumi, sed nuntiata ea aliquam suscipi exercitationem, vel ambulationem, vel pilæ ludum, aut aliam: post lotionem soleati quiescebant, nec exercebantur. Ideo Menogenen, lib. 12. ep. 84. irridet, qui captandæ cenæ studio soleatus iam & lotus lapsus de puluere sollem colligebat, vt diximus sup. ad lib. 3. ep. 50. Alius Spärtian. in Hadriano scribit eum Imperatorem ventuisse quemquam ante octauam lauari nisi ægrum; quod non fecisset, si horis sexta & septima prioribus lauare non solerent. Nona hora parabatur & struebatur cœna, vt vel decima vel paulò antè decimam accumberent. Idè dixit versu sequenti,

Imperat extructos frangere nona toros.

Id est, imperat extruere, & frangere toros: *frangere autem toros*, vt diximus sup. ad lib. 2. ep. 59. est toris insidere. Est igitur nona hora veluti indictio quædam cœnæ, quæ ministros monet, vt lectos sternant, cœnamque parent. Nam post nonam erat epulandum, vt testatur verus cõmentator ad Oden. 7. Horatij lib. 2. his verbis: *Romanorum consuetudo fuit, vt post nonam conuiuarentur.* ad illud

Cum quo morantem saepe diem mero Fregi.

quod desumit ex Horatio, lib. 1. epist. 7. dum inquit,

— *sic ignouisse putato*

Me tibi, si cœnas hodie mecum: vt libet, ergo

Post nonam venies.

& clarè probari potest ex auctore ad Herennium, lib. 4. *Itane? camus, inquit, hospites. Frater venit ex Salerno. Ego illi obuiam pergo, vos huc decimâ veniote. Hospites discedunt, ille se raptim domum suam conycit: illi decima, quò iusserat, veniunt.* & hic noster sup. lib. 1. epig. 109. sic inquit:

Ipse salutabo decima vel serius hora.

vbi vetus liber habet, — *te saepius hora.*

Ego libentius legerem: — *nec serius hora.*

Quod videtur magis conuenire acumini Martialis. Dicit enim se affuturum Gallo ipsa hora accumbendi, quæ decima erat, nec serius, ne cœnam perderet: quod optabat Martialis Cæciliano, l. 8. ep. 67. cum dixit:

Mane veni potius, nam cur te quinta moretur,

Aut cur non serò Cæciliane venis?

Id est, cur non venis peracta iam cœna? Itaque Seneca, lib. de Tranquillitate vitæ, cap. vlt. de Pollione, sic ait: *Qualem Pollionem Asinium Oratorem magnum meminimus, quem nulla cura vltra decimam retinuit. Ne epistolas quidem*

post illam horam legebat, ne quid noua cura nasceretur; sed totius diei lassitudinem duabus illis horis ponebat. & paulò post: Maiores quoque nostri nouam relationem post horam decimam in Senatu fieri vetabant. Ex quibus locis colligo veram cœnandi horam decimam esse. & testatur hoc idem epigramma hoc tetrasticho: *Hora libellorum decima est, Eupheme, meorum, &c.* adde etiam Cicer. lib. 9. ad Pætum, epist. *Accubueram hora nona, cum ad te harum exemplum in codicillis exarauis.* Hinc Isidor. lib. 20. etym. cap. 2. annonam dictam fuisse, quasi ad nonam, his verbis: *Annona, tractum est à tempore, quo Romani veteres ad cibos aduocabantur.* & hinc Belgæ fortè ex Noen, & Noenmael, tempus prandendi, & prandium vocant. ex supra dictis Iuuenalis, sat. 1. in-temperantiam Marij exulis notans, octaua cœnare hora dixit:

Exul ab octaua Marius bibit, & fruitur Dys

Iratis.

Et illi qui de die conuiuabantur, male audiebant, ob intemperantiã, non spectato legitimo cœnæ tempore, vocabantque diem totum id spatium quod decurrebat inter diei initium & cœnam. Sic intelliges locum illum Catulli, ep. 48. ad Porcium, & Socrat.

Vos conuiuia lauta sumtuosè

De die facitis.

& Horatius, ode 1. lib. 1.

Est qui nec veteris pocula Massici,

Nec partem solido demere de die

Spernit.

Solidum diem vocat eas horas, quæ erant ante cœnam consignatæ laboribus & exercitationibus. *Demere igitur de die solido*, est aliquid subtrahere iustis occupationibus, idque conuiuui dare. Quod ode 7. lib. 2. appellauit, *frangere diem mero.*

Cum quo morantem sape diem mero Fregi.

Quod Hispani aliquatenus imitamur, cum dicimus: *Quebrar el ayuno*, & Gallicè dicitur eleganter, *rompre son icusne*. id est, edere antè legitimum prandij tempus. Est igitur dies strictè sumtus, totum spatium temporis ante cœnam. Nam si hoc non ita esset, insulsè doctissimus Catullus diceret fieri ab illis de die conuiuia, cum à nullo de nocte fierent. Nam à decima hora qua conuiuabantur, vt ostensum est, vsque ad noctem, duæ horæ intererant, ita vt omnes de die cœnarent, si diem intelligamus totum lucis dici spatium. Sic interpretor Suet. locum, cap. 21. de Domitiano. *Quoties orium esset, alea se oblectabat, etiam profectis diebus matutinisque horis, ac lauabat de die.* id est, illis horis quibus necessariis occupationibus vacare debuisset. & non legitimo lotionis tempore. Eadem formula vsus fuerat ante Plautus in *Afinar. act. 4. Scena, Sequere hac:*

Tu ergo fac vt illi iurbas, lites concias

Cum suo sibi gnato vnà ad amicam de die

Potare, illam expilare iam. & etiam vtitur Liuius de Annibale

luxuriâ distento apud Capuam. *Ceperunt*, inquit, *epulari de die, & conuiuium non ex more Punico, aut militari disciplinâ esse.* Ex his intelliges, *tempestiua conuiuia*, dici ea, quæ legitimo tempore parabantur, & è contra intempestiua. Hic obiter animaduertas licet, maiorem diei & meliorem partem vocari septem horas ante decimam. Testatur id Iurisconsultus Paulus in L. vrbis 2. §. 1. ff. de verb. sign. his verbis: *Cuiusque diei maior pars est horarum septem primarum diei, non supremarum.* vocatque primas horas eas, à quibus ad decimam possunt septem numerari, qualis est prima, secunda & tertia. A quibus si incipias, septem horas priores computabis ante decimam. Non autem incipiendum erat ab alia posteriori, vt à quarta vel quinta: Sic enim septem horarum spatium includere deberet cœnæ tempus, quod non erat operibus aptum, & hoc eruditissimo Virgilio non latuit, cum lib. 9. *Aeneid.* vers. 157. dixit:

Nunc adeo melior quoniam pars acta diei:

Quod superest lati bene gestis corpora rebus,

Procurate viri.

quali diceret: horis iam transactis, quæ operibus destinantur, curate corpora cibo & potu.

Hoc obseruauit, ne quis decipiatur, forte existimans maiorem diei partem esse, quascumque septem horas diei, qui error est in procliu: *Quiuis enim dicet ex duodecim horis maiorem partem esse septem: sed hoc non ita est apud Romanos: nam si à quinta incipias numerare vsque ad duodecimam, reapse maiorem diei partem numerabis: Sed non hanc maiorem partem, quam Iurisconsultus definit; propterea quod includes in has septem horas illas, quæ cœnæ tribuuntur. Nam quamuis comparatione ad reliquas quinque maiorem diei partem efficiant, nihilominus tamen comparatione septem horarum diei primarum, quæ vacuæ omninò & destinatæ operibus sunt, non efficient maiorem partem diei: & è Virgilius consultissimè non maiorem partem, sed meliorem dixit diei, vt sciamus non solum maiorem partem appellari, sed etiam meliorem, ob eas, quas diximus, causas.*

3. *ET bonus atherio laxatur neclare Casar.*] *Nectar ætherium* per adulationem vocat vinum Domitiani. & versu præcedenti dixerat dapes ambrosias.

4. *INGENTI QVE tenes pocula parca manu.*] est elegans antithesis in manu ingenti, & poculis parcis. Vnde omninò reijciendam puto veteris libri lectionem.

5. *POCVLA parca.*] est etiam laus adulatoria Domitiani, quem parca bibere significat.

6. *AD matutinum nostra Thalia Iouem.*] elegans metonymia, *ad Iouem matutinum ire*, pro matutino tempore, ne feriis rebus occupato Imperatori intempestiuè obruderentur Poetæ Ioci. Hac enim de causa distribuit horas omnes vt dictum est.

AD EPIGR. IX.

FAbulla quædam Sotæ medici filia, deserto marito, qui cum eam pater coniunxerat, sequebatur Clytū quemdam mœchum, quem deperditè amabat & largè donabat muneribus, luxurioseque cum eo vivebat. Vtitur ioco ab ambiguo in adverbio ἀσώτως, quod significat prodigaliter: luditque Poëta in ea voce: nam ipsa filia erat Sotæ? vnde componit vocem ἀσώτως, quæ ratione illius particulæ privatiuæ, α, diluit significationem Sotæ. Itaque ἐχθρὸς ἀσώτως, est, geris te, non vt filia Sotæ: at propriè geris te, vt prodiga. & luxuriosa. Patrem autem Clinicum nominavit, id est, medicum, vt sup. dictum est, ad lib. i. ep. 31. in quo punit me mirum acumen Poëtæ, quod forte nullam adhuc cutem nostrorum læsit. Quod vt intelligas nota hæc quæ sequuntur. ἀσώτως Græcis est prodigus, & qui luxuriose viuendo rem suam profudit, & pecuniam dilapidat. Vtitur eo nomine Cicero 2. de finibus contra Epicurum: *Nollem enim (inquit) mihi fingere afortos (vt soletis) qui in mensam vorant, & qui de conuiujs auferantur, &c.* Cuius nominis etymon tradit Arist. initio lib. 4. Eth. ad Nicomachum, cuius verba sunt ex interpretatione Gruchij. ἀσώτως est, qui salutem suam negligens per se ipse perijt: videtur autem ipsius interitus quadam esse facultatum effusio, veique familiaris consumptio, quod ex ijs vita sustentatur. Id autem dicit, quod ἄσως apud Græcos seruo significat. inde σωτήρ seruator, & σωτηρία salus. Inde Poëta Medici nomen traxit vt vocaret Sotam, & hinc acumen: filia medici σωτήρος, id est, seruatoris, qui alios ad salutem restituit, ἐχθρὸς ἀσώτως, id est, geris te absque salute, id est, desperatè per te ipsa peris, sine remedijs à patre tuo Medico adhiberi solitis. Vox enim illa hæc tria potest significare, sine patre Sota, prodigaliter, & desperata salute. Hinc petitum acumen epigrammatis 84. lib. 9. vbi huc alludere videtur Noster. Carpit Cinnam, quod luxuriose exhaustit opes; quia Astrologus ei prædixerat citò periturum, irridetque eum Martialis: nam qui sua consumpsit, citò perit: est enim ἀσώτως.

AD EPIGR. X.

Mittit ad Faustinum recentem librum, & iubet simul cum eo spongiam deferri ad delendum vna lirura totū librum, quo dicit emendari posse. Hoc autem per vrbānam modestiam dictum est.

1 **N**EC adhuc rafa mihi fronte libellus.] de re libraria fere omnia, quæ ad librorum ornamenta pertinent, diximus sup. lib. i. ep. 67.

2 **C**URRE sed instructum comitetur punice librum Spongia.] sic mutauit hunc locum Iunius, cum in veteribus legeretur,

Curre sed instructus, comitetur Punice librum

Spongia. —

Iunij lectiōnem videtur improbare primus huius epigrammatis versus:

Dum nouus est, nec adhuc rafa mihi fronte libellus.

Nam si non erat adhuc complanata frons punice, quī poterat deinde

dicere instructum esse pumice: Quamuis conciliat Raderus non in-
ptè instructum ire debere pumice, vt si placeret, perpoliretur, sin mi-
nus deleteretur spongia. Sed mihi videtur verior antiqua lectio, quam
Franciscus Modius, ep. 119. approbavit, quamuis dicat se nihil de Pu-
nica spongia legisse: cum Plin. lib. 9. cap. 45. Africas spongas, quæ
generantur in Syrtibus, commendet, & à Medicis præferantur ceteris
ad fomenta. Est autem ex antiquo more deductum dicendi genus. Nam
in tabulis & membranis scribebant, in quibus deletiles erant caracte-
res, quos debebant, vda spongia. Vnde iocus Augusti, cap. 85. apud Sue-
ton, & Macrobi. lib. 2. Saturn. cap. 4. Qui cum inchoasset Ajacem Tra-
gœdiam, eandemque non placitam sibi deleuisset, interroganti Lucio,
quid ageret, *Ajax*, inquit, *in spongiam incubuit.* & lib. 14. epigr. 7. cuius

Esse putâ ceras, licet hæc membrana vocetur,

Delebis, quoties scripta nouare voles.

nouauit namque spongiâ. quâ etiam Mensæ tergebantur. vt lib. eodem
epigr. 144. cuius lemma *Spongia*:

Hæc tibi forte datur tergendis spongia mensis

Vtilis, expresso cum leuis imbre tumet.

Hinc ortum est dicendi genus, *spongia delere scripta*, quamuis in membra-
na non debili, vel in charta essent exarata. Simili ioco vsus est supra
lib. 3. ep. 99. cum dixit librum suum remittens Rufo:

Imbribus immodicis caelum nam forte ruebat:

Non aliter mitti debuit iste liber.

AD EPIGR. XI.

Insultat Lucio Antonio Saturnino Germaniæ superioris Præsidi, qui
bellum ciuile in ea regione contra Domitianum mouerat, dū se Mar-
co Antonio Ïiuiro ob nominis similitudinem similem fore sperabat,
qui postea, vt refert Sueton. in Domitiano, cap. 6. captus & interfectus
est, vel à Lucio Maximo, vt Xiphilinus scribit, vel ab Urbano Appio, vt
Aurelius Victor; qui aliam causam huius belli assignat, scribens Anto-
nium accensum sæuitiis Domitiani, & maximè verborum iniuria, quòd
se ab eo scortum sciret appellari, ciuile bellum corripuisse. Vtrumque
nomen ostendit Poëta infastum esse Saturnini Tribuni Pl. seditiosi
interfecti cum Glaucia Prætoris (de quo fere omnes Romani scripto-
res) & Antonij item Actiaco nauali prælio victi.

1. *Et Saturninum se pudet esse miser.* Hic appellabatur L. Antonius cogno-
mento Saturninus, sed nolebat hoc cognomentum sibi adiungi: sed
tantum familiæ Antoniæ nomen sibi vsurpabat, ne scilicet Sâturnini
illius similior, quàm Marci Antonij videretur.

2. *Impia Parrhasia mouisti bella sub vrsa.* Septentrionales omnes re-
giones proximas esse Polo Arctico constat: ideo *sub vrsa Parrhasia*, dixit
Poëticè, pro in Germania superiori.

3 *QUALIA qui Pharia coniugis arma tulit.*] Phariam coniugem Cleopatram appellat, periphrasticōs, quæ Antonio nupsit, eumque ad bellum contra Augustum classe, opibus, & sua præsentia instruxit. Victi ambo Actiaco prælio in Ægyptum se abdiderant, ubi extincti sunt. Notissima historia: idē subiungit,

Obruit Actiaci quod grauis ira freti.

4 *AN tibi promissis Rhenus, &c.*] est argumentum à maiori ad minus: Si Ægyptus ditissima & potentissima prouincia, quam intelligit nomine Nili, non potuit vires Antonio suppeditare, quomodo poterit Germania superior tenuissima prouincia tibi easdem largiri?

5 *ILLE etiam, &c.*] Argumentum à minori ad maius; si Antonius, qui tibi collatus Cæsar erat, occidit nostris armis, quid de te faciendum erit?

AD EPIGR. XII.

THaidem fellatricem infectatur, hoc epigrammate, quemadmodum inf. ep. 50. & ep. 85. quam dicit nulli negare, & monet, vt si hoc eam non puder, pudeat saltē nihil negare, id est, fellare, vt legitur lib. 12. ep. 81.

Quisquis nil negat, Atticilla, fellat.

quamuis ad eum locum dicemus, quid de ea lectione sentiamus. Sed *nihil negare*, est omnibus impudicitis exponi, de quo dictum est, sup. ad lib. 2. ep. 52. ad illud:

— *pro tribus illa dedit.*

Estque vsitatus dicendi modus apud hunc Poëtam, *nihil negare*, vt lib. 11.

ep. 50. *Nil tibi, Phylli nego, nil mihi Phylli nega.*

& lib. 12. ep. 72.

Nil non Lyge mihi negas roganti:

At quondam mihi, Lyge, nil negabas.

AD EPIGR. XIII.

CAnit Epithalamium in nuptiis Pudentis & Claudiæ. Pudentis multa apud hunc Poëtam mentio, infinitis ferè locis.

1 *MACTE esto tediis ò Hymenæc.*] de nomine *maçte*, vel *maçtus* multa hoc loco obtrudit nobis Raderus, ex meris Lexicis, quæ prætermittere est fatius.

2 *MASSICA Thescis tam bene vina fauis.*] ex melle & vino temperabatur mullsum, gratissima veteribus potio: fiebat autem optimum Dioscoride & Plin. lib. 22. cap. 24. testibus, ex vino austero & ex melle Attico. Probabatur autem magis ex Massico, vt hoc loco. Ex Falerno verò adē erat austerum, vt multis displiceret. Ideo Catius Epicureus apud Horat. sat. 4. lib. 2. Aufidium accusat quod ex Falerno austero faceret mullsum, his verbis:

Aufidius forti miscbat mella Falerno:

Mendosè: quoniam vacuis committere venis

Nil nisi lene deceat: leni præcordia mulso

Prolueris meliùs.

Vbi notandum est, non reprehensum Aufidium, quod mulsum ex Falerno & melle fecisset, in quo deceptus est Mercurialis, lib. 2. Variarum, cap. 17. nam hoc fiebat sæpe & commendabatur in mulsum, vt apud hunc Poëtam, lib. 13. ep. 108.

Attica nectareum turbastis mella Falernum,

Miseri decet hoc à Ganymede merum.

Et Macrobius, lib. 7. cap. 12. affert adagionem, quo gulones vruntur: *Mulsum quod probe temperes, miscendum esse nouo Hymeto & vetulo Falerno.* Sed quod hic Aufidius fecisset mulsum ex Falerno austero, quod significauit Horatius illo Epitheto, *forti.* nam ex leni Falerno & dulci optimum & laudatum fiebat mulsum. Vnde Poëta dixit ep. supra citato l. 13. ep. 108. *nectareum Falernum.* Sunt enim duo Falerni genera, vt scribit Athenæus. Alterum austero, & (vt inquit Persius) indomitum. & alterum lene, dulce, & nectareum, ex quo fiebat mulsum Ganymedeum. Ex his omnibus intelliges quàm perperam Heraldus hoc loco affirmet ex vino austero & melle non fieri mulsum, sed tantum adhiberi mel vt miteret vinum, & remitteret austeritatem. Dicitur in hanc sententiam Virgilij vers. Georgicorum lib. 4.

Dulcia mella preces, nec tantum dulcia, quantum

Et liquida & durum Bacchi domitur a saporem.

Qui locus germanissime de mulso intelligendus est: hoc enim in mulso præstat mel, vt domet durum saporem Bacchi. Nusquam enim Heraldus leget ad communem & quotidianum potionis vsum admisceri mel vino.

3 *Nec melius teneris iunguntur vitibus vlni.*] apta vsus est comparatione, cum ab alijs Poëtis à coniugio metaphoricè desumantur ad hanc adiunctionem vitium ad vlnos, quam multis versibus bellè sequitur Catullus in carmine nuptiali, el. 63. vbi vlnum vocat maritum. Horatius, ode 2. Epod.

Ergo aut adulta vitium propagine

Alas maritat populos.

Catullus:

Aut si forte eadem (vitis) vlni coniuncta marito.

& Stadius, lib. 5. sylvarum l. carmine de Abascantij pietate:

Qualiter aquæuo sociatam palmite vitem

Vlnus amat, miscetque nemus ditemque precatur

Autumnum, & caris gaudet redimita racemis.

4 *Nec plus lotos aquas, littora myrtus amat.*] notissima lotus ex Homericis fabulis, lib. 9. Odyss. quæ arbor aquas amat: Myrtos autem nasci in locis maritimis experientia docet; in montosis autem & mediterraneis non proueniunt.

5 DILIGAT ipsa senem quondam, sed & illa marito, &c.] melius in veteri codice transpositis duobus pronomibus,

Diligat illa senem quondam, sed & ipsa marito.

AD EPIGR. XIV.

Mittit sua carmina ad Silium Italicum celeberrimum Punici secundi belli scriptorem, qui consul Romæ, in Asia proconsul fuit, petitque ab eo laudato prius, ut deponat seueritatem ad legendos lasciuos libellos, suadere ad id Saturnaliorum dies. De Silio est epigr. 62. lib. 7. & 51. lib. II. cuius vitam & mortem narrat disertè Plin. Iun. epist. 7. li. 3.

1 QVI periuria Barbari furoris Ingenti premis ore.] Scripserat enim celebrè de bello Punico secundo epopœiam. Iisdem ferè verbis utitur epigr. 19. lib. 6.

Tu Cannas, Miubridaticumque bellum.

Et periuria Punici furoris, &c.

2 PERFIDOSQUE fastus Hannibalis, leuesque Pœnos magnis cedere cogis Africanis.] Mere Poëtica metonymia, qua dicuntur Poëtæ facere id, quod canunt factum: inuenerunt nomen apud Græcos, ποιήτης enim idem est ac Latinè, factor, id est, qui res ipsas facit, & architectatur. Quod Poëta imitandis rebus tantum polleat, ut eas ipsas ante oculos ponere videatur, quæ virtus ἐπέγεια, vel ἐπάγεια à Græcis dicitur, quasi dicas operationem ipsarum rerum. Sic Virgil. in Mœri versu 19.

Quis caneret Nymphæ, quis humum florentibus herbis

Spargeret? aut viridis fontes induceret umbra?

id est, quis caneret humum florentibus herbis sparsam? aut quis caneret fontes inductos viridi umbra? alludit enim ad quosdam Virgilij de quo loquitur versus, in Daphnide,

Spargite humum folijs, inducite fontibus umbras, Pastores.

Et Horatius sat. 10. lib. 1. de Cornelio Alpino Memnonis fabulam scribente:

Turgidus Alpinus iugulat dum Memnona, dumque

Depingit Rheni luteum caput, hæc ego ludo.

id est, dum Memnona fingit iugulatum. Hinc est, quod grauissimus Philosophus Aristoteles in arte poëtica, facultatem poëticam imitationem esse docuerit, quòd ea verbis, tanquam pictura coloribus res ante oculos ponat, ipsis ad viuum imitandis: quamuis Horatius, si attentè obserues, nunquam probauit hanc poëseos cum pictura comparisonem, fortè quod videretur ea multum detrahere de poëseos dignitate: Nam pictura fabrilis quidem ars multò facilior est, & aliquando cognita hebetibus & imperitis hominibus: poësis verò non nisi diuinis ingenijs cõcessa: imitatur enim res verbis tantum, quæ omnium humanarum actionum difficillima meo iudicio est. Ait ergo Noster: *Cogis cedere Africanis magnis perfidos Hannibalis fastus, & leues Pœnos.* id est, canis & propriè depingis quemadmodum cedere coacti sint.

3 DV M blanda vagus alea December.] quia mense Decembri erant Satur-

nales dies quibus maxima aleæ licentia: Est enim alea ludus omnis in quo multum fortunæ, prudentiæ minimum, qualis est talorum ludus, pro quo aliquando per Synecdochen sumitur, vt in illo Cæsaris dicto à Sueton. relato in eius vita, cap. 32. quod abiit in prouerbiū: *ιατα est alea*, (dicunt eleganter Galli, *a tout perdre n'y a qu'un coup.*) Tali enim iaciebantur, non alea. blandam autem appellat, quod homines blandè alliciat. Ab eadem mente lib. 5. epig. vlt. dixit:

Et blando male perditus fritillo.

4 INCERTIS sonat hinc & hinc fritillis.] fritillus erat lignea quædam turricula rotunda, in quam emittebant talos, eosque in ea versabant & rotatim ab ea excutiebant, ne scilicet possent digitis ita componi, vt caderent ad iacentis voluntatem, quod hodièque fit. ideò addidit epitheton, *incertis*: quod iactatus per fritillum non sit aleatori certus, vt solet aliquid esse per manum. *Sonat*, verò dixit, quod tali trocleatim in fritillo versati sonarent. Sic Seneca in satyra Claudiana:

Nam quoties missurus erat resonante fritillo.

Et Sidonius epist. 9. lib. 2. *crepantium fritillos tesserarum strepitu*, & idem in carmine 23.

Hic talos crepantibus fritillis.

à cuius strepitus sono deductum fritilli nomen, existimant viri docti: quod versati in ea buxea, eborea, vel cornea turricula, tali strepitum emittebant, qui etiam augebatur gradillis quibusdam, interius excisis in ipsa turricula, per quos decidebant tali. Aufonius in parentalibus, el. 1.

Vidimus & quondam tabula certamine longo

Omnes, qui fuerant enumerasse bolos:

Alternis vicibus, quos precipitante rotatu

Fundunt, excessi per caua buxa gradus.

& Sidonius epist. 12. lib. 8. *hic tessera frequens eboratis resolutura pyrgorum gradibus.* & Agathias antholog. lib. 1. *πύργος δ'υπαίτερος κλιμακί νεοθορόδωτος.* id est, *pyrgi durates latens in gradibus.* Iohannes Sauarus doctus vir in epist. 12. lib. 8. Sidonij Apollin. ductus Speudoacronis autoritate qui sat. 7. Horatij lib. 2. *pyrgus*, inquit, *pyxis sine fundo*, existimat turriculam sane sine fundo fuisse, vt per posticum foramen iacerentur tali: sed hic manifestus error est. Qui enim poterant tali rotari in pyxide sine fundo? Quid quod ex verbis Senecæ in dicta Satyra Claudiana manifestò colligitur fundū habuisse. *Placuit nonam*, inquit, *pœnam excogitari debere, in situ dum illi laborem irritū & alicuius cupiditatis species sine fine & esse. Tūc Acacus inbet illū alea ludere, pertuso fritillo: & ita cæperat fugientes semper tesseras querere, & nihil proficere:*

Nam quoties missurus erat resonante fritillo,

Vtraque subducto fugiebat tessera fundo.

in hoc enim irritus erat labor, quod, cum Claudius emitteret talos in pyrgum, per fundum pertusum exciderant: & is, quo erat mentis stupore, non perspiceret perfusum esse fundum: sed existimaret fritillum ta-

lem esse, qualibus ipse in vita utebatur. Quæ cum ita sint, falsum omnino est communes fritillos sine fundo esse. Hunc fritillum appellat turriculam in lemmate epigrammatis 16. lib. 14. cuius usum, & manus improbitatem belle describit eo disticho.

Quarit compositos manus improba mittere talos?

Si per me misit, nil nisi vota facit.

vbi vides quàm eleganter dixit in fritillo nullum subesse dolum: nam cum manus ipsa acceptis talis posset eos componere, vt cadant ad aleatoris arbitrium. Hispani dicimus *clauar el dado*. quod Galli, *pipèr le dé*. Si eadem manus fritillum sumat, nihil potest facere præter votum, quo optat felicem sortem,

Namque aliud quid sit quod iam implorare potestis Non video.

Sed & *pyrgus* voce Græca turrim significat. Horatius sat. 7. lib. 2.

— qui pro se tolleret atque

Mitteret in pyrgum talos.

appellatur etiam phimus apud Pollucem cap. 31. li. 10. & orca apud Perisium sat. 6. vers. 50.

Scite erat in voto damnosa canicula, quantum

Raderet angustæ colla non salier orce.

5. *Et ludit rota nequiore talo.*] ex Disticho superiori videor mihi intelligere hunc versum à nemine hætenus intellectum. *Rotam* enim accipio pro corona aleatorum, quam ita vocat à similitudine rotarum: sedebat enim in orbibus, quos cingebant omnes circum. Estq; rota in recto casu, quæ quidem *ludit nequiore talo*. id est, talis manu iactis sine fritillo, in quo iactu manus improba talorum illas compositiones & nequitias patrare potest; appellauitque per metonymiam talum nequiozem, pro ludo talorum nequiore eo, in quo fritillis utebantur. Ita vt duo genera aleatorum his duobus versibus comprehendantur: alterum simplex fritillis vtens: alterum nequius talo solo & improba manu.

6. *Sic forsitan tener ausus est Catullus Magno mittere passerem Maroni.*] notissimus est Catulli passer, de quo iam sup. dictum est ad lib. 1. ep. 8. tenerum appellat propter mollissimos versus. Misisse autem passerem suum Maroni sciebat probè Martialis summum esse mendacium, cum Maronem multò ætate Catullus præcessisset: sed vsus est de industria hac Poetica nugatione, quam molliuit verbo illo, *forsitan*. Fecit hoc autem, cum scriberet ad doctissimum virum Silium, qui hoc magis risurus erat, ex quo ioco & figmento, & se Catullo, & Silium Maroni æquauit; quod Silio iucundissimum erat futurum, qui toto suæ vitæ cursu Virgilium imitari conatus est, eiusque natalem diem religiosissime celebrabat, & ad eius sepulchrum tanquam ad aram accedebat sæpius, vt narrat Pli. d. ep. li. 3.

AD EPIGR. XV.

Facetum est epigramma, quo irridet stultitiam Cæciliani cuiusdam, qui cum rogasset mille nummos Poëta in sex aut septem dies, & ipse

se non habere dixisset: sequēti die fingens amicum quemdam hospitem sibi aduenisse lancem & argentea aliqua vasa mutua petit, quæ ad quinque millia aut plus penderent. Irridet eum argumento à minori: Si negavi mille nummos, quomodo ea pignora, quæ quinque millia valent?

AD EPIGR. XVI.

CRiminationem continet hoc epigramma in Gallum quēdam, quōd nouercā viuo parente assuefecisset, & eandem mortuo retineret: desumit coniecturam ab eo, quod contra consuetudinem omnium priuignorum, nouercam domi retineret.

1 **PRIVIGNVM nō esse tua, &c.**] id est, rumor erat te non cum nouerca tua ita te gerere, vt priuignum decebat, esseque potius eius mæchum, quàm priuignum.

2 **NON tamen hoc poterat viuo genitore probari.**] nam cum patre te habitare honestum erat, poterāsque negare inæstum. Simile illud est ep. 75. li. 1.

Mæchus erat, poterat tamen hoc tu Paulla negare;

Ecce vir est, numquid Paulla negare potes?

3 **IAM nusquam pater est Galle, nouerca domi est.**] Hic est neruus coniecturæ in Gallum.

4 **MAGNVS ab infernis.**] Tribuit hoc per adulationem Regulo, vt in caussis defendendis æquiparet Ciceroni.

5 **NAM quæ non desinit esse.**] *πρόσωπον* à verisimili, id est, ab eo, quod plerūque accidit. Videmus enim vsu venire semper, vt priuigni nouercas oderint, & contra, ita vt sublato patre apertas deinde exerceant inimicitias. Quæ igitur mortuo patre nō desijt esse nouerca, credibile est nouercam nunquam Gallo fuisse.

AD EPIGR. XVII.

VRbanè Lyciscam quamdam fellatricem notat obliquè eā perstringens, dum videtur cum Paulo exostulare, qui suadebat, vt in eam eos scriberet versus, quibus & ruberet & irasceretur: affirmatque Paulum velle solum Lyciscam irrumare, quo significat se etiam eandem irrumasse. de Lycisca Iuuenal. sat. 6. vers. 123.

Prostitit auratis titulum mentita Lycisca.

AD EPIGR. XVIII.

DEscribit miserandum pueri casum, qui decidēte stiria iugulatus est. **DI QVA vicina pluit Vipsanis porta columnis.**] De Vipsana porticu centrum columnis suspensa dictum est ad epig. 19. lib. 3. Porta autem Capena est, de qua simili dicendi forma scripsit epig. 47. lib. 3.

Capena grandi porta quæ pluit gutta.

2 **QVI roscida templa subibat.**] transibat hic per portā Capenam ad porticum Vipsanam quam appellat roscida templa, quod ita vocentur ædificia magna, roscida, *roscia*, quōd decidente semper aqua aquæ ductus illius madeat.

3 **DECIDIT biberno prægravis vnda gelu.**] Elegans stiriæ periphrasis.

4 **TABVIT** *in calido vulnere mucro tener.*] id est, calore vulneris soluta est stiria ex parte qua confoderat pueri iugulum quam appellat mucronem à gladij similitudine.

5 **QVID** *non sana sibi, &c.*] duobus versibus duo elegantissima epiphonemata comprehendit, prius de fortunæ licentiâ, posterius paradoxum habet acutissimum cum aquæ dicantur contra totam suam naturam iugulare. Est elegantissimum epigramma lib. 3. Anthologiæ Flacci cuiusdâ de Thrace puero, qui cum in Hebro luderet, ruptoque gelu mergeretur in aquas, cum imæ partes aquæ impetu traherentur, caput quod supereminebat, abscissum est ipso gelu. Quod epigramma Germanicus penè ad verbum latinissimè conuertit.

AD EPIG. XIX.

Mittit ad amicum Endromidem quam describit à nomine, loco, & effectis, id est, vsu. De eadem veste est in Apophoretis li. 14. ep. 126.

1 **SEQUANICÆ** *pinguem textricis alumnam.*] texebantur hæ vestes crassæ & villosæ in Galliis, & præcipuè apud Sequanos: lanificiû verò apud veteres fœminarum fuissè notissimum est. Idèd docet. *Sequanica textricis alumnam* vocat eam vestem, eleganti metaphorâ, quod quemadmodû alumna à nutricibus alerentur, & educerentur, sic & pannus à textrice augebatur & educebatur.

2 **QVÆ** *Lacedæmonium barbara nomen habet.*] Galliarû prouincia eo tempore barbara erat. Lacedæmonij verò non barbari, quia Græci. Hoc vestis genus forè inuentum fuit à Lacedæmoniis, à quibus nomè accepit. Deinde cœperunt in Galliis texi, & idem nomen Græcum retinuerunt. Est igitur nouum, barbaram vestem nomine non barbaro appellari.

3 **SORDIDA** *sed gelido non assernanda Decembris Dona.*] sordida dixit, pro incultis, & non vrbanis. *Sed non assernanda dona gelido Decembris*, id est, per metonymiam iis qui eo mense frigora sentiunt, & quòd endromis ea depellat, tempore brumæ sumebatur, Iuuenal. sat. 3. vers. 102.

— *igniculum brumæ si tempore poscas,*
Accipit Endromidem.

4 **PEREGRINAM** *mitimus endromida.*] peregrinâ dixit, quod id vestis genus Romanum non esset, sed vel Lacedæmonium, vel Gallicum. Hac veste indutos vocat Sidonius epi. 2. lib. 1. Endromidatos.

5 **SEV** *lentum ceroma terris.*] incipit narrare endromidis vtilitates. prima, vt post luctam ea regi possit, ne aëris frigiditate post sudorem lædatur. secunda, vt post pilæ ludum possit idem præstare. Enumerat autem tria pilæ genera, Trigona, harpastum, & follem, de quibus & quarto hic prætermisso, quod est de paganica, videndus hic idem lib. 14. ab epigr. 45. vsq; ad epigr. 48. de toto autem pilarum negotio videndus Mercurialis in arte gymnastica, lib. 2. cap. 5. & P. Faber Agonosticôn lib. 1. cap. 6. à quibus omnia radens Raderus hoc loco ea congescit, quem videre potes.

6 **TEPIDVM** *VE* *trigona.*] tepidum appellat trigona, quod ludentum

manu numquam excideret, & ab ea lege fieret, vt videre est lib. 12. ep. 84.
 7 SEV *harpasta manu puluerulenta rapis.* Id est, lapsum harpastum in pul-
 uere rapiendo excitas, vt lib. 7. ep. 31.

Non harpasta vagus puluerulenta rapis.
 nam cum in puluere luderent quoties pila decidebat, puluerulenta red-
 debatur. Idem dixit de folle dicto lib. 12. epi. 84.

Colligit & refert lapsam de puluere follem.
 & de harpasta item lib. 14. ep. 48. cuius lemma, *Harpasta.*

Hac rapti Antea velox in puluere drancus.
 Hoc enim dicitur *raperi*, quod aliter expressit Lucanus in Panegyrico ad
 Calpurnium Pisonem his verbis.

*Nec tibi mobilitas minor est, si forte volantem
 Aut geminare pilam inuast, aut reuocare cadentem,
 Et non sperato fugientem reddere gestu.*

vbi tria in ludo pilæ notanda. geminare volantem pilam, id est, reddere
 dum ipsa volat, nec adhuc decidit: reuocare cadentem, id est, postquam
 solum percussit, & saltu affurrexit, eam reuocare. reddere fugientem nõ
 sperato gestu, id est, quando videtur pila præteruolaturã ludentem, eam
 reddere eo corporis gestu & membrorum positione, quam nemo suspi-
 caretur aut speraret. Hinc dicebantur *raptim ludere*, qui pilas è puluere rap-
 iebant, quamuis erant alia duo genera ludendi, alterum *datatim*, alte-
 rum *expulsum*. Quæ quoniam non vulgò nota sunt, operæpretium erit ea
 explicare. *Datatim* ludere est, quando inter multos in corona vel choro i-
 ta luditur, vt alius alii pilam det, & sæpè fallat: nam cum gestu significet
 se alicui iacere, iacit alij, qui securus est in choro. De verbo *datatim*, vi-
 dendus est Nonius Marcellus, cap. 2. de proprietate sermonum; verbo
datatim, 213. sed totum ludum bellissime expressum, videre est apud Isi-
 dorum lib. 1. etymolog. cap. 26. vbi adducit Ennii locum, de quadam im-
 pudica: quamuis Næuii esse & non Ennii, viri docti ex Festo probant,
 & esse versus ex Tarentilla Næuii: verba, vt adducuntur ab Isidoro,
 sunt: *Quasi in choro pila ludens datatim dat sese & communem facit, alium tenet, a-
 lij admurat, sibi manus est occupata, alij peruellit pedem, alij dat annulum specta-
 dum à labris, alium inuocat cum alio cantat, artamen alijs dat digito literas.* Et hæc
 verba variè varij immutent, nõs Hispani habemus ludum, quem voca-
 mus *de la olla*, vbi fœminæ conueniunt in circum, & accepta olla alia
 alij iacit accipiendam, & sæpè cum annuat vni, iacit continuò alij,
 vt decipiat. Nam si olla decidit, plectitur ea, cui decidit. Ex suprã di-
 ctis intelligendus locus Nonii Poetæ in exodio citatus à Marcel-
 lo eodem loco. *In molis non ludunt raptim pila, datatim morsu.* Quibus ver-
 bis significat in pisistrino seruos ita inter se conuenire, vt accepta polen-
 ta, aut pane, buccellam vnus morsu euelleret, & alteri traderet mor-
 dendum, & sic in orbem iret panis: non verò raptim, id est, sumente
 vno totam sibi, nec imperante alijs: quæ verba defumta sunt per meta-

phoram à pilæ ludo. Vltimum genus est; *expulsum*, quod erat, quando iactata pila se inuicem lutores, ne eam possent rapere, expellebant. Varro apud Nonium in verbo *expulsum*, dicto cap. *Purgatum sciro, quoniam videbis Romæ in foro ante lanienas pila expulsum ludere.* Quod narrat de Lacedæmonijs in theatro ludentibus. Lucianus in Anacharsi sub Solonis persona, & Iulius Pollux lib. 4. Onomastici, meminit huius ludi. Hinc est quod IC. Alphenus in l. si ex plagis, §. vlt. ad leg. Aquil. Sic casum quemdam deciderit: *Cum pila complures luderent, quidam ex his seruulum, cum pilam recipere conaretur, impulsit, seruus cecidit, & crus fregit. Quærebatur an dominus seruuli lege Aquilia cum eo, cuius impulsu ceciderat, agere possit. Respondi non posse: cum magis casu quam culpa, videretur factum.* vbi nota illam impulsione de ludi ratione fuisse, casu autem fregisse crus, & non culpa impellentis, cum qui *expulsum* luderent, & lege ludi se inuicem impellerent. Etiam apud Petronium Trimalcio ille præ molliæ rapere volebat decedentes pilas, ait acutissimus saryrographus: *Nec tam pueri nos, quamquam erat operæ pretium, ad spectaculum duxerant, quam ipse pater familias, qui soleatus pila sparsua exercebatur, nec eam amplius repetebat, quæ terram contigerat, sed sollem plenum habebat seruus, sufficiebatque ludentibus.* Præterea nota quosdam fuisse, qui pedibus vice manuum, pilâ ludebant: Manil. lib. 5.

Ille pilam celeri fugientem reddere planta,

Et pedibus pensare manus, & ludere saltu,

Per totumque vagas corpus disponere plantas,

Vt teneat tantos crêbes, sibique ipse recludat,

Et velut odoctos iubeat volitare per ipsum.

vbi illud *fugientem reddere planta*, quod est in veteribus, mutat Scaliger, & ita legit: *fugientem prendere planta*: vel quòd locus Lucani à me supra scriptus in quo hac phrasi vtitur, illi latuit, vel quòd Lucanus ita loquitur cui inimiciã renuntiauit, & eum pueriliter insectatur, sanè Poetam celebrem, & Cordubensem nostrum.

8 *PLVMEA seu laxi partiris pondera follis.*] id est, metiris mométa & motus follis plumei, id est, leuissimi, ita vt scias quantum spatii missus follis decursurus sit. Estq; elegâter dictum per metalepsin, *plumca pondera follis.* nam Epitheton illud, *plumca*, non ponderibus, sed folli ipsi conuenit; & apparet acuta antithesis, quod pondera sint plumca, id est, leuissima, ponunturq; pondera pro motibus ipsius follis, id est, *nostri probè vbi follis cadat.* nam quemadmodum pondera in statera vel lance cadunt, sic follis finita iacientis vi decidit suo pondere, in qua cognitione sita est tota ludendi ars. Cetera quæ de hac re dici possent ad Physicos remittimus, qui de motu proiectis commentarios edidere.

9 *STVE leuem cursu vincere quæris Arban.*] de Atha puero cursore, Plinius lib. 7. cap. 20.

10 *TE premat Iris aqua.*] metonymia, signum pro re signata: nam Iris nuntia pluuiarû est, quâ existimabat vulgus rapere aquas è fluuiis, quas iterû emitteret. sic li. 22. ep. 29.

Casuras alie sic rapis Iris aquas.

& Plautus in Curculione.

Ecce autem bibit arcus, pluet credo bodie.

11 NON sic in Tyria findone nudus eris.] vide de findone multa, quæ dixi, sup. lib. 2. ep. 16.

AD EPIGR. XX.

DVO in duabus fœminis vitia reprehendit, alterum Cœrelia, quæ cum esset puppa, id est, adolescentula & tenera, se vetulam dicebat. Alterû Gellia, quæ cum reapse esset anus, se vocabat puppam, & teneram fingebat gestu & voce. Neutram posse fieri affirmat, cum Gellia ridicula sit, Cœrelia verò putida. Putidû autem Latini appellat id, quod cogit nos auertere vultum, & veluti fastidium gignit, vt sup. ep. 50. lib. 3.

Putidus est toties, si mihi ponis aprum.

sic putide proferre literas dicuntur illi, qui nimis affectate eas proferunt, à verbo puteo, vt quemadmodum à rebus, quæ putent, auertimus vultû, sic etiam ab iis, qui frigide aliquid dicunt, vel faciunt, ironicôs cupiêtes festiui videri, vt faciebat hæc Cœrelia, non quod sibi displiceret, vt ait Domitius & Raderus, qui Erasimum secuti in adagio *φιλανθρ*. hoc loco decepti sunt.

AD EPIGR. XXI.

CVIUSDAM Seli taxat impietatem, qui cum Diagora negabat vllos esse Deos, & magis impiâ adducebat impiæ sententię rationem, quòd dum negaret Deos, se diuitem factum esse videret. Multa in hanc sententiam Seneca in eo libro, qui inscribitur, *Quare bonis viris mala accedant cum sit prouidentia.*

1 VIDET beatum.] beatum, id est, diuitem, quemadmodû felicem, l. 8. ep. 42.

Si te sportula maior ad beatos

Non corruerit. & lib. 10. epi. 82.

Sed si non sis quadrante beator vno. & Horat. li. 3. carm. od. 9.

Persarum vigui rege beator.

AD EPIGR. XXII.

DESCRIBIT luctam quamdam Veneream, quam habuit cum Cleopatra vxore in balneis post primos congressus.

1 ET adhuc placanda marito.] Sequitur morem naturæ. Sic enim natura comparatum est, vt quæ nuper meliores factæ sunt, pudicitia causa subiratas se ostendant corruptoribus, quamuis maritis, à quibus mutuis blanditijs placari solent.

2 LVCEBAT totis cum regeretur aquis.] Similis est locus epist. 3. lib. 1. Aristæneti cuius verba ex versione Merceri sunt: *Sub platano fons amœnissimus fluit, aquæ dum frigide, vt pede rigorem sentias, tam limpida, vt nantibus nobis & per aquæ perlucidum vitrum amanter amplexis, membra clarè apparent omnia.*

3 CONDITA sic puro numerantur lilia vitro.] Existimo veteres liliis delectatos ea solere vitreis vasis cõdere, ne scilicet facile ab aere corrûperen-

rum, & forte ne graueolentia eorum læderet caput, quod vsuuenire sæpe videmus. Colligo ex hoc loco & ex alio genuino Ouidij, lib. 4. Metam.

In liquidis trans lucet equis vi eburnea, si quis

Signa regat claro vel candida lilia vitro.

Idem dico de rolis in sequenti versu: vel forte hæc ambo intelligenda sunt de speculariis, quibus solebant hortos & etiam vites tegere, ne à frigore aut aëre læderentur. vt constat ex ep. 14. lib. 8. vbi de specularibus dicemus multa. Appellat autem hic Poëta vitrum omne, *gemma*, propter nitorem & leuitatem, vt etiam epigr. 68. lib. 8.

Conditæ perspicua viuunt vindemia gemma,

Et legitur felix nec tamen vna lascer.

& lib. 14. ep. 110, cuius lemma, *ampulla potoria,*

Hac licet in gemmâ, quæ seruat nomina Cosmi

Luxuriose bibas si folliata suis.

& latrunculos lusorios quos ep. 71. lib. 7. vitreos vocauerat.

Sic vincas Nonsumque Publiumque

Mandris, & vitreo latrone clausos:

appellat gemmas, lib. 12. ep. 40.

Pedis, dissimulo; gemma vis ludere, vincor.

& lib. 14. ep. 20.

Insidiosorum si ludis bella latronum,

Gemmeus iste tibi miles & hostis erit.

Esse autem vitreos constat, ex Ouid. lib. 2. de Arte am.

Fac pereat vitreo miles ab hoste tuus.

& Lucan. in panegy. ad Pisonem:

Callidior modo tabula variatur aperta

Calculus & vitreo peraguntur milite bella,

Vt niueus nigros, nunc & niger alliget albos.

Erât enim coloribus distincti, ac præcipue albo & nigro, sed facti omnes ex vitreo. Vnde notandus error Raderi, qui dicto epigr. 71. lib. 7. *vitreum latronem* cœruleum interpretatur, id est, veneti coloris, nullo iudicij colore.

4 PERSPICVÆ plus venistis aquæ.] Apostrophe ad aquas, Poëtis familiarissima, etiam in Narrationibus. Dicit autem se paratum fuisse ad Veneris prælium, nisi aquarum perspicuitate, ne furtum illud proderetur, timuisset.

AD EPIGR. XXIII.

L Eustricum Brutianum optimum & integerrimum virum, testimonio Plinij Iunioris, lib. 6. ep. 22. laudat, vt Poëtam elegiacum & epigrammaticum Græcum, præfertque eum nobilissimo Poëtæ Callimacho, & optat vt, si epigrammata Latina scribat, secundus ipse ab eo numeretur. Est autem epigramma conceptum per Apostrophem ad Thalliam Musam.

- 1 *DVM tu lenta nimis.*] id est, tarda ad deliberandum.
- 2 *QVI's primus tibi quisue sit secundus.*] fingit Thaliæ deliberare inter duos Callimachum & Brutianum, utri palmam datura esset in elegia, & epigrammatis Græcis conscribendis, & antequàm sententiam protulisset, Callimachum ipsum se victum demonstrasse, & cessasse palmam Brutiano; quo Poëtico caractere Brutianum præfert Callimacho.
- 3 *QVOD si Cecropio satur lepore.*] id est, si hominem satietas ceperit epigrammatum Græcorum.
- 4 *ROMANÆ sale luserit Minerva.*] id est, si ad epigrammata Latina scribenda se contulerit.
- 5 *ILLI me facias precor secundum.*] fatetur his verbis, posse Brutianum superiorem se, in epigrammatis Latinis esse posse: cupereque ut cum primas Brutiano tribuat, se in secundis consistere. Quæ maxima etiam laus Brutiani est, quo simul se ipse extulit, & Callimacho Græco se Latinum parem fecit.

AD EPIGR. XXIII.

Lycoridem veneficam, propter invidiam amicas omnes occidentem, Loprat amicam fieri vxoris suæ.

1 *EXTVLIT.*] per metonymiam significat occidi, propterea quod mortui efferebantur, ut apud Terentium in Andria, act. 1. scen. 1.

Effertur, imus. — Eadem figurâ Hispani dicimus, *elle enterrò*, ut dicamus, *el le matò*.

AD EPIGR. XXV.

Destinat senectuti suæ Altini oppidum Venetiæ, quod laudat & comparat Baiis.

1 *ÆMVLIA Baiæis Altini litora villis.*] huius oppidi mentio est apud Plinium, lib. 3. cap. 16. & 18. Strabonem, lib. 5. Pomponium 2.

2 *ET Phaëthontei conscia sylua rogi.*] notissima fabula Phaëthontis est, ut fulmine Iouis ictus ceciderit in Eridanum vel Padam fluuium, in cuius litore plorantes Heliades sorores in arbores commutatae sunt, electrum stillantes. Has arbores siluam vocat Phaëthontei rogi consciam, & eodem verbo *rogi*, respexit ad mortis genus, quod combustus fulmine sit.

3 *QUÆQUE Antenoreo, &c.*] Antenor Troianus condidisse Patauium dicitur, prope Padi fluminis ostia in Veneta regione, ut narrat Virgil. 1. Æneid. ideo appellat Faunum Antenoreum, id est, Patauinum, quem finxit duxisse vxorem ad lacus Venetos. Quæ fictio Poëtica est, cum ea fabula legatur nusquam.

4 *ET in Ledæo solux Aquileia Timauo.*] Timauus fons est, quem maris fontem appellant, quod tantus sit, ut lacus aut fluuius videri possit. Hic etiam Poëtice fingit Castorem equum suum Cyllarum duxisse ad aquas septenas, quod septem ostiis influat Timauus in mare; quamuis Plin. lib. 3. cap. 3. Castorem Ledæ filium cum Polluce fratre dicat cum Ar-

ponautis ad Timauum venisse, & hoc idem de Cyllaro equo affirmat
 hoffer, lib. 8. epigr. 29.

An tua multitudine numeravit lana Timauum,

Quem prius Afrifero Cyllarus ore bibit.

5. Vos eritis, &c.] non contigit ei voti fieri compos: constat enim in
 Hispania Bilbili obiisse.

AD EPIGR. XXVI.

O Bicit Postumo cuidam auaritiam, qui exigebat togatam operam
 à Martiale, & irascebatur, quod non fuisset ab eo toto anno domi
 salutatus: ait se paruam fecisse iacturam, quod sexaginta perdiderat
 nummos, quibus non poterat togam ad salutandum emere. Totum hoc
 epigramma est affatim explicatum sup. ep. 68. lib. 2. num. vlt.

AD EPIGR. XXVII.

VRbanè petit ab Imperatore munera, quod laudatus sæpè ab ipso sit
 & donatus muneribus non contemnendis: cum tamen & laus &
 munera lacesserent inuidorum maledicentiam, rogat Cæsarem vt mu-
 neribus sibi dandis augeat inuidorum dolorem.

1. NON minus ergo soles.] conturbauit Raderum hæc lectio, & repo-
 nendum putat cum interrogatione.

— Num minus ergo soles?

Existimar enim illud, ergo, non posse in alia lectione cohærere. Ego non
 video quid intersit, quò ad vocem, ergo, inter vulgatam & Raderi lectio-
 nem: nihil immutandum censeo. Sed noto hoc loco, ergo, in vera signi-
 ficatione vsurpatum. Ergo enim ablatiuus est Græcus nominis ἐργον, id
 est, opus, vt significet opere, id est, reapse, vel propterea vt apud Cicero-
 nem in Catone maiore: *Ne postulantur quidem vires a Senecæute, ergo & legi-
 bus & institutis vacat atas nostra muneribus ijs, qua non possunt sine viribus sussti-
 neri.* Vbi, ergo, est propterea vel propter hanc causam.

2. QUID? quod honorato, &c.] honorato non sola voce, id est, laudibus,
 dedisti re ipsa munera, quanta solus dare poteras, id est, ius trium libero-
 rum, vt diximus lib. 2. ep. 91. & 92. & lib. 3. ep. 94. vbi equestria sibi or-
 namenta data, & Tribunitiam dignitatem scribit.

3. ECCE iterum nigros corrodit liuidus vngues.] anxij & solliciti animi si-
 gnum vnguuium corrosio, Persius satyr. 5. versu 162. inducens Chærestra-
 tam rationes despicientem, quibus iugum amoris ferre se recusaret, ait:

— *crudum Chærestatus vnguem Abrodens ait hæc.*

de Poetis vulgatum. Horat. sat. 10. lib. 1. de Lucilio.

Sape caput scaberet, viuos & roderet vngues.

& Persius, sat. 1. versu 120.

Nec pluteum cadit, nec demersos sapit vngues; liuidus ergo pro inuidia anxius
 corrodit vngues nigros, & fortè quod caput scaberet sæpe.

Infectatur Chloen quamdam, quæ Luperco amico profuse donabat sua, & enumerat multa & varia dona, monetque futurum vt nuda remaneat.

1 DONASTI tenero Chloæ Luperco.] tenero, id est, adolescentulo, delicato vt Hor. lib. I. carn. ode 5.

*Quis multa gracilis te puer in rosa,
Persusus liquidis vrget odoribus.*

& hic noster lib. II. epigr. 44.

Ille tamen gracili cum Ganymede iacet.

2 HISPANAS Tyriasque coccinasque.] intellige lacernas.

3 INDOS, Sardonychas, Scythas smaragdos.] id est, Indicos & Scythicos.

4 ET centum numeros noua moneta.] verus codex habet, dominos, non inepta lectione. Est enim Horatiana imitatio in arte de Chæriilo Poeta.

Retulit acceptos regale numisma Philippos,

Philippos vocauit nummos signatos Philippi Regis effigie; sic hoc loco centum dominos, id est, centum nummos signatos effigie domini, id est Domitiani: sic enim Imperatorem hunc appellabant, vt lib. 4. epig. 8.

Edictum Domini Deique nostri.

Noua moneta, dixit, quod ea maiori esset in pretio, quàm trita, vt diximus sup. lib. 2. ep. 51. Sed planius legetur, nummos.

5 GLABRARIA.] non memini me alibi legisse hanc vocem; glaber sine pilis est: inde, glabrare, id est glabrum facere; vnde glabriones, qui glabrabant, & inde petitum cognomen Aciliorum familiæ. Oues sine pilis, quas, vt Varro lib. 2. cap. 2. de re rustica, glabro ventre appellari ab antiquis apicas vel minas oues scribit, non erant in pretio. Vnde Plautus in Truculento,

Ego perperas minas oues in crumena hæc in urbem detuli. Hinc existimo confectum fuisse à Poëta per iocum nomen, glabraria, quasi cui nihil esset relictum alicuius pretij.

6 NUDAM te statuet tuus Luperco.] Quæsitus iocus in nomine: Nam Luperi sacerdotes erant Romulo & Remo destinati, qui Lupercalibus ludis rem diuinam nudi agebant, per vicos & compita discurrentes, & pellibus obuias quasque fæminas verberantes, quæ & ipsæ palmas ad id præbebant, quod hoc ictu fœcundas se fieri credebant. Vnde Iuuenal. sat. 2. versu 142.

Nec prodest agili palmas præbere Luperco.

Cum igitur hic adolescens Luperco vocaretur, & Luperi sacerdotes nudi incederent, nudam relictum iri à suo Luperco ei minatur.

Multitudinem suorum librorum excusat, faterurque pulchriora que rara, idq. multis probat exemplis, rogatq. Pudètem vt quemcumq. librū legeret ex suis vnicum putet, quò plurius ab eo fiat, tanquam rarum.

1 *HYBERNÆ pretium sic meruere rosa.*] de hybernis rosis missis ex Ægypto ad Domitianum exstat elegans epigramma 80. lib. 6. & quo modo qui eas afferebant, inuenerint summam copiam Romæ, quas quidem in pretio habebant, quod alieno tempore prouenirent, essentque rariore quàm in Vere. Apud Lucianum Nigrinus: *Qui mediis se hyeme rosis impleverit, rarum illud & intemptuum & ys amantes sui temporis, & naturale superbè, vt vile ac nihili despicat.* Mamertinus in Panegyri. Iuliano dicto: *Quinetiam, inquit, prandiorum & cenarum magnitudines Rom. populus sanciebat, cum quæstiosissima daptes non gustu, sed difficultatibus æstimarentur, miracula omnium, longinqui maris pisces, alieni temporis poma, æstiuæ niues, hybernæ rose.* Vbi etiam de pomis. Pacatus item in Panegyri. Theodosij. *parum se lautos putabant, nisi luxuria vertisset annum, nisi hybernæ poculis innataissent rose.* & Capitolinus ait in conuiuio L. Veri Imperat. coronas datas, *Lemniscis aureis interpositis, & alieni temporis floribus.*

2 *Si c spoliaricem commendat Fastus amicam.*] in alijs, *Fastus*. Sed omnes litera maiusculâ, vt sit nomen proprium. Sed ego Fastus minusculâ litera scriberem, vt significet superba meretricis fastidia, quæ non passim amatores admittat, eosque, quos admiserit spoliet, & huius congressus pluris sunt ad iuuentute, quam eius, quæ omnibus patet, vt versu sequenti:

Tanua nec iuuentem semper aperta tenet.

3 *SÆPIVS in libro memoratur Persius vno.*] notissimus Poëta Satyricus Persius, qui Nerone Imperante VI Satyras vnico libello comprehendit, de quo Fabius Quintilianus lib. 10. cap. 1. *Mulum, inquit, & vera glorie, quamuis vno libro Persius meruit.*

4 *Quam leuis in rota Marsus Amazonide.*] non existimo eum Calderino hunc esse Marsum, nobilem epigrammatographum, cuius meminit in epist. lib. 1. & lib. 7. epigr. 28. & epig. 98. æquat eum cum Catullo, & lib. 8. ep. 56. sperat, si Flaccus in se fuerit benignus, fore vt Marso similis sit: *Ergo ero Virgilius si munera Mæcenatis*

Des mihi: Virgilius non ero, Marsus ero.

Sed alium quemdam arbitror Heroicum Poëtam, qui præpostere Herculis cum Amazonibus bellum longo opere scripserat; quod Amazonida appellauerat; quem idèd leuem quasi nullius pretij vocat: quam notam credibile non est voluisse inurere epigrammatographo Poëtæ, cuius se similem esse optauerat.

5 *Tu quoque de nostris releges quæcumque libellis.*] infedit pene omnibus libris manifestus error nullo sensu. Legendum:

Tu quoque de nostris releges quemcumque libellus,

Esse puia solum.

quam emendationem sibi tribuit Raderus; forte emendauit locum ex ingenio, cum codicem nullum in quo sic legeretur vidisset.

Celebrat Baianos pisces Domitiano factos: & monet piscatorem, vt procul ab eo lacu recedat, terretque eū ficta narratiuncula cuiusdā, qui dum hamo in eo lacu ausus esset piscari, repente captus oculis fuit.

1. *SACRIS piscibus ha. narrantur vnde.*] cur sacri hi pisces vocarentur, abunde docuerunt Heraldus & Raderus hoc loco.

2. *QVI norunt dominum.*] appellat dominum, quem diximus epig. 28.

3. *MANVM QVE lambunt.*] manum Domitiani intelligit, vt sup. ep. 1. *Perque manus tantas plurima quercus cat.*

vt *rum* autem verum hoc sit, sit fides penes Poëtam, Ea tamen apud alios authores legimus de hoc genere, vt probabile videri possit. Apud hunc ipsum lib. 10. epig. 30. fere eadem; & apud Plinium, *Emilianum* & alios, quos adducit diligenter Raderus hoc loco.

4. *HOC quondam Libys impius profundo.*] sic legendum est, non *improbis*, quod Gruterus amplectitur, nam impius dicitur Libys, quod ausus fuerit pisces sacros violare, Existimo autem hanc narratiunculam Poëticè fictam à Martiale.

5. *DE VM prædam calamo tremente ducit.*] de hoc genere dicendi, vide quæ scripsimus sup. lib. 1. epig. 56.

6. *BAIANOS sedet ad lacus rogator.*] rogatores dicuntur, qui stipem rogant, vt lib. 10. epig. 5.

Interque rancos vltimos rogatores.

& lib. 12. ep. 57.

A matre doctus nec rogare Iudeus.

7. *IACTIS simplicibus cibus in vndas.*] simplicibus, id est, sine hamo, vel absque medicamine aliquo, quod possit necare vel inebriare sacros pisces.

8. *ET pisces venerare dedicatos.*] id est, consecratos Domitiano. In aliis legitur, *delicatos*, quod, quamuis placeat Grutero, mihi non arridet.

Queritur, quod cum veller Hippodami nomen saepe versibus suis inferere, id præstare non posset, repugnante contumaci syllabarum ordine: quod nomen prima longa & tribus posterioribus breuius, non facile possit versibus accommodari. Eiusdem argumenti est ep. 12. lib. 9. cum duobus sequentibus.

1. *QVOD cupis in nostris.*] responder Hippodamo, qui petierat à Martiale, vt nomen suum scriptis illustraret, quod id sibi honori arbitraretur.

2. *NE valeam.*] de his formulis, *Ne valeam*, & *Dispeream*, dictum est sup. ad lib. 1. epig. 40. & lib. 2. epig. 5.

3. *AVERSO fonte sororum impositum.*] longe petita hypallage: per fontem enim sororum intelligit Poeticam facultatem, per quam intelliguntur versus, qui non admittebant contumaces syllabas huius nominis: &

aversa fonte, id est, auctoris ipsius Musis. Est autem Musarum fons Hippocrene vel Caballinus.

4. *Quo d. nec Melpomene, &c.]* tres Musas nominatim ponit, pro tribus carminum generibus i *Melpomenen*, pro elegiaco, cui praefect, ut colligitur ex Horatio, ode 24. lib. 1. ubi eam inuocat ad descendam *Quinctilij Vari* mortem: *ur. ———— praecipue lugubres*

Cantus Melpomene, cui liquidam pater

Vocem cum Cithara dedit.

Polyhymniam vel Polymniam, pro lyrico, cui tribuitur apud eundem, lib. 1. od. 1.

Lesbium refugit tendere barbiton. Calliopen, pro Heroico, vel Dithyrambico, quod haec duo genera pene eandem materiam habeant, & eundem characterem. Sic ab Horat. od. 4. lib. 3. inuocatur *Calliope*:

Descende caelo, & dic age tibia,

Regina longum Calliope melos.

Longum melos vocauit Heroicum carmen, vel lyricum Dithyrambicum, in quibus Heroum, vel Deorum continentur facta & laudes. Ideo dixit noster, *pro Calliope*. Eandem inuocat *Virgil.* lib. 9. vers. 525.

Vos o Calliope precor aspirare canenti.

& paulo post

Et meministis enim Dina, & memorare potestis.

dixit, quod *Calliope* Heroici carminis, quo *Virgil.* opus suum comprehendebat, habeat potestatem.

5. *Non semper belle dicitur Hippodamus.]* nomen solo pentametro & in fine aptari potest: ita ut tres posteriores syllabae *podamus*, quae breues sunt, efficiant proceleumaticum pedem, qui pro anapaesto poni potest in fine, quod vltima syllaba possit breuis pro longa vsurpari. Sed hoc non semper belle fit.

A. D. EPIG. XXXII.

DEciderat forte electri lachryma in apim, & deinde guttatim globulus factus fuerat, in quo clausa perspiciebatur apis. Praemium hoc tam preciosi sepulchri dicit Poeta debitum fuisse maximis apiculae laboribus. Credibileque esse tale praemium ab ipsa optatum fuisse. Solebat autem hoc saepe euenire, ut est inf. ep. 59. de vipera, & lib. 6. epig. 15. de formica, & docent *Plin.* lib. 37. cap. 3. & *Cornel. Tacitus* lib. de moribus German. in fine. Quod etiam *D. Ambrosius*, lib. 2. Hexameron, cap. 15. scribit his verbis: *Quid autem tibi referam, quod electrum lachryma virgulis fit, & in tanta materia soliditatem lachryma durecat? nec leuibus id asseritur testimoniis, quando folia & minutissima surculorum portiones, aut exigua quaedam animantium genera in electro saepe reperiantur, quae videtur, cum adhuc gutta esset, mollior recepisse, & solidata tenuisse.*

1. *Et latec & lucec Phaëthontide condita gutta.]* id est, gutta Phaëthontidis sororis Phaëthontis.

2. NECTARE *clausa suo.*] id est, melle, quod electrum flauum sit vt mel.

3. DIGNA *tantorum pretium tulit illa laborum.*] de apum laboribus & industria multa Plinius in historia, & Virgil. 4. Georg.

4. CREDIBILE *est ipsam sic voluisse mori.*] epiphonema à coniectura expressa per metaphoram: nam apibus aut mortis aut sepulchri cura non est.

Voluit hic dixit, sicut, miratur, de Vipera, dict. epigr. 59.

AD EPIGR. XXXIII.

Ridet Sosibianum quemdam, qui subinde iactabat se habere in scriniis multos libros elaboratos, & nihil in lucem dabat. dicebat hæredes suos, libros eos edituros: iam tempus esse, vt libri legantur, affirmat, vt ipse iam pereat.

1. PLENA *laboratis habeas cum scrinia.*] de scriniis iam sup. dictum est, lib. 1. ep. 2.

2. EDENT *hæredes, inquit, mea carmina.*] ex his verbis pendet iocus: nam hæredes non dicuntur ante obitum eius, cuius hæredes sunt.

3. TEMPVS *erit iam te Sosibiane legi.*] ambiguitas est in eo, quod Sosibianus intelligere poterat iam esse tempus, vt ipse emitteret sua carmina: Martialis autem intelligit tempus esse, vt ea legantur edita ab hæredibus, vt ipse dicebat, id est, tempus esse vt iam pereat.

AD EPIGR. XXXIV.

Sordidam Attali togam iure posse niueam appellari dicit. quod, vt diximus, ad lib. 1. epigr. 93. sordes & inceratio vestium frigida sunt.

Est igitur iocus in antithesi, inter *Sordidam* & *niueam*, & ambiguitate in voce (*niuea*.) Significat enim albam, vt nix, & frigidam etiam, vt sup. lib. 3. de Chione, ep. 34.

AD EPIGR. XXXV.

IN spectaculis veteribus non modo fera emittebantur in arenam, vt Leones, Tigres, Ursus, Rhinocerotes, Elephantes, Tauri, sed etiam mansuetiores animantes, veluti grues, vt testatur Xiphilinus in Tito, galli gallinacei, vt scribit Ælianus, lib. 2. cap. 2. de varia historia, & Plin. lib. 10. cap. 21. & Herodianus in Seuero. Simiæ etiam, quæ parua corporis declinatione ictus missilium euitabant, vt hic noster, lib. 14. ep. 201.

Callidus emissas eludere Simius hastas,

Si mihi cauda foret Cercopithecus eram.

Et lepores, vt sup. dictum est pluribus in locis. Damæ etiam, vt ex hoc epigram. & ex 74. inf. Quorum pugnam describit hoc loco: Cum enim summo impetu aduersis frontibus concurrissent, vtraque mutuo ictu extincta est.

1. FRONTIBVS *aduersis molles concurrere Dama.*] imbelles vocat, dicto epigr. 74. inf. & li. 13. ep. 94. cuius lemma *Dama.*

Imbelles Dama quid nisi præda sumus.

frontibus autem aduersis concurrere, proprium cornutorum animalium, vt videmus in tauris, quod ipse Pœta vlt. versu in exemplum adducit.

2 SPECTAVERE canes prædam.] quia canes non sæuiunt in morientes animantes, & quasi stupuerunt tetro illo spectaculo, vt eis tribuat per metaphoram humanum sensum.

3 CVLTRO nil superesse suo.] cultrum proprium venatoris, quo iugulabant feras, quas ceperant venabulo, cominus vel frustrato ictu propius ad eas accedebant. de quo lib. 14. epi. 31. sub lemmate *culter venatoris.*

Si deiecta gemes longa venabula rostro,

Hic brevis in grandem cominus ibit aprum.

& libr. 7. epigr. 27.

Tibuscæ glandis aper populator & ilice multa,

Quem meus intravit splendenti cuspide culter.

Gratius de venatione, adornans venatorem propriis armis, inquit,

Ima Toletano præcingant illa cultro.

unde colligi potest Toleti olim cudi hos cultros, hodiè optimi gladii ibi fabricantur: bonitas fortè aquæ in causa est. Originem inde habuit antiqua formula, *ad cultrum se locare*, quemadmodum *ad gladium*. quod significat locare operas ad venationes in spectaculis. vt, *ad gladium* significat locare se muneri gladiatorio. Quæ formulæ sunt apud Senecam epi. 87. cuius initium *Naufragium*. cum ibi Catonem narret Censorium cantherio vehi solitū, hippoperis quidè impositis. *O quam cuperem*, inquit, *illi nunc occurrere aliquem ex his troffulis in via diuitibus cursores & Numidas & mulcum ante se pulueris agentem.* [lego agentibus] *Hic sine dubio cultior comitatorque, quam M. Caro videretur: hic inter illos apparatus delicatos, qui cum maxime dubitat, vtrum se ad gladium locet, an ad cultrum.* Quæ vltima verba subobscura leuissima emendatione lucem accipient, si legas, *Qui tum maxime dubitat.* Nam hunc tumidum equitem in via diuitem, domi verò pauperimum, tum maxime cum eo fastu incedit, suæ paupertatis conscius, deliberat inter se, vtrum operas suas gladiatorio muneri, an venationi locet. Damnantur etiam noxii ad vtrumlibet horum. De venatorio munere, est text. in l. Aut damnum, §. quicumque. ii. & seruos 12. ii. de pœnis. De gladiatorio autem sunt. l. si quis. 6. §. sed etsi. 6. ii. de iniusto rup. irr. facto restam. & l. si quis. 25. §. si quis 3. ii. de acq. vel omit. hered. & l. i. ff. de abigeis, vbi *damnari ad gladium* est, ad ludum gladiatorium, in qua damnatione Paulus lib. 5. sentent. tit. 17 §. 3. obseruat eos, qui ad gladium dantur intra annum esse consentendos, quod qua ratione faciendum esset, docet Imp. Constantinus in cod. Theodos. lib. 9. tit. 18. ad leg. Fabiam de plagiar. his verbis: *Si quis eiusmodi reus fuerit, oblatus, posteaquam super crimine patuerit, seruus quidem, vel libertate donatus, bestiis primo quoque munere obijciatur: liber autem sub hac formula in ludum detur gladiatorium, vt antequam aliquid faci-*

at, quo se defendere possit, gladio consumatur.

4 Sic pugnant tauri, sic cecidere viri,] Duo notat, & quod more tauro-
rum imbelles damæ in pugna sint, de quo dictum est num. 1. & quod
mortem oppeterent virorum more. In arena enim gladiatores, & in
prælio milites sæpè tanto impetu in mutua vulnera irruunt, vt pariter
cadant mutuo confolli: vt legimus sup. ep. 29. in spectaculis:

Inuentus tamen est finis discriminis æqui,

Pugnauerè partes: succubuerè pares.

AD EPIGR. XXXVI.

V Erficolorem notat Olum, quo nigra comâ cum esset, barbam habe-
bat canam. Causam assignat quod posset comam tingere, barbam
autem nequaquam. Breuissimum est epigramma & fortasse cuius obui-
um videbitur. Ego autem neminem adhuc inueni, qui id intellexerit.
Quæ enim causa est cur Olus tingere non possit barbam, cum posset
tingere capillos. Raderus nodum proposuit, cum dicat mirum videri
posse, cum notum sit multos etiam barbam infecisse: sed non soluit cum
dicat se existimare, neque notum Romæ tunc fuisse, nec artificium tam
commode tegi potuisse, vt falleret spectatores, imò & raso fuisse mento
Olum, nec barbam aluisse, eoque minus inficere eam potuisse. Os ho-
minis! Nam vt id certum sit, moris non fuisse Romæ tingere barbam,
cuius contrarium idem ipse dixerat: quid obstitit quò minus Olus con-
tra morem barbam tingeret, vt iuuetutem simularet? Quid quod incer-
ta omnia sunt, quemadmodum & quod subiungit, non potuisse tam
commode tegi artificium: Idem enim incommodum esset in coma: sed
quod turpius est, si raso fuit mento, homo cupidus tegendorum cano-
rum, qui poterat sciri, cana an nigra barba esset, cum legamus Galbam
Imperatorem raso ita fuisse mento, vt ab omnibus imberbis iudicare-
tur? Ego igitur existimo Poëtam voluisse grauius probrum tectis verbis
in Olum iacere, quod hic Olus esset cunnilingus, & hac de causa bar-
bam tingere non posset, tum quod statim fucus ille frictu turpissimæ il-
lius actionis dilueretur, tum quod delicatâ illâ matronæ nollent femi-
na sibi illini medicamento tinctorio; ideo dixit, *Non potes barbam tingere,
comam potes.*

AD EPIGR. XXXVII.

A Frum quemdam vanum diuitiarum ostentatorem increpat Poëta,
quemadmodum infra Mancinum epigr. 61. Hic Afer nomina mul-
ta & amplissima numerabat, pensiones insularum & fundorum, & red-
ditus Parmensis pecudis, se audire id gratis quotidie non posse affirmat,
nisi ea nausea aliqua pecunia reficiatur.

1 CENTVM *Coracinus, &c.*] nomina hæc sunt debitorum, quos hic vanus creditor subinde nominabat.

2 Ex *insulis fundisque tricies soldum.*] de insulis satis superque sup. ad lib.
spectaculorum, epigr. 1. nu. 5. soldum, id est, solidum, quod alibi plenum

lib. 1. ep. 100. Non plenum modo vices habebat.

3 Ex pecore redeunt ter duceña Parmens[is].] Pecus & lana Parmæ multum laudata: ideò hic ostentabat ingentes ex gregibus illis redditus, ex quo loco & versibus seqq. liquet hunc Afrum ostentatorem esse, non autem auarum & sordidum, vt scripsit Raderus, qui vt anteuerteret Martialis petitionem, dicebat multa sibi deberi neque exolui.

4 AUDIRE gratis. Afer ista non possum.] id est, non accepta pecunia non libenter te audiam diuitias has ostentantem. De nomine *gratis*, vide quæ diximus sup. lib. 2. ep. 74. Effetque absurdum si Afer hic sordidus nugator esset, petere ab eo pecuniam, vt audiret causas eius indigentia.

AD EPIGR. XXXVIII.

Monet Gallam vt aliquandiu neget, ne scilicet fatietur amor, non tamen perneget quod esset torquere nimis. Eiusdem argumenti est epi. 58. lib. 1. & inf. 82.

AD EPIGR. XXXIX.

L Onga sustentatione desinit in paradoxon, quod continet scomma in Charinum, quem lib. 1. epi. 78. cunnilingum appellauit. Enumerat varia cælati argenti genera, quæ possideri à Charino dicit, & inter ea miratur non esse argentum purum.

1 ARGENTI genus omne comparasti.] nomine argenti, omne factum argentum intellige, id est, vasa argentea. docet Paulus l. quæsitum, 78. §. illud. 4. tit. de leg. & fideicom. 3. cuius verba operæpretium est describere, vt subtilissimam iurisperiti rationem hac in re animaduertas. Illud, inquit, fortasse quæsiturus est aliquis, cur argenti appellatione factum argentum comprehendatur, cum si marmor legatum esset, nihil præter eadem materiam demonstratum videri posset. Cuius hæc ratio traditur: quippe ea quæ talis natura sunt, vt sapius in sua redigæ possint initia, ea materia potentia victa nunquam vires eius effugiant. Quæ loquendi formula etiam obseruatur à Nostro multis in locis, vt argenti nomine vasa argentea significet, sic lib. 7. ep. 85.

— nulla venit à me

Argenti tibi libra postulati.

& lib. 8. epigr. 71.

Quattuor argenti libras mihi tempore brumæ

Misisti, ante annos, Postumiane, decem.

Argentum verò factum, quod dixi paulò ante significare vasa argentea, ostendit Vlpianus in l. cum aurum. 19. §. argento. 9. tit. de auro & arg. legis his verbis: argento facta legata, Quintus Mutius ait vasa argentea contineri. & idem repetit in l. Quintus Mutius. 27. eiusd. tit.

2 ET solus veteres Myronis artes.] enumerat varios cælandi argenti artifices, quorum archetypa gloriabatur Charinus se comparasse. Qui omnes noti sunt ex veteribus monumentis, & præcipue ex Plinio, qui patriam, ætatem, mores & artificium cuiusque describit accuratè, à quo petenda hæc sunt.

3 *NEC desunt tibi vera Glaniana.*] mirè variant hoc loco & codices & interpretes. Alii *Glaniana*, à Granio, alii *Gratiana*, vt est apud Plinium 33. lib. cap. 11. Raderus putat retinendum *Glaniana*. quod Glanus fluuius Latii sit, *Liris* appellatus, à quo fieri potest, vt *Glaniana* dicantur: quod concederem libenter si de piscibus, sed vasa cœlari argenti non video, qui possint à fluuio denominari. Ego sustineo assensum, quoad vsque aliquid inueniam. Nam *Glaniana vasa* nusquam memini me legisse. *Vera* autem retinendum omninò, cum sit oppositum adulterinis. Solebant enim auari artifices veterum manus plerumque imitari, & inscriptiones effingere, quo preciosa vasa fierent, quod archetypa imitatis præferrentur, vt in lapidibus veros appellant adulterinis contrarios, vt libr. 9. epigr. 60.

Sardonichas veros mensa quasuit in omni.
& lib. 10. epig. 87.

Veros Sardonichas sed ipse tradat.

4 *NE QVE Callaico linuntur auro.*] *Callaico* legendum omninò. Estque aurum Callaicum Hispanum, ad deaurandum argentum probatissimum. vt lib. 14. ep. 95. de phiala aurea cœlata.

Quamuis Callaico rubeam generosa metallo,

Glorior arte magis, nam meus iste labor.

5 *NEC mensis anaglypta de paternis.*] *Anaglypta* vasa sunt in asperitatem excisa, vt scribit Plin. dicto lib. 33. cap. 11. quæ aspera vocat Iuuenal. sat. 14. vers. 62.

Hic leue argentum, vasa aspera tergeat alter.

signis enim reddebantur aspera. Virgil. lib. 5.

Cymbraque argento perfecta, atque aspera signis.

de mensis paternis dixit, id est, de mensis patrum veterum, quæ antiquitate ipsa commendabantur, vt lib. 8. ep. 6. in Euctum, & 34. eiusdem libri, quo nomine vsus est Iuuenal. sat. 6. vers. 355.

Hæc tamen argenti superest quodcumque paterni,

Lenibus athleteis ac vasa nouissima dona.

id est, donat athleteis vasa vetera patrum suorum ac nouissima, vbi etiam vides argenti vocabulo vasa comprehendi.

6 *QVARE non habeas Charine purum.*] ambiguitas in nomine *purum*. Argentum purum non est cœlatum, vt colligitur manifestè ex verbis Pauli l. si in rem. 6. ff. de rei vind. quæ sunt: *Quamuis et in vasis occurrat difficultas, virum lancem dici oporteat, an etiam quadrata, vel rotunda, pura, an cœlata sint.* Vbi vides pura contra poni cœlata. Hinc intelligendus Iuuenalis satyr. 9. vers. 241.

— argenti vascula puri.

Sed quæ Fabricius Censor notet;

& sat. 10. vers. 19.

Pauca licet portes argenti vascula puri.

& purum

& purum argentum est, quod ab ore impuro intactum est, quod nō poterat habere cunnilingus hic Charinus, cum omnia vasa suo ore impureret.

AD EPIGR. LX.

Ingrati animi crimen obiicit Posthumo, quem cum triginta annos pauperem coluisset, relictis aliis diuitibus patronis, diues iam & potens factus, nihil Poëta largiebatur. Expostulat cum Fortuna, quæ Posthumum impostorem beauerat.

I ATRIA *Pisonum stabant cum stemmate toto.*] atria dixit, quod in his nobilitatis insignia à veteribus collocabantur, quæ duplicia erant, cereæ imagines & stemmata, de quibus Plinius plene libro 35. capite 2. his verbis: *Aliter apud maiores in atris hæ erant, quæ spectarentur, non signa externorum artificum, nec ærea aut marmora, expressi cera vultus singulis disponebantur armaris, ut essent imagines, quæ comitarentur gentilitia funera, semperque defuncto aliquo totus aderat familia eius, qui vniquam fuerat, populus.* Stemmata verò lineis discurrerant ad imagines pictas. Vnde colligo diuersa esse imagines cereas ab stemmatis, in quibus imaguncula pictæ erant, non enim recte dixisset Plinius, imagines pictas de cereis. dixerat idem antea Seneca libro 3. de beneficiis, capit. 28. *Qui imagines in atrio exponunt, & nomina familia suo longo ordine, ac multis stemmatum illicata flexuris in parte prima adsum collocant.* Vtrumque insigne comprehendit Iuuenalis initio satyr. 8.

*Stemmata quid faciunt? quid prodest Pontice, longo
Sanguine censeris, pictosque ostendere vultus
Maiorum, & stantes in curribus Aemilianos?*

Ecce stemma depictum, nunc sequuntur imagines cereæ vetustate exsæ & mutilæ:

*Et Curios iam dimidios, humeroque minorem
Corninum, & Galbam auriculis, nasoque carentem.*

Stemmata autem quæ fierent, docet Paulus l. stemmata. II. de grad. affinitatis. *Στέμματα*, inquit, *cognationum directo limite in duas lineas separantur, quarum altera superior, altera inferior: Ex superiore autem & secundo gradu transuersæ lineæ pendent.* Ab his lineis stemmatum vocamus Hispani genus, *lineæ*, quasi *lineæ*. quod lineis continetur series familiæ. Hæ lineæ oculorum gratia ramusculis pictis distinguebantur. Isidorus lib. 9. cap. 6. *Solent, inquit, Aduocati stemmata, siue ramusculos facere in genere, cum gradus cognationum partiuntur.* Hinc Persius sat. 3. vers. 28.

Stemmate quod Tibusco ramum millesime ducis.

ducere ramum dixit, id est, ducere originem. Vnde etiam recentiores Iurisperiti arborem dicunt consanguinitatis, seriem cuiuscunque generis. His ramusculis fiebat stemma in modum coronæ: vnde nomen stemmatis deductum à *στέρω*, quod est coronæ. De cereis autem imaginibus habes collectanea doctissimi Lipsij, libr. 1. Electro-

ctorum, cap. 9. Constat igitur ex his imagines armariolis inclusas fictas esse à cera, imagines verò insertas stemmati pictas fuisse. Stemma ergo torum dixit Poëta, pro magna illa Calphurniorum familia, quæ nobilissima fuit, cuius cognomentum Pisonum. *Stabant* verò significat florebant, ut apud Virgil. lib. 2. *Æn.* Sinon de Palamede inquit:

*Dum stabat regno incolumis, regnumque vigebat
Consilij.*

& Ouid. lib. 1. tristium, elegia 8.

*Dum sterimus: turba quantum satis esset habebat
Nota quidem, sed non ambitiosa, domus.*

Cicero lib. 1. epist. 1. *Declarareque maluerim*, (inquit) *quanta vis esse potuisset in consensu bonorum, si i] pro me stante pugnare non destitissent, quum afflictum excitare potuissent.* Est metaphora ab hominum statu, qui dum incolumes sunt, stare possunt, labefactati corruunt & cadunt, vnde cadauer, mortuum corpus.

2 *Et docti Senecæ ter numeranda domus.*] lib. 1. epi. 62. ad illos versus,

*Duosque Senecas, vnicumque Lucanum
Facunda loquitur Corduba.*

diximus hunc versum de his tribus solere explicari. De Seneca patre, qui Rhetor dicitur, de Seneca filio, qui Philosophus, & de Lucano Poëta nepote Rhetoris ex Mela. Quamvis Martinus Delrius doctissimus vir in commentariis ad Senecam Poëtam existimat hoc versu tres Senecæ Rhetoris filios intelligi debere, qui clarissimi fuerunt. Vide Senecam Philosophum & Tragicum, Annæum Nouatum, siue Iunium Gallionem, Annæum Melam patrem Lucani; hoc sequitur Raderus, & secum facere Gyraldum dicit. Sed nemo ex his animaduertit aliam multo maiorem esse in hoc loco difficultatem. *Quis* scilicet Martialis tempore Senecæ domum possideret, qui aliquo esset nomine & pretio, & posset coniungi à Poëta cum nobilissima Calphurniorum familia: nam Lucanus qui vltimus fuit in illius familiæ splendore, iam fuerat, antequàm Martialis innotesceret à Nerone occisus: nequè est credendum in re seria, quale est huius Epigrammatis argumentum, Poëticè confixisse historiam. Ego existimo Senecæ domum hanc nobilem fuisse, propter Pollam Lucani vxorem, quæ vidua Martialis tempore mortuum maritum summo studio colebat, eiusque natalem diem celebrabat, ut constat ex epigrammatis 20. 21. & 22. lib. 6. scriptis ad eandem Pollam de die natali Lucani. Credibile ergo est Martialem poëtā voluisse poëtriā Pollam viduam celebrem, & locupletem colere vtilitatis causā, & de ea domo intelligendum puto versum hunc. *Ter autem numeranda domus.* non credo dictum causā trium Senecarum, aut duorum & Lucani, sed significare more Græco valde numerandam domum, id est, memorandam.

3 *Prætulimus tantis solum te Posthume regnis.*] tantis regnis, dixit per

metonymiam, pro tantis regibus. Reges enim appellabant amicos magnos, quos colebant, ut sæpè dictum est, & in ultimo disticho huius epigrammatis.

— *& serum est alium mihi querere regem.*

4 COMMUNI nobis lectus & vnus erat.] locus facilitate ipsa subobscurus. Dubito cur Poëta addiderit verbum illud vnus. Qui potest lectus communis esse non vnus? Sic me expedio. Communis lectus esse potest duobus amicis, & non vnus tantum: potest enim vterque suum lectum habere & cubare simul, altero relicto vacuo, ut quoties libuerit, possint separari. Hoc quamuis sit signum arctissimæ necessitudinis, non tamen tantæ, quanta illorum est, quibus duobus tantum vnus est lectus, qui nullo casu possunt distrahi & seiungi. Perduxit igitur Poëta his verbis, communis & vnus lectus, ad summam amicitix significationem.

5 Hoc Fortuna placet?] Exoptulat cum Fortuna, cui hominum felicitates tribuuntur, quam appellat Deam cæcam, inf. epigr. 51. Cui etiam insultat sequentibus verbis.

— *Posthumus imposuit.*

quasi annuat fortunam eo sine diuitias dedisse Posthumo, ut liberalis in amicos esset: Is autem illas adeptus auarus factus fuerat.

AD EPIGR. XLI.

Perstringit malum Poëtam recitaturum qui vocis gratia collū fouebat velleribus, quæ dicit æquius fuisse auribus auditorum imponi, ne scilicet malis versibus offenderentur, quod verius puto, quam intelligi de male recitante, ut est in lemmate, quo ioco vrbane in se vsus & lib. 14. epi. 142. cuius lemma, *focale*.

Si recitaturus dederò tibi forte libellam,

Hoc focale tuas asserat auriculas.

vbi nota *focale* non esse aurium tegmen, ut quidam pessimè ex hoc loco colligunt. Sunt enim *focalia*, vellera, siue lanæ quibus fauces fouebant præcipue recitantes, ne rauces cerent, dicta à faucibus ut sit *focale* quasi faucle. quod ad fauces solas religandas vtile esset: & hoc loco vrbane Martialis vult ab auditore circumdari auriculas focali, ne versus audiat.

AD EPIGR. XLII.

Laudat Flacci puerum Amazonicum artificiose. describit enim quæ loptabat puerum, & post longam descriptionem, talem fuisse Amazonicum affirmat.

1 Si quis forte mihi posset præstare locanti.] in al. codicib. legitur, *roganti* & seq. vers. in aliquibus, *rogare*. Vtraque lectio probari potest: nam quemadmodum pueri prostituebantur in lupanari, ut dicemus ad epigr. 7. & 9. lib. 9. & ad 46. lib. 11. sic credibile est solitos esse locari & etiam gratis commodari. Commodatò autem petere per verbum *rogandi* exprimitur. Cicero in Verrem, lib. 2. *Quæ posteaquam ille omnia abstulit, alia rogando,*

alia poscendo, alia sumendo. Vbi rogando est, commodata petendo, & Noster sup. ep. 15.

*Mille tibi nummos besterna luce roganti,
In sex aut septem Cæsiliæ dies.*

& paulò post:

— *lancem paucaque vasa rogas.*

Sic Martialis Rufo scribit se tonsorem puerum commodasse. epigr. 52. libr. 8.

*Tonsorem puerum, sed arte talent,
Qualis nec thalamus fuit Neronis.
Dnsorum cui contingere barba
Aequandas semel in genas rogatus,
Rufo, Ceditisane, commodavi.*

Potuit igitur Poëta optare puerum vel locatum vel commodatum: itaque utraque lectio retineri potest.

2 NILIACIS *primum nascatur in oris.*] id est, sit Ægyptius.

3 NEQUITIAS *sellis scit dare nulla magis.*] nequitia sunt lasciuia & improbitates Venereæ, quæ per *μίσκος* nequitia appellatur: deducitur enim nomen hoc à nequam, quod fit per syncopen ex nequicquam, quod significat sine fructu: quotiesque vanam rem significare volebant, nequam eam appellabant, ut *hominem nequam*, id est, nullius pretij, cumque honeste significare volebant luxuriosum, lasciuum, fœdistragum, nequam appellabant. Sic dicimus Hispani, *hombre de poco*, id est, nullius virtutis. nec est, ut Grammatici existimant, epitheton, sed neuter accusatiuus pendens à præpositione circa, id est, *κατά*. Hinc deducitur nequitia eadem significatione, sed frequentius vsurpatur hoc nomen pro lasciuia, & Venerea improbitate. Imitamur hoc Hispani pro eadem re cum dicimus *niñerías*, hac formula *hizo le las niñerías*, id est, miscuit se illi. Esse autem Ægyptios his moribus præditos constat innumeris veterum scriptorum testimonijs: Ouidius libro 1. Tristium, elegia 2.

Non ut Alexandri clarum delatus in urbem:

Delicias videam, Nile iocose, tuas.

& Statius li. 3. Tyluarum in propemptico Mecij Celeni:

Curve Terapnâi lasciuas ora Canopi.

& Iuuenal. sat. 15. vers. 44.

— *horrida sana*

Ægyptius, sed luxuria, quantum ipse notauit,

Barbara famose non cedit turba Canopo.

& sat. 6. vers. 84. Hyperbolicòs dixerat:

Prodigia & mores urbis damnante Canopo.

loquens de Eppia, quæ nupta Senatori, Euryalum Mirmyllonem sequuta fuerat Alexandriam vsque. Flavius item Vopiscus grauis author

in Saturnino Ægyptiorum mores describens, eos dicit esse nouarum rerum vsque ad cantilenas publicas cupientes, versificatores, epigrammaticarios: apponitque Adriani Augusti Epistolam, quâ Ægyptiorum mores ad viuum exprimuntur.

4 NAM QVE in *Mareotide fusca.*] Mareotidem posuit per Synecdochen, pro tota Ægypto, quæ mares & fœminas subfusco colore producit. Vnde: prouerbialiter dixit lib. 10. ep. 12.

Niliaco redeas tu licet ore niger.

vt Hispani dicimus, *vna cara de vngues.*

5 MOLLES QVE *flagellent colla coma.*] Molles comas appellat non in tortas calamistris, quod subindicat sequentibus verbis:

Tortas non amo, Flacce, comas.

idè dixit, *flagellent*, nam cirri non poterant collum flagellare: cum anulatim subrigerent. Eadem laude insignitur Eucolpus sup. li. 1. ep. 32.

Dumque decent fuscæ lactea colla iuba.

Sic Apollinaris, epist. 1. lib. 1. vbi corporis habitum Theodorici regis describit: *Aurium, inquit, legula, sicut mos gentis est, crinium superiacentium flagellis operiuntur.* Huiusmodi autem capillorum formationes cuiusque arbitrio fiebant, & solebat esse capillorum habitus aliquis peculiaris familiæ toti, atque adeo genti. Suetonius de Tiberio, cap. 68. *Colore, inquit, erat candido, capillo pone occipitium submissiore, vt ceruicem etiam obtegeret, quod gentile in illo videbatur.* & de Nerone, cap. 51. *Circa cultum habitumque adeo pudendus, vt comam semper in gradus formatam peregrinatione Achaica etiam pone verticem submiserit.* Ouid. lib. 3. Artis:

Alienus crines humero iacentur viroque,

Talis es assumptâ Phœbe canore lyrâ.

6 FRONS breuis.] erat frons breuis in laude, præbet testimonium Horatii, lib. 1. carm. ode 33. ad Tibullum:

Insignem tenui fronte Lycorida

Cyri torret amor.

& epist. 7. lib. 1. ad Mecænatem:

Quod si me nolles vsquam discedere, reddes

Forte latus, nigros angusta fronte capillos.

Petronius in descriptione pulcherrimæ Circes frontem minimam ponit, cuius pauca verba operæ pretium erit hic describere, à quibus fortè per imitationem desumptum fuit hoc epigramma. *Crines, inquit, ingenio suo flexi, per totos se humeros effuderent: frons minima, & quæ radices capillorum retrò flexerat: supercilia vsque ad malarum scripturam currentia, & rursus confinio luminum pendè permixta: oculi clariores stellis extra Lunam fulgentibus: nares paululum inflexæ: & osculum quale Praxiteles habere Dianam credidit.* Quæ verò fœminæ ampliori erant fronte, solebant angustam reddere artificij: fronti namque illigabant nimum, quo angustior ea videretur. Est autem nim-

bus, vt Isidorus scribit, lib. 19. etym. cap. 31. *Fasciola transversa ex auro assuta in linteo, quod est in fronte fœminarum.* Hinc Plautus *nimbatam* appellat meretricem quæ nimbo ornata esset: in Pænulo, act. 1. sc. *Negoti sibi qui uolet nauem & mulierem, &c.* vbi Milphio. *Quam magis aspecto, inquit, tam magis nimbata est, & nugæ meræ.* & Arnobius, lib. 2. *Laminas pertunderent aurium, imminuerent frontes nimbis, fuligine oculos obumbrarent.* Quem locum Plauti explicans Ioannes Meursius *Criticarum exercitat.* par. 1. ad Pænulum cap. 3. existimat hos nimbos flexis iam capillis retrò alligari, vt minor frons videretur, eosque tam callidè & tanto artificio à fœminis dissimulari, vt ægè cognosci possent. Hinc esset, quod dicat Milphio, meretricem, quò attentius intueretur, eò magis sibi videri nimbatam: imbuebat enim nimbos colore eodem qui esset capillorum: reprehenditque Isidorum, quod aurum linteo nimborum *assutum* dicat, siquidem eò modo internosci potuisset. Sed meras agit nugas doctissimus iuuenis: quo enim colore infici possent fasciolarum frontales, qui oculos deciperet? aut quomodo sericæ vel linteæ fasciæ capillorum faciem haberent? Fœminarum cosmetica continentissimus iuuenis ignorabat: Apud nostros notiora hæc sunt, & ex nostro more antiquum minuendæ frontis artificium facile deprehendemus. Capillos à vertice in faciem demittunt, fasciola deinde sericâ vel linca frontem ligant, comprehensis subtus capillis, quos deinde retrò flectunt, & fasciola interiori eos detinente frons breuior videtur. Hinc intellige Petronij deliciarum arbitri in hoc artificio scientiam: Dixit enim de Circe, *frons minima, & quæ radices capillorum retrò flexerat*, ne scilicet existimaret inuidus. aliquis minimam illam frontem à nimbo esse, & capillos non à radicibus, sed à fasciola arcta retrò flexos. Vnde non existimo iure reprehendi sanctissimum Hispanum nostrum Isidorum: fasciolarum enim illarum quod solidiores & firmiores essent, intexi auro poterant.

7 **AT QVE** *modus breuiter sit naribus vncis.*] ordo est, naribus breuiter vncis sit modus. Duò innuit, alterum moderatum debere esse nasum: alterum flexuram illam modica vncitate decoram, vt supra dicebat Petronius: *nares paululum inflexæ.* & Sidonius dicta epist. 2. lib. 1. de Theodorico rege. *nasus, inquit, venustissime incuruus.*

8 **SÆPE QVE** *nolentem cogas, nolitque volentem.*] in re Venerea hæc pugna gratissima esse solet, vt sæpe excitentur, & quasi cogantur nolentes, sæpèque volentes, quò magis incendantur, ad tempus frustrentur, vt lib. 5. epig. penult.

*Insequeris, fugio, fugis, insequor, hæc mihi mens est,
Velle tuum nolo, Dindyme, nolle volo.*

& eod. lib. 47. epigr.

*Basta dum nolo nisi quæ luctantia carpsi,
Et placet ira mihi plus tua, quam facies.*

9 *Et timeat pueros, excludat saepe puellas.*] Placet enim amatoribus zelotypia eorum quos amant, cum ea non aliunde, quam ab amore proficiscatur.

10 *VIR reliquis.*] sic vocabant eos, quos iam ad rem Veneream inhabiles volebant significare: exuerant enim puerilem aetatem, quæ *ad pueritiam* sola patiebatur; Vnde sup. lib.1. ep.32.

Tonsum fac citò, serò virum.

11 *IAM scio, &c.*] fingit respondere Flaccum, & vere talem fuisse suum Amazonicum. illud *nec fallis*, formula vetus est, pro verum dicis. Dicebant enim veteres, *si sciens fallo*, id est, nisi verum dico.

AD EPIGR. XLIII.

EST faceta quædam in Coracinum illusio expressa per suspensionem, quæ definit in paradoxon. Negat enim quod minus est probrum: & fatetur quod est maius. Similis iocus refertur à Quintiliano de Iunio Basso, lib. 6. cap.3. qui quærente Domitia Passieni, quod incusans eius sordes, calceos eam veteres diceret vendere solere. *Non me hercule (inquit) hoc unquam dixi, sed emere te solere.* Simile est etiam epigr. 28. lib.2. in Sextillum.

1 *IRATAM mihi Pontia lagenam, iratum calicem mihi Metelli.*] deest, *velim*, aut, *experiar*, aut, *senti*am, aut aliud simile. Nec sequaris Domitium qui hæc coniungit cum verbo, *viro*, ineptè. De Pontia iam sup. dictum est, ad epig.34. lib.2. quæ aconita. vt Iuuenalis, ait, miscuerat filiis suis: hoc autem fieri solere in lagena manifestum est, ex epigr. inf. 69.

Diceris hac factus caelebs quater ipse lagenâ.

& lib. 12. ep. 93.

Suspiras, ratio est, times lagenam.

De Metello autem non memini me alibi legisse aliquid, forte fictum nomen est, & affixum alicui venefico. Est ergò imprecatio quædam, qua, vt neget se appellasse Coracinum hunc Cynædum, imprecatur sibi venena, quæ Pontia & Metellus solebant præbere.

2 *IVRO per Syrios tibi tumores.*] occasionem dedit hic locus interpretibus rixandi. Domitio & Merula non conuenit de sensu eius. Nam Domitius existimat tumores Syrios, ad tumentes Syros debere referre, quod hi tumidi & superbi audiant à veteribus. Reprehendit eum Merula cupidè, sed iure, & *Syrios tumores* accipit pro morbis immixtis à Cybele, quibus corpora inflarentur, adducitq. locum Persij, sat. 5. vers. 186.

Hinc grandes Galli, & cum sistro lusca sacerdos,

Incussere Deos inflantes corpora: si non

Prædictum ter mane capus gustaueris alli.

vbi multi *Deos corpora inflantes*, enumerant, Hippo. Cybelen, & Isidem immittentes eos morbos, qui corpora inflent. Sed ego veriorum

existimo Beroaldi sententiam, qui hoc loco *tumores Syrios*, accipit pro tumoribus prouenientibus ex verberibus & vulneribus, quæ sibi Galli, fanaticum furorem simulentibus, infligebant. Quam rem graphicè depingit Apuleius, lib. 8. *Metamorph.* de quibus etiam locus sup. adductus Persij commodè & planè intelligi potest. *Syrios* vocauit, quod Cybele Dea Syria vocabatur, de qua extat elegans liber Luciani. Dicitur etiam eadem Dea Berecynthia. Idèò subiungit: *Iuro per Berecynthios furores.* Qui sunt iidem quos Galli simulabant.

3 QVOD dixit tamen leue & pusillum est.] auget his omnibus suspicionem, quò subiungat magis ridiculè maius illud crimen cunnilingi.

AD EPIGR. XLIIII.

Vesuii vel Vesuij montis, quem alij *Vesuisum*, vel *Vesbium* vocant, incendium deplorat. Est notissimus mons in Campania felici, in Cumanis, de quo omnes Geographi, & ex recentioribus copiose scribit Leander Albertus in descriptione Italiae. De eius incendio Suetonius in Tito, cap. 8. Papinius, Silius, Dio, Eusebius, & alij multi: Hoc incendio extinctus fuit celeberrimus & luculentissimus Naturalis historiae author Plinius 2. Veronenfis, cuius casum describit accuratè Plin. iunior, li. 6. epist. 16. ad Tacitum.

1 HIC est pampineis viridis modo Vesuis vmbri.] *Viridis modò* dixit, vt deinde subiungeret antithesin:

Cuncta iacent flammis, & tristi mersa fauilla.

Vmbri pampineis. Metonymia est. tribuitur enim effectui id, quò causa est. *Vmbra* si quidem omnis nigra: pampini ex quibus *umbra* virides. Notauit autem in hoc montis eius fertilitatem & vinearum prouentum; Qui hodieque celebris est in Italia summa copia Græci vini. Vocaturque hic mons vulgò, *il Monte di Somma.*

2 PRESSERAT hic madidos nobilis vna lacus.] Poëticè dicitur, id est, mustum ex nobilibus uuis expressum impleuerat lacus madidos. Lacus appellat torcularia ipsa.

3 HÆC inga quam Nyfa colles plus Bacchus amauit.] ob vini nobilitatem Bacchus prætulit Vesuium montem Nyfæ Indiæ monti, vbi ex Iouis femore editus fuit: vnde inuenit nomen Dionysij à Ioue & Nyfa deriuatum.

4 Hoc nuper Saryri monte dedere choros.] Bacchi Comitatus Satyri & Fauni, qui choreas agebant, in locis amœnis. Eratque eorum locorum summa laus. sic sup. li. 9. ep. 62. de Platano Cordubensi:

Sæpe sub hac madidi luserunt arbore Fauni.

5 HÆC Veneris sedes, &c.] Erant in Vesuio monte duo fana, Veneris alterum, alterum Herculis.

6 CUNCTA iacent flammis & tristi mersa fauilla.] hoc incendio, vt diximus sup. occidit Plinius. Nec est fides habenda Eusebio, qui scribit duodecimo anno Traiani Imp. periisse Plinium, dum viseret incendium

Vesuij

Vesuij montis. Nam cum idem Plin. lib. 2. cap. 106. enumeret ea loca ex quibus erumpit ignis è terra, non meminit Vesuij montis. Vnde colligitur hoc incendium tempore Titi vel primum fuisse, vel à multis seculis repetitum. Non enim latuisset diligentissimo scriptori incendium sui temporis adedè celebre: Sed credibile excitatum fuisse ea fama, vt vellet oculis insigne illud naturæ miraculum perlustrare, vt id literis mandaret: quemadmodum Plin. iunior in sup. dicta epist. testatur fecisse.

7 *NEC superi vellent hoc licuisse sibi.*] Mira hyperbole, qua Diis humanum pœnitentiæ tribuit affectum.

AD EPIGR. XLV.

Alloquitur Phœbum in gratiam Parthenij Domitiani cubicularij, acuius filius Burrus quinque annos eo natali die compleuerat. Rogat vt sacrificium libenter accipiat, votoque patris de filio fortunet. De hoc Parthenio & filio Burro mentio est, lib. 5. epig. 6.

1 *PLENA dat lacus acerra.*] Prouerbialiter dictum, quo significat abudè datum thus. Est enim, *acerra*, thurarium vas *ἰσβατορείς* Græcè, vt est, in gloss. quam arculam manibus tenebat in sacrificiis puer, qui in iis Camillus vocabatur. Formulam sumit à Virg. *Æneid.* 5. vers. 745.

Pergameumque larem & cana penetrabilia Vesta,

Farre pio & plena supplex veneratur acerra.

Eadem etiam vsus est Horat. lib. 3. carm. ode 8.

Quid velint flores & acerra thuris

1 *Plena miraris.*] Contra verò parua *acerra*, significabat pauperum & tenuium sacrificium, qui tribus digitis pauca grana thuris libabant. Ouid. lib. 4. eleg. 8.

Nec qua de parua pauper Dīs libat acerra Thura

2 *PALATINVS munera Parthenius.*] Palatinum appellat Parthenium, quod cubicularius esset Palatinus Domitiani, vt docet Sueton. in eius vita. cap. 16. & 17.

3 *VT qui prima nouo signat quinquennia lustra.*] Duplici de causa celebrabatur hic dies à Parthenio, & quod natalis esset filio: & quod in eo quinquennium expleuisset, quod esset puero primum lustrum, quod spatium quinq; annorum est, vt apud Græcos Olympias, vnde sequenti versu,

Impleat innumeros Burrus Olympiadas.

Idem est, ac innumera lustra.

4 *SIC te tua diligit vxor.*] Daphnim intellige, quam perdit Phœbus (vt est in fabulis) amauit, cum ea auersata semper illum fuisset. de voce *sic*, videndus Briffonius de formulis, lib. 1. & infra lib. 7. epigr. 73.

5 *GAUDEAT & certa virginitate soror.*] Perpetuam virginitatē seruasse Dianam & castitatis laudē meruisse, omnium scriptorum testimonio comprobatur. Id autem gratissimum Apollini fratri semper fuit, Timuitque aliquando ne secus illa faceret. Sic Oriona, quem ab ea

ob temeritatem sagittis confectum. Horat. lib. 3. carm. od. 4. cecinit. occisum esse sagittæ eius ictu in fronte tradit Diocles in lethiferis pharmacis, decepta ab Apolline, qui sponsonem fecerat cum ea, si in natam quoddam signum certò sagittam dirigeret, cum ipse probè nosset caput esse aduenientis Orionis, qui tantæ magnitudinis erat, vt à quauis vel maxima profunditate humeros saltem supereminens emitteret. sic Virgil. lib. 10. vers. 763.

— quàm magnus Orion,

Cum pedes incedit medij per maxima Nerei

Stagna viam scindens, humero supereminet vndas.

Id autem fecisse Apollinem constat, quod suspicaretur aliquem amoris igniculum in sorore accensum, consuetudine Orionis, quæ etiam illi nubere decreuerat. Idèd Poëta nec obrestatione vtitur, quod gratissima Apollini futura esset certa sororis virginitas.

6 PERPETVO sic flore mices.] florem iuuentæ intellige: Nam Bacchus & Apollo perpetua iuuenta donati sunt, & inter se de pulchritudine, deque comarum prolixitate semper certarunt. Idèd optat in hoc certamine victorem esse Phœbum.

AD EPIGR. XLVI.

IRridet fastus animosque Sabelli rabulæ, qui donatus fuerat Saturnalibus quibusdam multis xeniis, quæ omnia simul nullius pretij essent: ille verò se diuitem & beatum existimabat. Enumerat ea omnia & describit. Similis irrisio legitur, lib. 7. ep. 52.

1 SATURNALIA diuitem Sabellum.] in Saturnalibus mitti solere dona amicis notissimum est ex omnibus scriptoribus, & ex Macrobo. & ex hoc Poëta etiam. Aduocatis & caussidicis mittebantur, vt ex hoc epigramate colligi potest, iisdem Saturnalibus & etiam Natali die, vt constat ex epig. 87. lib. 10.

2 FABÆQUE fræsa.] frændere frangere est. inde faba fræsa, id est, fracta venudetur pellicula illa duriore, qua conrecta est faba, sicque fiat mollius & suauius ex ea pulmentum.

3 ET thuris pipersque tres selibra.] tres selibras dixit, vt à tribus missas significaret, & muneris vilitatem irrideret: nam si ab vno missum id munus fuisset, sesquilibram dixisset.

4 ET Lucanica ventre cum Falisco.] Lucanica farciminis genus, quod milites à Lucanis didicerunt, vt Varro scribit, li. 4. de L.L. Lucanicam, inquit, dicunt, quod milites à Lucanis didicerunt, qui & à Faliscis ventrem; qui venter porcinius est, & fartus frustis porcinae carnis, pipere & aliis saporibus condita. De Lucanica est epig. 35. lib. 13. Cur autem fœmin genere efferatur, Charisius Grammaticorum Coryphæus, lib. 1. docet: Quæcumque, inquit, deriuantur & media sunt potestatis, quouis genere dici possunt: sumunt enim genus ab his, quibus coniuncta sunt, vt puta, Lucanicum intelligitur pulmentum & intestinum, & hic lucanicus subauditur botellus, aut apparatus, & hæc Lucanica

feminino genere intelligitur *hira*, hoc est, intestinum aut aliud quod vnusquisque intelligere voluerit. Summum enim est nomen ab inuentoribus Lucanis.

§ E T *ficus Libyca gelata testa.*] de ficibus Libycis hibernis scitum est, à Carone Africanas appellatas, quæ causæ fuerunt belli Punicij tertij. De Mæsiis quæ producantur, videndus Plin. lib. 15. cap. 18. hic autem per hyperbolen vnica ficum Libycam existimo à Poeta dici missam Sabelle. hæc enim ficus magno in pretio habebatur. Quare Aduocato missa vnica est, quia magnis patronis non mitteretur vnica, sed plures: neque esset xenium contemnendum. Quam ficum vt ornaret cliens, gelatam testam referfit bulbis, cocleisque, caseoque. Sic intelligo gelatam testam, non vt accipit Domitius, cui suffragatur etiam Raderus, pro corio ficus duro. Nam si, vt ipsi adstruunt, hæc ficus erant recentes & non aridæ, quæ fieri poterat, vt adeo dura contegerentur cute, quæ testa dici posset, gelatamque dixit, quod brumali tempore missa esset.

6 E T *crasso figuli polita celo Septenaria synthesis Saguntii.*] Synthetis compositio est & constructio aliquarum rerum, sed præcipue vestium, vt constat ex Scauola in L. Titia 38. §. 1. II. de auro & arg. leg. *Quæro, an ex vniuersa veste, id est, Synthetis, &c.* Vnde per Synecdochen Synthetis pro veste sumitur, lib. 5. epig. 80.

Vndecies vna surrexi Zoile cæna,

Et mutata tibi est Synthetis vndecies.

& vltimo versu:

Prigus enim magnum Synthetis vna facit.

Sed hoc nomine, vt dixi, vniuersa vestis composita in vestiario vocabatur. Hinc per translationem eleganter Synthetis vasorum appellat, Septenariamque vocat, quod septem vasa Saguntina fictilia contineret. Eadem metaphora vtitur Papinius, lib. 4. filii.

Aut vnam dare Synthetis quid horres

Alborum calicum atque cacaborum.

Quæ omnia doctissimus Turnebus notauit verè lib. 23. cap. 19. Saguntina vasa lutea appellat semper Poeta per contemptum, vt lib. 8. ep. 6.

Ficta Saguntino pocula ficta luto.

Ideo *crasso polita celo* dixit, & *torcum luteum, Hispana vota*. Irrisoriè vocat *torcum*, cum id nomen cœlatis auri argentique vasis tribuatur, vt sup. lib. 3. epigr. 35.

Artis Fidiacæ torcum clarum.

& d. ep. 6. lib. 8.

Miratus fueris cum prisca torcumata multum.

Eadem irrisione vtitur in poculis fictilibus missis ad Flaccum, lib. 12. ep. 75.

Nillum sollicitant hæc Flacce torcumata furem.

7 E T *lato variata mappa clauo.*] mappas folere mitti Saturnalibus vulga-

tum est, ex lib. 5. ep. 18.

Quod tibi Decembri mense quo volant mappa.

& lib. 7. ep. 52. & ep. 71. & lib. 10. ep. 87. inf. ep. 89. Hæ autem vel puræ erant, vel clauatæ, id est, clavis purpureis vel aureis variegatæ. Clavi in veste vel lati vel angusti. vnde *latus clauus* Senatoria, *angustus* Equestris vestis. & *latus clauus* pro Senatoria dignitate, vt in L. nuper 42. II. de donat. int. vir & vx. & *Angustus clauus*, pro Equestri, vt est apud Velleium Paterculum de Mecœnate scribentem, qui Equestri dignitate contentus erat his verbis: *Mecœnas non minus Agrippæ Casari charus, sed minus honoratus, quippe vixit angusto clauo parè contentus.* Vnde in d. L. 42. IC. differentiam assignat inter laticladium & Equestrem dignitatem, dum inquit, *vt ecce si vxor viro laticladij petendi gratia donet, vel vt Equestris Ordinis fiat, &c.* De quibus late dicemus ad lib. 5. ep. 87. Hinc irrisoriè Noster mappam variatam lato clauo missam dicit, pro magno xenio huic rabulæ, quasi dignam quæ Senatori mitteretur. Eodem ioco vitur Petro-nius cum mappam laticladiam dicit his verbis: *Pallio enim coccineo adra-sum inluserat caput, circaque oneratas veste ceruices laticladiam immiserat mappam, sibrjs hinc atque illinc pendentibus.* Vbi immiserat, pro strauerat, dixit non communi notione, vt apud Ælium Lamprid. in Alex. Seuero: *Conuiuium neque optimum neque nimis parcum, sed nitore summi habuit. ita tamen, vt pura mantilia mitterentur, sapius quoque clauata, durata verò nunquam, &c.*

8 SATURNALIA *fructuosiora, &c.*] concludit epigramma scommate mordaci in Sabellum, qui decem annis superioribus non habuerat fructuosiora Saturnalia, cum hæc aded vilia & fordida depinxerit.

AD EPIGR. XLVII.

Iocus est in pictorem, qui encaustum depinxerat Phaëthontem, de-sumtus ex nominum significato, in quo frequenter hic noster ludit. *encaustum* enim ab igne dicitur, quod ignito cælo in cera pingerentur imagines, vel etiam in ebore. De quo genere picturæ deque eius inuentoribus & cultoribus multa Plin. lib. 35. cap. 11. *Stypos* autem bisustum significat. Cum igitur Phaëthon igne consumtus fuisset, & iterum à pictore igne expressus in cera, dipyron fecisse Phaëthonta per iocum dixit.

AD EPIGR. XLVIII.

Est epigramma in Papilium Pathicum, qui prædicari appetebat, & deinde præcisus flebat: Per irrisionem quærit, vtra ex his duabus causa flectus sit: an quod pœniteat cum obscænæ illius pruriginis: an quod desinat præcidi.

1. **P R A E C I D I** *gaudes.*] de verbo præcidendi dictum est, sup. epigr. 72, lib. 2. n. 1. Eadem significatione dicebant vet. *Diuidere.* Vnde natus est communis error in obscuri loci Ciceroniani explicatione in epist. 22.

lib. 9. vbi in exemplum earum vocum quæ alias honestæ aliquam sonant obscœnitatem hæc posuit verba. *Numquid non honestum verbum est diuisio? at inest obscœnum, cui respondet intercapedo.* Vulgariter interpretantur diuisionem propria acceptione honestum esse verbum: At verò significari etiam eo pathicam turpitudinem, cui posteriorum intercapedo respondeat, quos interpretes fallere gnauiter docuit magnus Scaliger olim in Catullum, pag. 38. nam in verbo *diuisio* inest hoc verbum *visio*, quod est $\beta\delta\iota\omega$: sicut in verbo *intercapedo* inest *pedo*, quod est Græcè $\pi\epsilon\rho\delta\omega$. Est autem *visio* Latinè flatum ventris sine strepitu mittere, ita vt non aures, sed nares solum offendant: *Pedo* autem eundem flatum cum sonitu emittere, & Latinè vtrumque verbum per onomatopœiam fictum est.

2. *POENITET obscœna pruriginis.*] Aristoteles in historia animal. sentit pathicos eo fieri, quod aliquibus semen defluat ad podicem, & inde oriatur prurigo. Sed hoc falsum omnino est, nec fieri potest vt homini ad podicem semen fluat, & hanc patiendi prauam cupiditatem necesse est ad aliam naturalem causam referre.

AD EPIGR. XLIX.

Flaccum quendam per $\omega\alpha\rho\acute{\alpha}\delta\omicron\zeta\omicron\varsigma$ stultum esse ostendit, qui communem vulgi errorem secutus, existimabat epigrammata meras esse nugas, tragœdias verò & epopœias poëmatis grauitatem sibi vendicare. Ostendit id, quod est tragœdiæ & epopœiæ, materiam è fabulis fictis & Poëtarum somniis esse desumptam, epigrammatum verò materiam ex hominum moribus: illa delectationem & vanam admirationem continere, hæc autem correctionem & emendationem vitiorum. eiusdem argumenti est epi. 4. lib. 10.

1. *ILLE magis ludat, &c.*] Comparat Tragicos & Epicos Poëtas cum Epigrammatariis, vt ostendat illos maiores agere nugas. Fabulæ autem, quæ hic apponuntur, notiores sunt quam vt indigeant explicatione.

2. *A nostris procul est omnis vesica libellis.*] per irrisionem vesicam appellat cothurnatum dicendi genus illorum Poëtarum.

3. *Nec insano syrmate,*] per allegoriam Tragicorum factum irridet. *Syrma* namque ea vestis pars est, quæ oblonga nimis solum verrit, qualem reges & heroes trahebant per theatra in agendis tragœdiis. vsurpauit hoc verbum lib. 12. ep. 96.

Transtulit ad Tragicos se nostra Thalia cothurnos,

Aptasti longum tu quoque syrma tibi.

& Iuuenal. sat. 8. vers. 228.

Ante pedes domiti longum tu pone Thyesta

Syrma, vel Antigona seu personam Menalippes.

& satyr. 15. vers. 30.

Nam scelus à Pyrrhia, quamque omnia syrmata voluas,

Nullus apud Tragicos populus facit.

4. *ILLA tamen laudans omnes, &c.*] Obiectio est per prolepsim, quod

omnes grauitate epopœiæ & tragœdia capiantur: hæc enim poëmata & præcipuè tragœdia, grauiſſimis hominibus digna videbantur, ad eò vt feridè ea ſcriberent, vt fecerat Auguſtus, qui Aiacè quam inchoauerat, ſpògia deleuerat. Vnde ioci occaſionè ſumſit cum dixit Aiacem ſuū in ſpògiam incubuiſſe: de quo Suetonius in eius vita ca. 85. Cui obiectioni reſpondet Poëta, verum illud eſſe omnes laudare, admirari & adorare ſublimia illa poemata: iſta tamen epigrammata legere.

AD EPIGR. L.

TECTÈ fellatricem appellat Thaidem, quam ſuprà epigr. 12. eodem vitio notauit. Appellabat hæc poëtam ſubinde ſenem, reſpondet ad irrumandum neminem ſenem eſſe. Quasi dicat ad eum vſum, ad quem tu homines apperis, ſatis aptus ego ſum, quamuis ſim ſenex. Senes namque ad hoc libidinis genus magis apti ſunt, ad quod non tanta vi opus eſt. Notauimus iam id ſuprà lib. 3. epig. 74. vel 75. Ad idem notandus eſt aptiſſimus locus Suetonij Tranquilli in Tiberio cap. 44. vbi narrat ſolere Tiberium iam ſenem pueros irrumare: & ſubiungit. *Prior ſanè ad id genus libidinis & natura & aſate.*

AD EPIGR. LI.

EPigramma eſt eiufdem argumenti cum 100. & 104. lib. 1. de Cæciliario, qui factus ditior, parcior redditus eſt: vehebatur enim hexaphoro, cum vix ſex millia poſſideret, prouectus ad viciæ, pedes incedebat. Optat vt Dij ei hexaphorum reddant *ειρηνικῶς*, hoc eſt, vt ad priſtinam tenuitatem reuertatur.

1 **DEA CÆCA.**] Periphrasi Fortunæ, quæ non diſcernit quem prouehat, aut quem demittat.

2 **SINVM QVÆ** *eruperunt numi.*] de reponēdis in ſinum nummi dictum eſt ſup. lib. 2. epi. 6.

AD EPIGR. LII.

IN ficofum Ædilum eſt epigramma, qui iunctis capris geſtari ſolebat, qui cum propter morbum ficus meritò appellaretur, nunc ob geſtationem caprarum, caprificus poterit appellari.

1 **GESTARI iunctis capris.**] Domitius nimis hoc loco arguitur de Ædilo Cynædo, qui eam turpitudinem paſſus ficuum contraxerat morbum. Ego planius hæc accipio de hominè ficofò, quem ficum ſolet appellare Noſter, vt diximus lib. 1. epigr. 66. Illud poterit admitti, quod de Capris dicit, eſſe forte meretrices, ductus Horatij auctoritate lib. 1. ep. 5. qui capras olidas appellat meretrices.

— *locus eſt & pluribus umbris:*

Sed nimis arcta premunt olidæ conuiuia capra.

Tamen placet magis cum Radero de capris cicutatis id intelligi, vt ſup. l. 1. ep. 105. Tigres, pardos, ceruos, vrfos, afros, biſontes iugū ſubiſſe legimus. & Lampridius in Heliogabalo narrat eum Imperatorè quaternos canes ad currum iunxiſſe, & ſic eſſe vectum, proceſſiſſeque in publicū: &

nōs superioribus annis vidimus mendicum quemdam hominem curru à valido quodam cane publicè vectari. Vnde non mirum erit Ædillum vanum fortè & insanum hominem à capris gestari voluisse.

AD EPIGR. LIH.

EPigramma est in fictum quemdam philosophum Cynicum, qui solo corporis cultu & maledicentia Cynicum se profitebatur: cum omni proflus Cynica institutione & doctrina esset destitutus. Ideò negat eum Cynicum esse, & tantum concedit esse canem.

2. **INTER penetralia nostræ Pallados.**] magis placet, *intra*, vt sit vnum & idem templum Mineruæ Flavianæ à Domitiano extructum, cuius mētio lib. 12. epi. 3. ad librum suum, vt sit sensus; Cynicum hunc stare sæpè solitum inter penetralia Mineruæ, & limina eius templi.

2. **CV M baculo peraque senem.**] Plena est Cynici cultus descriptio, de qua fidem facit Laërtius in Antisthene & Diogene, vbi tota hæc liberrima facta describitur.

3. **CV I cana putrisque stat coma.**] id est, cui coma stat canis & putredine. Nec est insolens dicendi genus apud veteres, sed fortè significatio non vulgaris. Est enim idem ac, plena est coma canis & putredine. Virgilius lib. 6. Æneid. vers. 300.

— *stant lumina flamma,*
id est, pleni sunt oculi flammis. & lib. 12. vers. 407.

— *iam puluere cælum*

Stare videre. id est, plenum puluere. & Horat. lib. 1. od. 9.

Vides vt alta stet niue candidum Soracte,
& vetustiores Sisennius lib. 9. *Cælum caligine stat.* Lucilius sat. 5.

— *interea stat sentibus pectus.*

Sic lego ex Nonio & Gell. li. 8. c. 5. non *fundius*.

4. **CEREA**] quid sit cerea toga, vel abolla, diximus sup. lib. 1. epi. 93. n. 6.

5. **QVEM nudum regit abolla grabati.**] alias legitur *nudi* meliori lectione. Nam iacens Cynicus in lecto, nudus esse debebat, nec cultior alius iaceret vestitus. Itaque nullo sensu legeretur, *quem nudum*: & *nudi grabati* mentio frequens apud Nostrum, vt sup. lib. 1. epi. 93.

Sed si nec focus est nudi, nec sponda grabati.
& lib. 11. epi. 57.

Et teget, & cimex & nudi sponda grabati.

Neque idè intelligas *n;*, *vxor*, referri ad grabatum: non enim erat *vxor* grabati, sed ipsius cynici, cum qua cubabat, vt diximus sup. lib. 2. epi. 16. & inde quæsitus iocus lib. 14. ep. 119. de culcitra.

Dum poscor crepitu digitorum & verna moratur,

O quoties pellex culcitra facta mea est.

appellat culcitram pellicem matulæ, quod cum ea cubaret, & in ea meieret. nam meiere per *meior* est rem habere, vt Persius sat. 6.

Patricia immeiere vulua.

Sic apud Tertullianum in Apologet. cum *Mimus Gracus in Macedonia Oe-*

dipum saluaret, & de incestu cum matre doleret, visere barbari & de re non magna exclamarunt, ἤματι εἰς τὴν μανίαν, id est, imminxit matri. Idcirco hoc loco appellat hanc vestem, quod cum ea cubat, nec quod ea vxore alibi quam in grabato vteretur. Ideo appellauit vxorem grabati, vt si dicas seruus agri, quo in agro vtaris. Abollam non existimo aliam, quam militarem vestē & Imperatoriam: sed per translationem cum quadam irrisione transferretur ad cultum philosophorum, vt apud Iuuenalem de Stoico:

— *audi facinus maioris abolla.*

Id est, per metonymiam facinus philosophi veste talari induti, qualis est abolla, & maioris, quod maiori sit philosophus, quā miles dignitate. 6 CUI QUÆ Datis latrat obuia dona cibis.] Vulgus per contemptum his Cynicis allatrabat, iis obstrepens sui moris imitatione & benigni in eos cibos præbebant.

7 CANIS,] Huius sectæ Philosophi canes appellati ab impudentia, quod omnia propalam agerent, quæ cæteri homines solent abscondere ab oculis aliorū. Deinde à maledicentia, quod in omnes allatrarent. Ad quem morem Hecuba postquam captiua ducta est, doloris impatientia, cum probra & maledicta in obuios iaceret, canis appellata est. Vnde sūta poësis fabulædi occasio, eam in catum conuersam fingentibus, sed veram causam expressit Plaut. in Menechm. scen. Nisus stultè dudum feci. M E. Quia idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis. Omnia mala ingerebat, quem quem adspexerat. Itaque adeo iure cepta appellari est canis. & quod hi Cynici etiam viderentur humani generis hostes, canes appellabantur: cum militare dictum sit in hostes Canis, vt sæpissimè apud Homerum pro graui contumelia, quilibet in aduersariū suum κύνος ὄντας ingerit. Vnde Terentius in Eunucho act. 4. scen. 7. GN. Ain verò canis? Sed hoc loco non dicit Martialis hunc canem esse, quod multum habeat de Cynicis moribus, vt est illud epi. 93. lib. 11.

Mentitur qui te vitiosum Zoile dixit,

Non vitiosus homo es Zoile, sed vitium.

Sed respicit eò, quod hic nulla ratione erat philosophus Cynicus, sed insipiens velut canis: ideò dixit:

Esse putas Cynicus, deceptus imagine falsa.

Erat vnim canis sub habitu Cynici Philosophi.

AD EPIGR. LIV.

DE huius epigrammatis argumēto satis multa ad li. 1. ep. 16. diximus, vbi indicem affiximus omnium epigrammatum eiufdē argumenti. Nā quæ causa nos à delitiis dehortatur, eadem miseros illos ethnicos ad omnē luxuriā & libidinē inuitabat, quod post breuissimū hoc vitæ curiculū nullū melioris vitæ spē haberēt, quam nos certissimā retinemus. 1 O cui Tarpeias licuit contingere quercus.] Domitianum quinquennale certamen Ioui Capitolino instituisse, vbi quernæ coronæ victoribus dabantur, docuimus sup. hoc lib. n. 3.

2 ET *meritas prima cingere fronte comas.*] prima frōde, quod quercus Iouis sacras unde de memore Tragico querna corona donato alibi, li. ii. ep. 10.

3 CLARVS *fronde Iouis Romani fama coturni.*] vel quod ab Imperatore data, vel quod querna olim ciuica erat, reliquarum nobilissima.

4 VTARIS *totus Coline diebus.*] id est, nullam diei partem perdas, sed totos dies genio indulgeas, ita vt nec particulam solido de die demas, quā rebus gerendis impertias, vt Horat. dixerat lib. i. ode i. vt à nobis explicatum est sup. ep. 8. huius libri.

5 EXTREMVM QVE *tibi semper adesse putes.*] sumtum ab HOL. li. i. ep. 4.
*Inter spem curamque, timores inter & iras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.*

6 LANIFICAS *nulli ires exorare puellas. &c.*] Inexorabile fatum esse annuntiant omnes poetæ. Horat. lib. 2. ep. 2. propè finem.

— *si metuit Orcus*

Grandia cum paruis non exorabilis auro?

& Seneca in Hercule furente

Id cuique rarus prece non vlla

Mobilis ordo.

& Euripides *ἄρατος ἀΐσφατος* vocat. & Propertius:

Cum semel infernas intrarunt funera leges,

Non exorato stant adamante via.

Vnde apud Homerum 9. Iliad. Agamemnon Nestori respondens, cum de Achillis ira differeret, implacabilem dixit & indomitum Plutonem esse, & propterea Deorum omnium hominibus odiosissimum.

7 DIVITIOR *Crispo.*] Neronis vitrico, cuius opibus Nero ditatus est.

8 THRASEA *constantior ipso.*] De Thrasea Pæto diximus sup. li. i. ep. 9.

9 LAVTIOR *& nitido sis Meliore licet.*] Nobilis hic Melior Statij Papinij carminib. epistolę syluę secūdæ, epitaphio Glauciæ, Arbore & Pistraco, fuit lautus & splendidus, ideò nitidus appellatur à Nostro vt à Papinio Sylua 2. *Quæ per supremas nitidi Melioris opace.*

10. NIL *adicit penso Lachesis susosque sororum Explicat.*] Similis sententia apud Senecam in Hercule furente choro i.

Dura peragant pensa sorores,

Nec sua retrò fila renoluunt.

AD EPIGR. LV.

L Icinum Hispanum poetam Horatii imitatore, qui tempore Domitiani floruit, hortatur ad celebranda Celtiberiæ loca, quæ quamuis durioris nominis carmine comprehendit.

1. QVI *Gaurum veterem,*] Graius vel Grauius Hispaniæ fluuius, de quo Pli. li. 4. cap. 20. legendum igitur *Graium veterem*, quem sic appellat quod veteribus hoc nomine indagabatur. Suo tempore verò *Grauius*.

2. ARPIS *cedere non sinis discretis.*] Arperum oppidum Apuliæ. Horatius

autem Apulus Venasius, & per vsitatissimam poëtis synecdochen, Arpos pro tota Apulia, & per Metonymiam, Apuliam pro Horatio posuit: vt sit totus sensus. Ita excellis in Lyrico carmine, vt Hispanus cum sis, non cedas Horatio; nec plus gloriæ ille Apuliæ, quam tu Celtiberiæ conferat.

3 ARGIVAS generatus inter vrbes.] Vitiosa dispunctio huius quas turbas dedit. Doctissimos viros certè decepit, nam Raderus anxie quærit, quomodo Hispanus poëta inter Græcas vrbes natus dicatur, & confugit ad Græcorum colonias in Hispaniam ductas, inter quas Grauii castellū, Plin. li. 4. cap. 20. Tu verò nebulas hæc ita discute. Post versum superiorem appinge Periodi notam, & quod sequitur

Argiuas generatus inter vrbes.

sit suppositum verbi, *cantet*, id est, Poëta quilibet Græcus generatus inter Argiuas vrbes, celebret eas veluti Thebas, Mycenæ, Rhodon aut Lacedæmona, quod dictum est Horatij imitatione od. 7. lib. 1.

Laudabunt alij claram Rhodum aut Mytylenem,

Aui Ephesum, bimariseve Corinibi.

Mæniæ, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos

Insignes, aut Thessala Tempe, &c.

Nam deinde per contentionem subiungit *Nos Celtis genitos & ex Iberis.* celebremus nomina nostrorum oppidorum.

4. AVT libidinosa Ledaas Lacedæmonis palastras,] *Ledaas palastras* appellauit puellarum luctas, quæ Lacedæmone nudæ ad palæstram descendebant, & cum viris etiam nudis luctabantur. Propert. lib. 3. el. 12.

Multa tua Sparte, miramus iura palastra,

Sed mage virginci tot bona gymnasis.

Quod non infames exerceat corpore ludos,

Inter luctantes nuda puella viros. & Ouid. epist. 15.

Mors tua genitis nitida dum nuda palastra

Ludis, & es nudis mixta puella viris.

Idem Xenophon de Republ. Lacedæmon. Euripid. in Androm. Cuius rei fœdæ & inhonestæ causæ multæ à multis afferuntur. Plutarch. in Lycurgo existimat id institutum fuisse, vt iuuenes puellarum pulchritudine capti, facilius earum nuptias appeterent. Ego crediderim in honorẽ Ledæ, quæ proprios edidit Deos, Castorem & Pollucẽ, id fieri solitum. Nam quando ipsa dea Ioui placuit, nuda erat in balneo, in cuius rei memoriã nudæ prodibant in certamẽ Ledæ memoriæ tributum. Ideoq; dictum à poëta *Ledaas palastras*; sed cur libidinosa Lacedæmonis, cum ea ciuitas morum honestate & sanctitate ceteris antecelleret, an propter gymnicum hoc puellarum certamen? an quod præcipue Venus ibi coleretur & sacra esset Veneri ea vrbs: an propter vtramque causam?

5 Nos Celtis genitos & ex Iberis,] Vulgatissimum est eum Hispaniæ tractum, vbi Bilbilis à Celtis olim occupatum fuisse. & incolas ex Celtarum & Iberiæ nomine Celtiberos appellatos fuisse.

6 GRATO non pudet referre versu.] id est, versu qui gratissimæ patriæ gratiam referat, ea illustranda & celebranda.

7 SÆVO Bilbilim optima metallo.] sævum metallum ferrum appellat, quod optimè Bilbili cudebatur, quâvis aurum etiâ haberet in l. 12. ep. 18.

Aurum Bilbilis est superba ferro.

de salonis aquis nobilib. & armorû téperatura diximus satis ad l. 1. ep. 50.

8 QVÆ Chalybasque Noricosque.] Chalybes descripti à Mela lib. 1. cap. 12. & celebratorum Poetarum carminibus. De Noricis scripsimus sup. ad lib. spectacul. epi. 23. n. 1.

9 PLATEAM ferro suo sonantem.] Hispaniæ oppidum Platea, ferrariis officinis nobile, de quo d. epi. 8 lib. 12.

Hic pigri colimus labore dulci Botridum Plateamque.

Subsequuntur multa nomina oppidorum, quæ propter ignobilitatē ignota sunt veteribus scriptoribus, & nobis quod diruta iam vel immutata non licet diuinare quæ fuerint: vnde consultò prætermittimus.

10 PER quæ vel piger ambulet viator.] legendum omninò *Per quod.* vt referatur ad *Illicitum.*

11. ET quod fortibus excolit iuuenis.] legendum, *Quæ*, vt referatur ad arua: Librarii enim negligentia transposita hæc sunt.

12 HÆC tam rustica malo quàm Britannos.] Iacobus à Cruce Notis in Martialem, emendat hunc locum, & legit, *Bisuntos*: quod Bisuntium Ptolomæo oppidum sit in Hispania. Os hominis! qui cum scribat in hoc epigrammate poetæ verba, vel non legat, vel non perpendat. Excusat Martialis rustica Hispaniæ oppidorû nomina: qui poterat ea præferre aliis eiusdem Hispaniæ nominibus. Non adèò stultus Noster. Ego præfero aliquorum codicû lectiōnē, vbi est loco nō *Britannos. Bituntum.* Est autem Bituntum Italiæ oppidum, quod rusticitate nominis videtur omnia Hispaniæ oppida, quæ hic annumerantur, superare. Estq; vilissimū Apuliæ oppidum, quod per contemtum etiam adduxit sup. lib. 2. ep. 48.

Hæc præstes mihi Ruse, vel Bitunti.

Sic enim lego, vel quod idem est, *Bitonti.* Est igitur recriminatio in delictum lectorem Italum, quasi diceret, irrides hæc rustica nomina, irriderum Bituntum.

AD EPIGR. LVI.

CVM liberalitas & munificentia nullum sibi proponat præmium, refutat hoc epigrammate Gargiliani cuiusdam hæredipetæ vanitatē, qui se munificum vocari volebat, quod iis, quos captabat, ingentia munera mitteret: sordidumq; cum & spurcū vocari debere affirmat, largiri que & donare se docturū profiteretur, si sibi pauperi & à quo nihil expectare potest, munera mittat. Huius argumenti vt puta, rei illis temporibus vñtatissimæ, sunt permulta epigrammata. sup. lib. 2. ep. 76. inf. lib. 5. ep. 18. li. 6. ep. 62. & 63. lib. 8. 27. li. 11. 56. li. 12. 92. præter alios auctores, qui nobis hanc rē suis scriptis fecere notā, elegantissimus elegantiarū arbiter

Petronius describit in satyrico Crotona Italiæ oppidum, vbi oēs hæredipetæ erant, in qua descriptione villicus quidã hæc verba profert totũ negotium mirè complectentia: *Quoscumque homines, inquit, in hac vrbe videritis, scitote in duas partes esse diuisos. Nam aut captantur, aut capiunt. Quinetiã & apud IC. vulgatissimus de captatoriis institutionib. & volũtatio. locus.*

1. *ep. 50. Imperia viduarum procul. & lib. 2. ep. 32.*

Abnegat & retinet nostrum Laronia seruum,

Respondes, orba es, diues, anus, vidua,

2. *VIS te munificum.]* per hyperbolen auget Gargiliani vanitatem, nam munificencia maius quiddam est liberalitate.

3. *QVI potes insidias dona vocare tuas?] desumtum, vt alia pleraque ex Sen. epist. 8. Munera ista fortuna putatis? insidie sunt. Vt enim piscis spe aliqua cibi capitur, ac decipitur: sic qui accipiunt captantur, & qui mittunt munera, captant.*

4. *DONA Gargiliane mihi.]* solet frequenter poeta à seipso iocum capere, cum ingenuè suam tenuitatem fateatur, *Dona, inquit, mihi vt omnino captatoris opinionem amittas, cum omnes sciant nil à me expectari posse.* Similis est iocus & sup. de Zoilo ægrotante lib. 2. ep. 16.

Vis fieri sanus, stragula sume mea.

AD EPIGR. LVII.

Indicit Faustino hospitium Tybure, vbi Faustinus degebat Augusto mense, & poeta apud Baias alieno valde tempore. Iubet igitur Baias valere cum se Tybur ad Faustinum conferat.

1. *LASCIVI stagna Lucrini.]* ob lasciuientium ibi hominum frequentiam, & vitiorum diuersorium, vt docuimus sup. ad epi. 63. lib. 1.

2. *Tv colis Argini regnum Faustine coloni.]* id est, Tibur conditum à Catullo Amphiarai filio, quem Horatii imitatione lib. 1. od. 6. Argium vel Argæum colonum vocat. Sic enim ille:

Tibur Argæo positum colono.

3. *QVO te bis decimus ducit ab vrbe lapis.]* id est, Tiburtinum tuum distat ab vrbe viginti millia passuum.

4. *HORRIDA sed feruent Nemæi pectora monstri.]* poetica periphrasis summi æstus, qui viget præcipue Augusto mense, quando sol in leone commoratur. *Pectora,* verò dixit, quod in leonis pectore fulgentissimum astrum est, quod Astrologi cor leonis appellant. de fabula Nemæi leonis iam sæpius dictum.

5. *NE c satis est Baias igne calere suo.]* tacite causam reddit suæ migrationis institutæ ad vitandos calores, quos ibi quâ à Solo, quâ à cælo perfe-rebat.

6. *ERGO sacri fontes, & littora sacra valete.]* Quod sacri fontes sint, dictũ est sup. li. 3. ep. 3. sacra littora nõ admittit Gruterus, quod in veteri cod. dicat

se inuenisse, *grata*, sed ego retinuerim libenter, *sacra*, quod subiungat.

7 NYMPHARVM *pariter Nereidumque domus.*] quod Nymphæ in fontibus, Nereides in littoribus degant. Nec video quî possit Poëta eo tempore, quo ætus eius loci fugiebat, *grata* appellare Littora.

8 HERCVLEOS *colles gelida vos vincite bruma.*] id est, hiberno tempore cedat vobis Tibur. Hoc autem æstiuo vos ei cedite.

AD EPIGR. LVIII.

Ridet Gallam deploratæ impudiciæ fœminam; quæ maritum secretò lugebat, in quo mirari libet summum Poëtæ acumen, qui sup. li. I. ep. 34. Gelliam reprehendebat quod patrem non secretò, sed palam fleret, easque lachrymas non veras, sed fictas dicebat: quod ille verè doleat qui sine teste dolet. Nunc autem illud ipsum tribuit vitio Gallæ, quæ aded erat infamis ob impudiciam viuente viro, vt possit eam pudere, quod fleret.

1. NVM *plorare pudet te, puto, Galla, virum?*] corrupta lectio. omninò legendum, vt in aliis absque interrogatione:

Nam plorare pudet te, puto, Galla virum.

quod enim Raderus præferat aliam lectionem, & sic interpretetur: *Num puto pudet te Galla virum plorare?* id nec Latinitatis ratio, nec communis sensus admittit.

AD EPIGR. LIX.

HVIVS epigrammatis argumentum explicatum est sup. ep. 32. in simili casu de ape inclusa electro. Hic eadem ratione vipera succini visco implicata interiit.

1. FLENTIBVS *Heliadum ramis.*] Poëticè dictum. Heliades enim sorores Phaëtonis, qui eius casum descentes, in arbores conuersæ fuerunt, à quibus defluit succinum.

2. DV M *vipera serpit.*] præfert Gruterus, *repiit*. Ego retineo, *serpit*: serpere enim dicuntur *amda*, repere autem, quæ pedes habent breuissimis cruribus, vt lacertæ.

3. CONCRETO *riguit vincla repente gelu.*] *Gelu concreto*, dixit pro succino: non quod frigore, sed quod rigore & duritie gelu imitetur. vide quæ diximus sup. ad li. 3. epig. 65. Malo *Qua vincla*, legere, quam *victa*, vt alias legitur, quod superiori versu dicat *teneri*.

4. NE tibi *regali placeas Cleopatra, &c.*] Epiphonema per Apostrophen, quod Viperæ sepulchrum reapse ditius & pretiosius sit quouis Mausoleo, refert autem Plutarchus in Antonio Cleopatraz corpus ab Augusto regali apparatu conditum esse cum Antonio. Sed clariùs Suetonius in Augusto, cap. 17. *Ambobus*, inquit, *communem sepulture honorem tribuit, ac tumulum ab ipsis inchoatum perfici iussit*. Credibile autem est tumulum inchoatum à tam fastuosa regina, absolutum à tanto Imperatore fuisse splendidum: sed hoc viperæ sepulchrum splendidius multò.

AD EPIGR. LX.

Inevitabile fatum esse docet hoc epigramma, cum loca eligantur ad salubritatem, pro anni stationibus, neque in vlllo loco liceat mortem effugere. Adducit in exemplum Curiacium quemdam, qui cum valetudinis causa Tibure æstiuo Solstitio habitaret, ibidem obiit.

1. *ARDEA Solstiuo, &c.*] tria oppida Solis feruore æstuantia enumerat. Ardeam oppidum Latij, Poestum Lucaniæ, & Baias. Quarum periphrasis, *Quique Cleonæo sidere seruet ager.* Cum superiori epig. 57 dixerit Baias duplici calore Cœli & Solis feruere.

2. *CVM Tiburtinas damnet Curiatius auras, &c.*] id est, cum Tibur infame sit, valetudine & morte Curiatij extincti, ibi inter laudatissimas eas & salubres aquas.

3. *NULLO fata loco possis excludere.*] *ἡρώμ* celeberrima, quam prouerbio insigni confirmat: *CVM MORS VENERIT, IN MEDIO TIBVRE SARDINIA EST.* id est, imminente fato, vel faberrimus locus, quale est Tibur, pestilens est, qualis est Sardinia. Sardinia namque notissima mediterranei maris insula, notata à veteribus ob cœli gravitatem, vt constat multis auctorum testimoniis: Taciti præcipue, lib. 2. Annal. sub fine, qui narrat sub Tiberio Senatuscõsultum fuisse factum, *vt Iudaorum & Aegyptiorum quatuor millia in insulam Sardiniam veherentur, qui si interissent ob gravitatem cœli, facilem iacturam, & vile damnum futurum.* Quod Sueton. etiam cap. 36. in Tiberio refert, non nominata Sardinia his verbis: *Iudaorum inuentum per speciem sacramenti in provincias grauioris Cœli distribuit.*

AD EPIGR. LXI.

VAnum quemdam & mendacem Mancinum depingit, & reprehendit, qui miseros sodales subinde encabat, narrandis iis, quæ sibi donabantur. Quæ multa enumerat Poeta more suo, qui sæpè nimius est in sua amplificatione. Rogat hominem vt tandem tacere velit, aut si non possit, aliquid narret, quod libenter sodales audiant, id est, se spoliatum bonis suis, iacturam fecisse, fustibus cæsum, aut aliud quid infortunij, quod sodales libentissimè audituri sunt.

1. *IN schola Poëtarum Dum fabulamur.*] sup. lib. 3. ep. 10. de Canio:

An otiosus in schola Poëtarum

Lepore tinctos Atticos sales narrat.

Erat autem Poëtarum schola, vbi ad recitandum Poëtæ conueniebant, qui locus aptissimus confabulationibus. Quamuis hoc nomen sequentibus temporibus vsurpatum fuit pro quouis collegio. Erantque scholæ Iurisconsultorum, id est, collegia. Vnde Aduocati eorum collegiorum vel scholarum scholastici vocabantur: quo nomine primum nuncupati sunt Rhetores, vt in Dialogo de Oratoribus scribit vel Tacitus vel Quintilianus. & etiam declamatores litium fictarum. Vnde translatum nomen ad verarum litium actores, Plin. lib. 2. ep. *Adbuc, inquit,*

Scholasticus tantum est, quo genere hominum nihil simplicius. Nos enim qui in foro versisque litibus terimur, multum malitia quamvis nolimus, addiscimus. Schola & auditorium & ficta causa innoxia est. Hac acceptione utitur eo nomine Constantinus Imperator in L. præter solemnnes 2. Cod. de lucr. advocat. lib. 12. Præter solemnnes & canonicas persuasiones multa à provincialibus indignissima postulans, ab officialibus & scholasticis. & Lex in Cod. Theodosiano. Non later, inquit, scholasticos ultra modum acceptis honorarijs, in defensionem causarum annonas & sumtus accipere consueffe, & alijs multis in locis, de quibus eruditi Iurifconfulti differunt. Hinc celebris scriptor Agathias Historicus & Poeta Græcus scholasticus appellatur, qui advocatus erat, ut ipse testatur sub injuribus libri 3. & epigr. ad Silentiarum.

I SARDONYCHAS auro lineisque ter cinctum.] mirè variant libri in hoc versu: Legitur namque *Sardonycha auro*, vel, *Sardonycha verum*. Quem lectionem veriolem puto. nam lib. 9. ep. 60. legitur:

Sardonychas veros mensa quaesuit in omni.

Cinctum autem dixit ter lineis: Nam Plinius hanc gemmam veram tribus lineis nigra, candida, & miniata scribit distingui.

2 DVASQUE similes fluctibus maris gemmas.] Smaragdos Demetrius intelligit, alycalles, quas Plinius littoroso mari similes dicit, alij Cyanea, alij Beryllos, alij Caristos. Elige tu quam malueris gemmam, & de his lege Franciscum Ruci, qui diligenter scripsit de gemmis.

3 QUID tibi sodales fecimus mali tantum.] vñtata conquestio Poetæ sup. lib. 1. ep. 19.

Quid tantum fecere boni tibi pessima vina?

Aur quid fecerunt optima vina mali.

AD EPIGR. LXII.

Lycorin irridet, quæ cum sciret ebur candidius fieri frigidissima Tiburis aura, ut Plin. testatur, & Silius Ital. dum inquit:

semperque novum quod tiburis aura Pascit ebur.

vbi, *pascit*, dixit pro sustentat & conseruat, & Propert. lib. 4. eleg. 7.

Nunquam Herculeo numine paller ebur. Persuadebat sibi omnia sibi candida fieri. Ideoque cum nigra esset, migravit in Tibur. Hoc expressius de eadem lib. 7. ep. 12. Nigram autem Lycorin esse dicit sup. lib. 1. ep. 73: *Sic quæ nigrior est cadente more*

Cerussata sibi placet Lycoris.

AD EPIGR. LXIII.

Effet Cærelæ cuiusdam matris casum, quæ cum à Baulis (id villæ nomen est, quæ promontorium Misenum inter & Bajanum lacum flexo mari alluitur, Taciti verba, lib. 14.) peteret Bajas, naufragio periit in eo freti.

1 OCCIDIT insani crimine mersa freti.] de more habet Noster criminibus inanimatis tribuere, ut lib. 9. ep. 31.

*Cappadocum sanis Antistius occidit oris
Rusticus, & tristi crimine terra nocens!*

Sic sup. lib. 2. ep. 65.

O grande facti crimen, & grauem casum.

Eodem modo nefas appellat, sup. lib. 1. ep. 13.

Hæc quam pene nouum porticus ausa nefas.

De ruina porticus Reguli, quam eandem innocentem appellat, eod. lib. ep. 83. *Propter quem fuit innocens ruina.*

2. **GLORIA** *quanta perit vobis.*] ingeniose Raderus hoc loco, vt solet, hanc gloriam periisse Baiis dicit, cum Agrippinam Neronis matrem non merfissent, à qua celebre possent ducere, vt Icarium mare ab Icaro, Hellespontus sinus ab Helle, aliaque ab aliis casibus. Sed hæc interpretatio non congruit Poëtæ verbis, qui Cæreliam crimine infani freti merfam dicit. Sed hæc gloria Baiarum ab innocentia proueniebat, quod aqua illæ etiam iustæ hoc criminis monstrum, nec Neroni quidem præfuitissent. Illa igitur summa innocentia gloria vobis, & Bajanæ aquæ, periit, cum nocentes vestra sponte in Cærelia factæ sitis. Itaque eius morte iam damnata, vt dixit sup. ep. 60.

Cum Tiburtinas damnet. Curiatius auras.

De Agrippina, & quomodo machinoso nauigio repente soluto mergi iussa fuerit à Nerone, Suet. Dio & ceteri Historici.

AD EPIGR. LXIII.

L Audat hortos Iulij Martialis à situ, à cælo, à subiectis amœnis regionibus, à quiete, à benignitate & hospitalitate domini: præfertque eos Tiburi, Præneste, Sactiæ.

1. **I VLLI** *iugera.*] legendum omninò cum doctis viris, *Iuli*, vt l. 7. ep. 16.

Iuli bibliotheca Martialis. & Gruterus fidem facit, ita legi in

Cod. Pal. & in Iunij. Tacitus lib. 17. de Iulio Martiale quodam Tribuno bis mentionem facit, forte an hoc eodem.

2. **L O N G O** *Ianiculi iuga recumbunt.*] longo iugo dixit, quod, vt Baronius Cardinalis Annal. vol. 1. probat, Ianiculum erat veteribus locus ille, qui complectebatur omnes colles, qui modicarum vallium interiectu coniuncti ab eo termino qui est proximus Auentino atque Vaticano continuantur, & super Mutia porta porriguntur, ac propter Pontem Milicium terminantur.

3. **P V R I S** *leniter admoventur astris.*] *non admoventur*, ad culmina delicata celsæ villæ referendum. Nec post illud *astris* punctum aliquod esse debet. *Pura* vocat *astra*, quæ nullis nebulis aspectui subtrahuntur: eadem eleganti metaphora inf. lib. 8. ep. 14. *puros soles & sine fece diem*, dixit:

Hibernis obiecta Notis specularia puros

Admittunt soles, & sine fece diem.

4. **E T** *totam licet assumare Romam.*] idem dixit de Bibliotheca d. ep. 16. lib. 7. *Vicinam videt vnde lector urbem.*

Est autem

Est autem hæc elegans Metonymia: Nam quæ videmus, æstimamus & iudicamus. Sic dicimus Hispani eadem metonymia; *sojuzgar desde vn lugar alto à los bajos.* Dominos verò montes dixit, quod malo quam *domino*. Nam dominos montes septem illos appellat colles Romanos, vt sæpe dicit Dominam Romam. & Poëta

Romanos rerum dominos.

5 **QVODCVMQVE** iacet sub vrbe frigus.] Metonymia quarti generis, id est, quæcumque loca frigida.

6 **ET** quod *Virgineo cruore gaudet, Anna pomiferum nemus Peranna.*] de *Anna Peranna*, vel *Perenna* Didonis sorore in Italia apud Æneam exulante, & in annem Nemicum, vt vitaret Lauiniæ insidias, se præcipitante, & tandem pro Dea culta plenæ sunt fabulæ. Totam autem narrationem complectitur eleganter Ouid. 3. Fast. Mense namq. Martio colebatur Idib. eius, vt annare & perannare liceret, vt Macrob. scribit, lib. 1. Saturn. c. 2. Ob hanc rem *Peranna* dicebatur, vel quod fere idem est *Perenna*, vt inquit Ouid, d. lib.

Anne Perenne latens Anna Peranna vocor.

Illud autem quod *virgineo cruore gaudet*, video à nemine, quod sciam, intellectum. Nam quod id sit nemus Aricinæ Dianæ, quod, vt Strabo lib. 5. scribit, madebat sanguine hominum mactatorum ad morem sacrorum Dianæ Tauricæ, nec mihi fit verisimile, nec vt ita sit, diceret Poëta, *virgineo cruore*. Minus arridet quod vulgariter dicitur, *cruorem virgineum* ferarum esse à Diana virgine fufum. Ego sic existimo hoc loco cruorem pro ipsa morte sumi metonymicè: Nam quamuis Anna Perenna incruentam obierit mortem, aquis suffocata, Poëticè tamen dixit, cruorem pro eius interitu. Gaudere autem dicit nemus cruore eius virginis, quasi gloriari eiusdem morte. Cruor dicitur sanguis fufus: sanguinem verò pro vita vsurpabant veteres, quod non probat illud Virgilij:

— *vitam cum sanguine fudit.*

sed aliud eiusdem diuini Poëtæ, lib. 9. vers. 349.

Purpuream vomit ille animam.

Quod animam existimabant sanguinem esse, audio hodièque apud Gotholanos sanguinem arietum vel gallinarum frictum & paratum ad cibum, vitam vocari, quæ consona sunt, aut potius desumpta ex sacris literis Deuteronomij, cap. 12. num. 23. vbi præscribitur forma seruanda in comedendis animalibus. Leguntur hæc verba. *Hoc solum caue, ne sanguinem comedas. Sanguis enim eorum pro anima est, & iccirco non debes animam comedere cum carnibus.* Hinc cruor à Poëta pro morte vsurpatur.

7 **GESTATOR** patet effedo tacente, &c.] id est, gestatores, hoc est, illi, qui vel onera, vel homines effedo gestant, qui effedarij etiam dicuntur. Spectantur ex his hortis, sed spectatores non obtunduntur rauco illo & molesto rotarum stridore, nec is fomnum interrumpere potest. Idem accidit in nautico celeusmate & helciariorum clamore nauicularum,

quæ prope Miluium Pontem per Tiberim transcurrebant.
 6 AVT facti modo diuitis Molorchi.] Molorchus hospes fuit Hercules,
 quem benigne euntem ad Leonem Nemæum opprimendum hospitio
 excepit, quamuis pauper: sic Staius in Hercule, Syll. lib. 3.

— Nec pauperis arua Molorchi.

Factus autem diues dicitur hoc loco, quod Domitianus in Latia via
 Herculis fanum ditissimum extruxit, & Molorchi Sacellum vicinum
 locupletauit. De hoc templo est epigr. 65. lib. 9.

AD EPIGR. LXV.

PARadoxon est familiare huic Poetæ, cui respondet per subiectionem,
 quasi dicat: Quî fieri posse putes, vt Philænis semper altero ploret
 oculo, cum omnes plorent ambobus. Nodum soluit, dum ait, *Lusca est.*
 Nam lusci non possunt siccis oculis plorare.

AD EPIGR. LXVI.

IRridet sub specie admirationis Linum quemdam, qui ingens patri-
 monium dilapidauerat eo victu & cultu, quo alius posset id multum
 augere: dicitque eum rem fecisse difficilem. Nam eadem parsimonia,
 qua alius quis ex paupere diues fieri poterat, ille contrâ ex ditissimo fa-
 ctus est pauperimus.

1 DULCIVS esse potest.] corruptus locus: neque vox *dulcius*, facit ad-
 sensum. nam quamuis dulce aliâs sit rusticari. Laudataque vita rusti-
 ca ab hoc nostro sæpius, hoc loco intempestiua fuisset ea laudatio, quod
 patet ex epigrammatis rotius argumento. Vidit hoc Gruterus, & ex triû,
 vt ipse testatur, manuscriptorum fide, *vilius* reponit, id est, minus sum-
 tuosum. De codicum fide, fides sit pænes eum: ego omnino lego *durius*,
 id est, molestius ex parcitate. Expendo ad hoc locû Terentij (qui auctor
 Latinae proprietatis Magister exitit, vel Ciceroni) in Andriâ, act. 1. sc. 1.

Primum hac pudicè vitam parçè, ac duriter

Agebat, lanâ, ac telâ victum queruans.

Vbi vides, *duriter* sequi *en tû parçè*. Ad eundem modum hoc loco, cum
 Lini parsimoniam augeat, omnibus modis duram egisse Municipalem
 vitam dicit. Vellémq. in omnibus emendationibus summam haberi lit-
 terarum ductus rationem. Vnde inclino in hanc sentétiam, quod *durius*
 minus declinet à *dulcius*, quàm *vilius*. & inde facilis fuerit librarij lapsus.

2 IDIBVS & raris togula est excussa kalendis.] propterea, quod, vt dixi-
 mus sup. lib. 2. ep. 16. n. 1. in secessu aliis à toga vestibus utebantur. Re-
 positam autem habebant togam, quam sumebant rarissimè solemnibus
 in festis, vel Idibus, quibus *alba Ioui grandior agna cadit*, publicis sacri-
 ficiis vel Kalendis, quas Ausonias vendicat cura Iunonis, vt Ouid. 1.
 Fast. ait. Iuuenal. saty. 3. vers. 171. auget hanc togæ raritatem in Ita-
 lia; his verbis:

Pars magna Italiae si verum admittimus, in qua

Nemo togam sumit, nisi mortuus. —

Excessa autem malo, quam quod est in veteri libro, *tibi sumta*. Quod existimo esse interpretamentum alicuius Grammatistæ. Id tamen præfert Heraldus. Est autem elegans Metonymia, quæ etiam Emphasin habet, ut significet ita raro sumi togam, ut necesse sit excuti à puluere, quo obrita fuerat.

3 *Duxit* & *astates Synthesis vna decem*.] *Synthesis* vnam vestem etiam significat, ut dictum est sup. epig. 46. Notatur summa Lini parsimonia, quòd tantum abesset à luxu, ut eadem veste decem annis vteretur.

4 *Saltus aprum*, &c.] commoditates ex rure Lino prouenientes enumerat, cum esculenta & poculenta omnia haberet sua, nullo pretio comparata.

5 *Nec tener Argolica*, &c.] Græci pueri delicati ingenti pretio vendebantur, in quo plerique insaniebant, ita ut effunderent in puerorum pretia ingentes opes. sic sup. lib. 1. ep. 59.

Millia pro puero, centum me mango poposcit,

Risi ego, sed Phæbus protinus illa dedit.

& lib. 12. ep. 33. de Labieni insania,

Ut pueros emeret Labienus vendidit hortos.

nulla ergo ab hac luxuriæ parte Lino paupertatis occasio, & subiungit:

6 *Se d' stetit incultis rustica turba foci*.] de quorum verborum interpretatione dictum est, sup. lib. 1. epig. 50. num. 9. & lib. 3. epig. 82.

7 *Sauicia vena mero*.] de hoc dicendi modo, *sauicius mero*, pro ebrio, dictum est sup. lib. 3. ep. 68. num. 3. *Venam* autem pro libidinis instrumento sumit, Horatij imitatione, qui lib. 1. serm. sat. 2. *Nam simulac venas* (inquit) *instaurit terra libido*. Sic rigidam venam dicit, lib. 6. ep. 46.

Nec quæ stat rigida supina vena.

& lib. 11. ep. 17.

O quoties rigida pulsabis pallia vena.

8 *Nec nocuit tectis ignis*, &c.] proponit nunc per negationem causas paupertatis, quarum nulla contigit Lino, tectorum conflagrationem, agrorum ardorem, nauium naufragium.

9 *Nec Sirius agris*.] *Sirius* Canis astrum est nocentissimum segetibus & arboribus, è cuius nimio ardore solent perire fundi, quæ calamitas *καύμα* à nostris Iureconsultis appellatur, ut in L. si in venditione. 10. de peric. & comm. rei vend. & in L. cum res legata 47. §. ult. F. de leg. 1. quamuis alij his locis *καύμα* legant, id est, hiatus soli & terræ motu relictus, quod non probò.

10 *Supposita est blando nunquam tibi tessera salo*.] de tesseris & talis vide locum Vbertini, & doctè tractatum à doctissimo & probissimo viro Martino Antonio Del Rio, in eruditissimo libro comment. ad Senecæ Tragœdias, in Hercule furente. Tantum illud adnotato ad huius loci intelligentiam, Talorum ludum minoris esse alex, quàm tesserarum. & solere aleatores, ut hodièque fit, à minori ludo incipere: deinde

incalescentibus lusoribus, depositis talis, supponebatur tessera. Hac de causa ipsa tessera, lib. 14. ep. 15. gloriatur se, quamuis non sit par numerotalis, Nihilominus tamen maioris esse aleæ. verba Poetæ sunt:

*Num sim talorum numero par tessera, dum sis
Maïor quam talis alea sepe mihi.*

Sensus igitur Martialis in hoc epigrammate est: Numquam ô Line aleatorum præliis interfuisti, vbi summa cû pecuniæ iactura supponi solet tessera blando talo, id est, miti & moderatæ aleæ talo.

II ALEA sed parca sola fuere nuces.] sed alea tua nuces fuere, quibus pueri solebant ludere, vt lib. 14. epig. 18. cuius lemma, Nuces.

*Alea parua nuces, & non damnosa videtur
Sepe tamen pueris abstulit illa nates.*

& Perf. satyr. 1.

*Tunc cum ad caniciem & nostrum istud viuere triste,
Adspexi, & nucibus facimus quæcumque relictis,
Cum sapimus patruos.*

Inde natum Prouerbiu, *relinquere nuces*, id est, à puerorum moribus abscedere, ætate iam suadente. Hic ergo Linus, cum turba puerorum agrestium nucibus ludebat. Ex quo nullum ei damnum poterat prouenire.

12 FECISTI rem Line difficilem.] Paradoxon familiare huic Poetæ, id est, quemadmodum rem difficilem fecisses, qui fluxu & omni deliciarum genere defluens rem conseruasset, ita & tu hac mira parsimonia, cum rem perdideris, difficile quiddam præstitisti. Similis iocus est sup. lib. 2. ep. 76.

*Argenti libras Marins tibi quinque reliquit,
Cui nihil ipse dabas, is tibi verba dedit.*

AD EPIGR. LXVII.

INcrepat Prætorem quemdam, qui amico Gauro centum sestertia oranti, vt censum Equestrem trecentis suis expleret, excusauerat, causatus ingens munus quod Scorpo & Thelio agitatoribus daturus esset. Conqueritur Poeta Prætorem equo potius æneo velle largiri, quam Equiti viuo. Simile argumentum est epigr. 26. lib. 5.

I DICEBAT QVE suis hæc tantum deesse trecentis.] Quadraginta sestertia, Censum esse Equestrem norum est.

2 VT possit Domino plaudere iussus Eques.] magis arridet *iustus Eques*: quòd iustus Eques is sit, qui censu integro quadringentorum censetur Eques. *Domino*, id est, Domitiano Imperatori, qui se ipse Dominum Deumque vocabat. *Plaudere*, id est, intra quatuordecim ordines sedere, quod ij, qui Equestri dignitate essent, propius ad Imperatorem accedentes plausum reddebant. Nam quamuis populus omnis plaudere aduenienti Cæsari, vt lib. 6. ep. 34.

Quaque sonant pleno vocēsque manūsque theatro,

Cum populus subiti Caesaris ora videt.

Tamen cupiebat Gaurus plaudere eques in quatuordecim ordinibus.

3. *Scis me Scorpo Thallioque daturum.*] Scorpus nobilis agitator Domitiani tempore, quem deflet poeta mortuum, lib. 10. ep. 50. cuius epitaph. scribit eod. lib. ep. 53. & ingentes eius quæstus enumerat ep. 74.

Cum Scorpus vna quindecim graues hora

Feruentis auri victor afferat saccos.

Cuius meminit lib. 11. epig. 1.

Sed cum Sponsio fabulaque lasse,

De Scorpo fuerint et incitata.

De Thallo, velur verius legit Lipsius, *Thalbo*, Nihil memini me legisse, præter nomen eius in tabella, quam adducit Onuphrius Panuinus lib. de lud. Circens. cap. 13.

4. *An pudet ingratis, pudet ab male dinitis arca.*] de arca iam dictum sup. lib. 1. ep. 77.

5. *Quod non das Equiti, vis dare Prator equo?*] Difficilis locus, & qui videtur probare Scorpum non agitatore, sed equitem esse. Quod idem videtur ostendere ep. 26. lib. 5.

Quam non censuro dare quadraginta caballo,

Aureus vs Scorpi nasus vbique micet.

Sed tamen ita me expedito: statuæ equestres inter alia præmia victoria ponebantur agitatoribus, ab ijs, qui fautores eorum se profitebantur. Vnde viri docti in superiori disticho pro *aureus*, reponunt *areus*: ut dicemus ad eum locum. Hoc ergo est, *dare equo*, id est, equestri statuæ, in qua maioris pretii erat æneus equus cum basi, quam statua ipsa.

AD EPIGR. LXVIII.

Sexi cuiusdam inurbani impudentiam notat, qui spectantibus stulariis ipse bene cœnabat. Iam explicatum est hoc Epigramma sup. lib. 3. ep. 7.

AD EPIGR. LXIX.

Pamphilum quemdam veneficum carpit, quod bona vina veneno infecta conuiuis ponebat. Dicit se id nec credere, nec suspicari, non tamen fitire.

1. *Vel Masica ponis.*] de verbo *ponendi vini*, dictum est sup. ad lib. 1. epig. 44. n. 3.

2. *Hac factus cœlebs quater esse lagenam.*] id est, quatuor necasse vxores, vt earum dote fieret locupletior. Itaque Pamphili lagena erat infamis, vt sup. ep. 43. *lagena Pontica.*

AD EPIGR. LXX.

Scribit ad Maronillas (vel si mauiis, ad Maronillum) vt scribatur sic: *Fieri putaret posse quis, Maronille*, aut forte legendum Varonilla, quæ forores sunt. Nam hoc fœminarum nomen Martialis tempore, legitur

apud Tranquillum Domitiani, cap. 8.) scribit inquam de Ammiano quodam, qui, cum patris mortem optaret, ut hereditate potiretur, ultimis tabulis pater nihil ei præter vestem solam reliquit. Miratur fieri potuisse, ut Ammianus doleret ob patris mortem, viuis enim aliquid filio largiebatur.

I PRÆTER aridam vestem.] acutè Lips. lib. 1. ele&c. c. 18. emendat, *restem*, qua se Ammianus suspenderet, quo magis significabatur patris odium. & verò restis arida est: sed tamen *vestem* retineo, meliori sensu, quod arida vestis sit sola vestis, nulla alia re adhibita, sic li. 10. ep. 75.

Sportula nos iunxit quadrantibus arida centum.

Sic dicimus Hispani, *panas secas*, & Galli, *a beau pain sec*. id est, panem aridum, nullo alio cibo adiuncto.

2^a VLTIMIS pater ceris.] id est, ultimo testamento: nam prioribus pater hæredem scripserat, vnde Ammiano desiderium paternæ mortis, quo hæreditatem illam cernere posset. A consuetudine autem in ceratis tabulis scribendi, quæ vulgarissima est, appellabantur ceræ *μελωρμηκας* quævis scripturæ, vel etiam tabulæ: vnde apud Iureconsultos secundæ tabulæ dicuntur pupillares substitutiones: propterea quod post proximi hæredis institutionem separatim scribebatur ea substitutio, de quibus mentio apud Iurisconsultos multis in locis, & in l. moribus. 2. §. interdum. n. de pupill. substit. Quam substitutionem Iustinianus in §. sin autem 5. Instit. de pupill. subst. fieri iubet in posterioribus partibus testamenti separatim, eamque proprio lino, propriaque cera consignari, ne scilicet periculum pupillo substituto hæreditatis certo crearetur, si ea substitutio palam fieret. Quam substitutionem appellat Cornel. Tacitus li. 1. annal. secundam spem. *In spem*, inquit, *secundam nepotes pronepotisque tertio gradu primores civitatis scripserat*. Hinc Sueton. in Nerone, cap. 17. *Adversus inquit, falsarios tunc primum repertum, ne tabula nisi pertusa ac ter lino perforamina trajecto obfignarentur, cautum ut in testamentis prima duæ ceræ testatorum modo nomine inscripto, vacua signaturis ostenderentur*. Primas duas ceras appellat institutionem & substitutionem: sic Horat. li. 2. sat. 5.

— & tabulas à te remouere memento:

Sic tamen ut limis rapias: quid prima secundo

Cera velit versu, solus multisne tobæres

Veloci percurrere oculo.

id est, leuiter perscrutare, an solus, an cohaeres cum multis sis, quod videbis in limine ipso testamenti, vel ad longum secundo versu. reliquaverò eiusdem testamenti in ima cera scripta dicebantur. Sueton. in Julio cap. 83. *Sed nouissimo testamento tres instituit hæredes sororum nepotes, Caium Octavianum ex dextrante, & Lucium Pinarium, & Quintum Phadium ex quadrante reliquo. In ima cera C. Octavianum, etiam in familiam, nomenque adopravit, pluresque percussoribus in tutoribus filij, si quis sibi nasceretur, nominavit*. quod hic dicit, *nouissimo testamento, Noster dicit, ultimis ceris*.

3 Vt *Ammianus mortuum patrem vellet.*] Vulgatissimum erat Ammianū patris mortem impensè optare, hæreditatis cupiditate, quod in prioribus testamentis se sciret hæredem institutum. Cùm autem aperto testamento nihil sibi videret relictum, dolebat mortuum patrem, à quo viuo aliquid poterat accipere. Eodem ioco vtitur lib. 6. ep. 63. ad Marianum:

Si cupis ut ploret, da Mariane nihil.

AD EPIGR. LXXI.

Q Veritur puellarum Romanarum facilitatem, ex quibus nullam, quæ negaret, inueniebat, adèd vt ne castæ quidem, quamuis non darent, non tamen negabant. Huic epigrammati coniunctum est epigr. 82. inf.

1 QVÆRO *diu totam.*] Negantem puellam quærebat ob eam causam, quod facilitas in dando sanare soleat, vt dixit ipse li. 8. ep. 38.

Galla nega, satiatur Amor, nisi gaudia torquent.

& epi. 42. de puero, quem optabat sibi contingere, inquit:

Sapè nolentem cogat, nolitque volentem.

& libr. 1. epi. 58.

Nolo nimis facilem, difficilemque nimis.

& vltimo versu subiungit causam:

Nec volo quod cruciat, nec volo quod satiat.

Cetera huius arg. vid. sup. di. ep. 42.

2 TANQVAM *fas non sit.*] sequenti versu dicit, *Tanquam non liceat.* Differunt autem *fas esse* & *licere*, quod *fas esse est*, sua natura æquum esse aliquid, cuius contrarium est *nefas*, vt apud Horat. ode 11. lib. 1. vbi sic interpunge.

Tu ne quæsieris (scire nefas) quem mihi quem tibi

Finem Diu dederint, Leuconoe.

Est enim formula. *Scire nefas*, de his rebus, quarum inuestigatio non cõceditur hominibus. vt apud Lucan. lib. 1. vers. 126.

— *quis iustius induat arma,*

Scire nefas, magno se indice quisque tuetur.

Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni.

Dicitur autem *fas* & *nefas* à *fando*, quod non sit æquum fari contra eam rem, vel sit æquum fari. Vnde Hispani, cum aliquid iniquum dicere volumus, & quod fieri nequit, dicimus. *No ay hablar en eso.* At *licere* refertur ad facultatem, quam ab aliquo habemus: sic dicimus, *Non licet mihi per patrem.* Quasi igitur vel ex sua natura iniquum sit negare, vel turpe, vel ad negandum concessam non habeant facultatem, dicitur:

Tanquam fas non sit, tanquam sit turpe negare,

Tanquam non liceat.

3 CASTA *igitur nulla est.*] hic debet apponi interrogatio, quòd hæc obiectio sit, cui responderet per subiectionem. *Castæ sunt mille.* & addit alterã obiectionem. *Quid ergo casta facit?* Respondet subiectione etiam, *non dat:*

non tamen illa negat. Sed Ovidius non vocat eam, quæ solum non dat, sed eam quæ non rogatur, castam, lib. 1. eleg. 8.

Ludunt formosæ: casta est, quam necino rogavit.

AD EPIGR. LXXII.

TAcitè sordes aliquorum reprehendit sub **Quincto**, qui cum animi causa poëtæ libellos expeteret, paucos tamen impendere in eam rem nummos recusabat. Est eiusdem argumenti ep. 118. lib. 1.

1 **EXIGIS** *vt donem nostros tibi Quinte libellos.*] Arrisit hoc verbum Martiali, sic li. 3. ep. 46.

Exigis à nobis operam sine fine rogatam.

vbi de eius verbi significatione dictum, & li. 7. ep. 76.

Exigis vt donem nostros tibi Tuca libellos.

2 **BIBLIOPOLA Tryphon.**] Nobilis Quintiliani præfatione, de quo Noster etiam, lib. 13. ep. 3.

Et facies lucrum bibliopola Tryphon.

3 **NEC ego.**] id est, neque ego tam fatuè faciam vt gratis tibi nostros donem libellos.

AD EPIGR. LXXIII.

ATticum Vestinum, filium illius Vestini, quem Nero consulem immerentem occidit, vt est apud Sueton. & Tacitum Annal. 15. laudat à liberalitate, qua in extremo vitæ spiritu cum amicis vsus est, quibus ingentia diuisit dona; quo facto lubens decessit.

1 **PRAVIS Vestinus.**] id est, grauissimo morbo affectus.

2 **VT traherent parua stamina pulla mora.**] pulla Parcarum stamina ea sunt, quæ mortem minantur. Vnde li. 6. ep. 55. poëtica periphrafi hanc sententiam expressurus: *Si mihi vita vsura contingat diuturna*. his verbis eam protulit.

Si mihi lanifica ducunt non pulla sorores Stamina,

Contra verò alba stamina dicebantur ducere Parcæ, quando vitam in longius protrahebant. Iuuen. sat. 12. vers. 64.

— *postquam Parca meliora benigna*

Pensa manu ducunt hilares & staminis albi

Lanificæ.

pro-orabat, autem in superiori versu repono, *oravit*, ex Colinci editione.

3 **IAM sibi defunctis caris dum viuit amicis.**] hoc nomine Parcas exiguam orabat moram, quod non sibi vellet viuere, quippe iam defunctus, sed amicis tantum, quod votum valde pium erat.

4 **SEQVE mori posthac credidit ille senem.**] Eandem sententiam elegantissimam vsurpauit libr. 10. epig. 53. de Scorpo agitatore viginti septem annorum:

— *Dum numerat palmas, credidit esse senem.*

AD

AD EPIGR. LXXIV.

DE damis in arena adversis frontibus in se mutuo concurrentibus, dictum est sup. epig. 35. huius lib.

1 **ADSPICIS imbelles, &c.**] Elegantibus antichetis hoc distichon ornavit. Imbelles damæ, fortia prælia, timidis feris, quanta ira.

2 **VIS Cæsar damis parcere mitte canes.**] apostrophe ad Cæsarem acuto paradoxo ornata. Nam qui canes exitio solent damis esse, ijs immitti caru dirimerent certamen, quo perierunt. Simile acumen est sup. lib. I. ep. 49. de lepore in ore leonis ludente.

Serviare canum morsus, lepus improbe quæris?

Ad quæ confugas ora leonis habes.

AD EPIGR. LXXV.

Laudat Nigrinam quamdam, à liberalitate in maritum, cui impertierat paternos census, comparatque eam cum Euadne & Alceste, quas ei postponit, quod illæ morte charitatem in coniuges, hæc sine morte demonstravit.

1 **O felix animo, felix Nigrina marito.**] felicem animo appellat Nigrinam, quod hic animus ita benignus in virum summæ laudi ei futurus sit. Felix autem marito, quod felicissimus fuerit maritus tali coniuge, ita ut (marito) in dandi casu accipiatur. Nam cum hoc loco liberalitas eius in maritum laudibus extollatur, non erat consentaneum eam felicé ob maritum vocare, sed contra maritum ob eam; qui sensus non eliceretur ex verbis, si *to marito*, in sexto casu usurpatum esset, quanquam tolerari etiã posset, cum eã liberalitas nata esset ex mariti virtute, qua ipsa felix esset.

2 **AT QVÆ inter Latias gloria prima nurus.**] Nam cum mentionem faciat infra de Euadne & Alceste, quæ exteræ nationis fuerant, ideo dixit, *Latias nurus*, gloriam primam eam appellat more suo, qui eminentissimum quoduis in suo genere sic vocare solet, vt lib. 13. ep. 93.

Inter quadrupedes gloria prima lepus.

3 **TE patrios miscere iuvat cum coniuge census.**] Incedit omnibus fere libris hoc mendum, cum omnino census legendum sit, vt Domitius legit.

4 **GAVIDENTEM socio participique viro.**] Mira verborum proprietate usus est. Nam cum Nigrina miscuisset cum coniuge census patrios, eum tanquam socium sibi coniunxit. Nam socii ij dicuntur, qui pecuniam in vnum conferunt, eamq; miscent & communem faciunt. *Participem* verò dixit, respiciens ad id, quod maritus ex se nihil cõtulerat, sed ex mera vxoris liberalitate participes eius pecuniæ factus, in sociu esset assumtus.

5 **ARSTRIT Euadne.**] de Euadne Capanei vxore, & Alceste Admeti, plene sunt fabula.

6 **Tv melius certe.**] Miror neminem adhuc suboluisse mendum in hoc versu, cū potuisset quiuis admonerivaria lectione codicū. Nā in cod. Pal. certo legitur, & in Colineana editione recetiori *certa*. legendu ergo, *certe*, vt cõgruat cū *vita. tō melius* appono colō, vt sit sēsūs: Tu meli⁹ te gessisti,

quã Euadne & Alcestis, quib. vt amorẽ in coniuges probarent, mori necesse fuit. Deinde subiungit ætiologiam: Nam *in pignore*, id est, ea liberalitate, qua vsa es in maritum, *certe vixit*, id est, nulla cogente mortis necessitate, vel non instante fato, sed in summa tranquillitate meruisti, vt tantus amor tuus videretur, quantus posset videri, si pro coniuge mortem oppetisses: itaque præferendus amor tuus, qui vita, non morte spectatus fuit. Hæc enim solent præferri, quæ in vita excellentia fiunt. Nam ignauus quisque sæpe aliqua cogente causa, morti se offert. Sic li. i. ep. 9.

Nolo virum, facili qui redimit sanguine vitam.

Hunc volo laudari, qui sine morte potest. & lib. ii. ep. 57.

Rebus in angustiis facile est contemnere vitam.

Fortius ille facit, qui miser esse potest.

AD EPIGR. LXXVI.

Sic sup. lib. i. ep. 76.

Dimidium donare Lino, quam credere totum

Qui mauult, mauult perdere dimidium.

Hic autem avarus amicus, in quem est hoc epigramma, illud sibi consilium vtile existimauit, & duodecim millia petenti Pœtæ sex millia misit. Dicit se scire quomodo ab illo periculoso consilio possit liberari, scilicet cum volet bis sena, petet bis duodena.

AD EPIGR. LXXVII.

Zoilum inuidum depingit eleganti paradoxo, dum dicit mutata voluntate se diuitem velle fieri, cum sup. multis epigrammatis paupertate libenter amplecti testatus esset, vt Zoilus præ inuidia se suspendat.

1 *CONTENTVS modicis, meoque lætus.*] in vita beata, li. 10. ep. 47. id multis verbis expressit.

2 *PAUPER TAS, dabis veniam, recede.*] Quam libenter de se fatetur, sup. li. 5. ep. 13.

Sum fateor, semperque fui, Callistratè, pauper.

Recedendi verbo vitur in hunc sensum: li. 8. epig.

Nuda recede Venu.

3 *PENDENTEM volo Zoilum videre.*] sup. lib. i. ep. 116. de Procllo inuido.

Tam suspendana sacra cogitabis &c.

AD EPIGR. LXXVIII.

Hoc epigramma additum est in Iuniana editione, cum in veteribus non inueniatur: sed elegans est, & pœta dignum: liquet autem per se. Varum quendam vt vanum reprehendit, qui conuiuis ornatum diuitem ostentabat, cœnam autem paruulam apponebat. Ventrem se dicit non oculos pastum venisse, & eleganti metathesi aut apponat dapes rogar, aut auferat opes.

1 *TUNC ego non oculos sed ventrem pascere veni.*] de hac formula, *pascere oculos*, dictum est sup. ep. 97. li. i. n. 10.

AD EPIGR. LXXIX.

Infectatur facetissime Afrum quemdam ardelionem importunè & in-
tempestiuè officiosum, quem sexagenarium iam monet, vt ea officia
iunioribus relinquat.

1. **CONDITA cum tibi sit iam sexagesima messis.]** id est, cum iam sexagenarius
sis. Estque metalepsis; nam pro messibus autumnos intelligit, pro autum-
nis annos.

2. **ET facies multo splendeat alba pilo.]** id est, oblitus sis multis canis.

3. **NE c vlla cathedra est.]** Cathedra commune nomè est Græcis pro quo-
uis sedili, & eadem ratione à Latinis vsurpatur, nunc pro sella, nunc pro
muliebribus stratis, iuxta epithetum additum. Hac vltima significatione
sumitur à Nostro, sup. li. 3. ep. 63.

Inter semineas tota qui luce cathedras Desidet. & l. 12. ep. 38.

Hunc qui semineas noctesque diesque cathedras Insedit.

Sed hic pro sella vel lectica sumi existimo: nam in lecticis paræ sellæ
collocabantur, vt cum vellent, iacentes sederent aliquando. Videor mi-
hi deprehendere ex Iuuenal. sat. 1. ver. 65.

— cum iam sexta cervice feratur

Hinc atque inde patens, ac nuda pene cathedra.

Nam sexta cervice hexaphoron est; quod de lectica, non de sella intelli-
gendum. Nudam dixit *cathedram*, quod nullo esset tegumento cooperta,
cum velum, & pellis omnino remota essent; his enim cooperiebatur le-
ctica, vt ostenditur ex lib. 11. ep. 99.

Lectica nec te tua pelle, ve loque,

Nec vendicabit sella sapius clausa.

vbi multa dicemus. Hic igitur Afer importunus saluator, vagus per vr-
bem quoties se lectica vel sella gestatoria offerebat, extemplo aduolabat
vt saluaret eum, qui gestabatur. Hos salutatores & basiatores mirè de-
pingit, & consecratur d. ep. 99. li. 11.

4. **ET sine te nulli fas est prodire Tribuno.]** Eadem dixit de basiatoribus, su-
pra scripto epigr.

Non Consulatus ipse, non Tribunatus,

Sauique fasces, nec superba clamosi

Lictoris, abiget virga basiatorem.

5. **ET sacro decies repetis palatia cliuo.]** decies dixit pro sapius. per cliuum
autem sacrum ibat ad Cæsaris domum.

6. **SIGERIOSQUE modos Parthenio(que sonas.)** Ex Sueton. in Domitian. ca.
17. & ex nostro multis in locis scimus Parthenium cubicularium fuisse
Domitiani, cui Xiphilinus comitem dat Sigerium. Hæc lippis & tōsori-
bus nota. Quid autem sit, *sonare modos Sigerios & Parthenios*, omnibus vi-
deo ignotum. Queritur Gruterus interpretum iniuriam, qui id nobis
non explicarunt; iusta querela si ipse explicasset: sed faterur se non
intelligere, ingenue quidem. Adducit tamen veram lectionem ex vete-

ribus libris, qua lux affulgeat tuis tenebris: Nam scribit in illis legi *Meros*, quæ vera lectio est, *Sonare* autem *meros Sigerios & Parthenios*, nihil aliud est, quam eos Cæsaris cubicularios semper in ore habere & iactanter eorum intimam amicitiam omnibus ostentare. Neque est insolens veteribus dicendi modus, quoties aliquem nihil aliud, quam eam rem loqui significare volunt: Cicer. lib. 9. ad Atticum epist. 15. in fine. *Dolabella*, inquit, *suis literis Idibus Martij datis, merum bellum loquitur.* & Horat. lib. 1. ep. 7. ad finem. — *ex nitido sit rusticus atque*

Sulcos & vineta crepat mera.

Sic Noster lib. 7. ep. 53. ad Nasidianum.

Sæpe mane mihi de me mera somnia narras.

Sic enim legendus locus. id est, nihil aliud mihi dicis, quam somnia tua. Hic igitur senex ostentandi sui causa, de nulla re alia, quam de Sigerio & Parthenio loquebatur.

7 DEFORMIVS *Afer omnino nihil est Ardelione senex.*] Senes vsu iam rerum triti, & experientia docti, vanas spes, & amicitiarum acquisitiones effugere debent. Id faciunt sanè iuvenes, quibus adhuc fortuna non imposuit. Illi autem qui summa cura & diligentia nullum non lapidem mouent, omniaque agunt, nihil agentes, ardeliones vocat poeta noster, de quo dictum est affatum lib. 2. ep. 7. n. vlt.

AD EPIGR. LXXX.

FAcetissimum epigramma, & quod per se satis liquet. Matho, poeta Tiburtino semper utebatur pro suo, tandè aliquando id voluit emere, *Imposui*, inquit Poëta: nam quod vsu prædium tuum semper erat, non erat quod mancipio velles esse tuum. Huius epigrammatis acumen forte noster defumit, vt pleraque alia, ex Senecæ epist. *Errare mihi videmur*, 73. sic legitur. *Stulcia auaritia mortalium possessionem, proprietatemque discernit, ne quicquam suum credit esse, quod publicum est.* vnde idem auctor epist. *Quis dubitare.* 90. ait: *Deserunt [homines] omnia possidere, dum volunt propria.* Quibus locis per possessionem intelligit vsum ipsum rei. Nam alias IC. in possessione legitima, quam ex ciuili vel naturali ratione in possessionem ciuile & naturalem diuidunt, requirunt animum, & vt aiunt Græci, *ψυχὴν, διαθέσιν, προαίρεσιν, τὴν δεσποζόντων.* Quæ certè sunt facti, & in facto possessione veram (vt quæ semper plurimum facti habeat) consistere arguunt, cum ipsum velle & nolle sit facti. Quicquid vel emines ipse Cuiacius ex antiquiorum Consultorū responsis obseruans afferat vel inferat, afferēs animi possessione ideò iuris esse, quod plena iuris opinione imbuti debeat. Licet enim varij in ea disputatione & pæne contrarij textus in iure ciuili videantur: reperietur tamen nullus, quem nostra hæc conclusio non soluat. nimirum possessionem omnem, vt in acquisitione, retentione, & omissione vel amissione, consideratur, facti esse: iuris autem pro vt ex eiusmodi acquisitione, retentione, vel amissione, ius possidendi quæsitum est. Sic obuiabitur Antinomiis forsan mille, & quamuis

mille vel consultos aut Doctores & interpretes legas, videbis ridebisq. subolfecisse aliquos hanc rationem decidendi infinita illa, quæ in hanc rem multis columnis & paginis allegantur Iurisc. responsa dubia, nec tamen in veritate agnita fortiter satis (vt doctos & strenuos decuerat) perstitisse.

AD EPIGR. LXXXI.

Loquacem Mathonem quemdam insectatur, qui nec sanus, nec æger Numquam cessabat loqui, & in medio febris ardore summo conatu declamabat. Hanc demum existimabat ipse rem magnam esse. Docet Poëta maiorem rem esse eo tempore tacere.

DECLAMAS in febre Mathon.] hunc Mathonem existimant interpretes celebrem esse causidicum, de quo Iuuenal. sat. 1.

— nam quis iniqua

Tam patiens urbis, tam ferreus vt teneat se,

Causidici noua cum veniat lectica Mathonis Plena ipso.

Sed ego existimo hoc nomen fictum esse, & à Nostro & à Iuuenale etiam; cum Mathonis causidici nulla sit apud Historicos mentio illis temporibus. Neque Iuuenalis tam incautus fuisse, vt diuinitus Causidici verum proferret nomen, & forte factum fuit nomen *επι μαθωνας*, nam vt insanum hunc vterque Poëta notat: Sic etiam Itali *Matto*, insanum vocant:

2 **NON es sanus amice Mathon.]** ludit in nomine *sanus*, quod tam ad corporis, quam ad animi valetudinem accommodatur, vt sup. de Zoilo, lib. 2. ep. 16.

Si fuerit sanus, cocchina quid facient?

3 **DECLAMAS Hemitritæus.]** de hoc morbo dictum est sup. lib. 2. ep. 40. cuius etiam meminit Noster lib. 12. ep. 92.

4 **SI sudare aliter non potes est ratio.]** cum ad leuandam febrim proficit sudor, si tu aliter quam declamandis causis sudare non potes, exigit ratio vt declames.

5 **MAGNA tamen res est, &c.]** est obiectio Mathonis, nam ardente febrim magnam rem cuius reputauerit declamare, cui respondet per subiectionem: verè res magna in febre non est declamare: id enim phrenesim notat: Sed tacere, quod sanum esse mente indicat.

AD EPIGR. LXXXII.

Pendet hoc epigramma à superiori 71. quod fingit Fabullam legisse & rogata eius preces bis terque neglexisse. Purgat se Fabulla, quod quamuis negare iusserit, non tamen iusserit pernegare. De hoc epigr. & de aliis eiusd. argumenti dictum est sup. lib. 1. epigr. 58.

AD EPIGR. LXXXIII.

Mittit ad Ruffum duos epigrammatum libellos, quos vult Venuleio commendari. Præfinitque tempus, quo eos sit lecturus, etsi longiores videbuntur, præcipit vt altera plicata charta breuiores faciat.

Z z iij

1 **NON** *retrica nugæ exigit aure meas.*] legendum *exigat*, pendet enim oratio à verbo, *roga*. Est autem *exigat*, examinet, ductâ metaphora ab architectis vel statuariis, qui opera sua ad perpendicularum & ad normam exigunt. Cic. act. 2. in Verr. lib. 1. irridet Verrem, qui columnas exigi ad perpendicularum postulabat, neque ipse quid esset ad perpendicularum, exigere nosset; Vnde dicuntur *exacta opera*, quæ examinata sunt & inuenta perfecta, pro quo Plautus *amussitata* dixit, quasi ad amussim exacta. Sic Nonster lib. 5. ep. 81. *Dum nostras legis exigitque nugas.*

& lib. 7. epig. 27. vbi legitur:

Excipe, sed certa quos legis aure iocos.

iam docti viri ex vet. libris *Exige*, emendarunt. & Propert. lib. 3. eleg. 8.

Exactis calamis semibi iactat equis.

id est, perfectissimis equis, de quibus Ouid.

Vendicat ut calamis laudem quos fecit equorum.

cuius contrarium est, *rude opus*. Ouid.

Non exacta satis rudibusque simillima signis.

exigat igitur *retrica aure*, id est, examine rigida censura, quod alibi tergere dixit, lib. 6. ep. 1.

Quem (librum) si serferis aure diligenti.

2 **SED** *nec post primum legat hac summumve tridentem.*] tridentem dixit Synecdochicè, pro quouis poculo. Petitque, ne post primum haustum, cum adhuc non incaluerit mero, legat epigrammata, neque post vltimum, cum iam finita cœna videatur alacritas conuiuij iam friguisse, sed in media cœna, cum iam poscunt maioribus poculis, quod tempus medium, Bacchum vocat, id est, portionem inter primas & vltimas: id enim tempus effusam habet hilaritatem: itaque sup. epigr. 8. Euphemum rogat, ut quo tempore hilaris cœnet,

Et bonus æthereo laxetur nectare Casar.

tunc suos ei offerat libellos. Dixit autem eleganter, *prælia*, quod Bacchus maximus sit præliator. Vnde sup. ep. 68.

Hinc iam deposito post vina rosasque pudore,

Quid dicat, nescit saucia Terpsichore.

Sauciam dixit, quasi in Bacchi prælio vulnus accepisset, vbi vide quæ diximus de saucio pro ebrio.

3 **TIBI** *charta plicetur.*] eodem sensu dixit, lib. 10. epig. 1.

Si nimius videor seraque coronide longus

Esse liber: legito pauca, libellus ero.

AD EPIGR. LXXXIV.

NEuolum infectatur, qui pro rerum suarum euentu modestum vel Narrogantem se ostendebat. Nam cum nullis premeretur curis, despicebat cunctos. Cum verò sollicitus erat, omnibus se submittebat. Precatur ei Poëta perpetuam sollicitudinem.

1 **SECUR** *o nihil estre Nauole peius.*] securus dicitur sine cura. Vnde

transfertur ad significandum eum, qui sine periculo est, quod idem sine cura sit. Virgil. de Pygmalione Didonis sorore.

Securus, inquit, amorum Germana. id est, contemnens fororis in matrum amorem.

2. SECURVS nullos refalutas.] hunc eundem Nævolum sup. lib. 3. ep. 95. reprehendens ob inurbanitatem, quod numquam diceret Aue, sed redderet semper. Hic autem magis auget eius fastum quod ne refalutaret quidem. de verbo *refalutandi*, ibi satis multa.

3. DOMINVM regemque salutas.] de hac salutatione est epig. 113. lib. 1.

Cum te non nossem Dominum regemque vocabam.

de nomine, Regis, vide quæ dicta sunt, sup. ep. 18. n. vlt. lib. 2.

AD EPIGR. LXXXV.

Flatricem Thaida urbanè carpit epigrammate, quod nemo sit in vrbe tota, qui probare possit à se scædatam esse.

1. CVM multi cupiant rogentque multi.] in hoc versu est epigrammatis iocus. nam illud cupiant & rogent videri poterat ad superiora referri, quod multi cuperent eam futuere. Sed reapse refertur ad sequentia, quod cupiant eam irrumare.

AD EPIGR. LXXXVI.

Inurbanitatem Pontici notat hoc disticho, qui conuiuis vilia, sibi preciosa vina miscebat & ne ei fucus detegeretur, conuiuis vitro propinabatur, sibi myrrha.

1. TV myrrha Pontice.] per metonymiam dixit, *myrrha* pro poculis myrrhinis: Erant autem hæc summo in pretio, adeò vt Lucanus dicat:

— non auro myrrhaque bibunt.

quasi æquiparet myrrham auro. Hinc IC. Paulus in L. supellecti. 3. S. 4. n. de supellectili legata. myrrhinorum eximiū pretium esse, &c. his verbis: *De myrrhinis & crystallinis dubitari potest, an debeant adnumerari supellectili, propter eximium usum & pretium. Sed de iis idem dicendum est.* & hic Noster lib. 10. ep. 80. Erotem quemdam inuidum cum depingat,

Plorat, inquit, Eros quoties maculosa pocula myrrha

Inspicit, aut pueros nobilissue citrum.

Et gemitus ino promit de pectore, quod non

Tota miser coemat septa ferratque domi.

nam in septis pretiosissima quæque vœnalia exponebantur, vt lib. 9. epig. 60. de Mamurra vano ostentatore.

In septis Mamurra diu multumque vagatus,

Hic vbi Roma suas aurea vexat opes. & inf. eod. epig.

Myrrhina signavit deponitque decem.

Et præterquam quod pretiosa essent, etiam saporem gratum vino ardenti communicabant, vt lib. 14. ep. 113.

Si calidum potas ardentis myrrha falerno

Conuenit: & melior sit sapor inde mero.

De ardenti vino ad hoc epig. 113. dicemus, vbi adducemus Glossarium vetus sub titulo de potionibus. calidum, *ἄρμεν*, feruentem *ζέον*. De myrrhinis vasis communis locus apud omnes Poetas & Historicos, & apud Iurifconsultos frequens & obuia cuius mentio, & de inciuilitate in hoc epigr. notata diximus, ad lib. 1. epig. 21.

AD EPIGR. LXXXVII.

E Legans apostrophe est ad librum suum, quem hortatur & monet ut curet Apollinari placere, quod si obrineat, poterit ceterorum iudicia contemnere: sin minus, desperet posse in vulgus placere.

1 *SI vis auribus Atticis placere.*] Attici præter cæteros vrbanoiores censebantur, & politiores: lege libellum, qui tribuitur Ciceroni, de Optimo Genere Oratorum.

2 *NEC rhonchos metues maligniorum.*] de rhonchis & aliis subsannationibus dictum est, sup. ad lib. 1. epig. 4.

3 *NEC scombris tunicas dabis molestas.*] Pers. sat. 1. *Linquere nec scombris metuentia carmina, nec ihus?* Nam pessima carmina ad falsamentarios amandabantur, qui ea, quæ vendebant, chartis illis malè fortunatis inuoluebant: vel ad coquos, vt lib. 3. epig. 2.

*Ne nigram cito raptus ad culinam,
Cordyllas madida regas papyro
Vel ihuris piperisque sis cucullus.*

Erant autem scombri pisciculi falsi, quos Hispani *anchouas* vocamus, Galli *enchoez*, de quibus Plin. lib. 31. cap. 8. Tunicas verò dixit molestas, quod illa charta qua inuoluti scombri afferebantur, coniceretur in ignem à coquo, ibique arderet. Sumta metaphora à tunicis molestis damnatorum, de quibus vide inf. lib. 10. ep. 25.

4 *SI damnaneris ad salariorum, &c.*] de salariis dictum est, sup. lib. 1. ep. 2.

5 *INVERSA pueris arande charta.*] *arare* & *exarare*, per metaphoram dicebant scribere in ceratis chartis, propterea quod stilo sulculis quibusdã literas designabant. Hinc traductus dicendi modus ad scripturam, quæ fiebat atramento in chartis. Solebant verò Poëmata scribitantum vna chartæ facie, ne molesta legentibus essent. Vnde Iuuenal. sat. 1. taxans longam fabularum seriem in sui temporis Poëtis inquit, vers. 5.

— *plena iam margine libri
Scriptus & in tergo nondum finitus Orestes.*

Et ea quæ in tergo scribebantur, *ὑποσφισμα*, id est, retrò scripta vocabantur, quod verbum apud Iureconsultos.

6 *SALARIORVM.*] ergo pueri poëmata hæc nacti, in tergo chartarum solebant, vel serio vel ludibrio scribi, vt hodieque fieri videmus.

AD EPIGR. LXXXVIII.

L Emma est verius in antiquis, de Bassa ad Fabullum; faceret Bassam quamdam irridet, quæ cum crebro flatum ventris emitteret, in infantulum

infantulum, quem secum semper deliciarum, vt videri volebat, causa haberet, culpam reiciebat. Detegit Poëta fucum à coniectura, quod non sit nimis infantium amatrix, sed tegendæ suæ turpitudinis causa habeat secum infantem.

I INFANTARIA.] fictum nomen & nouatum à Poëta, quemadmodum alia, vt domicænum, ancillariolus.

AD EPIGR. LXXXIX.

TAxat dissimulatorem quemdam, qui cum epigrammatow forte donum à Poëta accepisset, quinque Saturnalibus diebus nullum ei remisit de more donum. Interminatur ei, nec se aliquid amplius missurum affirmat.

1 **E**T iam Saturni quinque fuere dies.] id est, iam Saturnalia finita sunt, de quibus Macrobius in cognomine libro luculentus doctor.

2 **E**RGO nec argenti sex scrupula Septitiane.] scrupulum non parùm molestum iniicit hic locus doctis viris. Vnde variæ lectiones. Hæc vulgata *Septitiane*, planior quidem: nam lib. II. epig. 108. ad Septitianum quemdã, qui prophanter librum suum legerat scribit. & forte hic dissimulator Septitianus fuit. Sed hanc lectionem sequuti veri fuere dissimulatores: nam quid faciemus, lib. 8. ep. 71. vbi sic legitur:

Libra fuit (missa) quinto (anno) Septitiana quidem.

Qui id animaduenterunt, legunt hoc loco, *argenti Septitiani*. & ad oram Plantinianæ editionis adscripsit Iunius, *Septitianum argentum* improbioris esse notæ: & sic interpretatur *Septitianam libram* in sup. scripto epigrammate, nescio quo auctore. Sed Raderus doctissimus vir ad idem epigramma *Septitianam libram*, ex Alciato conatur persuadere esse octo vnciarum cum semiuncia, quod primo bello Punico de iusta duodecim vnciarum libra detracto sextante, dextans tantum pro integra libra remanserit, quo tempore scribit Plinius asses dextantario pondere cufos: & deinde vrgente Hannibale, de eo dextante detracta vncia ad dodrantem redacta fuerit libra. Denique Papiria lege ex eodem dodrante semiuncia detracta fuit, ita vt libra octo vnciarum cum semiuncia fuerit. Hanc existimat esse Septitianã libram: Sed nominis rationem fatetur se ignorare. Vnde cum hanc libram imminutam Septitianam existimet appellari, in nostro epigrammate legit:

Ergo nec argenti sex scrupula Septitiana.

Ego liberum cuique relinquo iudicium, & in tantis tenebris quam facem accendam, ignoro. Hoc tantum liquet, vel argentum vel pondus Septitianum rem fuisse vilẽ. Nam hæc enumeratio Poëtæ per *μισωσις* concipitur. Vox *ergo* hoc loco reapse significat, vt diximus sup.

3 **N**EC à querulo mappa cliente fuit.] de mappis, quæ mense Decembri mittebantur, dictum est sup. epigr. 46. Querulum verò clientem dixit, quòd ad patronum clientes querelas suas deferebant, vt lib. I. ep. 50.

Procul horridus Liburnus & querulus cliens.

4 ANTIPOLITANI nec quæ de sanguine thynni, &c.] muriam intelligit, quæ de sanguine thynnorum, facta mittebatur Antipoli Romæ; constat ex Disticho & lémate Xeniorum, l. 13, 103. Léma est M V R I A, Distichon:

Antipolitani fateor sum filia thynni,

Essem si Scombræ, non tibi missa forem.

5 NÆC quæ coctana parua gerit.] coctana genus paruarum ficuum ex Syria, de quibus lib. 13. epigr. 28.

Hæc tibi quæ tortæ venerunt condita meniba,

Si maiora forent coctana, ficus erant.

solebant etiam hæc mitti Saturnalibus, vt etiam oliuæ Picenæ sequenti versu. idque constat ex lib. 7. epig. 52.

6 DICERE te posses vt meminisse mei.] acurè Raderus hoc loco formitlam hanc esse putat in mittendis muneribus vsitatam, vt amici amicus memor esset, & adducit Catullum, qui linteum à Fabullo sibi missum sodalis sui appellat.

7 DECIPIES alios, &c.] id est, me posthac non decipies.

Nam mihi iam notus dissimulator eris.

Notandum est Martialis verbum quo est vsus pro ingrato dissimulante munera. quemadmodum etiam vtitur verbo *dissimulandi*, inf. lib. 5. epig. 16. & epigr. 37. & lib. 11. epigr. vltimo, quod vt alia pleraque, desumfit ex Seneca, lib. 3. de beneficiis, cap. 1. *Dum, inquit, ingratus est, qui beneficium accepisse se negat, quod accepit. Ingratus est, qui dissimulat.*

AD EPIGR. XC.

VITÆ suæ modum, quem tenebat in rusticatione, exprimit breuiter hoc epigrammate, quo fingit respondere rogatus ab amico quid ageret rure, & simul vult videri epigrammata succisuo labore scribere. Qui mos magnis Poetis. Horat. lib. 1. sat. 4. ad fin.

— vbi quid datur otii

Illudo charis.

De vitæ modo, ordine quodam & veluti orbe circumactò, magni illius fenis Spurinnæ legere poteris cum fructu & voluptate 1. epist. lib. 3. Plinij iunioris.

1 FAMVLOS post arua reuifò.] id est, viso arua, & postea reuifò famulos.

2 PARTIBVS atque meis iustos indico labores.] visus est sectatus breuitatem, obscuritatem etiam affectasse: nam hic versus subobscurus est, quod verborum ordo forte non liqueat multis. Est autem hic, *Atque meis*, id est, *famulis, indico iustos labores, partibus*, id est, *per partes*. Est enim quædam metalepsis, id est indico labores iustis partibus. Quod dictum Virgiliana imitatione: nam lib. 1. Æneid. vers. 511. de Didone sic scribitur: *Iura dabat, legesque viris, operumque labores.*

Partibus æquabat iustis, &c.

3 PHOEBVM QVE cio, *Musamque laceſſo.*] Synonymis dicta Poëticè, pro carminum compositione.

4 HINC oleo corpusque frico.] sup. ep. 8. nitidas vocat palæstras, quod oleo vngerentur in iis. Ouid. lib. 5. Factorum,

Late lyra pulsu, nitida quoque late palæstra.

sic vinctam & pinguem Poëta palæstram passim vocant.

5 MOLLIQVE palæstra Stringo libens.] hæc coniungo, vt sit, *stringo lucta corpus*, vel forte, *stringo palæstræ puluere*, quem lib. 7. ep. 66. haphen vocat. Nam vinctione laxatam cutem haphē adstringebat.

6 ANIMO gaudens ac sænore liber.] imitatus est Horat. qui lib. Epod. od. 2.

Beatus (inquit) ille, qui procul negotiis,

Vt prisca gens mortalium,

Pascerna rura bobus exercet suis,

Solutus omni sænore.

7 PONDERO, pote, &c.] ex vett. iam diu emendarunt viri docti, *prædeo*.

8 DVX paruus lychnus modicum consumat oliui.] lychnum posuit pro lucerna, Virgilij & Cicer. imitatione; ille lib. 1. Æneid.

— *pendent lychni laquearibus aureis*

hic autem in Orat. pro Muræna: *Aliud est lumen lychnorum, & aliud Solis.* Grauius enim verbum est lychnus quam lucerna, quod notavit Fortunatianus, li. 3. scholasticæ Rhetoricæ. Epitheta verò lychni & oliui *paruus* faciunt, vt extenuet laborem insumentum scribendis epigrammatis, vt diximus in argumento.

AD EPIGR. XCI.

CLausula est hoc epigramma totius libri. librum suum alloqui familiarē huic Poëta. Expostulat cum eo, quod adhuc post tot epigrammata procedere quærat, nec velit in scheda teneri.

1 OBE iam satis est.] ad verbū transcripta hæc verba ex Horat. sat. 5. li. 1.

Tum pueri nautis, pueris conuicia nauta

Ingerere, huc appello trecentos, inseris obe iam satis est. Est autem

vox Donato teste fatietatem significantis, sic apud eundem, sat. 5. lib. 2.

Importunus amat laudari? donec obe iam

Ad cælum manibus sublatis dixerit, vrge &

Crescentem tumidis infla sermonibus virem.

Vbi coniunge duas illas particulas, *Obe iam*, vt ambæ fatietatem & fastidium notent coniunctæ: Quod Hispani imitamur, cum eodem affectu dicimus, *eara*. Iuuenal. sat. 7. vers. 62. cum paupertatem obstare Poëticæ facultati doceat, subiungit:

— *satur est, cum dicit Horatius, obe.*

Forte quod hæc vox Horatio familiaris fuerit, quæ Plautina est. in Aulul. act. 1. scen. *exi inquam.*

Abcede etiam nunc, etiam nunc, etiam obe nunc.

Hinc intelligendus Persius sat. 1.

Auriculis, quibus & dicas, cute perditus, obe.

id est, erubescens crebris laudationibus, ipso à quibus laudaris, vel pudore correptus, vel crebritate fastiditus cogaris dicere: *obe iam satis est.*

2 I A M *peruenimus usque ad umbilicos.*] id est, ad finem. Vide adagium, *ad umbilicum ducere.* De umbilicis autem & librorum ornamentis dictum est sup. li. i. ep. 91. n. 12.

3 N E C *summa potes in scheda teneri.*] Scheda commune nomen est omnibus chartis. Summa autem scheda est extrema marginis ora, & ut significat, plenum esse libellum, dicit adhuc non posse teneri in extrema marginis ora. nam cum carmina dimensa sint suis numeris, necessario relinquenda est margo in scheda, at si interpolentur alia epigrammata, occupatur margo, ut discimus ex Iuuenal. sat. i.

— *plena iam margine libri*

Scriptus, & in tergo necdum finitus Orestes.

4 S I C *tanquam tibi res peracta non sit.*] ludit in verbo, *res peracta*: rem enim peragere est suo munere defungi, quod priori versu significatur, nam ibi *res peracta non sit*, est tanquam si tu non iam perfunctus fueris tuo munere, cum plenus sis epigrammatum, in posteriori versu.

Quæ prima quoque pagina peracta est.

significat, iam peregisti quod agere potes prima pagina; nam ea legenda, fatieras iam tui lectorem cepit, quod planè dixerat sup. lib. 2. ep. 6.

Lectis vix tibi paginis duabus,

Spectas ignorans in Senere.

5 I A M *librarius hoc & ipse dicit.*] quod scribendo, *fessus iam sit.* *Librarij* nomen vulgatæ significationis est, pro eo qui libros scribit, ut su. li. 2. ep. i.

Deinde quod hæc vna peragit librarius hora.

& epig. 8.

Non meus est error, nocuit librarius illis.

Est autem nomen ut Grammatici vocant, mobile: nam cum *scriptor* commune nomen sit, contrahitur per adiectiuum *librarius*, ad librorum scriptorem significandum. Horatius & fixo & mobili usus est in Arte poetica, ut *scriptor si peccat, idem librarius usque*. Nihilominus tamen *librarij* nomen pro quocumque scriptore usurparunt antiqui. Sic in glossario veteri *liberarius, liberarius, γραφικός*, corrupte, pro *librarius*. *γραφικός* verò generale verbum est ad quemcunque scriptorem. Vnde Galli Iudicis actuarium siue tabellionem vocant *grèffier*. Eadem significatione usurpatur *librarius* in l. si librarius 92. r. de regul. iur. In re militari librarij dicuntur ij, qui rationes in libros referebant: ut inquit Veget. li. 2. cap. 7. Ad quem locum Godescal. Stevvechius lapidis Tarraconensis cuiusdam elegantem descriptionem adducit, quæ subsequitur: C. T A D I O. C. F. I A N V A R I O P I S A V R E N S I V I X I T A N N. X X X I V. C. T A D I V S L Y C A N V S L E G. V I I. G. F. L I B R. O P T I M E D E S E M E R I T O. interpretatur recte legionis septimæ Geminæ Felicis librarius.

Ex quibus intelliges verba Paterni IC. in l. quibusdam ult. de iure im-

munit. *Librarii quoque, inquit, qui docere possint, & horreorum librarii, & librarii depositorum, & librarii caducorum: vbi librarij, qui docere possint, intelligo peritos homines rationum referendarum, qui possint alios ad idem munus instituere. Depositorum autem sunt hi, qui rationes conficiebant pecuniæ ad signa à militibus depositæ. Id enim fieri solebat in Romana militia, vt docet Vegetius lib. 2. cap. 20. vbi enumerat multas depositorum commoditates, diuinitusque id institutum esse dicit ab antiquis, sed præcipuam ipse adducit, vt pro signis militaribus fortius dimicarent, nec de deserendis iis cogitarent vñquam, quamuis hic mos in perniciem versus est Domitiani tempore, vt legitur apud Suetonium in eius vita, cap. 7. cum ex depositorum fiducia L. ille Anton. Saturninus ansam arripuerit coniurationis. Vnde Domitianus prohibuit plusquam mille nũmos, à quoquam milite ad signa deponi. Harum rationum libros afferuabant ij, qui Capsarii vocabantur; vnde nos Hispani, qui præcipuum rationum librum apud mercatores conficit & seruat, vocamus *caiero*, & librum ipsum, *libro de caia*. propterea quod libri in capsis seruarentur. Sic Horat. lib. 1. sat. 4.*

— *beatus Fannius vltro*

Delatis capsis & imagine.

id est, delatis libris in capsis ad Apollinem Palatinum, & sat. 10. de Casio Parmense: — *capsis quem fama est esse librisque Ambustum propriis.* de quibus capsariis mentio est in d. l. quibusdam vlt. de iure immunit. his verbis: *vt sunt mensores, optio, valetudinarii, medici, capsarii, & artifices, & qui fossam faciunt veterinarii, &c.* vbi illud & inter nō capsarii, & nō artifices, abest à pandectis Pisanis. Vñde errandi causa viris doctis, qui existimarunt capsarios conficiendarum capsarum artifices esse, cum diuersi omninò sint capsarii ab artificibus. Nam iure militari artifices eos intelligo, qui, quæcumque militaria instrumenta & machinas fabricabantur, cumq; omnes illi qui numerantur in ea lege per *asubtor* numerentur, diuersi sunt capsarii ab artificibus. Post artifices autem addita est coniunctio affirmationis causa, ne fossores quis existimaret ab illis esse excludendos, quod illorum opera ad artifices etiam videatur referri. Hinc vernula, qui ingenuos pueros sequebantur, euntes ad ludum, ferebantque libros, capsarii dicebantur. Suetonius in Nerone cap. 36. *Constat quosdam [liberos damnatorum] cum paedagogis & capsariis vno prandio pariter necatos.* & Ulpianus in L. si collectaneus (13. de manumissis vindicta) ait, *vel capsarius, id est qui portat libros.* Ex quibus intelliges Iuuenalem sat. 10. vers. 116.

*Quisquis adhuc vno partam colit asse Minervam,
Quem sequitur, custos angustæ vernula capsæ.*

FINIS LIBRI QUARTI

INDEX RERVM ET VERBORVM, QVÆ HIS COMMENTARIIS CONTINENTVR.

A

 bolla	343.344.	Æruginē capi	194
accipere verb.	190	Æschylus primus docuit magni loquentiam	231
acclamationes variæ,	38.165.166	<i>atatem bene ferre</i>	53
accusandi rabies	61	Æthiopsis serui signa	169
Accusator	90	Ætna pœma	4
acerra	337	Afer ardelio reprehenditur	363
Achillas feruus	282	Afer ostentator	326
Achillis Scyphus	155.156	Afri serui elephantorum magistri,	133
aciliorum familia	320	Africa	148
acinacis	77	ager fertilis	256
adoptati quomodo nominarentur apud Romanos	115	agere verb.	112.248
adulterium prohibitum	193.194	agitari à populo	58
adulterium vnus, matrimonium vocatur	104	agni agnoscunt matres	258
adulterorum pœna	209	Agrippina submersa	352
aduocati dicti scholastici	350.351	<i>Ajax in spongiam incubuit</i>	306.342
Ædificia publica	6	<i>Αλαίεον</i>	225
ædificia prosperare	6	alarum fœtor in homine	284.285
<i>ædificia suspendere</i>	4.5	Albani reges	233
ædiles in ludis cum tunicis albis	295	albati Romani sedebant in ludis theatralibus	295
in Ædilem quendam iocus	342	albula	296
ægles edentulæ vanitas	106	albus pro delicato & pulchro	92
Ægyptij	297.332.333	<i>alcagneie</i>	121
Ægyptus	307	Alcestis	361.362
Æmilia via	222	Alcides pusillus	250
Eneas	233	Alcinij sepulcrum	116.117
Æolia	24	aleæ ludus	310.311
		aleatores 355.356. eorum duo genera	312

I N D E X.

Alexander Seuerus	254	anteambulo	162
<i>Alindar</i> Hisp.	46	anteambulorum incommoda	241.
Almus	291	242.249	
altini oppidum	318	antenor	318
amare turpe pauperi	195	antipolis	370
non amare	62.63.189	Antonini rescriptum	299
amari & coli simul soli Deo con-		M. Antoninus philof. Imp.	254
ueniunt	189	Antonius Augustinus	216
amatores bene videntes	244	M. Antonius 266.267.306.307. eius	
amatores turpium personarum		voluntas	-214
cæci	244	aper in delicijs	84.253
ambitiosus, pro affectato	30	apicius	180.200.214.234
ambulator Transyberinus	71	apis in electri globulo	323
amethystine vestes	190	apum labores	323.324
amici diuites fames amicorum in-		Apuleij fabula de pistore	185
feriorum	224	apulia	346
amici magni 244. reges dicti	331	aqua an inebriet	60
amico se commendare inciuile	222	aqua croco immixta	265
223		aqua dea	220
amicorum raritas,	124	aqua frigida	48.49
amicitiæ vetustas laudatur	129	aqua irrumata	200.201
Ammianus	358	aqua marina corrupta	296
amor & timor non cõueniunt	189	aqua nigri coloris	220
amoris iustæ debent esse causæ	63	aquæ calidæ vsus veteribus	48.49
amphoris vinarijs inscripta nomi-		aquæ egeftas Rauennæ	255.256
na consulum	134	aquam in cœnaculo habere	136
ampulla	280	aquam sumere	185
anaglypta vasa	328	aquarum vellus	295
<i>Anchona</i> Hisp.	368	aquas pingere	25
ancillariolus	369	aquarij	169
anima sanguis existimabatur	353	aquarioli	121
anima pro halitu	115	aræ virides	235
animati benè, vel malè	115	arabia felix	265
animi vera magnitudo	262	<i>Arabius tibicen</i>	125
anna peranna, vel perenna	353	arare & exarare	368
annona	303	arbor consanguinitatis	329
annuere verb.	165	arbores tondere	256
annulus quid	238	arbores iuxta sepulcra sitæ	116
annuli venditio vel oppignoratio		arca 357. diuitis argumentum	182
191		arca flagellat opes	170
annulo signare	100.101	arcam qui habere dicantur	108.109
anser argutus	257	arcam premere, flagellare	244
anserum exta	279	arcanum	12

Arcarij

INDEX.

arcarij ferui	108.109	auari est petitionem alterius ante-	
archimagiri	89	uertere	181
arcula	183	auaritia summa	183
Ardea op.	350	Augustus Imp. 225. 233. patres se-	
ardelio	151.152.362	dentem in curia salutauit nomi-	
argentaria	161	natim 199. eius Mausoleum 192	
argentum pustulatum 185. purum		ludi seculares 293. iocus	306
& corlarum 328. 329. pro va-		Augusto primùm concessa querna	
sis argenteis 327. Septitianum		corona	292
369		Augustus m.	287
argiletus, vel argiletum	36.161	S. Auitus	298
arginus	300	aures raræ	213
argutum quid	32	aurea mensa	240
argonauta	267	aureus	130.263
argonautarum porticus	233	aureus turtur	262
Αργος, piger	267	aurigæ in honore	206
aricinus cliuus	162	aurum arcanum 12. Callaicum 328	
Arperum op.	345	miserum 69. obryzum	185
arpos	346	aurum purum putum	80
artifices in re militari	373	aurum in sepulcris condi prohibi-	
arundo Ægyptia	39	tum	106
de aruspice Thufco narratio fa-		autumnus	256.257
ceta	235		
aruspicina ex Hetruria	235		
As	239		
Ασπρος	305		
asper	185		
aspera vasa	328		
aspritudo	185		
assertiones perfusoriæ	90		
assertor	90		
affidius labor	2		
astra pura	352		
Αστρον	273		
Atellanæ fabule	74.75		
Atellanæ dictum	285		
atræ ancillæ	246		
atrium 243. in atriis nobilitatis in-			
signia collocata	329		
attici aliis vrbaniore	368		
Atticus Vestinus	360		
auarus	128.129		
auarus inuitator carpietur	234		

B

B abylon à Poëtis multum ce-	
lebrata	2
Baccariones	121
Bacchus 366. cur dicatur liber 135.	
eius comitatus 336. cum Phæbo	
contentio	338
bæticus	274
bæticus color	125
bætis fl.	125
Baiæ op.	350
baiani pisces	322
balnea 236. viris & fœminis com-	
munia 254. eorum pretium 186	
187. balnea Lupi & Cyrilli 94.	
in balneis deletum facere 54.	
balneis exeuntes & ad cœnam	
pergentes soleas aptabant pe-	
dibus	252

I N D E X.

balnearis Cella	179	cadere	95
barathrum	275. 276. 286	caduco frui	216
barba 301. eam radebant Romani		Cæciliani stultitia	311. 312
102. an possit tingi	326. illius	Cærelia puppa	316
cultus	173. 174.	Cærelicus	351
barbæ depositionis dies solennis		Caiero, Hisp.	373
223.		calamistris inurere	173
bardaicus	296	Calatauid op.	83
bardiacus	296	calcei cerei, galbi, hederacei, coc-	
bardocucullus	297	cini	167
basiliabant veteres, quos proba-		calceamentis altiusculis utebantur	
bant	39	o viri grauiores	233
basiliandi varij modi	153	calicem suum propinare	156
basilla	296. 297. 298. 299. 368. 369	calices habebant veteres peculia-	
Bassus irridetur	250. 274	res	155
bellus quid & vnde	46. 264. 265	calices meretricum	120. 121
Berecynthia	336	Caligula Imp.	144. 189. 223. 233.
beryllus	351	indigne tractauit Senatores,	
bestis pocul.	106	277	
bibere pocula	251	Calliope	323
bibliopola 152. necessitudine cum		καλλιόπη	286
Poëtis coniuncti bibliopolæ,		calor vehemens discutit nebulas,	
34.		296	
in Bibliotheca capfæ numero di-		Calphurniorum familia	330
stinctæ	142	calua	272
Bilbilis op.	83. 84. 346. 347	caluæ fœminæ	171
Bisuntium op.	347	caluus, pro depilato	198
Bithynicus	165	camenæ	151
Bitontum op.	184. 347	cana iura	51
bona relicta, parta	128. 129	candidati	163. 167. 198
Booten lassare	296	candidus quidam taxatur	179. 236
brachia vulsa, rafa	264	248	
bruma	287	candor	185
bruti sigillum	207	canis natura	122
bucca	75. 76	canis per iniuriam aliquis dicitur,	
bulbi	273	344	
Burrus	337	canes ad currum iuncti	342. 343
bustuaria scorta	66. 287	canes leporarij gallici dicti	250
buxus	116	Canius poëta	231. 265
C		canos tingere	246
C. litera, pro q.	2	cantica Ægyptia, Gaditana	264
Cadauer	330	canus choraules	299
		capena porta	312

INDEX.

<i>caper</i> 235. 284. 285. Baccho sacri-	<i>castrandi mos</i>	193
ficabatur 235. matrem agnoscit	<i>castrati dicti Galli</i>	68
258	<i>casus</i>	113
<i>capillare vnguentum</i>	<i>casu vivere</i>	243
280	<i>cathedra</i>	109. 363
<i>capillati pueri</i>	<i>Cato Vticensis vino indulgebat</i>	
191	213. eius mors	45. 76
<i>capillatus</i>	<i>Catullus vixit ante Virgilium</i>	311
259. 260	eius passer	137
<i>capillatus grex</i>	<i>caudex</i>	102. 103
190	<i>cauere verb.</i>	147
<i>capilli tres</i>	<i>Καύμα</i>	355
283	<i>caupones infectantur Poëtæ</i>	92.
<i>capilli incompti</i>	93	
55	<i>caupones in villa, quomodo</i>	
<i>capillorum variæ formæ</i>	258	
333. 334	<i>causas cognoscere lenato velo</i>	65
<i>capillos turbare</i> 173. tingere 246	<i>cautus</i>	147
247. peccere 173. flectere 173.	<i>celtiberi</i>	98. 346
264	<i>cenfere, verb.</i>	95. 96
<i>capra pro meretrice</i>	<i>Censetur viriute, &c.</i>	96
342	<i>cenfor</i>	293
<i>caprificus</i>	<i>cenfura pro quacumque reprehensionone</i>	66
342	<i>census</i>	95. 96
<i>capsarij</i>	<i>cento</i>	64
373	<i>cera pro quibusuis tabulis</i>	358
<i>captare</i>	<i>cera prima, secunda ima</i>	358
15	<i>cerea lacerna</i>	121
<i>captatoriarum institutiones</i>	<i>Ceres farta</i>	256
348	<i>cereus color</i>	257
<i>caput sacrum</i>	<i>Cerner, Hisp.</i>	152
267	<i>Cernicalo, Hisp.</i>	152
<i>ad caput ensem ponere</i> 76. 77. 78	<i>ceroma</i>	298
<i>capite cenfi</i>	<i>certamen quinquennale Ioui Capitolino institutum</i>	292. 344
96	<i>ceruini cuiusdam in amore mutabilitas</i>	270
<i>Caristus</i>	<i>ceruus</i>	85. 283
351	<i>Cespes in sepulcris</i>	116
<i>Carinus habitare</i>	<i>Χιτωνος</i>	161
69	<i>Chalybes populi</i>	347
<i>carmen Sotadicum</i>		
211		
<i>carmen supinum</i>		
211		
<i>carmina quæ auditoribus præceptores veteres legerint</i>		
66. 67		
<i>carmina lasciuia</i> 43. mala <i>ibid.</i>		
<i>carmina pessima ad falfamentarios amandata</i>		
368		
<i>carminum recitationes in conuiuuijs</i>		
147		
<i>carmen instrumentum ferreum,</i>		
79		
<i>Carpophorus quatenus à Martiale laudatus</i>		
22. 23		
<i>carptores</i>		
289		
<i>carpus</i>		
88		
<i>carruca</i>		
263		
<i>caseus Tholosanus</i>		
274		
<i>casta puella quæ dicatur</i>		
359. 360		
<i>Castor</i>		
318. 319		

INDEX.

Charinus	327	clinica facultas	61
charta virgo	100.101	clinicus	287.305
chartæ victuræ	231	Clodia quadrantaria	239
Χάρωσα	355	clypeus	249
Chione	66.239.241.281.290	clytus mæchus	305
Chironomos	69	Cobrar, Hisp.	248
Chloë	255.287	coctana	370
chorus natatorum	25	cocus scissoris officio fungitur,	
Chrysendeta	180	89	
Chrysoforum	266	codex vnde	103
Ci syllaba inserta per epenthesin		codrus	190.228
147		cæna antiquorum II. recta	223.
Cibi scissores & carptores	227	225. ad sportulas redacta	223.
cicer variis modis conditum	72	224. cæna à lactucis inchoa-	
Cicero inuita Minerua poëma fa-		ri solita 252. 253. in ea legen-	
ciebat 213. ab Antonio occisus,		di & recitandi mos 248. cæ-	
<i>ibid.</i> eius laus	267	na Zoili 162. Ligurini	248
cinædi	75.119.149	cænas duas explicare	132
cinerarij	173	cænaculariam exercere	136
ciniflones	173	cænacularius	136
cinna importunus	262	cænaculum	136
circitores	62	cænandi hora	137.302.303
circitura	62	cænatio à Domitiano extracta,	
circulati	212	191. 192	
circulatores	62.72.73.74	cænaturi excalcebantur	252
circuli	212	cænipetæ	162.200
cirratus	62	cogere verb.	200
citharædi in honore	221.300	cognomenta ex victoria sumpta	
citrei orbes	146.176	non communicabantur hære-	
ciuitatis ius multis impetrauit		redibus	148
Martialis	290	colere & amare simul	189
Claudia Meffalina	188	κόμος quid	185
Claudiani ludi seculares	293	κώλον	150
Claudius Imp. 225. 278. eius edi-		color natiuus	126
ctum de aqua calida & carni-		colorare verb.	109.110
bus elixis	74	colorarii	109
Clauus latus, angustus	340	Colossus	6
Cleopatra	307	Comæ molles 333. coma tincta	326.
cliens 87. querulus	369	eam nutriebant ingenui pueri,	
cliens alterius non debet habere		190.191	
alios clientes	162	comam phœbo consecrare	62
Καλὴν quid	61.62	comædiæ palliatæ, togatæ	160

INDEX.

comœdias exigere	249	corona querna	344.345
concha cytheriaca	184	Corycus mons	265
conchylium	297	Cosconius	205.270
<i>concupilare</i> , pro <i>compilare</i>	147	Cosmus myropolatis. 255. eius am-	
congiarium	224	pullæ	280
coniuges eodem sepulchro clau-		Corthurnus	231.232.233
debantur	140.141	<i>κουρεακή λαλία</i>	161
C. Confidii Nomani nummus,		Crânia humana adducta per con-	
209		uiuia	192
consilium dare non petenti, ridi-		crassus pro ignauo	206.207
culum	170	credere verb.	228
consilium litigantibus in turpi cau-		creditor	228
sa datur	154.155	crescunt ædificia	6
consulum nomina in amphoris vi-		creta	245
nariis	134	crimina rebus inanimatis tributa	
per consules numerare	283	351.352	
conuiuia 224. 238. eis quare sepè in-		crimina plura quam quæ propriis	
uiderent ministri 260. quomodo		nominibus vocentur	29
tractandi 53. 54. singuli mappam		Crispus Neronis vitricus	345
afferebant	174.175	<i>κροκιδίτζεν</i>	79
conuiuari 225. item de die 303.		crocodili rictus	283
304		crocum	265
conuiuium 224. tempestiuum 304		Croton oppidum	348
conuiuia explicare	129	crucium epitheton vini	236
in conuiujs frequentes recitatio-		crudus	227
nes carminum 147. vini præ-		cruor 353. virgineus	ibid.
bendi mos 147. potentiorum		crura depilare	173
fraus	261	<i>Cuerdos</i> Hisp.	236
<i>κωποροζαγείη</i>	275	culcitra	343.344
copta	210	culinam rapere	121
coqui viles popinas circuire soliti		culter venatorius	325
74		<i>ad cultum se locare</i>	325
Coracinus irridetur	335	cultus disparitatem fert secum cõ-	
corculum	236	ditionum	189
cordatus	236	in cultu timor	190
cordolium	236	cunei quid	60
Corduba facunda	97.98	cupressus	116
Corinthia vasa	180	cura rudis	100
Cornelii forum	222	cura signata	101
P. Cornelius Scipio Africanus	147	curia vnde	37
cornua in libris	102	curio quid	143.144
corona in ludis	291.292	curius, pro graui viro	289
corona ciuica	292	curruum axes vngere	206

INDEX.

curfores	291	Diadumenus	265
cutis splendida, sordida	173	Diana	337
<i>cuadspaña</i>	239	Dibapha vestis	158.167.297
cyanea	351	dibaphum malè olere	87
Cybele 335. 336. eius sacerdotes	182	dicacitas	42
235. 276. 282. 283.		dictum quid	42
cygnus argutus	257	didymus	240
cyllarus Castoris equus	318. 319	dies apud Romanos	303
Cynici cultus descriptio	343	diei distributio 301. eius melior &	
Cynicus senex	286	maior pars	304
		de die solido partem demere	305.
		345	
D.		digitus index, digitus medius &	
D Acici cognomen	148	infamis 31. 32. impudicus	119
damarum pugna	324. 325. 361	digito monstrare	31
damnari ad gladium	325	ad digitorū crepitum matelię po-	
damnati in metallum notis depi-		nebantur,	278
cti	169	digitum tollere	27
dapes craftinæ	260	digitum medium ostendere	32
Daphnis	222	ad digitum pugnare	27
daphnon	230	Dionysius vnde	336
date verb.	171. 187. 190. 205	Dionysius tyr.	272
Dasius	186. 187	dirigere	22
datatim ludere	314. 315	<i>Dispercam</i>	70. 322
dea cæca	342	disimulare verb.	296
debitor	228	diuites reprehenduntur 242. fames	
December mensis	242. 287	amicorum	243
Decianus poëta	45. 149	diuidere verb.	340. 341
decies centena fest.	197	diuisio	341
decima hora	302. 303	dolium epitheton cordis	236
defensor	90	dolore percussī veteres deos ipsos	
delatores exacti	8. 9	accusabant	196
delicati accumbentium cubitum		domicænum	369
refugiebant	264. 277	Domitia	296
deliciæ	151	domina	240
demens	274	dominus	37
dentes vincire auro	106	domini montes	353
depilari soliti delicatiores	195	Domitianus Imper. 148. 216. 217.	
depilatum & caluum	198	344. 354. Herculis æmulus 16. 250	
depositorum librarii	373	Ioui comparatus 44. venabulo	
deprehendere	15. 66	feras transuberabat 14. illius	
depugus	286	ediçtum de more castrandi 193.	
detrimentum	186	de cænis 223. natalis dies 291. lu-	

INDEX.

di seculares 293. naumachia 23.	virtus	32
24. 294. bellum in Germania 295	epigrammata breuia & longa 205	
constantia 295. pisces Baiani illi	206. 207. nullum seruati ordi-	
facri 322.	nem 218. succisuo labore scri-	
domus longè	pta	370
261	epistola cur vtantur tragœdi	143
dormientes iocosus contumeliis	epopœiæ	341. 3. 2
affecti	epotare verb.	167
245	Eppia	332
dotis summa	epulæ mensæ dicuntur	132
196. 197	equus non potest esse seruus	113
dropax	eques iustus	131. 132. 356
271. 272	equitibus pecunia in spectaculis	
Drusus Liuiæ ex Nerone filius 147	elargita 47. 48. illorum locus in	
dubius	theatro	167
194	equestris census	356
ducere verb.	equestris dignitas Martiali data	
244. 245	289. eius insigne	238. 340
duraciæ vuæ	equo dare	357
78	equus albus fluminum hostia	221
dureta	ergo	319
179	eruca	273
durus	Eryx Veneris filius	209
3	ἐρύξ τοῦ Κωλλίου	150
	ἐρύξ τοῦ Κωλλίου	150
	effedarij	353
	esuritio	129
	euge belle acclam.	38
	euocati milites	297
	Euphemus	301
	Euphrates fluu.	220
	Europe à Ioue vecta	16. 17
	exarare	368
	excidere	95
	excitare verb.	289
	exigere verb.	248. 249. 360. 366.
	exigere tetrica aure	366
	exorare verb.	43. 44
	explicare conuiuia.	129
	expulsum ludere	314. 315
	exulis comitem ire	164. 165
E.		
Εχον ἀεικώς	305	
echo	211	
edictum	143	
efferre, pro occidere	318	
effœte	166	
effundere verb.	123	
ἐγγύθηκν	147	
ἐγκλωπιδία	212. 213	
ἐγχειδίων	34	
electrum	266. 323	
elephantorum magistri	133	
Elis	66	
elixus	224	
elua crum labrum	178	
emtionem 28. fit emtoris	163	
enchoez Gall.	368	
encyclopiædia	212. 213	
endromidati	313	
Endromis vestis	313	
ἐνδρυεῖα vel ἐνδρυεῖα	309	
epigramma	30. 144. 341	
epigramma vnum opus est	218	
epigrammata non esse castranda		
68. lasciuia 151. eorum propria		

INDEX.

F.		313	Flaccus puer in Hebro submersus
F Aba fresca	338	313	
Fabianus	241.242.299	flexere capillos	173.284
Fabius Maximus	217	Flora meretrix	35
Fabritius & Aquinus	123	floralia	35
Fabulla Sotæ medici filia	305	florentiæ pannus	210
Fabullus	226	flores sati iuxta sepulcra	116.117
facere verb.	83.171.203	flos vini, flos Liberi	269
in faciem transferre subligar	281	fluminum dij	220
facta res 165. facta cœna	166	fluminum hostia	220.221
falernum vinum	307.308	focale	331
Faliscus venter	338	focus signum domus locupletis	120.215.
fallax	132.133.	foedus sacrum	124
fames vltimum supplicium hu-		fœmina pulchra facie & fœdo cor-	
manorum	111	pore 220. fœminæ pallio coo-	
Fannius Cepio	208	pertæ, etiam virili 160. in arenâ	
fas vnde 359. fas esse	<i>ibid.</i>	descendunt 11. post coitum la-	
fatum inexorabile 345. ineuitabile		uare solitæ 185. καμίνουσι	286
350.		fœmina cathedra	264
fauni	336	fœmis diuitiarum argumentum	
faustina villa	256	182	
fax	288	follis ludus	313.314
febris semitertiana	176	fons rudis 100. vius	215
felix arbor, &c.	60	fontes sacri	220.348
feræ in spectaculis 324. quomodo		formula cadere	95
irritantur in arena	20	fornicipes	173
feras cominus & eminus ferire 22.		fornucapes	173
23.		fornus	173
ferculum integrum inter duos	174	fortis quis iudicandus	45.46
ferculorum reseruatio in crasti-		forum	161
num	132	forum Romanum triplex	243
feretrum	208.287	frangere	54
ferre verb.	145	frangere toros	302
ferrugo Ibera	125	frater	148.149
ferrum sæuum metallum	347	frendere	338
ficedula cerea	257	frigere verb.	294
ficosus	99	frigora trita	183
ficus 98.99. pro ficoso	342	frigusculum	294.295
ficus Libyca, vel Africana	339	fritillus	310.311
fides prisca	70	friuola	136
feri verb.	171	frons mollis 257. breuis 333. 334. te-	
		nera, dura	300
		frontem	

INDEX.

frontem gerere	283	Gaurus eques Rom.	356.357
frontes libri	102	Gedeon	122
frontis splenia	168	Gellia anus	255.316
frui verb.	260	gelu concretum pro succino	349
fuga vulpis	298	geminorū similitudo in pretio	281
fugitiuorum nota	168	gerere frontē, gerere mammas	283
fullo	167	Germania	148
fullonica	167	germanici nomen	147.148
fumo vinum maturare	279	gerres	275
fumosa imagines	215	Geryonis oues aureæ	125
in fundis vestes depositas habebāt veteres	158	gestatores	353
funus antiquorum	217	gesto Hisp.	283
furtiua nox	64	glaber	320
furtum 115. pro furtiuo Veneris a- ctu	64	glabrare verb.	320
futuere verb.	118.170	glabraria m.	320
		glabrio	320
		gladiatorum auctoratorum iura- mentum	145
		gladiatorum munus	228.261.290.
G.		325	
Gades iocosa	97.98	gladius in cubiculo seruari solitus	
Gaditana saltatrices	75	77	
Galba Imp. semper fuit raso men- to	326	gladium ad caput ponere	76.77
galbanati	126	ad gladium se locare	325
Galgos Hisp.	250	glaniana vasa	328
Galla anus luxuriosa	172.253.254.	Glanus fl.	328
349		glaphyrus	299
galli qui dicerentur	182	Glyphi irrisio	182
galli Cybeles sacerdotes	235.276.	gordi, i, stulti	106
282.283.		gort	206
gallia togata	218	græci circulatoribus delectabātur	
gallarum prouincia barbara dicta		72. numerum & ordinem no- tant literis 190. nugarum inuen- tores 211. pueri delicati magno pretio venditi 355. illorum mos in colenda amicitia	141
313. in ea texebantur vestes villo- sa	313	Gravius vel Grauius fl.	345
galliambus versus	211	γραφειος	372
gallina Rhodiæ & Numidicæ	257	gratus, ingratus	51.256
gallus priapus	68	grauij castellum	346
gallus quidam carpitur	312	greffier. gall.	372
Ganymedes	43.244	gulonum adagio	308
Gargilianus 290. eius vanitas	347		
garritus in aurem	237.264		
gaudium crudele	265		

I N D E X.

gymnasium	161.269	honor, pro rerum pulchritudine	2.3.
		de Horatio quodam narratio	294
H.		horti penfiles	5
H Abere se	199	hospes	221.222
Hadrianus Imp.	193.254.302	hostis pius	54
hæredipetæ	205.347.348	<i>ὁ δὲ πρὸς τὸν θεόν</i>	295
haphæ	371	hydrophylæ	169
harpasti ludus	313.314	Hylas puer casu perit	230
Harpocras libertus	228	Hylus inconstans	300
hasta	21.22	<i>ὁ πρὸς τὸν θεόν</i>	368
Hebræi vno sepulcro coniuges		I.	
condebant	141	I Am, iam	290
Hecubæ fabula, 240. cur canis ap-		ianiculum	352
pellata	344	ianitoris munus	63
heliades in arbores versæ	318.349	Iasonis porticus	233
Heliogabalus	55.110	Icarium mare	352
Helius caufidicus	124	ictus & iactus	22
helix	296	Ida tulit Iouem	291
helespontus	352	ieiunium anhelitum malè olere	
hemitritæus mörbus	176.365	facit	297
herba rudis	215	ignis pallidus	266
Herculi se comparabat Domitia-		ignorare verb.	248
nus	250	ilicet	217
Herculis fanum	354	imagines familiarum	215
<i>ἐπιμύρες</i>	206	imagines cereæ	329.330
H iga	119	imagines cubiculares	76.77
hippocrene fons	323	imaginibus maiorum fumosis il-	
Hippodamus	322	lustris	215
hircosus	284.285.286	immittere pro sternere	340
hircus	235.296.	Imperatores soli manum præbe-	
hircus hirsutus	285	bant basiamdam	163
hircum olere	284.285	improbis	126.294
hirpinus equus	264.265	impuritatæ scelera	166
hirsutus	56	impurus	194
Hispani multos habent hebraif-		incerare verb.	121
mios	154	incessus tardus grauitatis signum	
Hispan. pallium muliebne	160	190.	
<i>bombre de poco</i> , hisp.	332	incisum os	262
homo bellus	263.264.265	incitega	146.147
hominum inconstantia	270	incitegere	147
horarum diei distributio 301. horæ			
primæ diei	304.		

INDEX.

Indorum mos in sepulcris amico- rum	141	ius trium discipulorum	217
indulgere	133	iuuare	49.50.135
infantaria	369	iuuentus indetonsa	191
infantes sordidi	85	L.	
ingeniosus	107	L Abor	45
ingenuum latus	249	L labrum	178
ingratus	256	labra linire	245
inigere verb.	248	lacios hisp.	251
innocentia	248	Lacedæmon cur libidinosa dicta	
inscriptiones in furis, cruribus, brachijs, & manibus	169	346	
instratum	157.158	Lacedæmonij	313
insula quid	45	lacerna 190. 294. purpurea 167. ge- lida	243
interiora	268	lacerta in phiala excusa	244
interiungere verb.	151.268	lacuna	296
intertrimentum	185.186	lacus pro torculari	336
intertritura	186	lactuca 281.282. in principio cœnæ	
inuidi natura	140	252.253	
inuidus vngues corrodit	319	Ladas cursor	212
inuitator bonum vinum sibi reti- nens, facem ponit conuiuiis	251	lades	66
iocus Venerem præcedit	40.41	Læda serua	195
Iphigenia	283	læuis	174
iris	315	lagenam Pamphili, Ponticæ	357
irrumare verb.	209	lana Istriæ & Liburnicæ	181
irrumatio à ruma	203	lancea	21.22
<i>ita vinam</i>	70	laniena	161
Iudæi sabbatarij dicti 298. fœten- tes	<i>ibid.</i>	lanificium	313
iudices mali taxantur	154.155	lanugo dubia	194
in iudiciis pecunia deponi solita		laquæ gall.	251
13.		lares 222. vrbani 240. cubiculares	
iugulare Falernum	53	76.77	
Iulia gens	233	laronia	264
Iulius Cerealis	221.222	laruæ in conuiuijs	192
Iulius Martialis	352	lasciuus	39.40.41.81
iunctura 263. argentea & aurea		laticlavium	340
<i>ibid.</i>		Latinus	281
Iunius Otho declamator	117	Latinus mimus	42
Iupiter 295. Capitolinus	292	latrunculi lusorii, vitrei, gêmei	317
ad Iouem matutinum ire	304	latus pro sodali	183
<i>ius trium liberorum</i>	216	lauabantur pauperes quadrante	
		238.239.	

I N D E X.

lauandi hora	301.302	libra Septitiana	369
lauandi mos post coitum	120.121	librarius	152.372.373
lauatio 179. post eam quiescebant Romani soleati	302	libri barbati	101.102
lautus	128	librorum ornamenta	219.305
laudantur pauci ante obitum	32.33	<i>libro de caia</i> hisp.	373
Laufella fatua	271	Liburnus præco	299
laureolus	12	Libyci orbes ebore suspensi	180
laurus	116	Libys impius	322
laurus meræ	261	licere verb.	359
lectica 208. fellas habet	363	Licinus poëta	345
Lectius	289	Licinius Sura	87
lectus	208	Ligurinus	251
lectus genialis & funeralis	287	lilia vitreis vasis condita	316.317
lectus communis	331	limen primi tecti	222
lecti sternendi modus	159.160	<i>linæ</i> hisp.	329
lecti tres in triclinio	234	<i>lindo</i> hisp.	46
lecti cubiculares	282	lineæ in stemmatis	329
Leda meretrix	298	Lingonicus bardocucullus	90
Ledæ curta testa	276	lingua maledica impura	194
ledæa palæstra	346	lingula calcei	168
Lentinus	246	linire os alicuius	245
lentus	183	linteo præcinctus	277
Leonidæ dictum	155	linteorum vsus in orbibus citreis	
leonis ori manum inferere	204		146
leonis cor astrum	348	Linus quidam irridetur	354.355
leones accumbentes recipiebant		Liris fl.	328
leporos discurrentes	43	literæ in fronte	168
lepus	85	littora sacra	348
leuare verb.	271	lomentum	245
Leustricus Brutianus	317.318	loqui Curios & Camillos, &c.	56
<i>Λευστρικὸς</i>	337	lotium in tinctura purpuræ indi solutum	87
libellus breuior longiori præstan- tior	145	lotus arb.	308
Liber cur dicatur Bacchus	135	lucanica	338.339
liberalis	128	Lucanus	330
liberales in re tenui, in summis di- uitijs fordidi	128	lucernæ in lupanari	298
liberaliores in rebus relictis, quam partis	128.129	Lucius Antonius Saturninus	
liberorum trium ius	216		306.
liberos in acta referendi mos	56.	Lucullus	220.223
	57	ludere verb.	41.193.228
		ludere raptim, datatim & expulsim	314.315
		ludi à Domitiano exhibiti	291

INDEX.

ludi in municipiis	295	163. manuum pumicare	174
ludi seculares	293	mappa laticlavia	340
ludorum magnificentia in porticibus depicta	233	mappam singuli conuiuæ afferbant, 174. 175. in Saturnalibus	
ludus de la olla, Hisp.	314	mappæ mitti solitæ	339.340.369
lumbos pumicare	174	marauatinus	94
luna calcei	168	Marcellinus	223
in lupanari celle meretricum nominibus inscripta	64	mareotis	333
luperci sacerdotes	320	Marius	303
lupini aqua macerati	72	Marsus Poëta	321
lurco	121	Marsia	196
luscus	354	Martia turba	205
lustrum	293.337	Martialis cocus dictus 1. 2. solus	
lufus leporum & leonum	43	epigrammatarius 152. 153. orbis	
luxuria fœminarum	68	216. Tribunus honorarius	289.
Lychnus pro lucerna	371	eius laus 32. 33. domus	222
Lycifca	312	Massicum vinum	307.308
Lycoris	244.318.351	Massilianum vinum	279
lympa	220	Massilianus	300
Lyris	204	mater	130.131

M

M acellum	161	Mato Poëta	364.365
Macte	307	<i>Masbo</i> , Ital.	365
Magirus	89	Matrinia vetula	240
Malaca vrbs	282	Matronæ in arenâ descendunt	11
Malchionis fastus	278.279.280	matronarum habitus stola	144
malua	282	Mausolea in acere pendentia	3.4
malum quod tegitur, minus creditur	246	Mausoleum D. Augusti	192
mamma 130.131. mamma pannosa		Maximi recitaturi excusatio	229
271. mammas gerere	283	Maximiana vetula	176
Mancinus quidam mendax	350	Medea	172
mane, & manus	50	medici Clinici	61
manes Dij	50	medicorum mos cum præbent	
Cn. Manlius eq. Rom.	256	ægris pharmaca amariora	246
mantilia pura	101	medicina	161
manuale	34	meiere, verb.	343
manus pro seruo amanuensi 131.		mel 308. omnia dulcia significat,	
manus larga, contracta 128. manum basiliandam dare, porrigere		80.81	
		Melandrys	275
		Meleagri de confecto apro historia	21. 22
		Melchus luxuriosus	195
		Melimela	80.81
		melior	345

I N D E X.

melos longum	323	mæcho cuidam absciffæ nares	193
Melpomene	323	209	
membra in conuiuio fricare	278	Mærentium habitus	154
mendici	162	Moguntina inscriptio	139.140
mæns vulfa	174	Molorchus	354
menfa pro ferculo	132. fordida	mollis 3. 126. 127. mollis vir	271.
nummulariorum	129. paupe- rum	molles depilari foliti	195. eorum
menfa inæqualibus pedibus	92.	mores	173.174
frigidæ	253	molles veterum delicia	278
mentagra morb.	111	moneta noua, trita	185.186.320. ni- gra
mentum durum	101.102	monftra facere	118
Mercurius fomni præfes	106. eius	montes domini	353
poculum	106	morbus pro vitio	117.118.128
mèreri verb.	242	morientes dicuntur cœnaturi apud inferos	155
meretrix togata	67. 144. nimbata	mors quatenus oppetenda	46. Ro- mana 111. blanda
334. culcitra	343. vulgatæ pre- tium	mortis memoria ethnicos ad vitæ lautitias excitabat	192
239. meretrices post coi- rum lauabant	120. 121. 187. de- formes 187. Summenianæ	morti propinqui credebatur ton- deri à Proferpina	246
publicæ	286. prostrabant ad lu- cernas	mortui lectica delati	208
Merus	364	mortuis vale & falue cur diceren- tur	217
messes benè olentes	265	mortuorum cadauera vngi folita,	227
L. Metellus Creticus	147	227	
mica aurea	191.192	mortuos lugentium mos federe,	178
milites euocati	297	273	
Miluius pons	227	mugire	38
mimorum duo genera	177	mularum iunctura	263
minare verb.	112	muliebria pati	56
minari irrumatione	209	mulierculæ palliolatæ	160
Mineræ quinquatria exhibita,	292	mullus	180.248
miraculum sæuum	54	mulsum	307.308
miscere verb.	146.251	munera dari folita Saturnalibus,	242
de Miftio fene narratio faceta	282	242	
missio	27	muneris exhibendi potestas non omnibus concessa	228
μισθῶ, verb.	88	munerū mittendorū formula	370
Miftyllus coci nomen	88	munificentia maior liberalitate,	348
mitra	173		
mæchæ toga indutæ ad suppli- cium ferebantur	173		
mæchi castrabantur	193		

INDEX.

munna	216	Nestor quidam	237
murex 297. aureus	280	Nestoris Pylij calix	155
muria	370	nidus pro capsâ bibliothecæ	142
mufarum fons	323	Nigrinæ liberalitas laudatur	361
muto quid	54.55.93	<i>nihil negare</i>	307
mutoniati vnde	55.271	nilus fl. eiusque inundatio 7. cur	
Myrmillo glad.	144	imbrifer dictus	96
Myropolium	161	nimbatus	334
Myrrhina pocula	367.368	nimbus	333.334
myrtus	308	Nineries, Hisp.	332
		nix 295. 324. decocta	310
N		nobilis	148
Nævia carpitur	227	noctem promittere, &c.	134
Næuolus rabula	127.288.366	<i>noctua</i> quid	27
Nasica irridetur	208	Noen, Noenmaël, Belg.	303
nasus 334. subdolæ irrifioni dica-		nomen verum	28
tus 37. pro acri iudicio	38	nominis deriuatio	29
nasus suspendere	38	nomina à Græcis desumpta quo-	
nasutus	38	modo ad Latinam consuetudi-	
natalem diem parentum celebra-		nem accommodanda	88
bant filij, & contra	223	nominare proprio nomine	198
natali die munera dari solita	338	nomenclatorum officium	198
natatorum peritia	25.26	nona hora	301.302
naturæ ordo turbatus	139	Norica prouincia	21
Naumachia 23. 268. Domitiani	294	norici populi	347
<i>ne valeam</i>	70.149.322	notæ seruorum	168.169
<i>ne viuam</i>	70	nouerca	312
nebulæ crudæ	296	nubere quid	56.57
<i>nec fallo</i>	335	nuce ardenti depilare, &c.	174.272.
Nectar ætherium	304	nucibus ludere	356
nefas	359	nugæ 255. difficiles	211. 212.
Negotia plura quam nomina prop-		numerus finitus pro infinito	145
pria	29	Numidicæ gallinæ	257
Neptuni hostia taurus	220	nummus plumbeus 1. æreus 130.	
nequam	332	albus 185. asper 185. 186. pro-	
nequitia	137.332	bus, reprobus 186. Augusti	292
Nereides apud Martialem	25.349	nupta noua domum ducta primo-	
Nero Imp.	185.199.223.224	die mariti pueros capillatos ton-	
Nerones ex familia Claudia	191	debat	259.
Neronianæ thermæ	236.302	nuptias feminarum diuitum expe-	
nescire verb.	36.37	tebant pauperes	47.165.
nescius passiuè sumitur interdū	37	nuptis nouis tedæ præferbantur.	288.

INDEX.

parentes in acta referri soliti	57	personæ saltantes	144
parmæ pecus & lana	327	Perfij præfatio	229. 230
<i>παρρησία</i> , verb.	205	pertricosus	265
Parthenius	337. 363. 364	petricosa	28. 265
Parthorum reges	188	pestis	287
particeps	361	petasus dubius	194. 275
partiri	279	petauristæ	212
passere oculos	362	petaurum	212
Pasiphaë	10	petitores candidati dicti	167
pastilli quid	115	pexa toga	181
Patauium vrbs	97. 318	pexus	181
pater 130. 131. pro auctore	101	Phædrus Poëta	231
paterfamilias	113	Phaëthon	318. 340
patres dominos à filiis vocari in-		pharia coniux	307
solens	112	philantiæ vitium	326
Pathici	341	phileros	172
patulus lumbus	257	Philippicæ orationes Ciceronis,	
Paulinus	275	213. 214	
pauo gemmeus	257	Philippi nummi	320
pauper luxuriosus	195	Philippus apud Horatium	289
pauperes quadrante lauabantur,		Philistio mimus	177
238. 239		Philoctetes paridis interfecto	209
pectere capillos	173	philomelus	240. 300
pectus glabrum, pilosum	174	philomusus ridetur	226
pectus mulieribus pro corde tri-		Philosophi cynici dicti canes	344
buitur	236	philosophus Cynicus fictus	343
pecunia priuata in templis depo-		Phimus	311
nebatur	13	Phæbi & Bacchi certamen	338
pecunia sinu condita 150. ærofa		Phæbus quidam irridetur	213. 281
186		phœnicopteri periphraſis	257. pen-
in pecuniæ permutatione quid		næ	278
considerandum	185. 186	Photinus Ægyptius	266. 267
pedo, verb.	341	pica	99
penſio	243	pictores Mineruæ clientes	131
peragere rem	372	picturæ & Poëſeos cõparatio	309
peranna	353	piger	296
percidere verb.	89. 202. 203	pila pedibus ludere	315
percussum os	202. 203	pila in thermis	312
perfundere verb.	123	in pilæ ludo tria notanda	314
<i>περὶ ἑκάστης</i> ubi in <i>ἑκάστης</i> est	157. 158	pila quatuor genera	313. 314
ad perpendicularum exigere	366	pileatum incedere	237
Perſæ fluminibus sacrificabant	200	pili	301
persona capitis	247	pinguis pro stulto	206. 207

INDEX.

placenta	229.274	in popina quid vendi permiserint	
plagiarius	190.163	quidam Imp.	74
platanon	230	porcellus lacteus	250
platanus	256	Porcia Catonis filia	76
platea op.	347	porci spina, imbrex	174
plaudere, verb.	356	porci villicam agnoscunt, sonum	
plausus in balneis	54.55	sequuntur	258
Plinij mors	336.337	porrum sectium	250
plumbeus	130	porticibus historiarum picta a Ro-	
pluteus	282	manis	233
Pluto hominibus odiosissimus	345	poscere verb.	187
pocula facta 106. myrrha	367	possessio	364
pocula singulis conuiujs in mensa		Posthumus molestus Martiali	198
ponebantur plena 81. mos veterum	146	potandi mos apud veteres	105.106
poculorum diuersa genera	105.106	ποτέλιον ἐρμῆς	106
poculum vltimum ad somnum conciliandum	106	potiri	18
poculum parcum	304	præcepere vnde	15
poëmata veterum nouis prælata		præcidere verb.	89.202.340
201. difficilia reprehenduntur	211	præcincti serui	277
una chartæ facie scribi solita	368	præcones	114.299
pœna hilaris	265	prædia vrbana	240
Pæstum op.	350	præfatio	229.230
Pœtæ facere dicuntur, quæ canunt	309. cothurnati	prægustatores	89
Pœtæ Cordubenses	206	præstare & præstari	172
Pœtarum communis querela	201	præterire	58
scholarum	350	prætorum ludi	292
Pœtica facultas imitatrix dicta	309	prehendere, verb.	290
ποιητις	309	prehensare verb.	163
Polla Lucani vxor	330	Priapus 261. eius sacra	269.270
Polla quædam irridetur	245	principes quidam memoria retinebant singulorum nomina	199
Pollio Asinius	302	in principum aulis cancelli ante portas, & ad ostium velum	65
polyhymnia	323	prior, primus	218
poma arrosa mittere	265	priuignus	312
poma pannucea	271	probare	50
Pompeij laus	267	probitas	248
pondera plumea	315	Probus Gram.	219
ponere vina, vel obsonia	146.251	Procillus quidam inuidus	140
ponere verb.	81.357	proletarij	96
Pontia	335	pronum bibere	122
ponticus patronus	171.208.367	properare verb.	82

INDEX.

- properare viuere 214
 propinare calicem suum 156. 157
 propinatio 280
 Proschelion 65
 Proserpina 246. 247
Προσεχων 150
 prouerbia: Tolle digitum 27. comes facundus in via pro vehiculo est 33. vultum ducere 71.
 quicquid in buccam 76. male cœnato nullæ delicia grata 94
 qui cadit à syllaba, cadit à causa 95. ad umbilicum perducere 102
 103. caluus comatus 107. tantumquam canis à Nilo 122. labra vndantia 127. non otiosis labris, oculos pascere, oculis deuorare, *luy faire venir l'eau à la bouche: Repaisire les yeux* 127. columbæ osculo purius 137. trica apinæque 139. sinu vacuo remittere, sinum implere 151. vultus tacet, 153. vultus concidit 154. nâsus tangit terram, Lurconi cœnare domi summa calamitas; *il demeure avec vn pied de nez* 154. cœnare apud inferos 155. lippis & tonsoribus notum 161. per freta & scopulos 164. mater deterior Medea 172. *παιδα κοινὰ εἶναι φιλων* 179. oderint dum metuant, 189. *vender basta la camisa* 191. ad pileum vocare 199. cum sarcinis enatare 199. os præbere 203
 Minerua rudi aliquid facere, 206. colosso longior 207. se intra pelliculam continere 228. 229. Sophocleus cothurnus 231. cor habere 236. Ialeno frigidior 236. Dij laneos pedes habent; 237. os sublinire 245. asino pigrior 267. quadra aliena viuere 274. fumos vendere 299. castior
 virgine 300. *rompre son ieuſne* 303
à tout perdre il n'y à qu'vn coup 310
 iacta est alea 310. *piper les dez* 311
 cû mors venerit, in medio Tibure Sardinia est 350. relinquere nuces 356. *a beau pain sec.* 358
 Psilothrum 271
 Pudentis & Claudia epithalamiû, 307
 pudor 249. 250
 puella quæ debeant ridere 177
 puellæ olim mittebant amatoribus suis poma arrosa, &c. 265
 puellæ præcipua laus ingenua facies 241
 puellarum Romanarum facilitas, 359
 pueri locari, commodari & in lupanari prostitui soliti 331
 pueri intonsi 62. capillati 191. 259. 260.
 pugio sub puluino 77. 78
pugnare ad digitum 27
puguer 119
 pulchritudo ferè omnis in oculis, 171
 pullus color 125
 pumice libri extremitates æquabantur 102
 pumice molles se leuigabant 174
 punica mala quomodo rosas imitentur 81
 pupillares substitutiones 358
 pura puella 194
 pura toga 101
 purpura 125. 126. malè olet 87. *diabapha* 297
 purpureæ vix 78
 purus 80
 putare verb. 79
 putare lanam 80
 putidè proferre literas 316
 putidus 316

INDEX.

putus	80	recitatores importuni	247. 248
pyramides in sepul.	116	252	
pyrgus	310. 311	recitatoribus domum suam com-	
Q			
Q Vadra	274	modabant diuites	300
Q Quadrans	94. 239	reclamare, verb.	144
quadrans pocul.	106	recumbere verb.	162
quadrantaria Clodia	239	reddere verb.	175
quæstores pecuniam ad libellam		redditus	175
exigere soliti	186	redemptor	195
quercus Ioui sacra	345	redimere verb.	195
querna corona	292	refrigerare	236
quincunx	145. 146	refrigeratus	295
quincunx pocul.	106	regelare, verb.	266. 287
quinquatria	291	regulus	204
quinquennale certamen Ioui Ca-		relinquere nihil	226
pitolino institutum	292	rem facere	60
Quintilianus senator Romanus,		renta, rentar, Hisp.	175
214		reperere, verb.	349
Quinctus quidam Martiali iratus		reprocum	147
225. 226		requirere, verb.	209
Quirinalis eques R.	113	refalutare, verb.	289. 367
R			
R Adere brachia, &c.	264	refina	268
R Rasia, Hisp.	210	restis arida	358
Ramum ducere	329	retarius	144
rapere, verb.	314	rei 87. 299. vestem mutant	164.
rapo	284	eorum barba & capilli	173. 204.
raptim ludere	314	absoluti, tonsi	204. anhelitus
rastris arenam theatri vertere	205	malè olet	298
ratio	239	rex 199. 367. reges dicuntur amici	
ratione viuere	243	potentiores	162. 331
raucitas vnde	229	rheda	250. 263
Rauenna	255. 283	rhetores qui	196
recedere, verb.	362	rhinocerotis nasus	38
reciperare, pro reparare	147	rhodia gallina	257
reciprocum	147	rhonchus quid	37. 138. 368
recitandi modus	165. 166	rhytium	172
recitare quisnam potuerit	253	rhytum poculum	172
recitatio	165. 166	rictus	283
		rigere electrum	266
		risus in Dijs	132
		risus signum annuentis	132
		rogare, verb.	331. 332
		rogatores	322

INDEX.

rogus <i>pro</i> nece	112	in factis antequam pecudes im-	
Roma domina vrbs 219. 353. fre-		molarentur, capitis setæ ferro	
quentia incendia	255	secabantur	247
romani à Marte oriundi 37. toga		fagum	39
deferebātur 159. gens togata 218		faguntina vasa	339
fluminibus sacrificabant 210.		falarij	74
cæna sola in diem pascebantur		falarium	225
225. historias depingebāt in por-		Salernus irridetur	196
ticibus 233. ab exactis regibus		salfamētorū diribitores dicaces	74
249. mulis vecti 263. illorum e-		saltare	69
logium 18. ingentes opes 170.		salutandi mutuū officium	288
mores corrupti 242. 243. 599. cor-		salutantium volūtaria seruitus	198
rptum iudicium	221	salutare proprio nomine	198. 199
romanum forum Palladium, item		salutationes qua hora fierent	301
Latinum, vel Latium dictum, 35		salutatores 91. 92. sportulam acci-	
rosæ hybernæ	321	piebant 199. antelucani 241. ru-	
rosæ in vasis vitreis	317	sticus 260. inanis	260
roscida ædificia	312	famia vasa 276. testa	282
rota pro corona aleatorum	311	famiare verb.	276
rude opus	366	famiator	276
rudis	28. 100. 242	famos inf.	276
rudis toga	181	Sanctra gulofus	174
Ruffinus diues	240	sandapila	208. 287
Rufus auarus	288	sanus	158
rufus color in fæminis	171	σαπροαγειν	275
rumor	203. 271. 281	Sardanapalus	110. 111
rumpere	54	Sardinia	350
rus verum 256. beatum	261	sardonix	351
rustici alta voce clamant	250	satureia	273
rutrum	205	saturnalia 237. 242. 309. 310. 338. 369	
S.		Saturninus Tribunus pleb.	306
Sabbatarij iudæi	298	Saturnus laneo vinculo tenetur	
Sabellus irridetur	338	237. serui libertatē adepti ei vin-	
Sabidius	63. 229	cula dedicabant	237
Sabineus rhetor	236	satyri	336
facci vinarij	176	saucius <i>pro</i> ebrius	269. 355. 366
sacramentum, pro pecunia depo-		Saufellus fastuosus	204
sita in sacro	13	saxa ministrari	279
sacramento contendere	13	Scabro	284
sacrificabant veteres Dijs fluminū		σκαειον	161
220		scheda	372
sacrificium pauperum	337	schema Iouis & Cæsaris	16
sacrorum formula communis	235	schola	233. 350. 351

INDEX.

scholastici	330.351	serpere verb.	349
sciens fallo	335	Sertorius festinans notatur	275
scindere verb.	226	Sertorius pathicus	209
Scipio Nasica corculum	236	seruus non potest esse eques	113
scire nefas	359	seruus fugitiuus ceruus dictus	283
sciscitator vrinæ	278	serui domini vocati à dominis suis	112. 169. vendebantur via sacra 195. saturi alacres feruiunt 215. vinculis soluti c6-pedes Saturno dedicabant 237. cursores 251. stabant, cœnantibus eos resalutabāt domini 289. eorum notæ 168. 169. 234.
scissores	88.89	sestertiolum	93
Scombrus	368	sestertium	170.356
Scorpus agitator	357	sestertius	170.239
scorta publica	286	sexta hora	301.302
scribendi mos apud veteres	306	ficambri	7
scribere quid	225	Sigerius	363.364
scriblita	229	signata quæ dicantur	100.101
scriblitarij	229	silicernium	288
scriniarij	34	Silius italicus	309
scrinium vnde	34.100.101	simiæ in spectaculis	324
scriptor	372	findon	158.159.316
secretarium Iudicum	65	sinu gestare	150
secretus	100	firenarum cantus	265
seculares ludi	293	sirius canis astrum	355
Secundi cognomen multis familiaris commune	35	<i>σινιου</i>	225
securus	366.367	smaragdus	351
sed coniunct.	141.142	socij qui dicantur	361
sedere verb.	117.178	sol vnctus & nitidus 110. eius calor dicitur tactus 110. sole colorari	109.110
Selij impietas	316	solatia punctis consequi	59
sella balnearis 179. gestatoria	191	foldum	326.327
femis pocul.	105	soleati è balneo exhibant Romani	252
senatoria dignitas per latum clauum significata	340	solicitare	273
senatorij calcei	167.233	folium quid	178.179
senatorum locus in orchestra	167	soluere qui non potest, suum facit, quod mutud accipit	148
Senecæ tres	96.330	sonnus 135. vitæ beatæ necessarius	216
senes inutiles 214. pesti minus obnoxij	287		
sepeliendi mos apud veteres	159		
septima hora	301.302		
Septitianus	369		
septum quid	190.367		
septunx pocul.	105.106		
sepulcra veterum 116. sacra 139. 140. amici omnes vno sepulcro claudiebantur	140.141		

I N D E X.

fonare meros Parthenios & Sige- rios	363.364	stolatus pudor	67
fontes vbi verberari soliti Romæ		stomachi vitium secretius	275
161		stomachi calor cura minuitur	298
Sophocles	231	stomachum exonerare	278
Sophonius Tigellinus	234	Strabo	284.285.286
ἑὸς acclamatio	38	stragula vestis	157.158
sordidus & niueus	324	striblita	229
sordidorum hominum mos	180	strophæ	224.225
soror	148.149	subligar adaptare ori	220
Sosibianus irridetur	324	subsellia in orchestra	166.167
sotadæus versus	211	substitutio pupillaris	358
Σωτήρ, σωτηρία	305	suburræ	161
σωζω	305	succinctus	145.183.277
spatiale mammosa	186.187	succinum	265.266.349
spatha	73	suffragia populi in creandis imagi- stratibus	58
spectacula 294. in ijs feræ & man- sucta animantia 324. spectaculū nauale	23	suffusiones ceruleæ	258
spectare verb.	186	sulphurata fractis vitreis permu- tandi mos	71.72
speculum caluum	198	fumen	174
splenia	168	summenianæ meretrices 65. 188. 276	
sponda	282	summenianum	276
spongia	305.306	fumere aquam	185
sportulæ 199. 243. 261. 262. edicto sublatæ 223. 238. centum quadrā- ribus constant 224. per iocum pro munere gladiatorio 225. de ijs fabula	227.228	supellex spatiosa	262.263
sportularij	224.225.238	supercilia ponere, &c. 41. pro fastu 41. prisca	42
stagna Rauennæ	283	superciliofi	41
stare verb.	271.273.330.343	supinior	151
statuæ equestres agitatoribus da- tæ	357	supinus	211
stellæ columba	137	supplicium puerile	193
stellio quid	29	supra quod nil fieri potest	171
stellionatus crimen	29.30	suscitare verb.	289
stemmata 329. stemmatis origo, <i>ibid.</i>		suscitator vrinæ	278
stigmatias	166.169	suspendere verb.	179.180
stigmatij ferui	168	suspensium inuidorum est	140
stirra decidente puer iugulatus 312		suspensuræ balneorum	5
stola	67.144.175	suspirium	138
		sutor gladiatorum munus exhi- bens	228.290
		sutoriæ tabernæ Romæ	161
		suus	222
		syllabæ pro numeris 94. pro ver-	

INDEX.

bis	95	cholofanus caseus	274
synthesis	144. 183. 339. 355	cholus	191. 192
fyrij tumores	335. 336	Thracum mos in sepeliendis ma-	
fyрма	341	ritis & vxoribus	141
		Thrafea Patus	45. 345
		Thymele	42
		Tiberius Imp. 292. eius conquestio	
		180	
T Abernae Romae pilis designa-		Tibur	348. 350
bantur	36	tigris improba	133
tabulae secundae	358	timanus fons	318
Tagus auriferus	84	timor cum amore non miscetur	
talorum ludus	310. 311. 355. 356	189	
tarenti ludi	293	tinctus	158
tata	130. 131	tinea	183
taurilia	221	tingere pro vngere	110. 192
Taurus quidam carpitur	196	titiones popiti	245
taurus quomodo irriteretur in arena		toga pura 101. pexa, rudis, trita, re-	
20. eius imperus quantus	18. 19	cens 181. 242. lenis 210. rafa, de-	
taurus Neptuni & fl. hostia	220	trita 210. romana 218. cerea 343	
teda	288	reposita 354. fordida, niuea 324	
templa auro ornata 12. in ijs depo-		vestis anteambulorum 136. pro-	
sita priuata pecunia 12. tabulae		pria Romanorum 144. in vrbe	
pactionum	13	tantum ferebatur 158. candida-	
tenere verb.	167	torum 167. meretricum 173. to-	
teffera	355. 356	ga indurum saltare prohibitum	
testa 256. 257. hamia 276. gelata	339	144. ea deferebantur mortui 159	
testamentum	358	togam petit Martialis 210. togam	
testamenta virginibus vestalibus		sumere 294. togis superinducta	
commendata	13. 14	lacerna	294
thalassio quid	67. 288	togatorum comitatus honorificus	
Thais	225. 342. 367	136. 137. 204. eorum vanitas	221
Thalium vel Thallus	357	toietani cultri & gladij	325
theatrum 294. in eo edebantur bel-		rollere quid	21
laria 48. arena tincta sanguine		tomaculum	74
204. 205. rastris versa	205	tomarfe de orin hisp.	194
in theatris aqua croco immixta per		tomentum	210
tubulos emittebatur	265	tomus	99. 100
Thelesinus	244	Tongiliani domus	254
thermae 236. Neronianae 184. 302.		Tongilius gulofus	176
Caciliani 207. Titi Imp. 234. Ti-		tonfio in pueris	259. 260
ti & Agrippae	242	tonforis officium	161. 272
in thermis pila exercebatur Rom.		ad tonstrina conueniunt otiosi 161	
252		torcu-	

INDEX

toreuma 339. in phiala elaboratum

241	
toros frangere	302
torta	229
tractatores & tractatrices	278
traducere	8.9.90.272
tragœdia	143.341
tragœdiarum actores cothurnati	
232	
τραγωδιῶν βλέπειν	286
τραγῶς	284
Traianus	199
tribas	118
tribunus militaris	193
tricæ	265
triclinij tres lecti	234
triens pocul.	106.366
Trigonis ludus	313.314
tristis, i, seuerus	31
trita toga	181
triumphalia carmina	42
in die triumphii militibus licebat Imperatorem conuiuijs profecti	42
Tryphon	360
Tucius	217.228
tumores Syrii	335.336
tumuli	116
tunica molesta	368
tunicatæ fœminæ	160
turbare capillos	173
turdorum corôna	250
turricula	310.311
turtur cereus 257. aureus	262
tussis signum deploratæ valetudinis	47
tyranni semper timent	189
Tyria dibapha	297
tyriæ virgines	232.233
tyrociniij dies	223
Tyros improba	126
tyros pro purpura	167

V.

V	<i>Aleue</i> verb.	217
	Varonilla sorores	357.358
	Varus reprehenditur	362
	vasa	193.209
	vasa anaglypta	328
	vasati	193
	vasorum synthesis	359
	vectigalium redemptor	195
	vel, coniunctio	219
	velare medicamine	220
	velum tribunali prætendi solitum	
	65	
	vela in lupanari	64.65
	vena	355
	venabulum 21.22. tecto ferro	15
	venatio, non præda delectat venatores	85
	venatores Deorum habitum induere soliti	10
	venatorum munus	325
	vendendi mos per præcones apud veteres	114
	veneras hisp.	184
	Veneri basiant, quos probant	39
	venter Faliscus	338
	ventrem linivæ	245
	venire verb.	86.87
	Venus 184.209.232.233. plebeia 132. 188.239. sollicitata	273
	Veneris Erycinæ templum	209
	Veneris similitudinem referre in venationibus	11.12
	Venerem iocus præcedit	40.41
	verba dare	205
	verbena	235
	vernæ 219. corona focum cingentes 258. capfarij 372. eorum licetia	71
	verrere solum	174

Ecc

I N D E X:

versus supinus, Sotadaeus, Galli-		vir	200
ambus	211	vir non existimatur, qui manus si-	
vesica	341	bi infert	45
Vespasianus Imp. 225. eius trium-		vir nubit vxori	57
phus Iudaicus	148	viri non possunt vti pallio mulie-	
vespillo	61.62.83.287.288	bri	160
vestales virgines	13.14	viri steriles	282
vestis 157.158. vestes natiuæ 126. in		Virgilius Catullo ætate posterior	
fundis seruata 158. reorum 164		311	
pexæ 181. prælis pressæ 183. ame-		virgo. i. signata cura	101
thystinæ 190. detrita, villosæ,		virgo charta	100.101
rasa 210.313. Galbanæ 277. diba-		virgines specie tantū pudicæ	270
phæ 297. aridæ	358	virginis defloratio in lupanari vir-	
veterator	299	guncula signabatur	188
veternofus	268	virginis cruor	353
veternus	268	virilitatem amputare	276
vetulæ cur sollicitarentur	299	visio verb.	341
vetustas amicitia & vini laudatur		Vitelliani pugillares	150
129		vites rodit caper 235. tardæ	78
Verustina	283	vites vlmis maritata frondibus	
Vesuius mons	336	denudari solitæ 79. illarum pu-	
via facta	195	tandarum tempus	78.79
via longè	261	vitiorum maxima reprehensio	128
vicarius	162	vitrum	317
viçti confessio	27	vitrum parcum	176
viçtimæ mares mactatæ castrabā-		viuere de vino dictum	53
tur, antequam excoriarentur 235		viuere ratione & casu	243
viduæ	348	umbilici in plurali	103
vincere fabam	250	umbilicus	102.103
vindex	219	umbo	249
vina resinata	275	umbra omnis nigra	336
vinum fundi solitum capitibus		vigere axes	206.207
stantium ad aras viçtimarum 235		vngere ad solem	109.110
vinum merum & dilutum	134	vnguen	207
vinum Nomentanum 133. Cæcu-		vngues tondere	272
bum, Falernum 176. Massilianū		vnguuium corrosio	319
279.		vnto melos labros hisp.	246
vipera	230.231	vocabulum vnde	29
vipera succini visco inclusa	349	vocare verb.	86.175
viperæ cubile graui ter fœtet	298	vocationes	86
viperæ sepulcrum	349	vocatores	86
Vipsana porticus 136. 222. 230.		volumen	99.100
312		ad voluptatem quid maximè inci-	

INDEX.

taret ethnicos	344	vxor grabati	343.344
vocare verb.	186	vxor viro dat custodem	189
urbiciactores	75	vxor ducit virum	58
sub vrsa parrhasia	306	vxor pro femina vnus adulteri	
vstros	288	104	
vstrina	288	vxoribus succedere qui possent	216.
vuæ quæ seruari possunt hyber-			
no tempore	78		
vulpes cum vrgetur à canibus, ex-			
crementa emittit fætida, &c.			
298.			
Vulteius Menas	289	Z Elotypia amatorum grata	335
vultus 283. sacri	267	<i>Ζητείς ἔχων</i>	33
vxor illius semper dicitur esse, cu-		Zoilus carpitur	108. 237. 238. 276.
ius est dum moritur	172	362	
vxor ne sit nimis docta	215. 216	Zoticus	89

Z.

FINIS.

INDEX

114	Yxoridion	114	Yxoridion
115	Yxoridion dicitur	115	Yxoridion dicitur
116	Yxoridion dicitur	116	Yxoridion dicitur
117	Yxoridion dicitur	117	Yxoridion dicitur
118	Yxoridion dicitur	118	Yxoridion dicitur
119	Yxoridion dicitur	119	Yxoridion dicitur
120	Yxoridion dicitur	120	Yxoridion dicitur
121	Yxoridion dicitur	121	Yxoridion dicitur
122	Yxoridion dicitur	122	Yxoridion dicitur
123	Yxoridion dicitur	123	Yxoridion dicitur
124	Yxoridion dicitur	124	Yxoridion dicitur
125	Yxoridion dicitur	125	Yxoridion dicitur
126	Yxoridion dicitur	126	Yxoridion dicitur
127	Yxoridion dicitur	127	Yxoridion dicitur
128	Yxoridion dicitur	128	Yxoridion dicitur
129	Yxoridion dicitur	129	Yxoridion dicitur
130	Yxoridion dicitur	130	Yxoridion dicitur
131	Yxoridion dicitur	131	Yxoridion dicitur
132	Yxoridion dicitur	132	Yxoridion dicitur
133	Yxoridion dicitur	133	Yxoridion dicitur
134	Yxoridion dicitur	134	Yxoridion dicitur
135	Yxoridion dicitur	135	Yxoridion dicitur
136	Yxoridion dicitur	136	Yxoridion dicitur
137	Yxoridion dicitur	137	Yxoridion dicitur
138	Yxoridion dicitur	138	Yxoridion dicitur
139	Yxoridion dicitur	139	Yxoridion dicitur
140	Yxoridion dicitur	140	Yxoridion dicitur
141	Yxoridion dicitur	141	Yxoridion dicitur
142	Yxoridion dicitur	142	Yxoridion dicitur
143	Yxoridion dicitur	143	Yxoridion dicitur
144	Yxoridion dicitur	144	Yxoridion dicitur
145	Yxoridion dicitur	145	Yxoridion dicitur
146	Yxoridion dicitur	146	Yxoridion dicitur
147	Yxoridion dicitur	147	Yxoridion dicitur
148	Yxoridion dicitur	148	Yxoridion dicitur
149	Yxoridion dicitur	149	Yxoridion dicitur
150	Yxoridion dicitur	150	Yxoridion dicitur

FINIS

026542

17

MARTIAL

F. A.
067